JOANNIS DEVOTI

ANTECESSORIS ROMANI

PRIMUM

EPISCOPI ANANIENSIS

DEIN

ARCHIEPISCOPI CHARTAGINENSIS

INSTITUTIONUM CANONICARUM LIBRI IV.

EDITIO ROMANA SEPTIMA

ACCURATIOR

ET ADDITIONIBUS LOCUPLETATA.

TOMUS PRIMUS

ROMÆ MDCCCXXIX.

EXCUDEBAT VINCENTIUS POGGIOLI

Superiorum Facultate.

Tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulset injuria, et canonum maneat incolumis, atque intemerata semper auctoritas S. Gregorius M. *lib.* 13. *epist.* 37. *ad Joannem Panormitanum Episcopum col.* 1144. *tom.* 2. *edit. Maurin. Paris.* 1705.

ERUDITO PRAESTANTIQUE VIRO

SALVATORI LEONIO

JURIS UTRIUSQUE DOCTORI

PROTOBASILICAE CONSTANTINIANAE BENEFICIARIO

VINCENTIUS POGGIOLI

FELICITATEM

Perfectior Romana editio Institutionum Canonici Juris auctore Joanne Devoti Praesule omni aevo clarissimo e meis typis publicam in lucem prodit. Nomini tuo ipsam inscribere non dubi-

tavi, Vir spectatissime, qui in utraque juris censura vernante adhuc aetate sic eras edoctus, ut in Romano Archilyceo non tantum egregiis Antecessorum fueris prosecutus commendationibus; immo etiam merito doctorali laurea insignitus: tunc enim probe nosti, quantum haec Pontificii juris elementa, non

solum apud nos, sed apud exteras quoque gentes maximo habeantur in pretio, cum jam semel atque iterum, aliis atque aliis formis multipliciter fuerint impressa. Sed illud etiam impulit ut hoc observantiae meae erga te redderem argumentum, quod politiores literas et scientias, sacras praesertim antiquitates

ita alacriter provehis, atque studiis exornas, ut non dubiam de te opinionem statueris. At de tuis meritis ne quid ultra contra votum modestiae tuae dicam, a laudibus placet me potius temperare. Hosce ergo animi mei sensus libenter excipe, meque semper tibi summopere conjunctum velis.

PRAEFATIO

AD CUPIDAM SACRORUM CANONUM JUVENTUTEM.

Omnis fere aetas magnam effudit copiam Scriptorum, qui Juris Canonici Institutiones mandarunt literis, sed inter eos vix ullum invenimus, cujus scripta usui possint esse vobis, Optimi Adolescentes, in quos erudiendos omnes nostras curas, et cogitationes conferre debemus. Quidam enim ita inopes, et jejuni, ut ossa solum, non sanguinem videantur tradere ecclesiasticae jurisprudentiae; quidam obruunt ingenia nimia rerum copia et varietate, atque intempestivis, verbosisque quaestionibus, quas cum ipsis principiis absurde confundunt, adeout nosci interdum vix, plerumque autem ne vix quidem possit, quid pro certo sumendum, quid dubium, controversumque sit; quidam nullum sibi negocium sumunt de causis rerum, et memoria vetustatis; quidam denique ita eruditionis studio rapiuntur, ut ad antiquitatem, atque ad omnem rerum excurrentes originem prope obliviscantur recentiorum aetatum. Nos omnes studuimus declinare sco-

pulos, ad quos ceteros offendisse novimus. Quantum effecerimus, aliorum sit judicium, conatos certe esse prae nobis ferimus. Nam nostris institutionibus complexi sumus antiquam, mediam, novam Ecclesiae disciplinam, atque uno in conspectu posuimus non tantum vetustas leges, quae Juris corpore continentur, sed etiam Canones Tridentinos, et constitutiones recentiorum Pontificum, et responsa, quae a Sacris Cardinalium consiliis, quas Congregationes vocant, in dies emittuntur. Initium duximus a Prolegomenis, quibus Juris Ecclesiastici fontes patefecimus, ac celebriores explicavimus collectiones, quae ab Ecclesiae incunabulis usque ad hanc nostram aetatem in manus hominum pervenerunt. Neque enim recentiorum collectionum, quibus nunc in scholis, et in foro utimur, vim, et rationem scire, ac tenere possumus, nisi primum antiquiores, unde illae ductae excerptaeque sunt, cognoscantur. Explicatis autem collectionibus, ad rem ipsam accedimus, quam pluribus, uti mos est, titulis comprehendimus universam. Quorum in partitione titulorum eum ordinem sequuti fuimus, qui nobis commodior, atque concinnior videbatur; quin etiam titulos secuimus in partes, ut quasi in genera digereremus Ecclesiasticam jurisprudentiam, deinde eorum generum quasi quaedam mem-

bra dispertiremus. Nam nisi adolescentes, qui nunc primum in viam ingrediuntur, accuratam habeant, et simplicem, unoque in conspectu positam rerum divisionem, nunquam in suis studiis progressus facere possunt, et saepe fracti, ac debilitati metu propter rerum obscuritatem, voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abjiciunt.

Et quoniam ornatur Jurisprudentia eruditione primum, et quasi colore quodam, et succo suo, idcirco nos rerum origines investigare curavimus, atque hausimus ex fontibus Ecclesiasticae historiae ea, quae ad rem nostram ita pertinere arbitrabamur, ut non irruisse in alienum locum, sed in suum immigrasse viderentur. Ita scilicet operam dedimus, ut vobis panderemus viam non solum ad forensem peritiam, verum etiam ad omnem interiorem, atque reconditam Ecclesiasticam jurisprudentiam. Volo enim talibus doctrinis excoli vestros animos, ut habeatis adjumenta, quibus instructi sacram jurisdictionem, ac jura certissima Sedis Apostolicae plane comperta, atque explorata habeatis. Obruimur copia Scriptorum, quibus duo tantum proposita fuisse videntur, alterum ut vos in errores rapiant, alterum ut in Ecclesiae caput Romanum Pontificem virus evomant acerbitatis suae. Quorum e numero nescio equidem, an post Bohemerum, Thoma-

sium, ceteros haereticos, ullus sit, qui Eybelio anteferendus videatur. Homo videlicet, qui ausus est improbare confessionem, quam aure excipit Sacerdos, ut noscat crimina, de quibus judicium ferre debet (*a*), qui gravissimus error merito damnatus (*b*), facile intelligitis, quantum valeat in rebus Ecclesiasticis, et quas juris Canonici Institutiones scriptitare potuerit. Hujus hominis scripta, et cetera similia, quae merito damnata sunt judicio verissimo Sedis Apostolicae, vitanda, et fugienda vobis sunt diligenter, ne vos admisceatis, atque implicetis erroribus, quibus facile vestra haec aetas infici potest imprudens, et qui postea difficilius ex animis effluunt, cum semel infusi sunt. Horum quoque Scriptorum a nobis facta est interdum mentio in nostris Institutionibus (quod tamen parce, et continenter fecimus) sed quidquid in iis erat, quod vobis compertum esse oporteret, id totum nos hausimus, atque expressimus, indeque in nostra scripta derivavimus. Quod eo mihi

(*a*) Vid. Conc. Trident. *sess.* 14. *cap.* 5. *de sacr. poenit.*

(*b*) Deterrimi libelli titulus latine redditus est: *Quid continent documenta antiquitatis christianae de auriculari confessione ab Eybel. Vindobonae* 1784; eum vero damnavit optimus, ac sapientissimus Pontifex Pius VI. Apostolicis literis *Mediator Dei* datis die 11. Novembris 1784. Ipsius autem Eybelii *introductionem in jus Ecclesiasticorum Catholicorum* damnavit Sac. Indicis Congregatio die 16. Februarii ejusdem anni.

praedicendum fuit, ne quis forte vestrum curiosius velit scripta ipsa evolvere damnatorum Auctorum, quorum a nobis injecta mentio est. Principio eos legere nefas est, nisi primum venia a Sede Apostolica impetrata sit; deinde illi etiam, qui hanc facultatem obtinuerint, caveant diligenter, ne iis legendis animum tenerum pravis opinionibus imbuant, hauriantque errores, quibus illi undique referti sunt. Magna nobis, divina ope, copia est librorum optimorum: hos sine periculo legite, atque perlegite, et *per religiosi itineris vias, ac veritatis semitas, quas universa tenet Ecclesia, gradientes, magis magisque haereticorum devia, et diabolica calcate figmenta* (c).

Reliquum est, ut aliquid dicam de notis, quibus Institutiones has meas illustrandas curavi: quoniam haec in primis earum scribendarum ratio, et hoc propositum fuit. Nimirum Institutiones tantum certis constare principiis, ac modicis regionibus circumscriptae esse debent, et quaestiones suum in iis locum habent nullum. Quare nos ita textum conscripsimus, ut in eo, quantum nostrae patiebantur vires, neque aliquid ab-

(c) Verba haec sunt S. Maximi Taurinensis *homil.* 9. *int. heym.*, cujus egregia opera, et reliqua adhuc latentia, ut plus prodessent, diligenter recognosci, splendideque, ac magnifice in lucem edi curavit sa. mem. P. PIUS VI.

esset, quod proprium esset Institutionum, neque redundaret. Sed quae textu strictim exposita sunt, ea in Academiis viva voce Doctores in lucem proferunt, latiusque explicant; et tunc res omnis accuratius expenditur, atque etiam attinguntur quaestiones, quae scitu utiliores esse videantur, ut ita una cum seminibus propago quoque studiosis, atque seges occurrat materiarum. Id nos in notis praestitimus, ubi non tantum indicavimus locos, unde sumpta sunt ea, quae in textu traduntur, sed etiam in magis abditam, ac penetralem jurisprudentiam excurrere, et praecipuas etiam quaestiones attingere voluimus, ut postquam cum iis primarum, ac certarum rerum genera ipsa didicistis, reliqua non incommode persequamini. Quod si quis copia, et varietate rerum, quae in notis disputantur, impediri se putet, a discendoque deterreri, is licet hinc, quantum ei videbitur, circumcidat, atque amputet, tamen textus sobrietate contentus habebit, quod ad instituendos juvenes accommodatum est. Quamobrem pergite, ut facitis, optimi Adolescentes, atque ad haec studia contendite, ut et vobis honori, et Reipublicae utilitati esse possitis, ac magis commendemini SS.PRINCIPI, cujus exquisita doctrina, intelligens judicium, effusa in literas beneficentia vos ad haec studia cohortatur.

PROLEGOMENA

CAPUT I.

DE ECCLESIA, EJUSQUE NATURA, ET CARACTERIBUS.

§. I.

Juris nomen sive a *justitia* factum est (1), sive a *jubendo*, quoniam majores nostri jura dicebant *jusa*, aut *jussa* (2), quod ea continerent, quae jussisset Populus. Ejus autem non una est significatio. Nam et quod aequum, bonumque est, ac rationi consentaneum (3), et artem ipsam aequi atque boni (4), et legitimam quid habendi, ac retinendi potestatem (5) jus appellamus. Nobis hoc loco jus est collectio legum, ac regularum, quibus utitur humanum genus, ut justa, et injusta distinguat. Nam adjustitiam

recte gerendam leges pertinent, et omnes in commune bonum sunt.

(1) Isidorus Hispalen. *etymol. lib.* 5. *cap.* 3. *p.* 57. *edit. Paris* 1601. *Leg.* 1. *ff. de justit. et jur.*

(2) Festus *de verb. signif. lib.* 10. *verb. jussa p.* 200. *edit. Paris* 1681.

(3) Terentius *Heautontim. act.* 4. *scen.* 2. *vers.* 29. *p.* 380. *edit. Lugd. Batav. an.* 1657. *Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum, atque aequum sciunt.*

(4) *Leg.* 11. *ff. de justit. et jur.*

(5) Terentius *Adelphor. act. I. scen.* 1. *vers.* 26. *et* 27. *p.* 443. *Non necesse habeo omnia pro meo jure agere.* Alia etiam de juris nomine, et significatione habent Menagius *amoen. jur. c.* 39. *verb. jus*, Grotius *de jur. bel. et pac. in proleg.* §. 12. Scip. Gentilis *Orig. T.* 2. *oper. pag.* 413, *et seq. edit. Neap. an.* 1763.

§. II. Sunt autem quaedam publice utilia, quibus nimirum Reipublicae salus continetur; quaedam vero privatim, quae scilicet ad commodum pertinent, atque utilitatem singulorum. Hinc distinctio oritur publici, et privati juris. Publici nobilior pars est, quae Sacerdotum jura, et rerum constituit divinarum; quo quidem jure nulla fere gens carere consuevit, quamquam pleraeque et superstitionis, et fabularum plenam haberent religionem. Hebraeis Deus ipse leges dedit, quae a Moyse receptae, et collectae Pentateucho continentur.

§. III. Translato per Christum Sacerdotio, sacra etiam translata sunt, et antiquata Hebraeorum. Itaque nova constituta Christianorum Republica nova lex, novique ritus introducti sunt a Christo Domino, qui sacramenta instituit, fidei mysteria explicavit, eaque homines docuit, morum praecepta, naturaeque leges confirmavit; cetera autem arbitrio commisit Ecclesiae, hoc est Episcoporum, in primisque Petri, et eorum

omnium, qui post eum Pontificatu Maximo fungerentur, quos sui Vicarios, et Ecclesiae supremos Principes esse voluit.

§. IV. Nam hi sunt Rectores Ecclesiae, quae definitur societas hominum sub legitimis Pastoribus, praesertim vero sub visibili omnium capite, centroque unitatis Romano Pontifice Christianam Religionem profitentium, eorumdemque sacramentorum colligatione in unum corpus coalescentium a Christo instituta (1). Ex quo patet, Ecclesiam societatem esse *inaequalem*, in qua scilicet alii sunt, qui regunt, atque imperant, alii, qui reguntur, et parent (2); esseque praeterea visibilem, quoniam animo, et corpore constant homines, quibus ea conflata est. Et certe non falsa solum, sed etiam absurda est Protestantium (3) sententia, qui sibi invisibilem confingunt Ecclesiam, societatem scilicet hominum visibilium, quam ut Dei filius constitueret, assumpta humana natura, visibilis factus est, quam ipse per Evangelii annunciationem, rem videlicet sub sensus cadentem (4) propagari voluit, quam constrinxit vinculis sacramentorum, quae visibilibus constant rebus, ac praesertim baptismo, quo homines in eam cooptantur.

(1) Manca igitur, et minus propria est Ecclesiae definitio, quam post Febronium, et ceteros hujusmodi tradit Dominicus Cavallarius *Inst. Jur. Canon. par.* 1. *c.* 1. §. 1. cum inquit, Ecclesiam esse *christianorum conventum, qui sub suis pastoribus ad vitam aeternam assequendam exercentur.* Quid in hac definitione est, quod haeretici non probent, quodque genti catholicae satisfaciat? Non enim memorat legitimos pastores, hoc est Episcopos a Spiritu S. positos gerendarum Ecclesiarum causa; non item Summum Pontificem, qui similiter divinitus est constitutus Ecclesiae caput, et centrum unitatis; non denique sacramenta, quae catholicis omnibus eadem sunt, et in quibus haereticorum longe discre-

pans ratio est. Non enim; quae nobis sacramenta sunt, in sacramentis numerant; neque vero quae habent, talia quaedam esse putant, qualia nos credimus. Atque illa sane Cavallarii definitio quadrat etiam in Pseudo-Ecclesiis haereticorum, quae *suos* habent pastores, quaeque omnes *exercere* se jactant *ad vitam aeternam assequendam*.

(2) Ex quo intelligitur, quam falsum, et absurdum sit *systema collegiale*, seu societatis *aequalis*, quod novissime placuit Protestantibus (nam longe aliud eorum majoribus visum est) ex quo profluere ajunt illi *jura Ecclesiae Collegialia, et majestatica*, quae Ecclesiae veluti collegio aequali, et Principi tamquam Patrono collegiorum, quae in suo imperio sunt, attribuunt. Ipsi etiam saniores protestantes ineptissimum hoc commentum refutarunt, atque ex eorum numero Gasp. Zeiglerus *in praefat. ad tract. de superintend.* pluribus ostendit, quam necessaria in Ecclesia sit haec *ineaqualitas, et subordinatio, quae regendi, et parendi partes distribuit* . . . *Pares enim*, inquit, *et aequales ubi esse cupiunt omnes, quid aliud inde sperandum, nisi inordinata confusio, discerptis sententiis, ac praeposteris temporibus omnia pessime disturbans?* Idem habent Carpzovius *de jur. eccles. lib.* 2. *def.* 274., et Voesius *de politia Ecclesiastica*, aliique complures. Vide Vincentium Lupolum *prael. jur. canon. c.* 5. §. 4. *et seq. t.* 1. *p.* 141. *et seq.* ubi Justi Enningii Boehemeri ea de re errores refutantur; ac vide in primis Mamachium *ep.* 2. *ad Justin. Febronium* §. 7. *n.* 19. *p.* 185. *t.* 1., ubi haec inaequalis societatis ratio adversus Febronium gravissime, accuratissimeque explicatur.

(3) Confer Melchiorem Canum *de loc. Th. l.* 4. *c.* 1. *et ult.*; a quo in primis solide, et luculenter refutantur deliramenta eorum, qui invisibilem Ecclesiam fingunt.

(4) Apostolus ad Rom. X. 14. et seq. *Quomodo invocabunt*; inquit, *in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient, sine praedicante?*. *Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Atque huc etiam spectat illud Matthaei XVIII 17. *quod si non audierit eos, dic Ecclesiae, si autem non audierit Ecclesiam, sit tibi sicut ethnicus, et publicanus.* Pauli I ad Timoth. III 15. *ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi.* Lucae act. XX 28, *attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Num ad Ecclesiam deferri crimen, in ea quis versari, eademque *regi posset, nisi aperta omnino esset, atque visibilis?*

§. V. Quod si visibilis est Ecclesia, visibili etiam imperio, et administratione regatur necesse est. Qua in re gravissimus est error il-

lorum, qui putant imperium in hominem ita a Deo esse divisum civilem inter, atque ecclesiasticam potestatem, ut haec tantum animis, illa vero corporibus imperet, ac jura constituat. Ita scilicet non hominum societas esset Ecclesia, sed animorum, hoc est incideremus in errorem Protestantium de Ecclesia invisibili; neque civilis Respublica hominum, sed corporum societate constaret. Quod quid dici potest absurdius, aut exitiosius non Ecclesiae solum, sed etiam civili Reipublicae? Nam si Ecclesia solis animis praeficiatur, non ei licebit ex. gr. leges de jejuniis constituere, quoniam eorum observatio solo corpore perficitur; civiles vero leges inutiles erunt omnes, atque ridiculae, cum imperent corpori, quod sine animo parere non potest (1).

(1) Vide Diatrib. *de Eccles. potest. Romae editam an.* 1774: ab Hermanno Dominico Christianopulo Ord. Praed. §. 1. *c.* 1. *n.* 3. *pag.* 8. *et seq.* ubi solide, nervoseque refutantur commenta eorum, qui discrimen civilem inter, atque ecclesiasticam potestatem sic statuunt, ut alteram corporibus, alteram vero animis praeesse arbitrentur.

§. VI. Est etiam Ecclesiae proprium, ut ea non *Collegii*, sed Reipublicae rationem habeat a civili distinctae, et ideo proprio, eoque summo regatur imperio. Sed Protestantes Ecclesiam in civili Republica collegii instar esse putant, quoniam ea post institutas civitates, atque Respublicas orta est. Et cum summum earum imperium sit, consequens esse ajunt, ut ab iis pendere debeat Ecclesia, ne duo sint summa imperia, unde gravis rerum confusio, perturbatioque oriretur.

§. VII. Sed aliae sunt partes Civilis Potestatis, aliae Ecclesiasticae, et utraque habet suum

certum, ac definitum genus, in quo summa est! Illa nimirum curat civium commoda, et civilem societatem, altera res sacras, atque divinas. Nullum hic absurdum, et nulla rerum confusio; neque *status in statu* est, quod inquiunt Protestantes, sed *status* uterque diversi generis est, et habet uterque provinciam suam, quam transilire non debet (1). Atque in eo quidem omnis est posita vera, atque accurata distinctio Ecclesiasticae, ac Civilis potestatis, quod haec est ordinis naturalis, illa supernaturalis (2), altera curat res civiles, ac temporalem hominum felicitatem, altera praeest rebus sacris, atque divinis, et curam gerit eorum, quae ad aeternam beatitudinem pertinent.

(1) Vide Laurentium Velt. *Richer. Syst. confut. sect. c.* 3. §. 56. *et seq. p.* 325. *et seq. Aug. Vindelic.* 1783. et Franciscum Ant. Zaccariam *in Antif. t.* 1. *dissert.* 1. *et in Antifebr. vindicat. p.* 1. *dissert.* 2. *cap.* 1.

(2) Vide librum *de l'autorité des deux Puissances* editum anno 1782. *tom. I.*

§. VIII. Jamvero multa sunt, et praeclara Divinarum Scripturarum loca, ex quibus manifestum est, Ecclesiam a Christo fuisse institutam non instar Collegii, sed Reipublicae, quae res sacras, divinasque regeret imperio suo. Huc enim spectat ampla illa, quae Apostolis, eorumque successoribus data est, potestas *ligandi, et solvendi* (1); huc ea lex, qua ad Ecclesiam deferri jubentur querelae inter Christianos exortae, cujus decreto si reus non steterit, habendus est tamquam ethnicus, et publicanus (2); huc denique illud Christi: *qui vos audit me audit*,

qui vos spernit me spernit (3). Itaque in ipsum Christum peccat, qui Ecclesiae non obtemperat.

(1) Matth. XVI. 19. XVIII. 18.
(2) Matth. XVIII. 17.
(3) Luc. X. 16.; Joan. XIII. 20.

§. IX. Verum huc potissimum referenda est ea Christi oratio, qua in coelum migraturus usus est, cum Apostolos ad propagandum in universum orbem Evangelium mitteret: *Data est mihi*, inquit, *omnis potestas in coelo, et in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S., docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis* (1). Quibus sane verbis non solum Apostolis, eorumque successoribus potestas fit ubique gentium, vel invitis Civitatum Principibus, nunciandi Evangelium, civesque, quicumque voluissent, baptismo initiandi, sed etiam in tradita doctrina continendi, et confirmandi omnes, qui in Christianam societatem essent cooptati. Quod idem est ac praecepisse, ut Christiana institueretur societas, quae leges sibi constitutas observando conservaretur (2).

(1) Matth. XXVIII. 18.
(2) Vid. laudatam Diatrib. *de Eccles. potest. c.* 1. §. 2. *n.* 7. *et seq. p.* 19. et Cl. Martinum Gerbertum *Ecclesia militans cap.* 19. *tom.* 1. *pag.* 124. *et seq.*

§. X. Neque aliter habere se res ipsa potest. Nam collegium nonnisi intra certae civitatis, aut provinciae fines, veluti in dominationis loco, constitui potest (1); at vero Ecclesia nullis locorum comprehenditur angustiis, sed omnes complectitur gentes, propagata, atque diffusa per or-

bem universum. Rursum collegium sine venia Principis institui, et coire non potest (2); verum Ecclesia invitis ipsis Principibus et instituta, et confirmata est, quoniam Deo potius, quam hominibus parere oportet (3). Denique collegium recte dissolvitur, si quae suboriantur causae, propter quas ipsum dissolvendum videatur. Quis autem tam insigniter improbus est, qui id de Christi Ecclesia audeat dicere? (4)

(1) Leg. 1. *in princ. ff. de colleg. et corpor.*
(2) Leg. 3. *ff. eod. tit.* Leg. 1. *in princ. ff. quod cujusq. univers.*
(3) Unde ad Optimates, et Seniores Judaeorum: *Petrus vero, et Joannes respondentes dixerunt ad eos: si justum est in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate.* Act. IV. 19.
(4) Vide Mamachium *ep.* 2. *ad Justin. Febronium* §. 6. *et* 7. *pag.* 207. *et seq. tom.* 1. qui gravissime exagitat Pufendorfii de Ecclesiae *collegialitate* errorem, quem Febronius sequitur.

§. XI. Satis non erat, quod visibilis, atque ut distincta Respublica Ecclesia, Deo ipso auctore, constitueretur. Necesse etiam erat, eam habere signa quaedam, et notas, quibus certo dignosci posset a sectis haereticorum, qui sibi falso decus, nomenque adscribunt Divinae Religionis. Ad ea autem signa cum primis pertinet Ecclesiae *unitas* (1), quae una fide, eorumdem sacramentorum communione, subjectione legitimis Pastoribus (2), et uno visibili capite (3) continetur, et cernitur.

(1) Quae unitas saepe ab Apost. laudatur, comparatione humani corporis, quod unicum est, licet pluribus constet membris, quae singula suo funguntur munere 1. *ad Cor. XII* 27. *et ad Ephes. IV* 3. *et seq. solliciti*, inquit, *servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae unus Dominus, una fides, unum Baptisma;* et

huc spectat S. August. *serm.* 103. *c.* 3. *de verb. Dom. edit. Maurin. Venet.* 1731. *t.* 5. *col.* 536. *et* S. Cyprianus *in lib. de unit. Eccles. p.* 78. *edit. Amstel.* 1700.

(2) Matth. XXVIII. 18. *euntes ergo docete omnes gentes; baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S., docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis:* quibus verbis comprehenditur unitas fidei, sacramentorum, subjectionis. Atque hanc a Christo datam unitatis doctrinam Apostoli, ubi opus fuit, et magis explicarunt, et sedulo tradiderunt, atque spectat Paulus *loc. cit.*

(3) Apposite S. Hieron. *epis.* 15. *n.* 2. *edit. Vallarsii Veron.* 1734. *t.* 1. *col.* 38. *ad Damasum P. de hypostasibus: ergo nullum,* inquit, *primum nisi Christum sequens, beatitudini tuae, idest cathedrae Petri communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio . . Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit spargit; hoc est qui Christi non est, Antichristi est.* Et ep. 16. *n.* 2. *ad eumd. col.* 41. qua eum iterum rogat, ut sibi significet; cum quo debeat communicare ex tribus, quos inter Antiochena Ecclesia dividebatur. *Hinc enim,* inquit, *praesidiis fulta mundi Ariana rabies fremit: hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat . . . . ego interim clamito, si quis cathedrae Petri jungitur, meus est.*

§. XII. Similiter *Sancta* est Ecclesia ex Conditore suo (1), ex fine institutionis, ex mediis ad finem comparatis; quae sanctitas elucet in doctrina fidei, et morum, atque in ipsa discipliua (2), in sacramentis, quae instrumenta sunt divinarum in nos gratiarum, in gloria miraculorum, in praeclaris Ecclesiae membrorum virtutibus: denique *Catholica*, hoc est universalis, nullis temporum, ac regionum finibus definita (3), atque *Apostolica* tum propter doctrinam, tum propter ordinis, ac jurisdictionis potestatem, ab ipsis Apostolis repetentem originem, ac perpetuo continenti serie propagatam (4).

(1) *Jesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum . . . passus est,* inquit Apostolus *ad Heb. XIII* 12. atque ex hoc mun

do discessurus promisit Apost.; sese missurum Spiritum sanctitatis, et veritatis Jo. XIV. 16. 17. 25. 26.

(2) Etiam in constituenda disciplina Ecclesia regitur a Spiritu S., ideoque unus, idemque semper est disciplinae spiritus, quamquam illa interdum pro temporum ratione mutetur. Confer. Jacobum Zallinger *Inst. Jur. Natur. et Eccles. public. lib.* 5. §. 319. *et seq. Aug. Vindelic. ann.* 1784, qui omnes Ecclesiae notas, et characteres solide, accurateque recenset.

(3) Quare Augustinus *ep.* 52. *n.* 1. *col.* 119. *t.* 2. *Ipsa est enim*, inquit, *Ecclesia catholica, unde* καθολικη *graece appellatur, quod per totum orbem terrarum diffunditur; et serm. de temp.* (si vere est Auctor ejus sermonis, quem PP. Maurini Fausto tribuunt, et rejiciunt *ad app. t.* 5. *ser.* 242. *col.* 398. Ecclesiam appellari *Catholicam* inquit, hoc est *toto orbe diffusam*; *quia diversorum haereticorum Ecclesiae ideo catholicae non dicuntur, quia per loca, atque per suas quasque provincias continentur, haec vero a Solis ortu usque ad occasum unus fidei splendore diffunditur.* Vide etiam eumdem Augustinum *ep.* 49. *col.* 115. *et in lib. de unitat. Eccl. t.* 9. *col.* 337., qui totus in eo est, ut ex Lege, Prophetis, Evangelio, atque ex Actis Apostolorum *Catholicam* esse Ecclesiam contra Donatistas ostendat, et vide Vincentium Lirinensem *comm. cap.* 3. *in Biblioth. Patr. tom.* 7. *p.* 250. *edit. Lugdun. an.* 1677.

(4) Nam post Christum fundamenta etiam praeterea Ecclesiae fuerunt Apostoli, teste Paulo *ad Ephes. II.* 20. *superaedificati*, inquit, *super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum.* Vide Irenaeum *lib.* 3. *c.* 4. *contr. haeres. tom.* 1. *pag.* 178. *edit. Venet.* 1734.

§. XIII. Jamvero omnia haec signa ad Romanam Ecclesiam pertinent: quo fit, ut ea vera Christi Ecclesia haberi debeat. Nam *una* ipsa est, sive fide, cum nonnisi ea, quae ab Apostolis per verbum traditum, aut scriptum accepit, credenda proponat; sive sacramentis, cum eadem illa, quae Christus instituit numero septem, quaeque ad sese perpetua traditione pervenerunt, administret, atque custodiat; sive demum Pastoribus, qui accepta manuum impositione rite, et recte praepositi Ecclesiae regimini communione junguntur cum Romana cathedra, ad quam omnis Ecclesia conveniat necesse est (1).

(1) Ad Romanam cathedram, ut inquit S. Irenaeus *contr. haeres. lib. 3. c. 3. n. 2. p. 175. edit. Massuet. Paris. 1710*, *propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.*

§. XIV. *Sancta* item est tum deposito doctrinae, quod sibi divinitus creditum semper sartum tectum servavit, atque tuetur; tum facta fidelibus copia sacramentorum, praesertim Eucharistiae, qua ipsum Christi corpus, et sanguis traditur; tum ecclesiasticis regulis, et puro Religionis cultu, quo homines ad veram pietatem instituuntur, atque excitantur; tum praeclaris virtutibus, pietate, miraculis eorum, qui Ecclesiam, cujus in sinu educati sunt, illustrant, semperque illustrarunt. *Catholica*, cum diffusa per orbem universum pateat, quum contra singulae infidelium, atque haereticorum sectae, aliae alibi, suis quaeque finibus arctentur. *Apostolica* tum quod in Petri cathedra numquam intermissa Pastorum successio viget (1), eaque nonnisi per ordinationem Episcopali manuum impositione factam ad haec usque tempora deducitur, tum quod una semper, eademque obtinuit doctrina, quae Apostolica aetate obtinebat. Atque haec Ecclesia neque fallere, aut falli (2), neque umquam perimi, ac deleri potest (3).

(1) Recte Augustinus *contra epist. Man. quam vocant fundamenti c. 4. t. 8. col. 153. cit. edit. Venet.* causas significans, propter quas Romanae Ecclesiae adhaereret, hoc demum ait: *tenet me ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad praesentem Episcopatum successio Sacerdotum.*

(2) Joan. *XIV.* 16. *et* 26. *et XVI.* 13. Paulus I. *ad Timoth. III.* 15. Hinc S. Fulgentius *ep. 3. ad Proh. c. 5. in Bibl. Patr. t. 9. pag. 92. edit. Lugdun.* 1677. *Ecclesia*, inquit, *virgo in fide, et caritate persistens, et sapientiam possidet, et virtutem:*

ideo nec seductione decipitur, nec violentia vincitur, quia internae virginitatis integritate fulcitur. Et S. Irenaeus contr. haeres. lib. 3. c. 4. n. 1. pag. 178. cit. edit. non oportet, inquit, adhuc quaerere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli, quasi in depositorium dives, plenissime in eam contulerint omnia, quae sint veritatis, ut omnis quicumque velit, sumat ex ea potum vitae.

(3) Matth. *XVI* 18 *XXVIII* 20 *Luc. XXI* 32. Et Chrysostomus *Hom. 4. in illud Isa. Vidi Dominum c. 2. t. 6. pag.* 122. *edit. Montfauconii Venet.* 1734. *facilius*, inquit, *est Solem extingui, quam Ecclesiam deleri*. Vide etiam Augustinum *in psalm.* 103. *serm. 2. t. 4. col.* 1145. *edit. cit.*

§. XV. At vero nullum ex iis signis, quibus vera Christi Ecclesia dignoscitur, quadrare in Protestantium Ecclesias ulla ratione potest. Neque enim eorum Ecclesia *una* est aut fide, in qua variae sunt, interque se dissentientes illorum confessiones (1): aut in sacramentis, quorum in numero definiendo dispar est omnium fere sententia (2); aut demum Pastoribus, cum quidam nullam agnoscant ecclesiasticam hierarchiam, quidam varium habeant Ecclesiarum regimen, cuncti vero careant uno omnium capite, cum quo conveniant, aut sub quo concilium aliquod instituant (3). Non item *Sancta*, tum quod sectarum auctores perditos, ac nefarios fuisse homines constat (4); tum quod eorum doctrina plena licentiae, ac vitiorum est. Non *Catholica*, tum quod non semper fuit, cum haeretici, antequam in errores inciderent, cum Romana Ecclesia communione jungerentur, tum quod ubique non est, cum Protestantium sectae, si conjunctim omnes accipiantur, non unum sint, sed inter se valde differant (5), si disjunctim singulae, modicae quaedam partes sint, quae universitatem habere non possunt (6). Non

demum *Apostolica*, cum neque Apostolorum sit eorum doctrina, neque Episcoporum successio ab Apostolis repetatur, neque Apostolica sit missio, cum neque Calvinus Episcopus fuerit, neque Lutherus; licet ipse Episcopos ordinare ausus fuerit (7).

(1) Extant hae confessiones unum in corpus collectae Genevae an. 1612. Vide Bossuetum *Histoire des variations des Églises Protestantes oeuvres tom.* 4. *à Liege* 1766, *et defense de l' Histoire des variations contre la response de M. Remage t.* 5.

(2) Lutherus tria tantum probat sacramenta; *quamquam si usu*, inquit, *lib. de captiv. Babylon tom.* 2. *opp. pag* 260. *Jenae* 1600, *Scripturae loqui velim, nonnisi unum sacramentum habeam, et tria signa sacramentalia.* Melanct. tria videtur agnoscere; Zuinglius matrimonium etiam recenset. Calvinus baptismum tantum, et coenam retinet, licet etiam ordinationem adjicere videatur; denique Dallaeus Minister Calvinianus quaestionem de sacramentis, rem levem ac nullius momenti esse arbitratur.

(3) Varium est apud Lutheranos Ecclesiarum regimen; Calvinianis nulla est hierarchia, neutris unum omnium caput.

(4) Lutheri flagitia carpit ipse Calvinus *ep. ad Bulingerum tom.* 9. *opp. pag.* 239. *Amstel.* 1667, omnibus vero comperti sunt perditi utriusque mores. Nam hic ab Urbe Novioduno ob infames turpitudines, ab Urbe Geneva tamquam seditiosus publice ejectus est; ille vero deseruit Regulare Institutum; quod solemnibus emissis votis susceperat, et palam uxorem duxit virginem monialem, ex qua tres filios procreavit. Multa de eo scripsit Jacobus Bossuetus *in Histor. Variation.*, et multa etiam sunt apud Berninium *Istoria di tutte l'eresie tom.* 4. *cap.* 5.

(5) Angli a Calvinianis, Calviniani a Lutheranis, Lutherani ab Anabaptistis, Anabaptistae a Zuinglianis communione dissiti, discretique sunt.

(6) Idem dictum volo de schismaticis in Oriente; nam AEthiopes ab AEgyptiis, et Alexandrinis, hi ab Armenis, Armeni a Constantinopolitanis, et hi a Russis invicem separantur.

(7) Consule Bellarminum *de not. Eccles. lib.* 4. *c.* 8. *p.* 88. *tom.* 2. *opp. Venet.* 1721. Habert. *Theolog. dogmat. tom.* 1. *prol. cap.* 3. Bertium *de Theolog. disciplin. lib.* 30. *cap.* 13. *num.* 5. *tom.* 8. *pag.* 438. *edit. Romae* 1745. Colletum *Inst. theolog. c.* 5. *de var. ordin. specieb. tom.* 9. *pag.* 72. *edit. Taurin.* 1778. Petavium *Theolog. dogmat. de eccles. hierarch. lib.* 4. *c.* 2. *n.* 5. *t.* 6. *p.* 178. *edit. Venet.* 1757

CAPUT II.

DE ECCLESIAE REGIMINE, ET POTESTATE.

§. XVI.

Hactenus quae vera Ecclesiae natura sit, et quibus ea notis, signisque noscatur, exposuimus, nunc de ejus potestate disputemus. Neque enim societas hominum, qualis Ecclesia est, stare, et consistere potest, nisi imperii auctoritate contineatur, et nisi leges habeat, quibus ea regatur, et quibus omnes pareant. Ex quo intelligitur, esse in Ecclesia condendarum legum potestatem.

§. XVII. Nam Christus cum homines praefecit, qui visibilem Ecclesiam visibiliter regerent, in eos etiam contulit imperium, quo carere non potest quisquis societati praefectus curare debet, ut ea optimis abundet legibus, et institutis, atque ut poenis etiam coerceantur, qui non obtemperant legibus, quibus reipublicae salus, et incolumitas continetur. Regendae enim societatis summa tota est posita in imperandi, puniendique potestate; eam Christus Ecclesiae dedit, eaque semper Apostoli, ceterique Episcopi, praesertim vero Romani Pontifices usi sunt (1).

(1) Confer Doujat *praenot. canon. lib.* 2. *c.* 2.; prae ceteris autem confer Mamachium *Origin. et antiquit. Christian. lib.* 4. *par.* 1. *cap.* 2. §. 5. *et cap.* 3. *pag.* 259. *et seq. tom.* 4.; ubi de Ecclesiae potestate, ac regimine graviter, accurateque disputatur.

§. XVIII. Atque hanc quidem potestatem plerique ex Protestantibus ad Aristocratiam referunt (1); quamquam non desint ex Lutheranis, qui Ecclesiae regimen democraticum esse contendant, atque hominum voluntate discrimen inter clericos, et laicos inductum putent (2). Cujus erroris absurdum noverunt etiam plerique ex Lutheranis, et Calvinianis, adeo ut vix dignus sit qui a nobis refutetur. Revera quidquid Christus de Ecclesiae potestate dixit, non plebi, sed Apostolis dixit aut omnibus, aut Petro nominatim (3), legesque omnes de rebus ecclesiasticis non populo, sed ab Episcopis, ac praesertim a summis Pontificibus sunt perpetuo constitutae. Eorum videlicet est, semperque fuit leges condere, curare diligenter, ut ab omnibus observentur, atque in reos criminum animadvertere (4).

(1) Confer Mamachium *Origin. et Antiqu. Christian. lib.* 4 *par. II. cap.* 1. §. 3. *tom.* 5. *pag.* 12. *et seq.*, ubi horum complures recensetur.

(2) Ineptissimum hunc errorem ipse etiam refutavit Josephus Binghamus, homo videlicet ex Protestantium numero, *Orig. Eccles. vol.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *pag.* 41. *et seq. edit. Halae Magdeburg. ann.* 1751. Vide Mamachium *loc. cit. pag.* 11. *not.* 1.

(3) Quo pertinet Matth. *XVI.* 19. *Tibi dabo claves etc. quodcumque ligaveris etc.* Joan. *XXI.* 15. *seq. Pasce agnos meos, pasce oves meas;* Matth. *XVIII.* 18. *quaecumque alligaveritis super terram etc.* Joannes *XX* 23. *quorum remiseritis peccata etc.* Hinc Petrus *epis.* 1. *c.* 5. *v.* 2. ita Episcopos Ponti, Galatiae, Cappadoc. etc., quos Seniores appellat, alloquitur: *pascite, qui in vobis, est gregem Dei; pascere* autem idem est ac *regere*, uti patet ex *Ps. LXXVII. v.* 71. *seq.* ubi David constitutus divinitus dicitur *pascere Jacob servum ejus*, quod est *regere*; nisi forte velis ab Regibus non gubernari, regique populum, sed institui, imbuique

doctrina; quo quid fingi potest absurdius? Confer etiam *lib.* 2. *Reg. c.* 5. *v.* 2. *et lib.* 1. *Paralip. c.* 11. *v.* 2. Hujus vero ab Apostolis, eorumque successoribus exercitae potestatis pleni sunt Sacrae Scripturae, et Ecclesiasticae historiae libri.

(4) De hoc Democraticorum errore multa diximus in opere *Jus Canonicum universum publicum et privatum tom.* 1. *cap.* 9. §. 5. *not.* 1. *pag.* 186. *et seq.*

§. XIX. Democraticos sequuntur proxime, qui Ecclesiae regimen errore pari Aristocraticum faciunt (1). Sunt autem catholici, qui puram Aristocratiam respuentes, tamen Monarchiam Ecclesiasticam Aristocratia temperatam volunt. Verum cum inter Catholicos omnes conveniant, Romanum Pontificem jure divino praeesse Ecclesiae universae, et vero praesse non solum honore, ac loco, sed etiam potestate, et jurisdictione, facile intelligitur Ecclesiae regimen monarchica ratione contineri. Nam Monarchiae nomen designat summum imperium, quod apud unum est.

(1) Videndus Nicolaus Coeffetaeus *in libris IV. apologeticis pro sacra Monarchia Ecclesiae Catholicae, Apostolicae, et Romanae adv. rempub. M. Antonii de Dominis;* et videndus praesertim *Mamachius Orig. et Antiquit. Christianar. tom.* 5. quo toto fere volumine Aristocraticos doctissime, copiosissimeque refutavit.

§. XX. Nihil autem Monarchiae detrahit potestas Episcoporum, quae etiamsi non precaria, sed propria, et nativa sit, tamen cum pendeat a Summo Pontifice, non hujus certe monarchica potestas ex illorum potestate imminuitur (1). Christus enim cum Episcopalem ordinem instituit, nullos distinxit fines Ecclesiarum, quibus singuli Episcopi essent praeficiendi; idcirco ea res tota humano jure fieri debuit, fieri autem non potest, nisi auctoritate ejus, qui universim

Ecclesiis omnibus praefectus est. Accedit quod Episcopalis potestatis exercendae modus judicio subest Romani Pontificis, cui non minus ovium, quam pastorum cura commissa est, ut Princeps, et Moderator totius Ecclesiae constitueret quidquid ratio temporum, et communis salus postulare videretur (2).

(1) In Concilio Tridentino magna animorum contentione quaesitum est, num Episcoporum auctoritas ἀπὸ Θεοῦ *immediate* a Deo, an potius a Romano Pontifice esset repetenda; sed res in medio relicta est, agente praesertim Cardinali a Lotharingia. Nam inter catholicos erat disputatio, non inter catholicos, et haereticos, qua de causa concilium habebatur. Vid. Natal.Alexandrum *Histor. Eccles. saec. XV. et saec. XVI. dissert.* 13. *art.* 14. §. 1. *et* 2. *tom.* 9. *p.* 558. *edit. Venet. ann.* 1776. Pallavicinium *Histor. Conc. Trid. lib.* 18. *c.* 14. *et* 15. *et lib.* 21. *c.* 11., et Zaccariam *in Anti-Febronio t.* 2. *diss.* 2. *c.* 6. Ceterum ut immediate a Deo Episcoporum potestas repetatur, nihil id detrahit monarchico Ecclesiae imperio quoniam ea subjecta, et obnoxia est Summo Pontifici, a quo arctari, amplificari, ac tolli etiam potest. Confer Ballerinium *de potest. eccles. Summor. Pontificum et Concil. general. c.* 1. §. 5. *et* 6. *pag.* 16. *et seq. edit. August. Vindelic. ann.* 1770. Ita etiam si a Summo Pontifice in Episcopos jurisdictionem derivemus, non inde efficitur, eos meros esse ipsius vicarios, cum ipsa potestas quoad originem suam a Deo sit instituta. Confer Zallinger *loc. cit.* §. 3. *pag.* 363.

(2) Quo referendum illud Conc. Triden. *sess.* 14. *c.* 7. *de sacram. poenit.: merito Pontifices Maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviorum suo potuerunt peculiari judicio reservare.* Atque huc etiam spectat illud Leonis M. *ep.* 14. *cap.* 1. *opp.* 1. *col.* 686. *edit. Ballerin. Venet.* 1753., Vigilii *ep.* 2. *ad Eutherium num.* 7. *tom.* 5. *Concil. collect. Labbaei col.* 1293. *edit. Venet.*, aliorumque complurium, Episcopos in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis esse vocatos.

§. XXI. Neque Ecclesiastica Monarchia temperationem aliquam Aristocratiae accipere potest ex Concilio oecumenico, quod in ipsum Romanum Pontificem imperii potestate pollere quidam

putant. Ego vero Summo Pontifici praestare Concilium nego, et pugnantia eos loqui intelligo; qui cum ex catholicae fidei doctrina ecclesiasticam monarchiam agnoscant, tamen opinionem illam repente, ut equidem puto, saeculo XIV. ex medio schismatis incendio (1) ortam, et in aristocratiam denique recidentem sequuntur; id quod non modo a Catholicis reliquis, qui ab eis dissentiunt, sed etiam a Protestantibus (2) animadversum est.

(1) Haec opinio induci coepit, meo quidem judicio, an. 1395.; cum alia fuisset usque ad eam aetatem sententia majorum nostrorum, quorum nemini umquam in mentem venit Pontificem Maximum Concilii potestati subjicere. Quadrat in hanc rem aptissime illud Tertulliani *lib. de praescript. cap.* 31. *pag.* 213. *edit. Venet.* 1744. *id esse Dominicum, et verum, quod sit prius traditum, id autem extraneum, et falsum, quod sit posterius immissum.* Vid. Ballerinium *loc. cit. cap.* 5. §. 3. *n.* 20. *et seq. pag.* 84. *et seq.*, et Veith *Richerii system. confut. sect.* 1. *cap.* 1. *art.* 3. §. 25. *et seq. pag.* 114. *et seq. et art.* 3. §. 29. *et seq. pag.* 143. *et seq.*

(2) Jo. Laurentius Moshemius *in diss. de Gallor. appellat. ad conc. univer. Eccl. unitatem Ecclesiae visibilem tollentibus* ita scribit: *Quod universis, sive singulis Ecclesiis praeesse Pontificem dicunt, non universae Ecclesiae, id tam mihi scitum videtur, ac si quis affirmaret, membra quidem a capite regi, non vero quod ex membris constat corpus; aut urbes quidem omnes, villas, et praedia subesse Regi, non vero, quae his continetur, ipsam Provinciam.* Samuel Puffendorfius *de habitu Relig. Christian. ad vit. civil.* §. 38. habet haec: *Concilium esse supra Papam thesis est .... Sed quod isti quoque hanc propositionem asserere velint, qui Sedem Romanam omnium ecclesiarum centrum, ac Papam oecumenicum Episcopum agnoscunt, id quidem non parum absurditatis habet, cum status Ecclesiae Romanae monarchicus sit, ista autem thesis meram aristocratiam oleat.*

§. XXII. Revera si monarchiae ratio in eo est posita, ut omnes uni subjiciantur, ecquae demum erit monarchia, si Romanum Pontificem

Episcopis in unum congregatis subjiciamus? At enim in concilio collecti Episcopi Ecclesiam universam repraesentant, Pontifex vero quamquam singulis Ecclesiis *distributive* praesit, *collective* tamen, hoc est Ecclesiae universae non praeest; inquiunt, ipse, sed subest. Atqui falsum in primis est, Episcopos una collectos, nisi secum habeant Pontificem, qui eos conjungat, et copulet, universam Ecclesiam repraesentare. Erunt enim Antistites illi quidem singularum Ecclesiarum, sed Ecclesiam, quae necessario una est, referre universam non poterunt, nisi inter eos fuerit summus Pontifex, hoc est commune unitatis centrum, quo disjunctae illae inter se potestates conjunguntur.

§. XXIII. Atque illud concedendum nullo modo est, Ecclesiam *distributive* caput habere, *collective* non habere, et quod caput *dispersae* erat, idem *collectae* repente aliud quodvis membrum evadere. Huc enim redeunt, qui Pontificem Ecclesiis omnibus *distributive* anteponunt, *collective* autem obnoxium faciunt. Atqui in primis universitas, quae ab omnibus in unum collectis, conficitur, opus habet capite, a quo regatur; neque unitas Ecclesiae universae, cujus tuendae, et conservandae causa Christus et honoris, et jurisdictionis primatum instituit, conficitur a singulis tantum, sed ab omnibus *collective* sumptis, atque in unum coactis. Hinc supra petram non singuli lapides, sed universa Ecclesia aedificata est; claves Petro sunt datae non unius alteriusve conclavis, sed regni coelorum universi; ipse jussus est praeesse toti gregi, non singulis tantum agnis, et ovibus; de-

nique si fratres singulos, etiam universos confirmare debet (1).

(1) Confer. Ballerinium *loc. cit. c.* 4. §. 3. *p.* 56. *et seq.*

§. XXIV. Quamquam tota haec disputatio excogitata est, ut Sedes Apostolica in invidiam rapiatur; cum revera contra Summum Pontificem stare non possit Ecclesia, et concilium, quod vere oecumenicum sit. Ecquod enim erit hoc Concilium, aut collectio totius Ecclesiae, cum procul est Romanus Pontifex, hoc est caput, et pars praecipua, ac nobilissima Ecclesiae? Itaque in concilio si plerique Patres cum Pontifice consentiant, haec conspiratio, et concordia sententiarum nullum relinquet controversiae locum, sin vero dissentiant plerique, nihil horum valebit auctoritas, quoniam a capite divulsi, atque sejuncti Ecclesiam referre, ac repraesentare non possunt.

CAPUT III.

DE CANONE ECCLESIAE; ET PRIMUM DE JURE SCRIPTO.

§. XXV.

Esse in Ecclesia jubendarum legum propriam, et nativam potestatem, demonstratum est; consequens ergo erat, ut ipsa potestate hac divinitus accepta uteretur, suisque legibus, et constitutionibus curaret res sacras, atque divinas. Hinc conditae leges Ecclesiae, quas *canones* appellamus, unde juris canonici nomen ortum est. Proprie *canon* est architectorum, aliorumque artificum instrumentum, quo lineae diriguntur, atque etiam norma, ac regula, ad quam opus omne in mechanicis, atque in liberalibus artibus exigendum est (1).

(1) Vid. Doujat. *praenot. canon. lib.* 1. *cap.* 21.

§. XXVI. Verum peculiari quadam ratione cum apud Graecos, tum apud Latinos *canonis*

nomine morum regula significatur (1). Hoc vocabulum suis constitutionibus accomodavit Ecclesia, sive quod abhorreret ab imperioso legis nomine, quod violentam continet corporis coercitionem, sive quod Juris Ecclesiastici dignitas postularet, ut quae mores hominum formant, regulae appellarentur, sive demum quod legis nomen apud Hebraeos legi Mosaicae plane haeserat, ut Sinagogae succedens Ecclesia alio vocabulo constitutiones suas appellandas putaverit.

(1) Hinc ab Euripide jus naturae κανων του καλου *regula honesti* appellatur, atque a Chrisippo *L. 2. ff. de leg.* lex generatim dicitur κανων δικαιων και αδικων *regula justorum, et injustorum.*

§. XXVII. Dicitur etiam Jus Canonicum, *Ecclesiasticum*, aut *Sacrum*, quoniam agit de personis, rebusque sacris, atque ecclesiasticis; item quod Ecclesiastica, hoc est sacra potestate sit latum: dicitur et *Pontificium*, tum quod magna ex parte a Romanis Pontificibus constitutum est; tum ut a Caesareo, sive civili jure distinguatur. Definitur autem jus illud, quod ab Ecclesia per Episcopos, praesertim vero per Romanum Pontificem, explicatum, sancitum, vel approbatum est ad rectam Christianorum hominum institutionem. Constat partim divinis, partim humanis legibus, partim scriptum est, partim vero non scriptum.

§. XXVIII. Divinae leges, quae Deum ipsum habent auctorem, vel naturales sunt, vel supernaturales, et positivae. Naturales accepimus ab ipsa natura, hoc est a Deo naturae auctore, iisque discimus, quid Deo, quid nobis ipsis, quid aliis hominibus debeamus. Nimirum Deus ipse per

rectam rationem impressit animis nostris amorem, et regulas honestatis, ad quam omnes natura ferimur, cuique perpetuo adhaereremus, nisi abstraheremur vitiis, pravisque cupiditatibus (1).

(1) Haec lex est *ratio profecta a rerum natura*, inquit Cicero *de legib. lib.2. n.4. tom. 3. pag.* 189. *edit. Oliveti Genevae* 1743: *et ad recte faciendum impellens, et a delicto avocans; quae non tum denique incipit lex esse, cum scripta est, sed tum cum orta est, orta autem simul est cum mente divina.* Nemo hinc, qui peccat adversus juris naturae praecepta communiter cognita, excusare se potest juris ignoratione, ut ait Apostolus *ad Roman.II.*14. *et* 15.

§. XXIX. Quid hoc jure prohibetur malum est per se, quidquid jubetur bonum, proinde jus naturae mutari non potest. Ejus fundamentum est ordinatus amor erga Deum, nos ipsos, aliosque homines. Inde fluunt officia omnia naturalis ordinis, quibus tenetur humanum genus, et quae vel justitiae sunt, sive *absoluta*, et *perfecta*, vel humanitatis, et beneficentiae, sive *imperfecta*, vel interdum justitiae, interdum beneficentiae, uti res ipsa sese offert, quae *hypothetica* appellatur.

§. XXX. Ex jure naturae efficitur *Jus gentium*, quod fere ipsum est jus naturae, quo reguntur omnes homines societate conjuncti (1). Atque aliquandiu quidem post orbem conditum fuere familiarum societates, quas Deus ipse inchoaverat, sed nullae tamen erant societates Civitatum, et Rerumpublicarum, quas deinceps homines, ratione duce, necessitate suadente inierunt. Quo temporis cursu non exleges erant homines, cum jure naturae uterentur, haberentque etiam jus revelatum, quod est ad aeternam salutem humano generi necessarium; sed nulli

erant servi, et nulli item a civili Republica constituti Magistratus, quamquam non deessent, qui illis familiarum societatibus cum potestate praeerant, quoniam sine Rectore nulla hominum societas stare potest (2).

(1) Quidam jus gentium dividunt *in primarium, et secundarium*, illud vocant jus naturae, hoc vero peculiaria pacta, quae inter plerasque gentes conventa sunt, quo referunt jura belli, Legatorum, et similia. Sed non inde aliam juris speciem induei posse ostendit Puffendorf. *de jur. natur. et gent. lib.* 2. *cap.* 3. §. 23.

(2) Inane, falsumque est commentum illorum, qui tempus fuisse putant, quo homines nulla prorsus societate conjuncti exleges erant, et bestiarum more vitam traducebant. Vid. Joan. Franciscum Finettum *de princip. jur. nat. et gent. lib.* 12. *c.* 6. *tom.* 2. *pag.* 299. *et seq. edit. Venet. an.* 1764. ejusdemque libellum inscriptum *Apologia del genere umano accusato d'essere stato una volta bestia*, atque in primis vide libellum egregium, et praestantissimum Emin. D. Card. Gerdil, cui titulus *Discours sur l'hòmme consideré relativement à l'état de nature, et rélativement à l'état de societè.*

§. XXXI. Constitutis societatibus civitatum, et rerumpublicarum, ut consociata multitudo recte, apteque regeretur, instituere oportuit, qui ei imperarent. Harum vero societatum fundamentum esse debuit jus commune omnibus, jus nimirum omnium animis impressum, quod deleri, tollique non potest, et quo initio simplices familiarum societates utebantur. Atque hoc est jus gentium, quo omnes gentes utuntur, et quod unum fere, idemque cum jure naturae est. Verum praeter hoc jus, quod non opinio genuit, sed quaedam innata vis inseruit, alias etiam addere oportuit leges, quas et populorum indoles, et rerum, ac locorum ratio postulabat. Hinc ortum Jus civile, quod leges continet, quas sibi Civitas unaquaeque constituit.

§. XXXII. Positivae et supernaturales leges a Deo traditae sunt, cum per naturae rationem hominibus compertae esse non possent. Statutae sunt hae leges arbitrio, ac voluntate Dei, et continentur Sacrorum Bibliorum veteris, novique testamenti codicibus, et Ecclesiae Catholicae traditione explicantur. Complectitur vetus testamentum *moralia* praecepta, quae ad mores pertinent, *caeremonialia*, quae caeremonias, ritusque sacrorum, *judicialia*, quae judicia respiciunt.

§. XXXIII. *Judicialia*, ac *caeremonialia* praecepta adventu Christi sublata sunt; et si qua adhuc vigent, ea servantur, quod ab Ecclesia recepta sunt, non tamquam Mosaicae legis reliquiae, sed tamquam Apostolorum, atque Ecclesiae mandata (1). *Moralia* tamen praecepta perpetuo manent: nam ea sunt mandata ipsa juris naturae, quae cum vulgo obscurata essent pravis hominum cupiditatibus, Deus ipse restituit, lapideis tabulis a Moyse propositis, quibus ea continebantur. Et vero si certos tollamus dies festos potissimum Dei cultui dicatos, qui lege Mosaica ad Sabbata pertinebant, cetera moralia praecepta Hebraeorum ab ipsis naturae legibus nequaquam differunt.

(1) Pluribus id ex causis factum est, potissimum quod Ecclesia Apostolorum vestigiis insistens quaedam adoptavit, quae ad rectum Christianae reipublicae regimen conducere videbantur. Cujus rei exempla sunt *in capit.* 1. *et seq. de injur*, *capit.* 1. *et* 2. *de adulter.*, *capit.* 1. *de furtis*, *capit.* 1. *homicid.*, ubi renovantur poenae, quae sancitae fuerant in Exodo *cap.* 21. *et* 22. contra homicidii, stupri, furti, injuriarum reos. Quaesitum est a viris doctis utrum Ecclesia caeremoniales Mosaicas leges excitare potuerit; Qua in re secernamus oportet leges illas, quae mere caeremoniales sunt uti vestes sacerdotales, altaria, et cetera generis ejusdem, ab

ris, quae caeremoniales, et simul *typicae* sunt, uti est circumcisio, et similes. Illas quidem Ecclesia renovare potuit, has vero non potuit, quoniam venturi Messiae typi ejus adventu sublati sunt. Vid. orationem S. Amphilochii *in Domin. Circumcis. in Bibliothec. Patr. t. 5. pag.* 1060. *edit. Lugdun.*, et Calmet *de circumcis. effect. inter dissertationes ejus latinas t. 2. pag.* 187. *ad* 193. *edit. Lucae* 1739. Licuit quidem aliquo saltem post Christi mortem temporis intervallo caeremonialia Hebraeorum praecepta observare Act Apostolor. cap. XV. ver. 19. 21., et ideo non statim mortifera evaserunt, donec Evangelium satis late diffusum, ac propagatum esset, *ut mortua synagoga cum honore sepeliretur*. S. Thomas 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. Quam rem ita explicat. S. Augustinus *epist.* 82. *num.* 16. *tom.* 2. *col.* 195. *indicatae editionis Venetae : sicut defuncta corpora necessariorum officiis deducenda erat (lex vetus) quodammodo ad sepulturam, nec simulate, sed religiose ; non autem deserenda continuo, vel inimicorum obtrectationibus tamquam canum morsibus, projicienda.*

§. XXXIV. Ut a Deo procedit jus divinum, ita humanum ab hominibus. Ejus autem tres sunt partes *decreta Summorum Pontificum*, *Canones Conciliorum*, *et scripta atque sententiae SS. Patrum*. Romanam Ecclesiam matrem, et magistram Ecclesiarum omnium, et Summum Pontificem Ecclesiae universae caput Christus ipse constituit. Quare si quid ab eo decernitur in commune bonum, id tamquam a D. Petro decretum (1) tenendum a Christianis est, atque esse apud omnes legis loco debet. Feruntur a Pontifice leges ob commune bonum Ecclesiae vel nutu ipsius, vel adhibito consilio Cardinalium, et Episcoporum, aut motu proprio, aut aliquo rogante. Quovis modo lata sit Pontificia lex, ea parendi affert necessitatem.

(1) Frequens illud Patrum, et Conciliorum est, quod Petrus per suos successores loquitur. Ita Philippus S. Caelestini Legatus in Concilio Ephesino, probantibus ejusdem Concilii Patribus, dixit haec : *Petrus . . . ad hoc usque tempus, et semper in suis successoribus vivit; et judicium exercet.* Concil. Ephesinum *act.* 3.

col. 1154. *tom.* 3. *Conc. collect. Labbaei edit. Venet.* In Concilio Chalcedonensi cum lectae sunt literae a S. Leone ad Flavianum datae Patres omnes una voce clamarunt: *Petrus per Leonem ita locutus est.* Conc. Chalcedonense *act.* 2. *col.* 1235. *tom.* 4. Qua eadem formula usi sunt etiam III. Constantinopolitani Concilii Patres. Per Agathonem *Petrus loquebatur*; *act.* 18. *col.* 1090. *t.* 7. S. Prosper *contr. collat. cap.* 5. *n.* 3. *pag.* 184. *edit. Venet.* 1754. *Sacrosancta*, inquit, *B. Petri Sedes per universum orbem Papae Zosimi sic ore loquitur.* Postremo, ne omnes colligam, quod longum esset, S. Petrus Chrisologus *in epist. ad Eutychet. pag.* 16. *edit. August. Vind.* 1758. *B. Petrus*, inquit *qui in propria sede vivit, et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem.*

§. XXXV. Prioribus saeculis Romani Pontifices generales regulas plerumque in Concilio edere solebant (1): sed saepe etiam literis ad certas Ecclesias datis, quae deinceps omnibus communes fiebant (2), mandata, legesque suas comprehendebant. Quas literas semper Christiani omnes ea, qua par est, reverentia susceperunt, et semper etiam graviores de fide, ac disciplina controversias ad judicium Sedis Apostolicae detulerunt (3). Pontificum generales sanctiones ad Episcopos, Christianosque omnes datas loquendi usus Bullas nuncupavit. Hodie Pontifex si quid pro universa Ecclesia statuit, aut Bulla utitur, aut decreto alicujus Sacrae Congregationis Cardinalium, quod ipse probaverit. Iisdem utitur in privatis quoque negotiis; sed haec plerumque per Breve expediuntur.

(1) Vid. S. Leo. *epist.* 16. *cap.* 7. *tom.* 1. *col.* 7. *edit. Fratr. Ball. Venet.* 1753.

(2) Cum Summi Pontifices ad aliquem Episcopum decreta mittebant, quibus omnes obstringi vellent, solebant praecipere, ut eadem aliis atque aliis per literas nunciarentur. Quare cum Himerius Tarraconensis regularum librum a Siricio accepit, jussus est, ut non solum ad Episcopos suae provinciae, *sed etiam ad universos Carthaginenses, et Boeticos, Lusitanos, atque Gallicios,*

vel eos, qui vicinis tibi collimitant hinc inde provinciis, haec; quae a nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub literarum tuarum prosecutione mittantur, uti scriptum est in ejus epist. *n.* 20. apud Constantium *epist. Rom. Pont. col.* 657. *Paris* 1721. Similiter Zosimus *in ep. ad Hesychium Salonitanum n.* 4. ap. eumdem Constantium *loc. cit. col.* 970. *ne quid meritis*, inquit, *dilectionis tuae derogaremus, ad te potissimum scripta direximus, quae in omnium fratrum, et coepiscoporum nostrorum facies ire notitiam non tantum eorum, qui in ea provincia sunt, sed etiam, qui vicinis dilectionis tuae provinciis adjunguntur.* Quod etiam ex pluribus Leonis M. locis manifestum est. Ita *epist.* 159. *ad Nicetam Aquilejensem c.* 7. *col.* 1335. *t.* 1. *hanc autem*, inquit, *epist. nostram, quam ad consultationem tuae fraternitatis emisimus, ad omnes fratres, et comprovinciales tuos Episcopos facies pervenire, ut in omnium observantia data prosit auctoritas.* Hinc quaedam Pontificiae literae, quae initio ad certos Episcopos, aut ad certas provincias datae erant, cum deinceps ad alios Episcopos, aliasque provincias missae fuissent in quibusdam manuscriptis illam in epigraphe additionem acceperunt *et universas provincias.* Ita epist. 4. S. Leonis M. inscripta est non solum *omnium per Campaniam, Picenum, et Tusciam*, ad quos initio data fuisse videtur, sed *et universas provincias constitutis*; qua de re vide notas Fratrum Balleriniorum in eamdem epistolam *tom.* 1. *col.* 611. Ex quo intelligitur, quemadmodum Pontificiae leges, quae literis comprehendebantur, omnis facile innotescerent, quamquam nullus esset publicus earum codex, uti ostendit Petrus Constantius *praefat. ad t.* 1. *ep. Romanor. Pontif. num.* 45. *pag.* 47. *Paris an.* 1721.

(3) Primo Ecclesiae saeculo S. Clemens I. a Corinthiorum Ecclesia consultus *scripsit*, uti narrat S. Irenaeus *lib.* 3. *contr. haeres. c.* 2. *n.* 2. *pag.* 176. *edit. Massueti Paris.* 1710., *potentissimas literas Corinthiis ad pacem eos congregans, et reparans fidem eorum, et annuncians, quam in recenti ab Apostolis acceperat, traditionem.* Quam epistolam S. Dionysius Corinthiorum Episcopus apud Eusebium *Eccles. Hist. lib.* 4. *cap.* 23. *pag.* 187. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720., S. Epiphanius *advers haer. lib.* 1. *haer.* 27. *n.* 6. *pag.* 107. *tom.* 1. *edit. Petavii Paris.* 1622., S. Hieronymus *de Vir. illustr. cap.* 15. *pag.* 839. *tom.* 2. *edit. Vallarsii Veron.* 1734., aliique memorant, quaeque extat apud Constantium *ep. Rom. Pontif. pag.* 9. quo opere etiam reliquae, quae nunc manent, Summorum Pontificum decretales epistolae comprehenduntur. Magna pars harum epistolarum temporis injuria periit, ut multae perierunt, quae a S. Damaso datae sunt, et in quibus conscribendi multam ei sese operam praebuisse testatur S. Hieronymus *ep.* 123. *n.* 10. *tom.* 1. *pag.* 901 Sed tamen certum est, semper cunctas Ecclesias ad Romanam matrem, et magi-

stram omnium graviores controversias detulisse, quod manifestum est ex omnibus epistolis Summorum Pontificum, tum quas memorant antiqui Patres, tum quae nunc etiam extant. Ac dignae in primis memoratu sunt literae SS. Pontificum Innocentii I., et Leonis M., ex quibus intelligitur, quam multa ex tota Ecclesia negocia omnes ad Sedem Apostolicam deferrent, ut ejus judicio finirentur. Nam ille scribens ad Patres Concilii Milevitani *epist.* 30. *apud Constantium col.* 895. sese eorum literas accepisse inquit, *inter ceteras Romanae Ecclesiae curas, et Apostolicae Sedis occupationes, quibus diversorum consulta fideli, ac medica disceptatione tractamus*, et paulo post ipsis compertum esse ait; *quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent.* Quod etiam confirmat ipse Innocent. *epist.* 37. *col.* 910., ubi testatur id semper factum fuisse, scilicet omnia *ad nos, quasi ad caput, atque ad apicem Episcopatus referre, ut consulta videlicet Sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid, faciendumque pronuntiet*, Leo autem M. *ep.* 10. *tom.* 1. *col.* 634. *edit. Ballerin.*, ostendit Apostolicam Sedem *innumeris relationibus esse consultam*. Huc quoque spectant literae datae ab Justiniano Imp. ad Joannem Summum Pontificem, quae descriptae sunt in *lib.* 8. *c. de Sum. Trinit. Nec enim*, inquit Imperator, *patimur, quidquam, quod ad Ecclesiarum statum pertinet, quamquam manifestum, et indubitatum sit, quod movetur, ut non etiam vestrae innotescat sanctitati, quae caput est omnium sanctarum Ecclesiarum.*

§. XXXVI. Et cum Pontificiae leges vel generales sint, vel speciales; quae scilicet ex certa causa, persona, loco, tempore prodierunt, illae omnes generatim obstringunt, hae vero ad illos pertinent, pro quibus editae sunt (1). Speciales constitutiones etiam rescripta dicuntur, quae cum altero rogante emitti soleant, illud semper tacite habere censentur, *si preces veritate nitantur* (2). Quare per subreptionem, atque obreptionem irritum est rescriptum, cum nimirum aliquid falsi narratum est, aut praetermissum veri, quod omnino scire oportebat (3). Sunt autem rescripta vel *justitiae*, quae ad justitiam recte administrandam pertinent, vel *gra-*

tiae, quae ex Principis beneficio, et liberalitate procedunt. Atque huc spectant privilegia, quae jus singulare concedunt vel certo homini, vel hominum certo generi, modo ad tempus, cujus generis sunt privilegia personalia, modo in perpetuum, quo vocantur privilegia realia, vel quae certo personarum generi perpetuo tribuuntur (4).

(1) *Can.* 3. *dist.* 3.
(2) *Cap.* 2. *de rescript.*
(3) *Cap.* 6. 8. 10. 20. *de rescript. c.* 5. *de offic. Vic.*
(4) Proprie in singulas personas confertur privilegium, sed nunc latior huic vocabulo significatio data est. Consule Cujacium *observ. lib.* 15. *cap.* 8. *opp. tom.* 13. *col.* 397. *edit. Venet.* 1758. et Gravinam orig. *jur. lib.* 2. *cap.* 74. *pag.* 141. *edit. Neapol.* 1722.

§. XXXVII. Partem alteram juris canonici scripti conficiunt canones Conciliorum. Quemadmodum conventus hominum deliberandi, vel aliquid decernendi causa instituti Synodi apud Graecos, Concilia apud Latinos dicebantur, ita in Ecclesia utroque nomine appellantur coetus, et consessus Catholicorum Antistitum, qui ecclesiasticis de causis unum in locum convenerunt. Jam inde ab Apostolorum aevo existimatum est, bene Ecclesiae futurum, si graviora negocia, si controversiae, disceptationesque componerentur, ac definirentur ab Episcopis in unum congregatis. Quod non semel fecerunt Apostoli, quos inter se convenisse constat, ut alius sufficeretur Apostolus Judae proditori, ut eligerentur Diaconi, curarenturque viduae, atque ut Christiani Mosaica lege, et Circumcisione soluti declararentur (1). Apostolorum exemplum sequuta Ec-

clesia saepe Conciliis est usa, cum magna christianae reipublicae utilitate (2).

(1) Act. Apost. *I.* 26. *et seq.*

(2) Ad nullam tamen fidei controversiam, quantumvis obscuram, definiendam generale Concilium *absolute* esse necessarium ostendit Zaccaria *in Antifebron. tom.* 2. *dissert.* 2. *cap.* 11. *n.* 7., *et in Antifebron. vindic. pag.* 2. *dissert.* 2. *cap.* 7., quamquam valde utile sit, et interdum etiam pro temporum ratione necessarium esse possit.

§. XXXVIII. Concilia vel oecumenica, aut generalia, vel topica, aut particularia sunt. Ut Concilium generale habeatur, tria servare oportet I. Concilium indicendum est consensu, et auctoritate Romani Pontificis (1), qui per se ipsum, vel per Legatos suos Concilio praeesse debet (2). II. Omnes vocandi sunt ex toto orbe catholici Episcopi: quamquam nihil referat, quod omnes praesentes non sint (3). III. Denique Concilii acta a Pontifice sunt confirmanda (4).

(1) *Can.* 1. *et seq. dist.* 17. Atque id quidem diserte profitentur Patres Concilii Constantinopolitani 1. *in epist. synod. ad Damasum*, quae est apud Theodoraetum *Histor. lib.* 5. *cap.* 9. *pag.* 435. *edit. Valesii Cantabrig. an.* 1720., idemque docent Pelagius II. *epist.* 8. ad Episcopos, quos Constantinopolim vocaverat Joannes Patriarcha Constantinopolitanus apud Labbaeum *tom.* 6. *Conc. col.* 633. *et seq. edit. Venet. Coleti*, quam epistolam probavit etiam Pelagii successor Gregorius M. *epist.* 44. *lib.* 4. *opp. tom.* 2. *col.* 770. *edit. Paris.* 1705., idem praeterea Nicolaus I. *epist.* 22. *ad Episc. Galliae et German. tom.* 9. *Conc. Labbaei col.* 412. *edit. ejusd.* atque Hincmarus Rhemensis *opusc.* 55. *c.* 20. *tom.* 2. *pag.* 451. *et seq. edit. Sirmondi Paris.* 1645. Vide Christianum Lupum *schol. in can.* 16. *dictat. S. Gregorii VII. t.* 5. *opp. pag.* 234., qui hoc jus Romano Pontifici late vindicat contra Joannem Launojum; Bianchium, *della potestà e della polizia della Chiesa tom.* 4. *lib.* 2. *cap.* 3. §. 8. *pag.* 512. Bertium *Histor. Eccl. tom.* 3. *dissert.* 1. *cap.* 18. *pag.* 31. *et dissert.* 5. *cap.* 3. *num.* 3. *seq. pag.* 188. *edit. Bassani* 1769. Ballerinum *de potest.*

Eccles. Sum. Pontif. et Conc. gener. cap. 6. §. 1. *pag.* 88. *edit. Aug. Vind.* 1770., Zacchariam *Antifebron. par.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. *seq.*, Cerbonium *de jur. et leg. discip. tom.* 3. *lib.* 22.

(2) Hinc Vitus, et Vincentius Romani Presbyteri, atque ut plerique sentiunt, Hosius Cordubensis Episcopus nomine S. Silvestri Concilio Nicaeno praefuerunt, atque ita in posterum factum est in omnibus Conciliis usque ad novissimum Tridentinum.

(3) Consule Melchiorem Canum *de loc. theolog. lib.* 5. *cap.* 3. *pag.* 149. *edit. Patavii* 1727.

(4) De Nicaenii Concilii confirmatione videndus Bertius *loc. cit. dissert.* 1. *cap.* 30. *num.* 3. *pag.* 50. De eadem confirmatione testimonium perhibet Synodus Romana *epist. ad cler. et Monach. orient.* apud Labbaeum *t.* 5. *Conc. col.* 248., cujus verba sunt haec *trecenti decem et octo SS. Patres apud Nicaeam congregati confirmationem rerum, atque auctoritatem S. Romanae Ecclesiae detulerunt.* Atque id quidem consentaneum est antiquae regulae quam memorat Socrates. *Hist. lib.* 2. *cap.* 8. *pag.* 74. *edit. Taurin.* 1747. inquiens, *canon. ecclesiasticus vetat, ne decreta absque sententia Episcopi Romanae Ecclesiae sanciantur*, et *cap.* 17. *pag.* 83. Quid vero egerit, et quam potestatem exercuerit Constantinus Imperator in eadem Nicaena Synodo ostendunt Christianus Lupus *scol. cap.* 9. *opp. tom.* 1. *pag.* 281. *edit. Venet.* 1724., et Bertius *loc. cit. cap.* 17. *et* 18. *pag.* 29. *seq.* De Constantinopolitana, deque Ephesina Synodo hoc est II. et III. oecumenico, fuse agit Bianchius *della potestà e della polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 3. §. 11. *num.* 3. *et seq. tom.* 4. *pag.* 556. *seq.*, qui ostendit, quas in his duabus synodis partes Apostolica Sedes habuerit. Concilii Chalcedonensis oecumenici IV. Patres *in relatione ad S. Leonem M.* eorum, quae in synodo gesta fuerant *tom.* 4. *Conc. col.* 1778. *collect. Labbaei edit. Venet.* approbari a Summo Pontifice, confirmarique postularunt ea, quae ipsi in Concilio constituerant, *et alia quaedam*, inquiunt, *pro rerum ipsarum ordinata quiete, et propter ecclesiasticorum statutorum definivimus firmitatem, scientes quia et vestra Sanctitas addiscens et probatura, et confirmatura est eadem.* Similia scribit Marcianus Imperator ad S. Leonem P. *inter epist. S. Leonis* 100. *opp. tom.* 1. *col.* 1114. *edit. Baller. Venet.* 1753., et Anatolius Episcopus Constantinopolitanus *ib. epist.* 101. *cap.* 5. *col.* 1134. *et epist.* 132. *cap.* 4. *col.* 1263., *et sic*, inquit, *gestorum vis omnis, et confirmatio auctoritati vestrae Beatitudinis fuerit reservata.* Leo M. jus suum agnovit confirmandi Concilii decreta, noluit tamen confirmare privilegia Ecclesiae Constantinopolitanae, quae in ea Synodo fuerant stabilita, uti patet ex ejus literis datis ad Anatolium, ad Marcianum *cit. tom.* 4. *Concil. col.* 1785. *seq.*, atque ad Synodum universam *ib. col.* 1827., in quibus per suam *approbationem*

gestorum synodalium rata firma se haberi velle declarat tantum ea, quae de fide fuerant constituta. Videnda est etiam ipsius Leonis *epist.* 117. *ad Julianum Coensem col.* 1208. *tom.* 1. *opp. S. Leon. edit. cit.*, in qua testatur se Chalcedonense Concilium, ut omnem adimat dubitationem iis, qui *infirma vel dubia videri volunt statuta Concilii, quae nulla sunt consensus mei sententia roborata.* Synodum V. oecumenicam confirmavit Vigilius Pontifex, uti testatur Evagrius *histor. eccles. lib.* 4. *cap.* 38. *pag.* 379. *edit. Taurin.* 1748., patetque ex Vigilii epistola decretali apud Labbaeum *tom.* 6. *Concil. col.* 239. *seq.* in quam epistolam videnda est dissertatio P. de Marca *ib. col.* 245. *seq.* Synodi VI. confirmationem datis ad Agathonem literis apud Labbaeum *t.* 7. *Concil. col.* 1114. postularunt ejus Concilii Patres his verbis *quam ut iterum per honorabilia vestra rescripta confirmetis vestram oramus paternam sanctitatem.* Mitto cetera oecumenica Concilia ne longus sim, atque in Tridentino consistam, cujus Patres cum hanc in Romano Pontifice auctoritatem manifesto deprehenderent, dederunt operam, ut quae in Concilio decreta fuerant, a Pio IV. confirmarentur. Pontifex igitur Concilii decreta confirmat, atque iis etiam recte derogat, quod in primis fit saepissime in impedimento cognationis intra quartum gradum, quod est inductum a Concilio Lateranensi IV. Atqui neutrum facere posset Romanus Pontifex, nisi Concilio praestaret. Late de hoc argumento disserui in opere *Jus Canonicum universum. tom.* 3. *lib.* 2. *tit. ult.*

§. XXXIX. Generalium Conciliorum duo sunt potissimum, definire catholicum dogma, atque ecclesiasticam disciplinam constituere. Atque illa quidem, quae in oecumenicis Conciliis de fidei dogmatibus sancita, et a Summo Pontifice approbata sunt, divinam obtinent auctoritatem; quae disciplinam respiciunt, eorum quoque sancta est auctoritas, tum quod hi canones *Spiritu Dei* conditi habentur, tum quod ecclesiasticam disciplinam moderari semper pastorum fuit proprium, et praecipuum munus. Verum hujusmodi canones, qui de disciplina sunt, uti postulat ratio temporum, non raro immutantur, quo spectat illud Augustini (1); *Concilia plenaria priora posterioribus immutari.*

(1) *Confess. lib.* 3. *cap.* 7. *col.* 93. *tom.* 1. *et de baptism. lib.* 2. *capit.* 6. *tom.* 9. *col.* 98. *citat. edit. Venet.*

§. XL. Generalibus Conciliis, praeter Episcopos, intersunt etiam, atque subscribunt S. R. E. Cardinales, qui certe eo jure usi sunt in Conciliis Lugdunensibus I. et II., itemque Moderatores, sive, ut vocant, Generales Ordinum Regularium, et Abbates ab Episcopo benedicti. Principes quoque, et Imperatores vel per se ipsos, vel per Legatos suos adesse consueverunt, sed ut praesentia sua omnes in officio continerent, atque ad exitum perducenda curarent, quae ab Episcopis sancita fuerant, non ut quidquam de rebus sacris, atque divinis constituerent (1). Quin etiam interdum vocatos constat Presbyteros, et Diaconos, aliosque Clericos, praesertim ut adversus haereticos disputarent (2).

(1) *Expedit, ut Reges, et Principes*, inquit, *in tractat. de reform. Eccles. cap.* 3. *inter opera Jo. Gersonii tom.* 2. *col.* 915. *edit. Antuerpiae* 1706., Cardinalis Petrus de Alliaco, *mittant ad generalia concilia, non ad onerandum, et confundendum, sed ad honorandam, et confortandam Ecclesiam, et ad ea, quae ibi decreta fuerint, quantum in eis est, exequendum.* Et recte Hosius apud S. Athanasium *Histor. Arianor. ad Monach. cap.* 44. *tom.* 1. *part.* 1. *pag.* 293. *edit. Maurin. Patavii an.* 1777. ajebat Constantio Imperatori: *Ne te rebus misceas ecclesiasticis; neu nobis his de rebus praecepta mandas, sed a nobis potius haec ediscas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concredidit. Ac quemadmodum qui tibi imperium subripit, Deo ordinati repugnat, ita metue, ne si ad te ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.* Vid. Eusebium *in vit. Constantin. lib.* 4. *cap.* 24. *pag.* 638. *edit. Valesii Contabrigiae an.* 1720. Quod luculentius expressit Marcianus Imperator in Concilio Chalcedonensi *act.* 6. apud Labbaeum *tom.* 4. *col.* 1473. et Valentinianus apud Sozomenum *lib.* 6. *cap.* 7. *pag.* 210. *edit. Taurin.* 1747.

(2) Id de Nicaena Synodo testatur Eusebius *de vit. Constantin. lib.* 3. *cap.* 7. *et* 8. *pag.* 521. *et* 522. *edit. Valesii Tau-*

rin. 1746. et Socrates *Histor. Eccles. lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 16. *edit. ejusd.*, et dignus praesertim memoratu est Athanasius, qui adhuc Diaconus huic synodo interfuit, ut adversus Arianos disputaret, Presbytheri, et alii clerici interdum etiam ad Concilium veniebant tamquam Procuratores absentium Episcoporum. Qua in re magnum inter Orientalia, et Occidentalia Concilia discrimen erat. Nam in orientalibus absentis Episcopi procurator eum tenebat locum, quem Episcopus ipse tenere debuisset, in occidentalibus suum post omnes Episcopos locum habet. Vide Christianum Lupum *in not. ad can.* 7. *Conc. Trullani tom.* 3. *oper. pag.* 64. *edit. Venet.* 1724.

§. LXI. Particularia, aut topica Concilia alia a Patriarchis, alia a Metropolitis, alia ab Episcopis convocantur. Patriarcha omnes sui Patriarchatus, Metropolita omnes Provinciae Episcopos vocat; atque lex Patriarchalis Concilii omnes officit Patriarchatus Ecclesias, Concilii autem Provincialis ecclesias omnes Provinciae. Si Metropolita, aut Primas, vel Patriarcha Concilio, totique nationi praesit, Concilium nationale appellatur.

§. XLII. Provinciale Concilium tertio quoque anno habendum est a Metropolita (1), eove impedito, aut vacua sede ab Episcopo provinciae antiquiore (2); convenireque jussu ejus debent omnes provinciae Episcopi, Abbates, et quotquot venire consueverunt, quin etiam Episcopi exempti, quibus eligendus est vicinus aliquis Metropolita, ad cujus provinciae synodum accedant (3). Omnes hi Concilio interesse coguntur, et si juxta causa impediantur, procuratorem mittere, et excusationem debent (4). Ea vero, quae in Concilio provinciali sunt constituta, antequam promulgentur, mittenda sunt ad Sacram Congregationem Concilii, ut emendetur si quid minus recte decretum sit (5); quin etiam interdum a Summo Pontifice, confirmatur. Ve-

rum haec confirmatio non efficit, ut, canones extra provinciam, in qua sunt conditi, vim consequantur (6).

(1) Concil. Trident. *sess.* 24. *capit.* 2. *de reform.* Olim vero provincialia Concilia bis in annis singulis habere debebant *can.* 2. *dist.* 18. *Canon. Apostolor.* 38. *seu* 30. *apud Cotellerium PP. Apostolic. pag.* 447. *tom.* 1. *edit. Amstelaedami an.* 1724. *Concilium Nicaenum can.* 5. *tom.* 2. *col.* 35. *collect. Labbaei edit. Venet.*

(2) Vid. Fagnanum *in cap.* 25. *de accusat. num.* 16. et Benedictum XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 2. *cap.* 9. §. 8.

(3) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformat.* Vocandos etiam esse Canonicos Ecclesiarum cathedralium, non tamen invitos cogendos esse ad veniendum, ostendit Benedictus XIV. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 5. §. 1.

(4) *Can.* 9. *et* 10. *dist.* 18.

(5) Sixtus V. *in Constit. Immensa* 117. *tom.* 4. *par.* 4. *Bullar. postrem. edit. Roman. pag.* 396.

(6) Confer. Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 3. §. 4., ubi etiam aliquot provincialia Concilia a Summo Pontifice approbata recensentur.

§. XLIII. Episcopus autem vocat ad Concilium suum, quod Dioecesanum dicitur, Archipresbyteros, Archidiaconos, et ceteros, qui Dignitatem habent, Personatum, Officium, Vicarium generalem, et Vicarios foraneos (1), Parochos, et omnes, nemine prorsus excepto, qui curam habent animarum (2), praeterea Capitulum Ecclesiae Cathedralis, et Canonicos Collegiatarum (3), Abbates saeculares, atque etiam regulares, qui generalibus Capitulis non subduntur (4), cunctosque exemptos, qui alioquin, sublata exemptione, ad synodum venire deberent (5).

(1) Consule Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 3. Quin etiam interdum simplicia quoque beneficia obtinentes ad synodum venire debent, uti ostendit ipse Benedictus *loc. cit. cap.* 6.

(2) Ita Regulares, omnesque exempti ab Episcopi jurisdictione venire ad synodum debent, cum habeut curam animarum Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*, cademque lege teneri etiam Cappellanos Religionis Hierosolymitanae decrevit S. Pius V. *Constit.* 104. *tom.* 4. *par.* 3. *pag. Bullar.* et Gregorius XIII. *Constit.* 125. §. 5. *loc. cit. pag.* 456.

(3) Vid. Benedictum XVI. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 4.

(4) An etiam Abbates, qui dicuntur *nullius dioecesis*, sd Episcopi synodum venire compellantur, disputat Benedictus XIV. *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 1. §. 16.

(5) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

§. XLIV. Habenda sunt haec Concilia annis singulis (1), quaeque ibi decreta sunt, obstringunt dioecesim universam. Ea jure indicit Episcopus electus, et confirmatus, haud vero Archiepiscopus, antequam pallium acceperit (2), neque Episcopus *Titularis* (3), neque Vicarius generalis, nisi peculiarem ea de re potestatem ab Episcopo impetraverit (4), neque Vicarius capitularis, nisi post annum ab proxime habita synodo (5), neque demum Vicarius Apostolicus, non impetrata venia a Summo Pontifice (6).

(1) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reformation.*

(2) Vid. Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 2. *cap.* 5. *et* 6. Sunt vero quidam Episcopi, qui a Sede Apostolica pallii usum obtinuerunt, sed eos habere synodum posse, etiam antequam pallium acceperint, ostendit ipse Benedictus *loc. cit. cap.* 6.

(3) Benedictus XIV. *ib. cap.* 7.

(4) Benedictus XIV. *ib. cap.* 8.

(5) Ib. *cap.* 9.

(6) Quod intelligendum modo in literis, quibus Vicarius Apostolicus est constitutus, non sit expressa facultas, quae ut plurimum exprimi solet, habendae synodi; nam si haec expressa fuerit, dubitandi locus esse non potest, quin ei synodum habere liceat. Ceterum si Vicarius Apostolicus sit constitutus, ut regat Ecclesiam, quae vacua est propter Episcopi obitum, aut translationem, is in cogenda synodo utitur eodem jure, quo Vicarius Capitularis. Vide Benedictum XIV. *loc. cit. cap.* 10.

§. XLV. Denique tertia pars juris humani scripti Sanctorum Patrum sententiis continetur. Non hae porro sententiae suo jure Christianos obligant, cum SS. Patres non latores legum sint, sed interpretes tantum, atque doctores. Veruntamen scitum est, eos fidem probabilem facere, si complures; certam vero, si plerique omnes in eadem sententia conveniant. Quin etiam Summi Pontifices plures unius, alteriusve Patris sententias in juris corpus retulerunt; atque hae Pontificia auctoritate vim legis habent. Appellantur autem Sancti Patres pii illi, doctique viri, qui praesertim usque ad duodecimum Ecclesiae saeculum res divinas scriptis illustrarunt, quorum opera ab Ecclesia probata sunt, et magna ex parte ad nos pervenerunt (1).

(1) Sancti Patres nobis sunt, ut inquit S. Vincentius Lirinensis *in commonitor. cap.* 39. *pag.* 261. *tom.* 7. *Biblioth. Patr. edit. Lugd.*, *qui in fide, et communione Catholica sancte, sapienter, constanter viventes, docentes, et permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Hi enim*, ut inquit S. Augustinus *lib.* 2. *contr. Julian. Pelagian. cap.* 10. *tom.* 13. *col.* 679. *et* 682. *edit. Maurin. Venet.* 1768., *quod invenerunt, in Ecclesia, tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod a Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt .... et his post Apostolos Sancta Ecclesia plantatoribus rigatoribus, aedificatoribus, nutritoribus crevit.*

§. XLVI. Placuit etiam summis Pontificibus in corpus Juris Canonici referre leges quasdam civiles eductas potissimum ex codicibus Theodosiano, Justinianeo, atque ex Capitularibus Regum Francorum (1). Verum haec omnia non suo jure pertinent ad Canonicam Jurisprudentiam, quae tota propria est Ecclesiae, sed tantum legem faciunt, quoniam a Romanis Ponti-

ficibus sui juris corpore comprehensa, et proposita sunt, ut legis loco essent.

(1) Capitularia continent leges Regum Francorum, quae hoc nomine appellantur, quoniam *capitulatim* fere omnes edicebantur. Proprie leges ipsae *capitula*, et singulae capitulorum edictiones *capitularia* dicebantur. His capitulis intererant etiam Episcopi, ideoque in iis de rebus quoque ecclesiasticis agebatur. Non omnia tamen capitula legis nomine constituebantur, in quo errat Stephanus Balutius, qui de cetero haec capitularia magna doctrina, magnoque studio, ac diligentia collegit. Vide diatribam *de Ecclesiast., vit. instit. etc. Romae editam an.* 1778. ab Hermanno Dominico Christianopulo *sect.* 3. §. 38. *pag.* 46., ubi multa de his capitularibus praeclara observantur.

CAPUT IV.

DE JURE NON SCRIPTO.

XLVII. Traditio.	XLIX. Utriusque discrimen.
XLVIII. Divina, vel humana.	L. Consuetudo.

§. XLVII.

Jus nos scriptum traditione comprehenditur, et consuetudine. Traditionis nomine intelligimus mandata, quae non scripto, sed viva voce populis nunciata sunt, et Ecclesiae observata consensu quasi per manus tradita ad nos pervenerunt. Maxima semper in Ecclesia fuit traditionis auctoritas, et qui eam despiciunt, plectuntur poena anathematis a Concilio Tridentino (1). Non enim omnes oportuit Ecclesiae res scripto mandare, satisque fuit, si in pectore Sacerdo-

tum servarentur cum traditione, tum Ecclesiae usu quotidiano. Hujus disciplinae causas viri docti copiose, et diligenter explicarunt (2).

(1) *Sess.* 4.
(2) Egregie S. Basilius apud Gratian. *can.* 5. *distin.* 11. inquit. *Dogmatum, et Institutionum, quae in Ecclesia servata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quae literis consignata est, et alia vero ex Apostolorum traditione ad nos transmissa in Mysterio recepimus. Quae utraque eamdem vim ad pietatem habens, atque his sane nemo contradixerit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit praeditus.* Et paulo post: *Non enim iis contenti sumus, quorum Apostolus, et Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post dicimus, utpote quae magnum momentum ad ipsum Mysterium habeant doctrina non scripta, sed tradita eruditi.* Vid. Tertull. *de coron. cap.* 3. *pag.* 101. *et* 102. *edit. Venet.* 1744. Irenaeum *tract.* 262. S. Hieronymum *in Dialog. advers. Lucifer. cap.* 8. *tom.* 2. *col.* 180. *edit. Vallursii.* S. Augustinum *lib.* 2. *cap.* 7. *contr. Donat. tom.* 9. *col.* 102. *et contr. Julian. Pelag. lib.* 5. *cap.* 23. *et* 24. *tom.* 10. *col.* 640., Melchior. Canum. *de loc. theolog. lib.* 3. *cap.* 3. Constantium *in praefat. ad epist. Roman. Pontif. par.* 2. *num.* 51. *pag.* 56. Pertinet etiam ad traditionis necessitatem ostendendam disciplina *arcani*, quam ab ipsa Christi, et Apostolorum memoria repetit, quamque egregie praeter ceteros illustravit Emanuel Schelestratus peculiari dissertatione *de disciplina arcani.*

§. XLVIII. Traditio vel divina, vel humana est. Divina auctorem habet Deum ipsum, humana Ecclesiarum Rectores, hoc est Apostolos, vel eorum successores Episcopos, quibus placuit nonnulla decernere voce, et praedicatione (1). Hinc humana traditio vel Apostolica, vel Ecclesiastica appellatur, prout ab Apostolis, vel ab Episcopis proficiscitur.

(1) Multi sunt, qui Apostolicas traditiones in *mere Apostolicas*, et *Divino-Apostolicas* dividendas putant; illas vocant, quae ab Apostolis, tamquam Ecclesiarum Rectoribus, originem repetunt, has contra, quae a Christo immediate Apostolis, ab his ve-

ro Ecclesiae viva voce datae sunt, atque ad nos usque transmissae. Sed haec divisio naturam, atque originem confundit traditionis cum modo, per quem ea propagatur. Quidquid a Deo procedit divinum est, neque discrimen aliquod inducere potest modus, quo ad nos delatum est, cum ejus originem divinam esse constat. Quare omnis traditio, quam Apostoli Christi ore, aut Spiritu S. dictante acceptam ad nos transmiserunt ut Christi praecones, et Christi nomine loquentes divina haberi debet. Ac si aliam traditionum divisionem educere velimus ex modo, quo ea propagatur, etiam traditiones Ecclesiasticas *Divino-Ecclesiasticas* appellabimus, quandoquidem etiam Ecclesia divinas traditiones ad nos transmittit.

§. XLIX. Inter divinas, et humanas traditiones magnum discrimen est. Nam illae ad catholicum dogma pertinent, vim eamdem habent, quam habent Sacrae Scripturae, observandae sunt in Ecclesia universa, quae illas abrogare non potest, quamquam ejus tantum sit interpretari divinas traditiones, easque ab humanis secernere. Quo fit, ut ea solum divina traditio haberi debeat; quae talis Ecclesiae judicio existimatur (1). Contra vero humanae traditiones Ecclesiae, cum id ejus utilitatis, aut necessitatis ratio postulat (2), denique etsi interdum universales esse possint, pleraeque tamen certis continentur regionibus, neque ad totam Ecclesiam pertinent (3).

(1) Cum unitati Religionis in primis obsit doctrinae christianae incerta fides, hinc constituenda nobis est auctoritas aliqua, cui secernendis traditionibus sine metu erroris adhaerere possimus. Quae auctoritas uni Ecclesiae data est. Quare omnis traditio, quae hujus judicii caret auctoritate, in pretio haberi non potest, et apposite S. Augustinus in celebri illa de rebaptizandis haereticis controversia *lib. 2. cap. 32. contr. Crescon. tom. 12. col.* 544. *edit. Venet.* 1756. *Non accipio*, inquit, *quod de baptizandis haereticis, et schismaticis B. Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit.* Habet autem Ecclesia quosdam canones ad cognoscendam vim, et naturam traditionis, de quibus late disputant Scriptores rerum theologicarum.

(2) In quo tamen caute semper Ecclesiam rem omnem egisse docet Innocentius *in epist.* 17. *num.* 9. *ad Episcop. Maced. col.* 835. *et epist.* 25. *ad Decent. Episc. Eugub. col.* 855. *apud Constantium. Ep. Roman. Pont.*

(3) Ita ex gr. non eadem ubique est in pervigiliis Sanctorum jejunandi ratio. Sed ecclesiasticae universalis traditionis illustre exemplum est *in biduo ante pascha absque divinorum sacramentorum celebratione transigendo*, quam in tota Ecclesia semper observatam Innocentius I. *in epist.* 25. *num.* 7. *ad Decent. Episc. Eugubin. ap. Constantium col.* 859. *et ap. Gratian. dist.* 3. *can.* 13. *de consecr.* ex Ecclesiae institutione ad Apostolorum imitationem educit his verbis: *Utique constat Apostolos biduo et in moerore fuisse, et propter metum Judaeorum se occuluisse. Quod utique non dubium est, in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiae habeat iste biduo sacramenta penitus non celebrari.* Quomodo autem traditio ab Fcclesia Romana ad alias transire deinceps possit, et vim ubique obligandi consequatur, docet ipse Innocentius *loc. cit. num.* 2.

§. L. Consuetudo jus est inductum moribus hominum, et usu diuturno, quae vim habet legis, modo honesta sit, laudabilis, ab omnibus diu servata, tacito, aut expresso Pastorum consensu introducta. Et saepe recedimus a jure scripto, interdum non recedimus, illam consuetudinem *contra jus*, et hanc *praeter jus* appellamus. Utraque consuetudo opus habet frequentia actuum, quibus inducatur (1), voluntate ejus inducendae in illis, qui eam servare debent (2), consensu Legislatoris, qui novum hoc jus observari consentiat (3), diuturnitate temporis, quod in consuetudine contra jus esse debet annorum quadraginta, decem vero in consuetudine praeter jus, quod longum tempus in jure est (4). Cum haec servata sunt, non modo consuetudo legi vim adimit, sed etiam vim tantam habet, ut et recentiori lege non derogetur, nisi id nominatim conscriptum, cautumque sit (5). Decre-

ta tamen Concilii Tridentini contraria consuetudine tolli non possunt (6).

(1) Confer Cujacium *observ. lib.* 10. *cap.* 1. *tom.* 3. *col.* 525. *edit. Mutin. seu Venet.* 1758.

(2) *Leg.* 35. *ff. de legib.* Ceterum jus consuetudinis vim nullam habet, si quid populus agat voluntarie, ac sine animo suscipiendae obligationis; quemadmodum pii quidam, diuturnique usus jejunandi, aut orandi, cum desit voluntas populi, nullam obligationem inducunt.

(3) *Cap.* 18. *de praeben.*

(4) Confer Interpretes in *cap.* 25. *de verb. signific. cap.* 6. *de offic. Ordin. in* 6. *et Leg.* 2. *et* 3. *C. quae sit long. consuet.*

(5) *Cap.* 1. *de Constit. in* 6. Quare Tridentini Patres in decretis reformationis omnes contrarias consuetudines etiam immemorabiles expresse abrogare voluerunt, parique ratione utuntur Legislatores omnes tum profani, tum ecclesiastici, cum novas constitutiones emittunt.

(6) Pius IV. *Constit. in Principis* 109. *in Bullar Mag. ult. edit. Rom. tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 214.

CAPUT V.

DE ANTIQUIS JURIS CANONICI COLLECTIONIBUS.

§. LI.

Patefactis fontibus Juris Canonici, reliquum est ut videamus, quemadmodum ab iis fontibus deducti sint Canones, atque in unum corpus collecti, ne incerto vagarentur, atque ut omnibus facilius innotescerent. Vix ullas initio novas leges condere opus fuit; sed labentibus annis cum multa quotidie inciderent, quae regulis indigebant, quibus apte componerentur, oportuit evulgare canones; quod factum ab Ecclesia est, non modo Constantino Imperatore, cum quiete et tranquillitate Ecclesiae data, seu Christianis libere permissa religio est, sed etiam cum ipsi ethnicorum jugo premerentur. Hinc aucto in dies

Canonum numero, visum est eos ex multis Conciliis collectos in unum corpus conferre, idque primum in Orientali, tum in Occidentali Ecclesia factum est.

§. LII. Variae variis temporibus prodiere hujusmodi canonum collectiones; sed non eadem omnium ratio fuit. Aliae canones integros, aliae contractos, quaedam solum canones, quaedam canones simul, et leges habent, atque hae a Graecis *Nomocanones* appellantur. Quod attinet ad methodum, in antiquioribus servata est ut plurimum ratio temporum, in recentioribus materiarum, scilicet ad certa capita, et titulos relati sunt canones, ut materia ipsa postulare videbatur. Nos primum *antiquiores* persequemur Juris Canonici collectiones, postea *recentiores*, quibus hodie in scholis, et in foro utimur, denique explicabimus *jus novum*, quod postremo editum est.

§. LIII. Antiquissima, cujus mentio fit in ecclesiasticis monumentis, est collectio *canonum Apostolorum*, quos Graeci numerant *octuaginta quinque*, Latini tantum *quinquaginta* (1). Prodiit haec collectio una cum *libris octo Apostolicarum constitutionum* nomine Clementis Romani Pontificis (2), ac fuerunt, qui eas regulas Apostolis tribuendas putarent (3). Sed cum earum nulla sit mentio apud illos, qui tribus prioribus saeculis res Ecclesiae scriptis illustrarunt (4); cum in iis multa sint, quae cum Apostolorum aetate componi nulla ratione possunt (5), et quaedam etiam, quae Ecclesiae doctrinae adversantur (6), cum demum viri fuerint doctrina, et auctoritate graves, qui eos apocryphos judicarent (7); certum omnibus, exploratumque est,

eos Apostolis adscribi non posse (8). Unum autem in corpus collecti videntur III., aut forte etiam IV. Ecclesiae saeculo potissimum diversis ex synodis, atque ex ea disciplina, et legibus, quibus per tria priora saecula Orientales Ecclesiae regebantur (9).

(1) Revera Dionysius Exiguus tantum quinquaginta retulit Canones Apostolorum, ejus exemplum sequuti sunt in suis collectionibus Cresconius, Isidorus Mercator, aliique apud Latinos canonum collectores. Quare in Concilio Romano, quod habitum est anno 769. Stephano III. Pontifice *act.* 4. *collect. Labbaei tom.* 8. *col.* 485. *edit. Venet.* habentur haec: *non amplius suscipiantur Apostolorum Canonum prolata per S. Clementem, nisi quinquaginta capita, quae suscipit Sancta Dei Catholica Romana Ecclesia.* Quod etiam constitutum est *can.* 3. *dist.* 16. Itaque Viri docti in *can.* 2. *dist.* 16. legendum esse animadvertunt *quinquaginta*, non *sexaginta*, quae tamen Decretalis Zephyrino Pontifici attributa ab Isidoro Mercatore conficta est.

(2) Duas hujus Pontificis epistolas tamquam veras judicant eruditi: altera integra est, alterius vero tantum fragmenta supersunt. Tum illa, tum haec referuntur a Constantio *in epist. Roman. Pontific. pag.* 9. *et seq.* et a Cotelerio *PP. Apostolic. tom.* 1. *pag.* 143. *seq. edit. Antuerp.* 1698. Harum epistolarum veritatem late demonstrat Natalis Alexander *histor. eccles. saec.* 1. *cap.* 12. *art.* 12. *tom.* 3. *pag.* 41. *edit. Venet.* 1776. Sed libros octo Apostolicarum Constitutionum, et cetera, quae Clementi tribuuntur, ejus revera non esse, ostendunt Bellarminus *lib. de Script. Eccles. in Clement. Rom. tom.* 7. *oper. pag.* 23. *edit. Venet.* 1728., Baronius *Annal. Ecclesiast. ad an.* 32. §. 18. *tom.* 1. *pag.* 96. *edit. Luc. an.* 1738., ibique Pagius *in critic. ad an.* 100. §. 8. *num.* 9., Perronius *Traité du S. Sacrament. lib.* 2. *du S. Sacrement de l' Eucharistie cap.* 2., Petavius *ac Epiphanius Expos. fid. lib.* 3. *n.* 10. *pag.* 290. *edit. Paris* 1622. Christianus Lupus *Synod. general. par.* 3. *in can.* 2. *Conc. Trullan. tom.* 3. *pag.* 55. *edit. Venet.* 1724. *opp.* De Marca *Concord. Sacerdot. et Imper. lib.* 3. *cap.* 3., Natalis Alexander *Histor. Eccl. saec.* 1. *dissert.* 19. *pag.* 189. *tom.* 3. *cit. edict. Venet.*, Cotelerius *loc. cit.*

(3) Fuit haec pene recepta Graecorum sententia. Certe Joannes Antiochenus in ea se fuisse opinione, non obscure declarat epigraphe ante hos canones descripta; *Sancti Domini Discipuli, et Apostoli octoginta quinque canones Clementis opera ediderunt.* Eadem videtur fuisse sententia Concilii Trullani *can.* 2. uti ad

hunc Canonem animadvertunt Balsamon, et Zonaras *in pand. can. Beveregii pag.* 159. *Oxonii* 1672. *tom.* 1. Quin etiam S. Joannes Damascenus *lib.* 4. *de fid. Orthodox. cap.* 17. *tom.* 1. *pag.* 284. *edit. Lequienii Paris.* 1712. canones Apostolorum inter libros hagiographos Sacrae Scripturae recensendos putat; quod tamen eum inconsulto fecisse animadvertit Baronius ad *an.* 102. *num.* 10. *tom.* 2. *pag.* 18. *edit. Lucae.* Quam Graecorum sententiam aliqui etiam ex Latinis sequuti sunt, veluti Turrianus *adv. Centur. Magdeb. lib.* 1. Panvinius *in tab. conc. praemiss. vit. Pont. Platinae.*

(4) Certe Victor Pontifex in controversia de Paschate celebrando contra Asiaticos nusquam meminit Canonum Apostolorum, neque eos item memorarunt S. Cyprianus, aut Firmilianus, cum adversus Stephanum Pontificem gravis illa de Baptismo haereticorum controversia ferveret, quamquam omnes horum canonum auctoritate sententiam suam tueri possent. Maximi etiam momenti est silentium Eusebii Caesariensis, et S. Hieronymi, qui in conservanda scriptorum Apostolicorum memoria diligentissime versati sunt.

(5) In his canonibus mentio est *Cantorum, Lectorum, Hyppodiaconorum*, similiter habetur Parochiarum distributio, annua Concilia metropolitana, distinctio bonorum Ecclesiae a bonis Episcopi, quo referuntur Canones 14. 15. 27. 38. 40. 43. ap. Cotelerium *PP. Apost. pag.* 443. *seq. tom.* 1. *edit. Amstelaedami* 1724. Verum haec omnia multo post Apostolorum, et S. Clementis aetatem instituta sunt.

(6) Ita can. 46. et 47. haereticorum baptismus rejicitur, et can. 50. trina mersio in baptismo necessaria dicitur ad vim sacramenti. Quod utrumque in Ecclesiae doctrina alienum est.

(7) Gelasius Pontifex, et Isidorus Hispalensis uterque *apud Gratian. can.* 3. *dist.* 15. *et can.* 1. *dist.* 16. apocryphos vocant canones apostolorum. Sed illud, quod de his canonibus in Gelasiano decreto est, non Gelasio, sed Hormisdae Pontifici tribuendum putant Fratres Ballerini *in Appendic. ad Opera S. Leonis M. tom.* 3. *part.* 3. *cap.* 11. §. 10. *pag.* 158. Non enim ante interpretationem Dionysii Exigui Apostolorum canones Latinis cogniti fuisse videntur; cum antiquioris versionis, per quam illi his canonibus uti potuerunt, nullum uspiam indicium sit.

(8) Vid. Tillemontium *in vit. S. Clem. art.* 7. *tom.* 2. *pag.* 164. *edit. Venet.* 1732. Albaspinaeum *lib.* 1. *observ.* 13. *pag.* 32. *edit. Neap.* 1770. Pagium *in crit. Baron. ad an.* 102. §. 10. *pag.* 19. *tom.* 2. *edit. Luc.* Van-Espen *dissert. in Canon. Apostol.* Natal. Alexandrum *Histor. Eccles. tom.* 3. *saec.* 1. *dissert.* 18. *pag.* 179. *edit. Venet. an.* 1776., Petr. de Marca *Concord. Sacerd. et Imper. lib.* 3. *cap.* 2., Beveregium *in praefat. ad suas in hos Canones adnotat.*, quae extant *in fin. tom.* 2. *Synodic. sive Pandect. canon. pag.* 1. *et seq. Oxonii* 1672. *et in Cod. Canon. Eccles.*

primitiv. vindic. Cotelerium *in Patr. Apostol. tom.* 1. *pag.* 429. *edit. Amstelaedami* 1724.

(9) Sunt qui II., aut III ineunte saeculo, sunt etiam qui tantum saeculo V. hos canones collectos putant. Bevereg. *loc. cit.* Doujat *praenot. canon. lib.* 3. *cap.* 2.

§. LIV. Proximum (1) post canones Apostolorum locum obtinet collectio, cujus in Concilio Chalcedonensi mentio est (2). Non satis exploratum est, quibus canonibus ea collectio constaret, et forte initio tantum comprehendit canones Nicaenos, Ancyranos, Neocaesarienses, atque Gangrenses, licet postea canones etiam aliarum Synodorum adjuncti fuerint (3). Nam primum accesserunt canones Antiocheni, tum in aliquo codice Chalcedonenses, et Constantinopolitani, in aliquo Laodiceni, Constantinopolitani, et Chalcedonenses. Non enim omnium Codicum eadem est ratio, cum non una mens esset eorum qui additiones illas in primo codice faciebant arbitrio, et voluntate sua (4).

(1) Petrus Pithoeus in Synopsi historica eorum, qui canones collegerunt, profert Sabinum Heracleae in Thracia Episcopum, quem Socrates *lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 21. *edit. Valesii Cantabrigiae an.* 1720. testatur *diversarum synodorum acta unum in corpus collegisse.* Sed hic, teste ipso Socrate *loc. cit.*, Macedonianae sectae Episcopus non canones catholicorum Conciliorum, sed haereticorum synodos, eaque collegit monumenta, quae suo magis placebant ingenio, quaedam immutans, et quaedam praetermittens, ut cuncta ad suum institutum, sensumque pertraheret. Nam et convellendae Nicaenae fidei causa ejus Concilii antistites tamquam imperitos deridebat. Quare haec Sabini collectio inter codices sacrorum canonum, de quibus agimus, locum habere non potest. Christophorus Justellus *Codicem canonum Ecclesiae universae*, quem Parisiis edidit an. 1610, illum esse putat antiquum codicem, cujus in Chalcedonensi Concilio fit mentio, et quo ante ipsum Concilium tum Orientalis, tum Occidentalis Ecclesia utebatur. Verum illam *Codicis canonum Ecclesiae universae* inscriptionem uti nimis speciosam improbant Fr.Florens *in dissert. de orig. art. et auctor. Jur.*

Canon. pag. 27. *tom.* 1. *edit. Norimbergae* 1756., et Petrus Constantius *in praefat. ad epistol. Roman. Pontific.* §. 1. *num.* 53. *et seq. pag.* 58; neque haec collectio, uti est a Justello edita, in ullo antiquo codice reperitur, sed eam ipse ex pluribus collectionibus suo arbitrio composuit. Extat hic Justelli Codex *in Biblioth. Jur. Canon.* Guillelmi Voelli, et Henrici Justelli *tom.* 1. *pag.* 29. *edit. Paris.* an. 1661., atque hi in praefatione Bibliothecae praefixa Christophorum defendunt, quod amplum illum suae collectioni titulum adjecit.

(2) In quibusdam Chalcedonensis Concilii actionibus non solum codicis canonum expressa fit mentio, sed etiam aliqui ex eo codice canones recitantur, et quidam etiam distincti numeris, qui perpetuam ostendunt numerorum seriem, quae nonnisi in canonum collectionem quadrare potest. Quod videri potest *act.* 4. *act.* 11. *et in actione* de Caroso et Dorotheo apud Labbaeum *tom.* 4. *Concil. col.* 1418. 1427. 1616. *edit. Venet.*

(3) Haec quidem, meo judicio, probabilior sententia est, quam late demonstrant Fratres Ballerinii in *app. ad oper. S. Leonis M. tom.* 3. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. *et seq. pag.* 13. *et seq.* Vulgata tamen opinio est, quam ipsi Ballerinii refellunt, quod antiquissima haec collectio, cujus in Chalcedonensi Concilio mentio est, contineret canones XX. Nicaenos, XXIV. Ancyranos, XIV. Neocaesarienses, XX. Gangrenses, XXIV. Antiochenos, LIX. Laodicenos, et Constantinopolitanos III. Verum ea collectio non alios initio comprehendisse videtur canones, quam Nicaenos, Ancyranos Neocaesarienses, Gangrenses; Canones autem reliquarum Synodorum deinceps additi videntur.

(4) Quod cum retineatur, facile componi poterunt dissidia, quae inter eruditos sunt de antiquissimo Graecorum Codice, quem Chalcedonense Concilium memorat. Nam quidam codices majorem, et quidam minorem habent numerum canonum; atque omnes ex hac codicum multitudine, et varietate eruditorum controversiae exoriuntur. Ego, codice in Concilio Chalcedonensi lecto, tantum comprehensos arbitror canones quatuor Conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est, praeterea canones Antiochenos. Sed plures deinde huic codici factae sunt accessiones, easque dissimiles, uti ferebat ingenium, ac studium eorum, a quibus hujusmodi accessiones fiebant. Inde orta est illa codicum diversitas, unde tot inter eruditos turbae exortae sunt.

§. LV. Medio sexto saeculo additi sunt canones Ephesini; ac denique Joannes cognomento *Scolasticus*, quod esset ex schola, sive ordine Advocatorum, Presbyter primum Antio-

chenus, deinde Justiniano Imperatore Patriarcha Constantinopolitanus novam canonum collectionem tributam in titulos quinquaginta adornavit. Continet haec collectio Apostolorum canones LXXXV, Nicaenos XX, Ancyranos XXV, Neocaesarienses XIV. Sardicenses XXI, Gangrenses XX, Antiochenos XXV, Laodicenos LIX, Constantinopolitanos VI, Ephesinos VIII (1), Chalcedonenses XXVII, denique canones eductos ex epistolis S. Basilii LXVIII. Postremos hos canones ab aliis omissos primus Joannes in sua collectione descripsit, reliquos omnes ex antiquioribus arripuit (2).

(1) Joannes Scholasticus in praefatione describens ordinem canonum in suo codice exhibitum numerat canones Ephesinos VII., sed tamen in corpore operis *tit.* 1. etiam octavum laudat.

(2) Quod discrte testatur ipse Joannes in praefatione suae collectionis, quae est apud Voellum, et Justellum *Biblioth. Jur. Canon. vet. tom.* 2. *pag.* 499. *et seq.* Quare vehementer errat Christophorus Justellus, qui primum Sardicenses canones graeco codici Joannem Scholasticum addidisse arbitratur. Certo quidem statui non potest, num Sardicenses canones habuerit antiquissimus ille codex, qui continenti serie numerorum in Concilio Chalcedonensi lectus fuit; sed tamen dubitari non potest, quin aliis quibusdam codicibus etiam Sardicenses canones comprehenderentur, quod late ostendunt Fratres Ballerinii *loc. cit. par.* 1. *cap.* 6. *pag.* 34. *et seq.*

§. LVI. Edidit ipse Joannes etiam *Nomocanonem* (1), divisum item in titulos quinquaginta, ac per materias distinctum; iisque adjecit leges eductas praesertim ex Codice, et Novellis Justiniani. Novas quoque additiones accepit Graecorum codex, cum Trullana, aut Quinisexta Synodus habita est (2); neque suus apud Graecos honor defuit collectionibus Photii, qui Graecorum schismatis vel auctor, vel certe pars ma-

gna fuit, Simeonis Logothetae, Alexii Aristini, Arsenii, Harmenopoli, de quibus omnibus singillatim dicere longum est, ac non necessarium (3).

(1) Nomocanonis nomine haec collectio appellatur, quoniam continet legum cum canonibus collationem. Harum igitur collectionum, quae ex legum, et canonum mixtura *Nomocanones* appellatae sunt, quaeque apud Graecos plures numerantur, originem ab Joanne Scholastico repetit Fr. Floren. *loc. cit. pag.* 30. Hic etiam Joannis Scholastici *Nomocanon* est apud Voellum, et Justellum *Biblioth. jur. canon. tom.* 2. *pag.* 603. *et seq.*

(2) Synodus haec, quae Latinis conciliabulum est, Trullana appellatur, quod habita fuit in Trullo palatii Constantinopolitani, dicitur autem Quinisexta, quod ejus Praesules editis de disciplina canonibus videri vellent supplevisse illud, quod V. et VI. generales Synodi non praestiterant. Romana Ecclesia eos tantum probavit hujus Concilii canones, qui nihil haberent, quod superioribus Synodis, probatisque moribus adversaretur, sicuti Humbertus Cardinalis Episcopus Silvae Candidae, ac Leonis IX. Legatus apud Graecos declaravit. Integram hanc Graecam collectionem cum scholiis Zonarae, et Balsamonis hominum schismaticorum Oxonii edidit Guilelmus Beveregius an. 1672.

(3) De his omnibus collectionibus agunt Joannes Doujat *praenot. canon. lib.* 3. *cap.* 6. *et seq.*, et Joseph Anton. Brunus *Introduzione alla Giurisprudenza Canonica par.* 4. *cap.* 1. §. 3. *et seq.*; et hae quoque descriptae sunt a Justello et Voello *Biblioth. canon. tom.* 2. *pag.* 673. *et seq.*

§. LVII. Serius in Latina Ecclesia canonum collectiones adhiberi caeperunt. Ea enim ante Nicaenam Synodum non aliis usa videtur regulis, quam Sacris Scripturis, et Traditione; ita ut tota fere disciplina moribus, et consuetudine magis, quam jure scripto plerisque in rebus regeretur. Sed post habitam Nicaenam Synodum ejus canones latine redditi sunt, atque iis Latina Ecclesia uti coepit una cum Sardicensibus (1).

(1) Insignis est locus Innocentii I. *in epist.* 7. *ad Cler. et Popul. Constantinopolitanum* apud Constantium *epist. Roman. Pon-*

tific. tom. I. *col.* 799. ubi inquit; *quod autem ad canonum observationem attinet, solis illis parendum esse dicimus, qui Nicaeae definiti sunt; quos solos sectari, et agnoscere debet Ecclesia Catholica.* Ipse Innocentius *in epist.* 5. *ad Theophilum Alexandrinum* apud eumdem Constantium *col.* 790. habet haec: *Tu igitur, si judicio confidis, siste te ad synodum, quae secundum Christum fuerit, et ibi expositis criminationibus sub testibus Nicaeni Concilii canonibus (alium enim Canonem Romana non admittit Ecclesia) securitatem habebis contradictionis expertem.* Cum Nicaenos canones Innocentius memorat, intelligit etiam Sardicenses, quoniam hoc Concilium tamquam Nicaeni appendix habebatur. Locus hic Innocentii satis evidenter ostendit, usque ad eam aetatem Romanam Ecclesiam Nicaenos tantum canones agnovisse; non defuerunt tamen, qui ea verba aliter intelligenda esse putarunt, sed eos late refellunt Fratres Ballerinii *l. c. cap.* 1. §. 1. *et* 2. *pag.* 51. *et seq.*

§. LVIII. Temporum autem cursu evenit, ut Graecorum Codex privato studio latine redderetur; ac duae praesertim ante Dionysium sunt hujusmodi antiquae versiones totius Graeci Codicis canonum, altera, quae *Isidoriana*, altera, quae *Prisca* appellatur. Illa forte est antiquior, fuitque vulgata ex collectione Isidori, a quo nomen accepit; Isidorus autem eam ex antiquiori Hispanica collectione transcripsit. Continet canones Nicaenos, Anquiritanos, Neocaesarienses, Gangrenses, Sardicenses, Antiochenos, Laodicenos, Constantinopolitanos, et Chalcedonenses. Initio fortasse non omnes hos canones comprehendebat, sed novas recentiori aetate aliorum canonum accessiones accepit. *Prisca* Graecorum canonum versio paulo minus antiqua videtur, eaque complectitur canones Ancyranos, Neocaesarienses, Nicaenos, Sardicenses, Gangrenses, Antiochenos, Chalcedonenses, Constantinopolitanos (1).

(1) *Prisca* Graecorum canonum latina interpretatio ea solet appellari, quam ex antiquo MS. Codice vulgarunt Henricus Justellus, et Guillelmus Voellus *in Biblioth. jur. can. tom.* 1. *pag.* 277. *Paris.* 1661. Eam diligentius cognitam, et emendatam iterum ediderunt Fratres Ballerinii *in appendic. ad oper. S. Leonis M. tom.* 3. *col.* 481. *et seq.* Sunt hae, *Isidoriana* nimirum, et *Prisca*, celebriores Graecorum canonum Latinae versiones, quae ante Dionysium in manibus hominum versabantur; sed tamen dubitari non potest, quin alias quoque collectiones Latini habuerint, quae tamen omnes privato studio perfectae sunt. Earum quaedam, praeter Orientalium Ecclesiarum canones, etiam Africanos, et quasdam etiam Summorum Pontificum decretales comprehendebant. Nam ante ceteros Occidentales Afri primum collegisse videntur canones suos, qui ita celebres fuerunt, ut e latinis codicibus graece translati in graecas etiam collectiones migraverint. His igitur canonibus locupletatas, auctasque fuisse constat aliquas Latinorum collectiones, et aliis etiam Romanorum Pontificum decretales accesserunt. Non enim iis assentior, qui Dionysium primum fuisse putant, qui illas decretales collegerit. Fuit is quidem primus, qui decretales a canonibus Conciliorum discrevit, atque ordine recensuit, cum in antiquis collectionibus omnia permixtim, et confuse describerentur, omnes tamen hae collectiones privato studio absolutae sunt, et ideo nulla earum constituere potuit Codicem canonum, qui publica auctoritate receptus jus Latinae Ecclesiae contineret. Codicis loco, ut arbitror, usque ad octavum saeculum Romanae Ecclesiae fuit Bibliotheca, quae dicebatur *Archivum*, *Schrinia*, *Chartarium*, ubi decretalium authographa, atque acta, et canones Conciliorum, ceteraque ecclesiastica monumenta servabantur, qua de re videndi Constantius *praefat. ad epist. Roman. Pontif. num.* 44. *pag.* 55., et Cajeranus Cennius *in dissertationibus Italicis Pistorii editis an.* 1778. *tom.* 1. *dissert.* 1. *pag.* 65. *et seq.* Pontificiae literae ad certas Ecclesias initio datae omnibus postea communes fiebant, sicuti demonstratum est *in not.* 2. *ad* §. 35. ut omnibus innotescerent, et omnes parerent legibus, quae ipsis literis erant constitutae. Earum authographum in schriniis, aut archivo Sedis Apostolicae servabatur, et hujusmodi authographum adhibebatur ad dirimendas controversias, quae forte orirentur. Sic Hieronimus *adv. Rufin. lib.* 3. opp. *tom.* 2. *pag.* 549. *edit. Vallarsii Veronae*, Rufinum de literis ab Anastasio I. ad Joannem Hierosolymitanum datis dubitantem, *ad chartarium* provocat. Quare multa moliendo faciunt, ut nihil agant, Van-Espenius, et ceteri, qui neminem ante Dionysium Pontificias decretales collegisse contendunt, ut inde illud educant consequens, quod ante Dionysium tantum Conciliorum canones, non item Apostolicae Sedis decreta auctoritatem obtinuerint. Fac, verum esse, quod certe falsum est, id quod ajunt de Pon-

tificiis Decretalibus primum a Dionysio collectis, id tamen vetustae earum auctoritati nihil detrahit. Cum enim privati codices nihil iis aut addere, aut adimere possent, quid intererat Sedis Apostolicae, sive ejus decretales in iis descriptae essent, sive essent omissae? Vis earum non ex his privatis collectionibus, sed ex Pontificis potestate, atque ex ipso authographo in archivo servato repetebatur. Certe Siricius *epist.* 1. *ad Himer. Tarracon.* apud Constantium *epist. Roman. Pontif.* §. 20. *col.* 637. postquam Himerium hortatus est *ad servandos canones, et tenenda decretalia constituta*, generalem illam sententiam pronunciat, quod *statuta Sedis Apostolicae vel canonum venerabilia definita nulli Sacerdotum Domini ignorare sit liberum.* Etiam Leo M. *epist.* 4. *cap.* 5. *opp. tom.* 1. *col.* 616. *edit. Venet.* 1753. memorat decretalia *constituta Decessorum* suorum, et Conprovinciales Episcopi Metropolis Arelatensis datis ad Leonem M. literis *opp. S. Leonis tom.* 1. *epist.* 65. *cap.* 2. *col.* 995. *edit. cit.* non ex aliquo canonum codice, sed ex *schriniis* Sedis Apostolicae decretorum Zosimi Pontificis vim omnem, et auctoritatem repetunt, uti observant Fratres Ballerinii *not.* 11. *in diss.* 12. *Quesnelli opp. S. Leonis tom.* 3. *col.* 697. *et* 698. *edit. ejusd.*, quos etiam consule *in appendic. par.* 3. *cap.* 1. §. 2. *pag.* 178. *eod. tom.* 3. Cum igitur Ecclesia Romana, meo quidem judicio, usque ad VIII. Saeculum nullum habuerit Codicem canonum, qui publicam auctoritatem obtineret, facile est judicare de codice, quem dedit Justellus *in Biblioth. Jur. Canon. tom.* 1. *pag.* 29., itemque de codice, quem edidit Quesnellus *in append. oper. S. Leonis M.*, quemque ipse existimat antiquissimum esse codicem, quo Innocentio, Zosimo, et Leone Pontificibus Romana Ecclesia utebatur: Omnes privati codices sunt, ac de codice Quesnelliano graviter, vereque disserunt Fratres Ballerini *loc. cit. par.* 2. *cap.* 8. *pag.* 122. *et in adnot. et observ. ad dissert.* 12. *Quesnelli pag.* 685. *et seq.* Idem debet esse judicium de antiquis codicibus, quos memorat Petrus Constantius *in praefat. ad tom.* 1. *epist. Roman. Pontific.* §. 2. *num.* 60. *et seq. pag.* 62; nam hi similiter codices privati sunt.

§. LIX. *Priscam* hanc versionem indicare videtur Dionysius Exiguus, cum inquit, *se confusione priscae translationis offensum* ad novam versionem animum appulisse. Fuit hic Dionysius instituto Monachus, natione Scytha, moribus, et domicilio Romanus, doctrina vero, ac vitae integritate praeclarus (1), Vitam agebat V. et VI. saeculo (2), ab eoque nostrae vulgaris

epochae origo repetenda est (3). Celeberrimum hujus Dionysii opus est collectio canonum, et constitutionum Sedis Apostolicae, quae ab auctoris nomine *Dionysiana* appellatur. Ea dividitur in partes duas, quarum altera Conciliorum canones, altera Summorum Pontificum epistolas complectitur. Non uno et eodem tempore, sed diverso utraque est edita, utraque peculiares habet literas, quas *nuncupatorias* dicimus.

(1) De hoc Dionysio loquuntur Cassiodorus *divin. literar. cap.* 23. *pag.* 551. *tom.* 1. *edit. Rothomag. an.* 1679., Trithemius *de Script. Eccles. num.* 207. *in Biblioth. Eccles. Fabricii cir. med. pag.* 57. *Hamburgi* 1718, Bellarminus *de Script. Eccl. oper. tom.* 7. *pag.* 201. *edit. Venet.* 1728. Dictus autem est Dionysius *Exiguus*, non quod corpore pusillus esset, uti plures existimarunt, cum neque id tradiderunt antiqui Scriptores, qui de Dionysio egerunt, neque credibile sit, Dionysium, qui semetipsum *exiguum* appellat, suum hoc corporis vitium praesferre voluisse. Potius sese *exiguum* Dionysius vocasse videtur modestiae causa, quo nomine alii etiam, atque in primis Monachi, quorum e numero ille erat, uti solebant. Sic Anastasius Bibliothecarius sese *exiguum* appellat *Apologia* pro Honorio ad Joan. Diaconum *in coll. Conc. Labbaei tom.* 6. *col.* 1521, cujus epigraphe est haec: *Carissimo Fratri Jo. digno Christi Levitae Anastasius exiguus in Christo salutem.* Etiam S. Bonifacius Moguntinus sese *exiguum* appellare solebat, uti deprehendi potest ex ejus epistolis 9. 11. 15. 18. 20. 23. *in Biblioth. PP. tom.* 13. *pag.* 73. 74. 75. 76. 78. 80. *edit. Lugd.*; atque inter has epistolas aliorum quoque exempla sunt, qui se modestiae causa *exiguos* appellabant. Quin etiam piae mulieres sese *exiguas* vocabant, uti patet ex epistola Cesariae Arelatensis apud Martenium *Thesaur. nov. Anecdot. tom.* 1. *col.* 3. *Paris.* 1717. Atque id etiam sibi vult Hincmarus Remensis, cum in *epist.* 17. *ad Nicolaum I. pag.* 246. *tom.* 2. *edit. Sirmondi Paris.* 1645. memorat litteras *exiguitati meae directas*; ex quibus omnibus patet, fuisse pluribus commune nomen hoc *Exigui*, et modestiae causa usurpari consuevisse.

(2) Dionysius Romam venit Anastasio II. Pontifice, qui Pontificatum tenuit usque ad annum 498. Aut sub eo, aut sub Symmacho, qui proxime Anastasium sequutus est, primam suae collectionis partem Dionysius edidit; sed pars altera certe post Anastasii obitum vulgata est. Nam in ea sunt Anastasii epistolae, non item

Symmachi, et cum Dionysius dicat, *se praeteritorum Sedis Apostolicae Praesulum constituta* collegisse, manifestum est, hanc partem, quae Anastasii epistolas habet, eo mortuo vulgatam fuisse. Vid. Doujat, *praenot. canon. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 2.

(3) Confer ea de re Doujat. *loc. cit. num.* 7.

§. LX. Primo canonum collectioni Dionysius operam dedit. Nam novam Graecorum canonum versionem absolvit, suaque collectione complexus est L. canones Apostolorum, tum sub una numerorum serie canones Nicaenos, Ancyranos, Neocaesarienses, Gangrenses, Antiochenos, Laodicenos, Constantinopolitanos, deinde Chalcedonenses, quibus ex latino authographo subjecti sunt Sardicenses XXI, ac tandem Africani distincti in numero CXXXVIII. Pars altera, quae serius in lucem venit, comprehendit epistolas decretales Summorum Pontificum a Siricio usque ad Anastasium II, quibus postea decretales etiam aliorum Pontificum aliena opera accesserunt. Magna hujus collectionis celebritas, et magnus ubique honos fuit (1).

(1) Cassiodorus medio VI. saeculo inquit *loc. cit. Quos* (Graecos canones a Dionysio latine redditos) *hodie usu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur.* Solus videlicet intelligendus est usus, qui ei collectioni nullam publicam auctoritatem attribuit, neque eam publicum Romanae Ecclesiae Codicem fecit.

§. LXI. Eam quibusdam additionibus locupletatam Carolo M. Francorum Regi Romae tradidit Hadrianus I. Summus Pontifex; atque haec collectio est, quae *Hadriana* vocatur, et quam illae praesertim additiones a Dionysiana distinguunt (1). Non tamen hujus collectionis, sive harum additionum Auctor ipse Hadrianus habendus est (2); sed cum ita Summus Pontifex col-

lectionem ipsam probasse visus fuerit, Apostolicam quamdam auctoritatem ea obtinuit, et *Codex Canonum* passim appellari coepit (3).

(1) Hadriano I. Pontefice Carolus M. ter. Romam venit, uti observavit Jacobus Sirmondus; ei vero in primo ejus adventu collectionem illam traditam fuisse putat Constantius *loc. cit.* §. 8. *num.* 128. *pag.* 108.

(2) Incertum est, quo primum tempore Dionysianae collectioni illae factae sint additiones, quarum recentiores ad Gregorium II; pertinent. Sed eas ante Hadrianum jam factas fuisse certum est, quoniam Zacharias Pontifex *in epistola ad Pippinum et Episcopos, Abbates, et proceres Francorum*, quae est *epist.* 7. *in collect. Concil. Labbaei tom.* 8. *col.* 241. *num.* 3. canones aliquot recitat *ex Concilio Africano*, alios vero ex *Concilio Carthaginiensi*, quae Africanorum canonum inscriptio, et distinctio Hadrianae collectionis propria est.

(3) Hinc falsas epistolas Isidori Mercatoris, quae postea prodierunt, aliqui rejiciendas putarunt, quia *in toto Codicis canonum corpore non continerentur conscriptae*, uti patet ex *epist.* 42. Nicolai I. *ad univ. Episc. Gall. in Reg. Conc. collect. pag.* 784. *tom.* 22. *Paris.* 1644. Quo nomine *Codicis canonum* intelligi Hadrianam collectionem, manifestum est ex Hincmaro Remensi *epist. alv. Hincmar. Laudunen. pag.* 543. *tom.* 2. *edit. Sirmondi Paris.* 1645, qui Isidorianas decretales repudiat, ac tantum retinendos contendit canones, *quos Apostolica Sedes .... et omnis Catholica Ecclesia CANONES appellat, quique .... in nostris CODICIBUS, quos ab Apostolica Sede majores nostri acceperunt sequendos*, locum habent. Ex quo recte, vereque colligit Constantius *loc. cit.* §. 8. *num.* 131. *pag.* 110., quod qui a nobis Hadrianus codex vocatur, ab Hincmaro ex usu, et consuetudine sermonis apud Romanos, et Gallos recepti *Codex Canonum* vocatus est.

§. LXII. Celebrantur etiam collectiones Africanae (1), Hispanicae (2), Gallicanae (3), quae plures numero sunt, cum fere in unaquaque natione non defuerint, qui de colligendis canonibus laboraverint. Atque in his collectionibus vel integra, vel fere integra, Ecclesiastica monumenta describuntur, habita potius ratione tem-

porum, quam rerum, et materiarum. Sunt enim collectiones aliae, quae breviter, ac summatim canones indicant, aut certos in titulos tribuunt ipsos canones, et rem canonicam universam. Inter eos, qui tantum canonum summam dederunt, primum locum obtinet Fulgentius Ferrandus Carthaginiensis Ecclesiae Diaconus, qui collectionem suam *Breviationem canonum* vocavit (4).

(1) Africanorum canonum collectionem cum titulo *Codex canonum Ecclesiae Africanae* graece, et latine edidit Christophorus Justellus, eamque postea descripserunt ejus filius Henricus, et Guilelmus Voellus *in Biblioth. jur. canon. tom.* 1. *pag.* 321. Verum haec collectio non alios comprehendit canones, quam eos, quos Dionysius Exiguus excerpsit ex Synodo Carthaginiensi anni 419, cujus tantum gesta ante oculos habuit. Plures Africanas collectiones post Harduinum memorant eruditi Fratres Ballerinii *loc. cit. par.* 2. *cap.* 3. *pag.* 74. *et seq.*

(2) Plures sunt Hispanorum collectiones, sed una in primis memoratu digna est, quae *Hispanica* vocari solet, quaeque post Dionysianam caeteris rerum ordine, et copia praestat. Primus eam memoravit Antonius Augustinus *de quibusd. veter. can. collect. cap.* 17. *tom.* 3. *pag.* 225. *edit. Luc. an.* 1767. Accuratius autem exposuit Constantius *in praefat. ad tom.* 1. *epist. Rom. Pontif.* §. 9. *num.* 132. *et seq. pag.* 111. *et seq.*, denique Fratres Ballerinii *loc. cit. cap.* 4. *part.* 3. *pag.* 195., qui ceterorum industriam, et diligentiam superarunt, quique una cum ceteris Occidentalis Ecclesiae collectionibus etiam Hispanicas copiosissime persequuntur. Forte haec collectio vel a S. Isidoro Hispalensi, vel ipsius jussu perfecta est; qua de re videndus est Cennius *in praefat, ad dissertationes ad antiq. Eccl. Hispan. tom.* 1. *pag.* 5. *et* 11. *et seq.* §. 4. *et* 11. *et seq. Romae* 1741. Ejus vero compendium una cum additionibus, quae postea factae sunt, vulgavit Cardinalis de Aguirre initio *tom. III. Conciliorum Hispaniae*; postea vero diligentius illustravit Cajetanus Cennius, atque edidit cum titulo *Codex veterum Canonum Ecclesiae Hispanae*, qui praemissus est operi *de antiquit. Eccles. Hispan. tom.* 1. *pag.* 33. *et seq.* Sed Cennium reprehendit Carolus de la Serna Santander. *in veram, et genuin. collect. veter. Canon. Eccles. Hispan.* §. 111. *num.* 61. *pag.* 42. *Bruxellis an.* 7. *Reipublic.*, quod indicem pro ipsa collectione acceperit. Ceterum de Hispanis collectionibus omnium diligentissime agit Arevalo *in opp. S. Isidori Hispalensis tom.* 2. *par.* 3. *cap.* 91. *et pag.* 155. *seq. edit. Romae* 1797.

(3) De his quoque Gallicanis collectionibus, praeter Sirmondum *praefat. in Concil. Gall.*, videndi Ballerinii *loc. cit. par.* 2. *cap.* 10. *pag.* 129. *et seq.*

(4) Fulgentius Ferrandus, qui magistro usus est Sancto Fulgentio Ruspensi Episcopo, Justino, ac Justiniano Imperatoribus floruit. Viden. *Fr. Floren. de orig. art. et auctor. jur. canon. pag.* 35. Descripta est haec collectio a Voello, et Justello *loc. cit. tom.* 1. *pag.* 448.

§. LXIII. Eadem, qua Ferrandus, aetate floruit Martinus Bracarensis Episcopus, cujus est omninm sermone celebrata Canonum, seu Capitulorum collectio, cujus pars una complectitur, quae ad Episcopos, atque ad universum Clerum, altera, quae ad laicos pertinent (1). His recentior est Cresconius Africanus Episcopus, cujus duo circumferuntur opera: alterum, quod *Breviarium Canonum*: alterum, quod *Concordia*, aut etiam *Liber Canonum* appellatur (2). Alias quoque viri eruditi ediderunt Canonum collectiones, quae circa ea tempora, aut paulo serius lucubratae videntur, sed nobis propositum non est in omnibus immorari (3).

(1) Pannonius fuit S. Martinus Episcopus Bracarensis, uti testatur S. Gregorius Turonensis *in histor. Fran. lib.* 5. *cap.* 38. *col.* 247. *edit. Ruinarti Paris.* 1699, ac pro Hispanica Ecclesia suam perfecit collectionem, in quam contulit Graecos canones latine redditos, et multa etiam ex Latinis fontibus expressit. Sed saepe antiquos canones ad recentiorem disciplinam accomodavit, et ideo saepe multa addidit, aut detraxit, quod observant Romani Correctores ad *can.* 18. *dist.* 18, et Antonius Augustinus *de emendat. Gratian. lib.* 1. *dial.* 10. 11., *et* 12. *pag.* 58. *tom.* 3. *edit. Luc.* Gratianus multa in Decreto capitula descripsit, quae extant in collectione Martini Bracarensis, sed cum hac inscriptione *ex Concilio Martini Papae*, non sub nomine Martini Episcopi Bracarensis, quemadmodum et Ivo Carnotensis multa retulit Martini Bracarensis capitula cum hac inscriptione *ex decretis Martini Papae*, uti observant Antonius Augustinus *de emendat. Gratian. libr.* 1. *dialog.* 10. *pagin.* 58., et Romani Correctores *in canon.* 15.

distin. 18. Extat haec collectio apud Voellum, et Justellum *loc. cit. in append. tom.* 1. *pag.* 7.

(2) Vitam agebat Cresconius, sive, ut alii malunt, Crisconius Leontio Imperatore, cum Saraceni Africam occuparunt, hoc est VII. Ecclesiae saeculo. Utrumque opus, tum scilicet *Breviarium*, tum *Concordia* Cresconii revera est, quamquam aliud nonnulli existiment, quos inter est Constantius *in cit. praefat. ad epist. Roman. Pontif.* §. 7. *num.* 124. *et seq. pag.* 105. *et seq.*: et utrumque ediderunt Voellus, et Justellus *in Bibl. jur. can. tom.* 1. *pag.* 456. *et in appendic. ejusd. tom. pag.* 33. Vide Pagium *in critic. ad Baron. an.* 527. *num.* 14. *pagin.* 387. *tom.* 9. *edit. Luc.*, et Mabillonium *Mus. Ital. par.* 1. *pag.* 69. *edit. Paris.* 1687.

(3) Hujusmodi sunt collectiones Hibernensis, Herovalliana, Andegavensis, Divionensis, Pithaeana, aliaeque similes, quae a Sirmondo, Petito, aliisque laudantur, quasque omnes accurate describunt Fratres Ballerinii *loc. cit. par.* 4. *cap.* 7. *pag.* 275.

§. LXIV. Digna tamen est, quae paulo diligentius exponatur, collectio Isidori *Mercatoris*, aut *Peccatoris* (1), quae IX. Ecclesiae saeculo in manus hominum pervenit (2). Magnae ob eam turbae ortae sunt, cum Isidorus veris monumentis, quae a collectione Hispanica, Hadriana, aliisque a locis (3) arripuit, multa falsa admiscuerit, quorum partem ipse confinxit, et partem aliorum ingenio confictam literis consignavit. Habet haec collectio, praeter quinquaginta canones Apostolorum ex Hadriana collectione descriptos, potissimum epistolas Summorum Pontificum a Clemente usque ad Silvestrum, quae cunctae ex ingenio Isidori prodierunt, exceptis duabus Clementis ad Jacobum literis (4), tum canones plurium Conciliorum (5), postremo Pontificias literas ab ipso Silvestro usque ad Gregorium M., et alias item epistolas, ac monumenta, quorum pars aliunde sumpta vera, ac germana est (6), pars una cum actis Concilii

Romani sub Julio I. , et Concilii V., et VI. sub Symmacho ab Isidoro excogitata , et inventa est.

(1) Alii sunt Codices, qui *Mercatoris*, et alii, qui *Peccatoris* nomen inscriptum habeut. Quod postremum nomen quosdam rapuit in eam opinionem, ut crederent, hujus collectionis auctorem fuisse aliquem Episcopum, quoniam ea formula Episcopi utebantur, ut demissum de se animi sensum testarentur, uti patet *ex Conciliis Carpenctoratensi ann.* 527. *tom.* 5. *col.* 805., *Vasensi III. ann.* 529. *col.* 823., *Parisiensi III. an.* 557. *tom.* 6. *col.* 495., *Turonensi II. ann.* 567. *ibidem col.* 547. *Collect. Labbaei*, atque ex monumentis Ecclesiae Cenomanensis apud Mabillonium *in Veter. Analect. pag.* 267. *et seq. edit. Paris. an.* 1723. Verum Carolus Blascus, qui commentario Neapoli edito an. 1760. *de collectione Canonum Isidori Mercatoris* late de hac collectione disseruit, observat. *cap.* 6. *pag.* 46. *et* 47., quod Episcopi fere semper addebant nomen *Praesulis*, aut *Episcopi*, cum illud *Peccatoris* vocabulum usurpabant. Quin etiam et Chorepiscopi cum eodem utebantur nomine, addebant et dignitatem suam, per quam distinguebantur, uti ex epistola Thegani Chorepiscopi Trevirensis ad Hactonem ipse Blascus ostendit. Nomen hoc potius Monachorum proprium erat, et si certum esset, Isidorum potius *Peccatoris*, quam *Mercatoris* nomen praesetulisse, inde educi conjectura posset, quod Isidorus Monachus vel fuerit, vel voluerit videri. Sed perdifficile est id ostendere ad veritatem, potius ipsa operis ratio, quae omnis fere in eo est posita, ut Episcopis consulat, et ab iis arceat accusationes, aliquam probabilem affert conjecturam, propter quam ea collectio alicui Episcopo tribuenda videatur.

(2) Recentius monumentum, quod Isidoriana collectione comprehenditur, est Concilium Parisiense anni 829; quare ante hoc tempus illa edita non videtur. Sunt qui eam serius prodiisse arbitrantur, nimirum circa tempus, quo Benedictus Levita Capitularium libros vulgavit, hoc est circa annum 845., et ideo prima falsarum decretalium mentio est in Synodo Carisiaca *apud Balutium in Capitular. Reg. Franc. tom.* 2. *col.* 62. *edit. Venet. an.* 1773. Videndi sunt Fratres Ballerini *in cit. appen. opp. S. Leonis par.* 3. *cap.* 6. §. 4. *pag.* 222. *seq.* Carolus Blascus *comment. cit. de collect. Canon. Isidori Mercatoris*, Zaccaria *Antifebron. tom.* 2. *dissert.* 3. *cap.* 3. *et seq.*, Arevolus *in opp. S. Isidori Hispalensis tom.* 2. *Isidorian. par.* 3. *cap.* 91. §. 4. *pag.* 202. *seq. edit. Romae* 1797. Nullus plane videtur esse dubitandi locus, quin haec collectio primum Moguntiae prodierit: et doctis viris plerisque persuasum est, ejus auctorem fuisse hominem Germano Francum, cum Francorum Regibus ex veteri Galliarum descriptione Germania

subjiceretur. Sed quis hic fuerit, incertum est. Carolus de la Serna Santander *loc. cit. pag.* 69. §. 6. putat, ex vera Isidori Hispalensis collectione suam confecisse Isidorum Mercatorem, vera illa corrupta, et depravata, additisque monumentis, non illis quidem plane falsis, sed falso adscriptis Pontificibus, quorum revera non sunt; idque a Riculpho Moguntino Episcopo, vel ejus auctoritate factum existimat. Equidem non dubito, quin fundus hujus collectionis fuerit verax, et omnis falsitatis expers collectio Isidori Hispalensis, quam Mercator, seu Peccator foedavit tot falsis monumentis, unde nova collectio facta est, Sed opus a Riculpho conditum, atque vulgatum, vehementer nego. Is enim ex hac vita migravit an. 814.; contra in Isidoriana collectione Epistolae quaedam sunt, uti Urbani I., et Joannis III., quibus Isidorus inseruit ad verbum sententias aliquot Concilii Parisiensis habiti an. 829.; unde intelligimus, Riculphum hujus collectionis auctorem haberi non posse. Si in re tam obscura, et incerta dandus est conjecturae locus, valde simile veri esse videtur, Mercatorem sumpsisse collectionem Isidori Hispalensis, cujus magna celebritas erat, ut sua commenta in vulgus cederet, eamque vulgasse ejusdem Hispalensis nomine, quasi novis additamentis locupletatam, falsis scilicet monumentis, quae recondita in scrinio Moguntini Episcopi Riculphi sese invenisse affirmavit. Haud revera in hoc scrinio ea delituisse arbitror: sed Mercator hanc fabulam venditavit, ut suae collectioni auctoritatem conciliaret. Neque me de mea sententia dimovet Hincmarus Rhemensis, qui in *opusc. advers. Hincmar. Laudunen. cap.* 24. *pag.* 476. *opp. tom.* 2. *pag.* 45. *edit. Paris.* 1645., inquit, *quod librum collectarum epistolarum ab Isidoro de Hispania allatum Riculphus Moguntinus Episcopus . . . . obtinuit, et istas regiones ex illo repleri fecit.* Nam Hincmarus fraudis nescius sequutus est fidem collectoris, qui cuncta se eduxisse testatus est e scrinio Riculphi Episcopi Moguntini. Forte totius fraudis architectus fuit Benedictus Levita Moguntinus, qui Capitularium libros vulgavit circa annum 845., et forte eadem collectio non est eo anno vetustior. Et quoniam Isidorianae collectionis mentionem fecimus, omittenda non est ingeniosa conjectura Caroli Blaschi, qui diatribs, quam Neapoli edidit an. 1778. *de Papissa Joanna*, hujus fabulae originem ab Isidori collectione repeti posse arbitratur. Inquit enim, fortasse aliquem fuisse Isidorianae fraudis non ignarum, qui cum videret, falsas decretales pro veris haberi, quasi per aenigma fraudem detegere conatus est. Itaque dictitari coepit, fuisse Papissam Joannam nomine; eam peperisse etc. AEnigma hoc, in quo dissolvendo plane OEdipo conjectore opus erat, non recte intellectum primum uti fabula vulgari, ac denique tamquam vera historia haberi coepit. Ingeniosa inquam haec conjectura, et in illa tam incerta hujus fabulae origine probabilis divinatio est.

(3) Necesse est fontes noscere, unde Isidorus multa derivavit in collectionem suam; nam quidquid in his non invenitur, id ab ipso confictum haberi debet. Fontes autem praecipui sunt collectio Hadriana, et Hispanica, ac vetus collectio a Quesnello edita, cujus supra facta mentio est. Quaedam etiam arripuit ab Historia Tripartita, atque ab aliis locis, quos indicant Bartolus *Inst. Jur. Canon. cap.* 18., et Fratres Ballerinii *loc. cit.* §. 5. *pag.* 225. *et seq.*

(4) Quinque sunt literae S. Clementis in Isidori collectione; duae ad Jacobum jam a graeco aliquo confictae fuerant, et a Rufino latine redditae, easque saeculo V. laudavit Concilium Vasense *can.* 6. *col.* 717. *tom.* 4. *collect. Labbaei edit. Venet.* Has literas Isidorus excerpsit ex Gallicanis collectionibus, sed ipse tamen eas suis additionibus corrupit. Reliquae tres ex ejus ingenio prodierunt.

(5) Pars haec, quae Concilia complectitur, habet *constitutionem Constantini ad Silvestrum*, quae falsa habetur; reliqua vera, et germana sunt omnia, eaque desumpta ex auctiori collectione Hispanica originis Gallicanae.

(6) Multa in hac parte sunt falsa veris admixta; quae omnia accurate discriminant Fratres Ballerinii *loc. cit. part.* 3. *cap.* 6. §. 5. *pag.* 225., et Blascus *cap.* 2. *pag.* 9. *et seq.* Hinc omnes Pontificum Siricio antiquiorum Epistolae ab Isidoro descriptae falsae habentur exceptis Sancti Damasi ad Paulinum literis, quas ille secuit in partes tres.

§. LXV. Accesserunt ad cetera commenta etiam capitula adscripta Hadriano I. Pontifici, et Angilramno Metensium Episcopo tradita, quae certe post falsas decretales prodierunt, et forte ab ipso illarum opifice conficta sunt (1). Nam hodie eruditis omnibus compertum, exploratumque est, ea capitula recentiora esse Isidorianis decretalibus, neque ea tribui posse Hadriano, aut Angilramno, cum in iis multa sint aliena ab utriusque moribus, atque instituto (2), et longe alia sit ratio Hadrianae collectionis cujus supra facta mentio est.

(1) Pontificum decreta, ex quibus praesertim ea capitula collecta dicuntur, non alia fere sunt, nisi falsae Isidori decretales, in quibus eaedem sententiae, et eadem saepe verba occurrunt; [illegible]

Antonii Augustini notis in eadem capitula, quae extant *tom. 3. ejus oper. edit. Luc. an.* 1767. *pag.* 549. *et seq.*, deprehendi potest. Qui consensus earum decretalium, et capitulorum non obscuro argumento est, eumdem omnium architectum fuisse. Quare in Isidori collectione haec Hadriani capitula reperiuntur, et in antiquissimo Vaticano Codice 630. in appendice descripta sunt, quoniam, ut observant Fratres Ballerinii *loc. cit.* §. 2. *num.* 8. *pag.* 219. *et* 220., haec capitula secundis Isidori curis adjecta sunt, cum abessent a collectione, quam antea vulgaverat. Vide etiam Blascum in Diatriba *de Capitulis Hadriano I. Papae vulgo tributis ad calcem commentarii de collect. can. Isidor. Mercator. pag.* 221.

(2) Hincmarus Remensis *in opusc. advers. Hincmar. Laudunen. cap.* 24. *pag.* 475. *tom.* 2. *edit. cit.* inquit, haec capitula Hadriani nomine fuisse edita, et Angilramno Metensium Episcopo data. Errant igitur Stephanus Balutius *in praefat. ad dialog. A. Augustin. num* 3. *pag.* 6. *tom.* 3. *edit. Luc.*, et Natal. Alexauder *Histor. Eccles. saec. VIII. cap.* 1. *art.* 9. *tom.* 6. *pag.* 11. *edit. Venet. ann.* 1776., cum haec capitula Angilramno adscribunt; cum vera operis inscriptio non Angilramnum, sed Hadrianum auctorem praeseferat. At neuter revera eorum capitulorum auctor fuit; et certe verus canonum codex, quem Carolo M. obtulit Hadrianus, nihil habet ex putidis illis mercibus, sed veras complectitur epistolas summorum Pontificum a Siricio ad Gregorium. Quod late ostendunt Ballerinii et Blascus *loc. cit.* Id unum addam, quod in antiquo Vaticano codice 1338. vetus extat exemplar collectionis, cujus revera Hadrianus P. auctor est, in eoque post indicem eorum, quae codice continentur, habentur haec: *Iste codex est scriptus de illo autentico, quem Dominus Hadrianus Apostolicus dedit gloriosissimo Carolo Regi Francorum, et Longobardorum, ac Patricio Romanorum, quando fuit Romae.* In hac autem collectione nullus omnino locus est falsis Isidori mercibus, sed quidquid ea continetur ex veris, germanisque fontibus desumptum est. Initio describuntur canones *qui dicuntur SS. Apostolorum* (quibus verbis ostendit Hadrianus, quid ipse de his canonibus sentiat) postea Concilia Orientalia, Africana, Gallicana, Hispanica, postremo referuntur Decretales Siricii, Innocentii, Zosimi, Bonifacii, Coelestini, itemque pars illarum Decretalium, quae a Leone M. editae sunt. Vera haec est Hadriani collectio; non ea, quae multos post annos Isidori ingenio excogitata in lucem venit. Atque hoc quidem loco notanda est confidentia Van-Espenii, qui nihil omittit, ut suum expleat odium, quo fertur in Sedem Apostolicam, et ideo de his capitulis inquit in *Comm. in canon. et dec. jur. veter. ac nov. pag.* 3. *sect. ac dissert.* 2.; quod ea si ab Hadriano non confecta, probata saltem sunt, ut nova inde jura Romani Pontifices consequerentur. Si ea probata Hadriano sunt, cur eadem neque ipse Ha-

drianus, neque ceteri Pontifices, qui eum consequuti sunt, per tria pene saecula laudarunt? Primus enim Summus Pontifex, qui ea capitula laudasse videtur, fuit Leo IX., qui medio saeculo XI. vitam traducebat, nimirum postquam ea Burchardus Hadriani nomine in sua collectione descripserat. Verum omnis nunc ea de re sermo conticescat necesse est, cum constet, ea capitula post Hadriani obitum fuisse conficta ab auctore decretalium, quae Isidori collectione comprehenduntur.

§. LXVI. Isidori collectio sensim, et pedetentim usum, atque auctoritatem habere coepit, cum in illorum temporum caligine nemo esset, qui suspicaretur, vel potius intelligeret, falsa esse monumenta, quae in ea descripta fuerant. Primus Hincmarus Remensis, qui eam antea probaverat, cum sibi adversarias maxime nosceret Isidorianas decretales in causa quam habebat cum Hincmaro Laudunensi, eas coepit respuere, quod *in Codice Canonum* non reperiebantur (1). Eadem quoque de causa rejectae sunt ab Episcopis Gallicanis in causa Rothadi Episcopi Svessionensis, qui in Synodo provinciali depositus ad Sedem Apostolicam provocaverat.

(1) Hincmarus epist. *ad Hincmar. Laudunen. tom.* 2. *par.* 543. *et seq. edit. Sirmondi Paris.* 1645. Recte tamen respondit ipse Nicolaus *epist.* 42. *ad Episc. Gall. in oper. Hincmar. Remens. tom.* 1. *pag.* 627., non ideo despiciendas esse decretales, quod in codice canonum descriptae non essent, quoniam earum auctoritas non ex eodem codice, sed ex earumdem auctoribus, qui Pontifices fuisse credebantur, erat repetenda; quod etiam animadvertit Fleurius *par.* 1. *cap.* 1. *num.* 8. *de origin. jur. Eccles.* Quare VVenilo Archiepiscopus Senonensis cum literis, quae ejus nomine datae sunt ad Nicolaum apud Labbaeum *collect. concil. tom.* 9. *col.* 1530. ageret de observanda epistola Melchiadis, id tantum quaerendum duxit, num ea apud Summum Pontificem, hoc est in archivo Romanae Ecclesiae reperiretur.

§. LXVII. Serius Romae haec collectio innotuisse videtur, et Leo IV., qui Pontificatum obtinuit ab anno 847. usque ad annum 855., cum responderet Episcopis Britanniae (1), Decretales memorat eorum Pontificum, quibus tunc in Ecclesiasticis judiciis Romana Ecclesia utebatur, sed nullam tamen façit mentionem decretalium, quas Isidorus collegerat, licet harum multae ad haec judicia pertineant. Imo neque Nicolaus I., qui post Leonem Pontificatum obtinuit, laudavit umquam, aut approbavit falsas Decretales, quae Isidori collectione continentur (2). Quod vel unum argumentum plane refellit calumniam eorum, qui aliquas in ea collectione Pontificum Romanorum partes fuisse arbitrantur.

(1) Extat haec epistola apud Sirmondum *tom.* 3. *Concil. Gallic. pag.* 72. *edit. Paris. an.* 1629.

(2) Confer Ballerinios *loc. cit. cap.* 9. *pag.* 215., et Blascum *loc. cit. cap.* 4. *pag.* 31.

§. LXVIII. Hodie perspicua, non suspiciosa omnibus est falsitas decretalium, ac monumentorum, quae ex penu Isidori Mercatoris educta sunt. Nam I. Dionysius Exiguus maxima cura, ac diligentia lustratis, excussisque scriniis Sedis Apostolicae nullam illarum decretalium invenire potuit. II. Scriptores Ecclesiastici, qui per octo priora saecula floruerunt, et Concilia, quae per eam aetatem habita sunt, nullam harum decretalium mentionem faciunt, quamquam plus semel facere debuissent. III. Denique multa in iis occurrunt recentiora aetate Pontificum, quibus illa adscribuntur, uti sacrorum

Bibliorum sententiae secundum vulgatam, leges ex utroque Codice petitae, posteriores canones Conciliorum, ac Decretales Summorum Pontificum; et cetera generis ejusdem (1).

(1) Adde et illud, quod hujus collectionis Auctor eam tribuit S. Isidoro, quem Episcopum, et Hispanum fuisse significat, qualis non alius esse poterat, quam S. Isidorus Hispalensis. Atqui post ejus obitum sunt habita octo Toletana Concilia a V. ad XIII., et unum Bracarense, quae in ea collectione referuntur; similiter vivo Isidoro habitum nondum fuerat Concilium oecumenicum VI. cujus in praefatione mentio est.

§. LXIX. Quae praesertim hujus collectionis evulgandae ratio fuerit, facile intelligit quisquis paulo diligentius consideret, quo potissimum tota referatur. Nam falluntur egregie homines male animati in Sedem Apostolicam, qui eam editam putant, ut ejus opifex Romanorum Pontificum auctoritatem amplificaret, atque defenderet. Quamquam enim Apostolicae Sedis amplitudo, et auctoritas pluribus commendetur, non tamen hoc Pseudo-Isidori propositum, atque institutum fuit, neque ea Sedes, cujus jura, et privilegia certissimis nituntur monumentis, falsis illis decretalibus indigebat (1).

(1) Vide Baronium *ad an.* 865. *num.* 8. *pag.* 18. *tom.* 15. *edit. Luc.*

§. LXX. Longe aliud Pseudo-Isidori consilium fuisse demonstrat ipsa praefatio, ac totius operis ratio. Nam in ea satis declarat, sese illa collegisse monumenta, ut omnes ab Episcoporum accusationibus deterreat (1), tum vehementius invehitur in eos, qui Episcopos audent accusare, et multa proponit, per quae hujusmodi

accusationes difficillimae evadant. Huc etiam tota spectat collectio, et huc falsa monumenta, in quibus eadem est semper de accusatis Episcopis cura, et sollicitudo.

(1) Postquam in praefatione Isidorus documenta indicavit, quibus sua collectio conficitur; hanc eorum colligendorum rationem affert: *Qualenus Ecclesiastici ordinis disciplina in unum a nobis coacta, atque digesta, et Sancti Praesules paternis instituantur regulis, et obedientes Ecclesiae ministri, vel populi spiritualibus imbuantur exemplis, et non malorum hominum pravitatibus decipiantur. Multi enim pravitate, et cupiditate depressi, ACCUSANTES SACERDOTES DEPRESSERUNT.* Quod multis persequitur acerbe objurgans illos, qui Episcopos accusant, *ut se per illos excusent, vel eorum bonis ditentur*, ac multa hujusmodi judiciorum incommoda describens illud urget, Episcopos accusatos, et rebus suis spoliatos, aut grado motos, aut e sede pulsos ad dicendam causam cogi non posse, nisi primum fuerint restituti, et quaedam addit de accusationibus, atque accusatoribus rejiciendis.

§. LXXI. Atque hoc quidem consilium maxime perspicitur in capitulis Hadriano tributis, quae veluti summam exhibent falsorum monumentorum; unde potissimum excepta sunt. Nam pleraque eo spectant, ut ne a quolibet Episcopi accusentur, ut ne facile accusatores audiantur, sed ut multis ex causis tum eos, tum judices liceat recusare. Cum haec summa sit, et hic finis totius collectionis, quis non facile intelligit, id sibi unum falsis illis mercibus voluisse Isidorum, ut consuleret Episcopis, qui accusabantur (1)?

(1) Quod late, vereque ostendunt Fratres Ballerinii *in cit. par.* 3. *cap.* 6. §. 3. *num.* 10. *pag.* 220. et Blascus *loc. cit. cap.* 7. *et seq. pag.* 62. *et seq.* Idem etiam ante ipsos observaverat Fleuryus *lib.* 44. *num.* 22. *Histoir. Eccl. La principale*, inquit, *matiére de ces décretales sont les accusationes des eveques: il n'y en a*

presque aucune , qui n' en parle , et qui ne donne des règles pour les rendre difficiles. Aussi Isidore fait assez voir dans la préface, qu' il avoit cette matière fort à coeur, et idem similiter Van-Espenius *Comment. in quaest.* 7. *caus.* 2. ubi de Gratiano disserens inquit. *Hic rursus adducit varia fragmenta fictarum decretalium , quae praecipue ad eximendos Episcopos ab omni criminali judicio adornatae apparent.* Sed vide fidem , et inconstantiam hominis, quem rapit in Sedem Apostolicam virus acerbitatis suae. Adversus hanc , quam noscit, veritatem inquit *in Jur. Eccles. univers. par.* 3. *tit.* 3. *cap.* 4. *num.* 16. Isidorianam collectionem pertinere *praecipue ad amplificandam Sedis Apostolicae auctoritatem.* Falsitatem monumentorum, quae Isidoriana collectio complectitur, praeter Hincmarum, ceterosque antiquiores, agnoverunt etiam, atque indicarunt ex catholicis Antonius Contius, Antonius Augustinus , Bellarminus, Baronius, Perronius, Petrus de Marca, Cajetanus Cennius, aliique complures, Egregie rem hanc universam persequuntur Fratres Ballerinii, Blascus *loc. cit.* et Franciscus Antonius Zaccaria *Anti-Febronio. tom* 2. *dissert.* 3. Ceterum, ut ipse fatetur David Blondellus, his decretalibus infensissimus, omnes fere ex usu eorum temporum, atque ex veris posteriorum , aliorumque Scriptorum operibus excerptae sunt, atque in eo fuit fraus Isidori, quod ipse eas sententias iis auctoribus adscripsit, quorum revera non sunt, et recentiorem disciplinam antiquis Patribus attribuit , quasi eadem etiam antea viguisset , quod recte etiam observant, atque demonstrant Fratres Ballerinii *loc. cit.* §. 3. *num.* 11. *pag.* 221. *et de potest. Eccles. Summor. Pontific. et Concil. general. in vindic. auctor. Pontific. cap.* 5. §. 2. *pag.* 195. *et seq. edit. Aug. Vindelic.* 1770. Ex quibus intelligitur, quam injustae, vanaeque sint querimoniae Van-Espenii, Febronii, Eybelii, ceterorum generis ejusdem, qui per Isidorianas decretales fractos putant Ecclesiasticae disciplinae nervos, jus novum inductum , perturbata Episcoporum, et provincialium Conciliorum jura, novamque in Sedem Apostolicam collatam potestatem. Quis non intelligit, quam injusta reprehensio sit, cum Isidorus suis decretalibus comprehenderit jus ab aliis constitutum, aut jam suae aetatis more, et consuetudine receptum? Quare perperam, et minus recte Cavallarius eorum, quorum nunc memini, aliorumque vestigiis insistens in *Institutionibus Juris Canonici*, quas non multis ab hinc annis Neapoli evulgavit , *in prologom. cap.* 6., ita partitus est rem canonicam, ut ab Isidoriana collectione novi juris initium repetat. Si novum non est jus Isidorianum , quid illa partitione ineptius dici, fingique potest? Vera totius rei partitio est, ut *jus antiquum* conficiant collectiones, quae nunc antiquatae sunt, *novum* collectiones, quibus in scholis, et in foro utimur, *novissimum* recentiores leges ecclesiasticae, quae post illas editas collectiones prodierunt.

§. LXXII. Plures deinde sequutae sunt collectiones, quarum non eadem methodus omnium fuit. Principio collectio occurrit cum titulo *Canonum Poenitentialium*, cujus incertus est auctor, quaeque tametsi illam praeseferat inscriptionem, tamen rem totam Ecclesiasticam complectitur (1). Sunt etiam memoratu dignae collectiones Reginonis Monachi Benedictini, qui opus edidit *de Ecclesiastica disciplina, et religione Christiana* (2); Burchardi Vormatiensis, cujus in manibus hominum versatur *magnum decretorum volumen* (3); Anselmi Lucensis, cui tribuitur *authentica, et compendiosa collectio regularum, et sententiarum SS. Patrum, et authorabilium Conciliorum*, ac praeterea opusculum ex pluribus SS. Patrum operibus excerptum (4); denique Ivonis Carnotensis, qui et *Excerptiones Ecclesiasticarum regularum*, et *Panormiam*, vel *Pannormiam* evulgavit (5). Sunt et alii, qui suam in colligendis canonibus operam, studiumque posuerunt; sed de omnibus dicere longum esset, et jam nos ad se vocant collectiones, quibus nunc, antiquatis vetustioribus, corpus juris canonici conficitur.

(1) Codicem hunc, quem pridem manu scriptum inspexerat Joannes Morinus, primus in lucem emisit Lucas Dacherius *Spicil. Veter. Scriptor. tom.* 1. *pag.* 510. *et seq. edit. Paris.* 1723. Est autem divisus in libros tres, quorum primo agitur *de Poenitentibus, et de poenitentiis*, altero *de judiciis*, tertio *de ordinationibus, gradibus, et officiis Clericorum, atque Episcoporum.* Sunt et aliae collectiones, quae *Canonum Poenitentialium* titulo inscribuntur, ac de quibus agunt Fratres Ballerinii, qui integro *tom.* 3. *Appendic. ad oper. S. Leonis M.* vetustas collectiones omnium diligentissime persequuntur.

(2) Regino Prumiensis Monasterii Abbas jussu Radbodi Trevirensis Archiepiscopi anno, ut creditur, 906. suam collectionem absolvit tributam in libros duos, quorum primus *de personis* agit,

rebusque ecclesiasticis, alter *de laicis*. In ea conficienda usus est collectio Dionysiana, Hispanica, et forte etiam Isidori Mercatoris, decretis Summorum Pontificum, canonibus Conciliorum, et sententiis Sanctorum Patrum, quibus etiam civiles leges adjunxit petitas tum ex codice Theodosiano, tum ex capitularibus Regum Francorum. Collectionem hanc an. 1671. primus Parisiis edidit, notisque illustravit Stephanus Balutius.

(3) Prodiit haec collectio initio saeculi XI, divisaque est in libros viginti, et vulgo *decretum* appellatur. Multa ex Reginone desumpsit Burchardus, neque ejus tamen mentionem fecit, ut observat Balutius *in praefat. ad Reginon*. Reginonis autem erratis sua etiam addidit, praesertim ex falsis Isidori decretalibus, quaedam etiam ex veteri, novoque testamento, atque ex libris poenitentialibus accepit.

(4) Primum illud opus Anselmo tribuendum non esse suspicantur Antonius Augustinus, Natalis Alexander, Balutius, ceteri, qui alterum eidem opus adscribunt.

(5) Utraque haec collectio pertinet ad exitum saeculi XI, aut ad initium saeculi XII. *Excerptiones Ecclesiasticarum regularum* nunc vulgus appellat *decretum*, quod divisum est in Libros septemdecim; *Panormia*, quae dividitur in libros octo, veluti ejus compendium est, atque ita dicitur quasi omnes comprehendat normas vitae, ac disciplinae ecclesiasticae. Bellarminus *de script. eccles. tom.* 8. *oper. pag.* 351. *edit. Venet. an.* 1728, Antonius Augustinus *de quibusd. collector. can. cap.* 30. *pag.* 241. *et* 242. *tom.* 3. *edit. Luc.* Natal. Alexandr. *Histor. Eccles. saec.* 1. *appendic. ad dissert.* 20. *num.* 9. *pag.* 201. *tom.* 3. *edit. Venet. an.* 1776, Jo. Baptista Bartulus *Institut. jur. can. cap.* 52, Joannes Molinaeus, qui primum Lovanii an. 1561. decretum edidit, *in praefat.*, aliique complures disputant, num Ivo Panormiae auctor revera sit. Burcardi, et Ivonis fidem sequutus Gratianus in iisdem erratis haesit, in quae ipsi pridem inciderant.

CAPUT VI.

DE RECENTIORIBUS JURIS CANONICI COLLECTIONIBUS

§. LXXIII.

Transgredimur nunc ad rceentiores Juris Canonici collectiones ; et primum quidem occurrit Gratianus Monachus Benedictinus Clusii natus , qui medio saeculo XII. scripsit *Concordantiam discordantium canonum* , quam nunc *decretum* vocamus (1). Tota haec collectio conflata est ex locis S. Scripturae , ex Canonibus quinquaginta Apostolorum , ex Conciliis generalibus , ac particularibus , ex decretalibus Summorum Pontificum , ex operibus Patrum , Scriptorumque Ecclesiasticorum , ex libris Juris Civilis Romanorum , Capitularibus Regum Francorum , et rescriptis aliquot Imperatorum , denique ex historia ecclesiastica , gestisque Summorum Pontificum plerumqne desumptis ex libro diurno, atque ex ordine Romano.

(1) Decreti nomen, quo nunc Gratianeam collectionem appellamus in eam quadrare nulla ratione posse, cum non unum, sed plura decreta referantur, jamdiu observarunt viri docti, praesertim Antonius Demochares, Antonius Augustinus, Romani Correctores. Sed usus fori, et scholarum fecit, ut nunc ab omnibus eo nomine Gratiani collectio appelletur. Vide Antonium Augustinum *de emend. Gratian. lib.* 1. *dial.* 1. et notas in eumdem locum *lit. B. pag.* 17, *tom*, 3. *edit. Luc. an.* 1767.

§. LXXIV. Dividitur autem universa collectio in partes tres, quarum prima de personis praesertim agit, continet *distinctiones* 101, et sub qualibet distinctione plures *canones*, qui ita allegantur ex. gr. *can. omnes dist.* 1, hoc est *can.* qui incipit *omnes dist.* 1, vel per numerum canonis, ex. gr. *can.* 3. *dist.* 1. Pars altera judicia persequitur, eaque divisa est in causas, quae sunt numero 36, sub unaquaque causa sunt plures *quaestiones*, et sub quaestionibus plures *canones*. In altera hac parte laudantur *numerus*, *causae*, *et quaestiones*, praeterea numerum, vel priora canonis verba *ex. gr. can.* 2. *caus.* 8. *quaest.* 2. vel *can. nemo caus.* 11. *quaest.* 3. Extat in hac decreti parte, hoc est, *in caus.* 33. *quaest.* 3. tractatus *de poenitentia* in septem distinctiones tributus. Cum indicantur canones, qui in hoc tractatu referuntur, ne cum canonibus primae partis confundantur (eodem enim modo procedunt) additur *de poenitentia*, et causa nequaquam citatur, ex. gr. *Can. quem poenitet dist.* 1. *de poeniten.* Denique *ad res* pertinet tertia pars, eaque complectitur tractatum *de consecratione* tributum *in quinque distinctiones*, quarum canones laudantur hoc modo *can. tabernaculum dist.* 1. *de consecr.*, vel *can.* 1. *de consecr. dist.* 1. Additur *de con-*

secratione, ut noscatur, canonem ad partem tertiam pertinere.

§. LXXV. Dici vix potest, quantis plausibus, et quanta hominum approbatione Gratiani collectio fuerit excepta, adeo ut in scholis publice legeretur, et in foro tamquam pars communis juris haberetur. Magna sane, et illustri laude merito celebratus est Gratianus, tum quia non ordinem sequutus temporum, ut plerique fecerant, sed sub certis titulis distribuit materiam universam, tum quia multo ceteris uberiorem, atque ampliorem dedit collectionem, qua complexus est quidquid fere pertinet ad rem ecclesiasticam, tum quia magno ingenii acumine, et diligentia, aptaque non scholis tantum, sed etiam forensi exercitationi methodo omnia ad concordiam vocare conatus est, inter quae pugna esse videbatur.

§. LXXVI. Verumtamen illud accidit perincommode, quod tanta vir sedulitate, tamen quae illius temporis conditio erat, neque satis fuit antiquitatum gnarus, et rivos sectatus pleraque in opus suum derivavit non ipsis ex fontibus, sed ex mendosis collectionibus Burchardi, Ivonis, ceterorum. Factum hinc est, ut saepe falsa pro veris usurpet; fidem adjungat decretalibus Pontificum Siricio antiquiorum; confundat canones quini sextae in Trullo synodi cum canonibus sextae synodi oecumenicae, sententias Patrum cum decretis Pontificum Romanorum, aut Conciliorum, et Patrem unum, aut unum Concilium, atque Pontificem cum alio Pontifice, Concilio, Patre; corrumpat auctorum nomina, et loca, atque iis sententiam adscribat, quam numquam animo conceperunt (1).

(1) Verissimum hoc est de Gratiano judicium, quod tradidit Antonius Augustinus *lib. dialog.* 1. *de emend. Gratian. tom.* 3. *pag.* 21. *edit. Lucen.*

§. LXXVII. Cum haec animadvertissent Antonius Contius, et Antonius Demochares de Gratiani emendatione sedulo cogitare coeperunt. Primum itaque canones omnes per numeros distinxerunt, ut facilius inveniri, laudarique possent, deinde plures decreto notas, atque emendationes addiderunt. Sed cum multa adhuc essent emendanda; Pius IV, et S. Pius V. selectis quibusdam viris, quos *Romanos Correctores* vocamus, Decreti emendationem commiserunt, quae demum Gregorio XIII. Pontifice fuit absoluta. Antonius etiam Augustinus Tarraconensis Archiepiscopus eruditum vulgavit opus de Gratiani emendatione (1).

(1) Quod comprehenditur duobus dialogorum libris, qui extant *tom.* 2. *ejus operum edit. Luc.* 1767. Novissime de Gratiani emendatione summo studio, ac diligentia laboravit Sebastianus Berardus, qui rem totam absolvit quatuor voluminibus quorum est titulus: *Gratiani canones genuini ab apocryphis discreti: corrupti ad emendatiorum codicum fidem exacti; difficiliores commodu interpretatione illustrati.* Suam in Gratiani decreto emendando, aut explicando operam, et industriam posuerunt Pithoeus, Van-Espenius, Diomedes Brava, Bochemerus, Paulus, et I. A. de Riegger. Paucis ab hinc annis Le Platius disputatione Lovanii edita plane commentitios, ac nullius auctoritatis esse inquit canones, quos Gratianus ex Concilio Carthaginensi IV. descripsit. Certe hujus Concilii nulla mentio est in Codice Canonum Ecclesiae Africanae, nulla item apud Ferrandum Diaconum, Dionysium Exiguum, ceterosque antiquos collectores. Hinc Justellus *in praef. ad cod. Eccl. African. tom.* 1. *Bibliot. Jur. Can. pag.* 317. Concilium hoc Carthaginiense IV. repudiandum putat. Verum multi ex eo canones laudantur ab Egberto Eboracensi, Reginone, Burchardo, Anselmo Lucensi, atque aliis; et ritus, qui ad ordinationes pertinent, totidem verbis exhibet Sacramentarium Romanum, quod ex Bibliotheca Reginae Christinae edidit Thomasius qui illud in Gallia saeculo VII.

scriptum putat. Emmanuel Schelestratius *dissert.* 3. *de Eccles. Afri-can.* priores canones de ritu ordinationum agentes in Synodo Carthaginiensi an. 398. constitutos putat, ceteros autem canones non ea synodo conditos, sed a privato homine partim ex Orientalibus, partim ex Occidentalibus Canonibus collectos fuisse arbitratur. Tillemontius *art.* 123. *et not.* 29. *in Augustini vit. tom.* 13. *pag.* 321. *et* 982. *edit. Venet.* 1732. Synodum hanc defendere, atque objectis difficultatibus satisfacere conatur. Late etiam, et graviter de hujus Carthaginiensis Concilii auctoritate disputat Ceillierus *Histoire générale des auteurs sacr. et Eccles. etc. tom.* 10. *pag.* 686. *et* 687. Sed utut vera habeatur sententia eorum, qui ad Concilium Carthaginiense IV. an. 398. pertinere negant Canones illos 104, qui eidem Concilio adscribuntur; equidem valde dissentio ab iis, qui eosdem canones plane repudiandos, ac despiciendos existimant. Constat enim hos canones ante VI. saeculum laudari consuevisse, fuisseque agnitam eorum auctoritatem, uti ostendunt Fratres Ballerinii *in append. ad opp. S. Leonis M. tom.* 3. *par.* 2. *cap.* 3. §. 3. *pag.* 88. *seq.* Quare omnis si quis est Gratiani error consistit in titulo, sive inscriptione, quia nimirum Concilio Carthaginiensi IV. canones adscripsit tamquam commentitios; ac nullius auctoritatis despici, et repudiari posse, vehementer nego.

§. LXXVIII. In inscriptionibus capitum, quae in Decreto referuntur, saepe occurrit nomen hoc *Palea*, quod unde sit desumptum, certo statui non potest. Quidam ea capita hoc nomine designari putant, quod sub illis incerta, ac nullius pretii, vel antiquata, aut etiam repetita contineantur; sed horum opinio vera esse non potest, cum non semper his capitibus vilia, antiqua, iterata comprehendantur. Similior forte vera est opinio illorum, qui statuunt, *Paleam* nomen esse auctoris, a quo canones utilitate, atque auctoritate praestantes adjecti sint, qui canones initio in margine appositi deinceps in libri contextum irrepserint (1).

(1) Observant Romani Correctores, in vetustissimis codicibus paucissima esse capita, quae *Paleae* nomen praeseferunt; atque eadem in uno codice valde emendato in margine reperiri, in recen-

tioribus autem Decreti exemplaribus plura numero esse, quam in antiquis codicibus reperiantur. Ex quo conficiunt, eadem capita deinceps addita fuisse, cum antea in decreto non haberentur. Non tamen unus fuisse videtur eorum omnium capitum auctor, neque omnia eodem tempore scripta sunt; et ideo vetustiores Codices minores habent capitum illorum numerum, quam habeant recentiores. Si *Paleam* auctoris nomen esse volumus, cum ipse primus haec capita addere coeperit mirum non est, quod ceteri, qui eum sequuti sunt, suis quoque additionibus nomen ipsum inscripserint. Neque despicienda est conjectura eorum, qui putant, decreti studiosos illas in margine scripsisse additiones cum verbis *post alia*, sive P. *alia*, ut significarent, ea capita esse collocanda post ea, quae Gratianus scripserat; errore autem librariorum ex iis verbis deinceps factum esse *paleae* nomen. Vide Anton. Augustin. *de emendat. Gratian. lib.* 1. *dial.* 2. *pag.* 26; et notas in eumdem locum, ubi *litt. u.* Romanorum Correctorum ea de re judicium describitur.

§. LXXIX. De auctoritate Decreti sic habendum est; omnia, quae in eo referuntur, vim eamdem habere, ac si seorsim a Decreto spectentur. Itaque loca Sacrae Scripturae, decreta Summorum Pontificum, et generalium Conciliorum, quam sua indole, et natura vim habent, eamdem in Decreto retinent: cetera vero auctoritatem, qua per se carent, in Decretum translata non consequuntur. Sunt qui decretum ab Eugenio III. probatum, et publica auctoritate donatum putant; sed haec opinio nullum habet idoneum fundamentum, quo niti posse videatur (1). Neque enim unquam a Sede Apostolica Decretum approbatum est (2): quin etiam Gregorius XII. huic operi emendando licet primum a Pio IV, et V. praepositus fuisset, ei tamen Pontificiam auctoritatem tribuere noluit, cum illud se Pontifice absolutum in manus hominum pervenisset.

(1) Dedit quidem Eugenius III. facultatem, ut Gratiani collectio *publice posset legi, et explicari*, uti habet Kalendarium Gymnasii Bononiensis ad an. 1152. Kalend. Novembr. apud Alexan-

drum Machiavellium *in not. ad Sigonium Histor. Bonon.* sed neque id fieri praecepit, neque auctoritate sua decretum confirmavit.

(2) Vid Antonium Augustinum *lib.* 1. *dialog.* 3. *de emend. Gratian. tom.* 3. *pag.* 26. *et* 27. *edit. cit.*

§. LXXX. Post editum Gratiani decretum plures prodierunt Summorum Pontificum Decretales, quibus magnus Canonicae Jurisprudentiae cumulus accedebat. Itaque Bernardus Circa Praepositus Papiensis, ac postea Faventinus Episcopus an. 1190 evulgavit *Breviarium Extravagantium*, hoc est decretorum, quae extra Gratiani decretum vagabantur. Nam haec collectio non tantum continet antiquiorum Pontificum decretales, canonesque Conciliorum, et Patrum sententias, quae Gratiani diligentiam effugerant, sed et in primis constitutiones Summorum Pontificum post Gratianum editas, nimirum Alexandri III, Lucii III, Urbani III, Clementis III, praeterea canones Concilii Lateranensis III. Collectio haec *Prima Collectio* appellatur.

§. LXXXI. Bernardum Papiensem sequuti sunt Gilbertus Abbas, et Alanus Episcopus Antissiodorensis, qui omissas a Bernardo constitutiones collegerunt: sed horum collectiones brevi interciderunt. Quare ex iis novam confecit anno 1202. Joannes Galensis, seu Vallensis, qui ea complexus est tum eorumdem Pontificum, de quibus diximus, tum Coelestini III. constitutiones. Atque haec *Secunda Collectio* dicitur.

§. LXXXII. Tum Bernardus Major Compostellanus Archidiaconus ex decretalibus, quas prioribus annis duodecim Innocentius III. ediderat, aliam collectionem absolvit, quae tamen usu recepta non est. Nam ipse Innocentius ope-

ra Petri Diaconi Beneventani decretales suas unum in corpus redigendas curavit. Atque haec collectio, quae prima ab ipso Innocentio publica auctoritate donata est, *Tertia Collectio* fuit appellata. Hanc vero brevi consequuta est collectio, quae *Quarta* dicitur, quaeque incertum habet auctorem, et comprehendit posteriores Innocentii III. decretales, et canones Concilii Lateranensis IV, quod eo Pontifice habitum est.

§. LXXXIII. Honorius etiam III, qui post Innocentium Pontifex creatus est, suas decretales colligendas curavit, atque haec *Quinta* decretalium collectio vocata est. Utraque illa Innocentii, et haec Honorii collectio Sedis Apostolicae auctoritate evulgata est. Atque haec sunt quinque veteres Decretalium collectiones, quarum priores quatuor Antonius Augustinus, postremam Innocentius Cironius ediderunt, notisque illustrarunt (1).

(1) Duas etiam Alexandri III. collectiones post Bochemerum memorat Philippus Hedderichius *elem. jur. can. par.* 1. *tit.* 7. §. 92.

§. LXXXIV. Denique Gregorius IX., qui post Honorium Pontificatum obtinuit, suam confecit collectionem, per quam absolutae sunt quinque illae vetustiores, quarum nunc facta mentio est. Prodiit haec collectio, quam *Decretales* dicimus, anno 1234 (1), studio, atque opera Sancti Raymundi de Pennafort ex Ordine Praedicatorum. Quod Justinianus in Jure civili praestiterat, ut ex Codicibus Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano, atque ex Novellis Constitutionibus, quae deinceps prodierant illis etiam additis, quas ipse emiserat, novum Codicem ab-

solveret, id in Jure Canonico Gregorius praestitit. Justiniani rationem in eo quoque ipse est imitatus, quod ex decretalibus superiorum Pontificum ea sustulit, quae inutilia erant, quaeque inter se pugnare videbantur.

(1) Romam venit Raymundus an. 1230, in eaque Urbe jussus a Summo Pontifice trium annorum spatio operam dedit colligendis decretalibus; atque hanc collectionem in manus hominum pervenisse an. 1234. ostendit exemplum a Bremondio editum epistolae Gregorii IX, quae ante ipsas decretales rescripta est, dataque nonis Septembris an. 1234. Vide *Praefationem* §. 3. *num.* 12. *pag.* 7., *et notas* 8. *et* 9. *in vitam Sancti Raymundi pag.* 32. quae omnia praemissa sunt *Summae S. Raymundi de Pennaf. edit. Veronae an.* 1744.

§. LXXXV. *Decretalium* nomine collectio haec appellatur, quae decretales epistolas Summorum Pontificum praesertim complectitur. Sunt autem Decretales epistolae, quae etiam absolute *Decretales* et *Decretalia responsa* vocantur, Pontificiae literae, quibus consulenti rescribitur; et quae Decretales dicuntur, propterea quod iis aliquid generatim vim habiturum, re diligenter expensa, decernitur.

§. LXXXVI. Depromptae sunt Gregorianae Decretales non tam ex constitutionibus Pontificum Romanorum a S. Gregorio I. usque ad Gregorium IX, quam etiam ex locis quibusdam Sacrae Scripturae, canonibus Apostolorum, decretis Conciliorum ab Antiocheno usque ad Lateranense IV, denique ex Patrum, aliorumque Auctorum operibus. Ex quo conficiet fortasse aliquis, huic collectioni minus recte adscriptum fuisse nomen *Decretalium*, cum in ea non tantum Pontificiae constitutiones, sed et alia permulta referantur. Verum cum maxima pars ejus-

dem collectionis conflata sit ex Pontificum decretalibus, additis praeterea canonibus generalium Conciliorum Lateranensium III, et IV, quorum auctores Alexander, et Innocentius III, facile intelligitur, quam apte in eam quadret Decretalium nomen.

§. LXXXVII. Dividitur Gregoriana collectio in quinque libros, quorum ordinem, et res, de quibus agitur in unoquoque eorum, exhibet hic versiculus:

Judex, Judicium, Clerus, Connubia, Crimen.

Libri autem divisi sunt in plures titulos, quorum singuli plura capita continet; et capita, cum longiora sunt, in paragraphos tribuuntur. Ex his quoties aliquid laudandum est, indicantur prima verba capituli, vel numerus, vel utrumque simul, hoc modo ex. gr. *Cap. venerabilem de elect., capit. 1. de Cleric. conjug. cap. tua nos 26. de sponsal. et matrim.* (1).

(1) In allegandis hujus collectionis capitibus interjici a quibusdam solet verbum *extra,* hoc modo *cap. 7. extra de elect.,* ut nimirum pateat, caput illud extra Gratiani decretum reperiri. Sed haec minus frequens est alligandi ratio.

§. LXXXVIII. Gregorianae collectioni deesse aliquid videbatur, cum novae deinceps prodiissent Summorum Pontificum constitutiones, dignae sane, quae in unum corpus redigerentur, partemque communis juris constituerent. Itaque Bonifacius VIII anno quarto, postquam Pontifex creatus fuerat, usus opera Guillelmi Archiepiscopi Ebredunensis, Berengarii Episcopi Bitterensis, et Riccardi de Senis, qui omnes postea

Cardinales facti sunt, collegit canones duorum generalium Conciliorum Lugdunensium, et Decretales Pontificum Romanorum, quae post editam Gregorii IX. collectionem fuerant evulgatae, atque ex iis, suis etiam comprehensis constitutionibus, confecit *sextum Decretalium*. Quare haec collectio Gregorianae est supplementi loco, ac totidem, quot ea, libris constat. Ejus capita cum laudantur, in fine additur *in sexto*, ut a capitibus Gregorianae collectionis distinguantur, hoc modo ex. gr. *Capit. Concertationi de appellat. in* 6.

§.LXXXIX. Paulo post Bonifacium VIII. Clemens V, qui Pontifex renunciatus est initio saeculi XIV, collectionem fieri jussit quamplurium constitutionum, quas ipse emiserat in Concilio Viennensi. Sed cum morte occupatus eam in vulgus edere non potuisset, id perfecit Joannes XXII, qui illam in quinque libros divisam sexto Decretalium adjecit. *Clementina* haec collectio appellatur ab auctore suo Clemente V, et constitutiones ea comprehensae citantur hoc modo ex. gr. *Clement. si furiosi de relig. domib.*

§. XC. Post Clementinas prodiere *Extravagantes*, quae hoc nomine appellatae sunt, quia vagabantur extra Corpus Juris Canonici, atque extra collectiones, quibus tunc Jus ipsum constabat (1). Duplex earum genus est. Aliae nimirum sunt Joannis XXII; aliae communes dicuntur, quod non unius Pontificis quemadmodum Extravagantes Joannis XXII, sed complurium continent decretales ab Urbano IV. (2) usque ad Sixtum IV. quo Pontifice haec collectio privato studio perfecta est (3): Ea vero dividitur in

libros S. , sicut Gregoriana, et ejus loca sic laudantur *Extrav. rem non novam de dol. et contumac. inter commun.* At vero Extravagantes Joannis XXII. omnes uno comprehensae sunt libro, atque ita ejus loca indicantur, *Extrav. cum inter nonnullos Joan. XXII. de verb. signif.*

(1) Pontificiae omnes constitutiones post Decretum editae olim Extravagantes dicebantur; quod extra volumen illud vagarentur: et ideo primam earum collectionem Bernardus Papiensis *Breviarium Extravagantium* appellavit. Sed posteaquam in manus hominum pervenit collectio Gregorii IX, cum Decretales in ea comprehensae, non amplius vagarentur, et tamen extra primum Juris corpus consisterent, Doctores ejus temporis hanc collectionem indicantes solum vocabulum *extra* retinuerunt.

(2) Antiquissima decretalis, quae occurrit in Extravagantibus, est Urbani IV, si vera est inscriptio in *cap.* 1. *de Simon.*

(3) Decretalis omnium novissima est in *cap.* 2. *de reliq. et venerat. Sanct.*, eaque a Sixto IV. an. 1483. vulgata fuit.

§. XCI. Atque hi sunt libri illi, videlicet *Decretum*, *Decretales*, *Sextus Decretalium*, *Clementinae*, *Extravagantes*, quibus in scholis, atque in foro utimur, et quibus corpus Juris Canonici conflatum est. Sunt in libris singulis *Glossae*, hoc est commentarii, qui multorum quidem opera exarati sunt, et qui non majorem habent auctoritatem, quam privati Doctoris opinio habere potest in legibus explanandis. Corpus integrum Juris canonici Gregorio XIII. Pontifice editum Romae est, diligenterque emendatum.

CAPUT VII.

DE JURE NOVISSIMO.

§. XCII.

Verum editis libris illis, quos hactenus recensuimus, novae prodierunt, et quotidie in lucem prodeunt Summorum Pontificum constitutiones, absolutae sunt etiam, atque ad eum perductae statum, in quo nunc sunt Regulae Cancellariae, habitum Concilium Tridentinum, quod non tantum Lutheri praesertim, et Calvini haereses profligavit, sed multa etiam ecclesiasticae disciplinae capita constituit, denique plures etiam a Sacris Congregationibus Cardinalium, praesertim Concilii Tridentinii Interpretum, declarationes emissae sunt. Ex his omnibus conficitur Jus novissimum, videlicet jus constitutum post evulgatos libros, quibus corpus Juris canonici constare diximus.

§. XCIII. Primus Gregorius XIII. animum adjecit ad colligendas constitutiones Summorum Pontificum, quae post Sixtum IV. in lucem prodierunt, atque id negocii dedit viris doctis, qui *Septimum decretalium* emitterent. Sed eo mortuo, cum opus adhuc esset infectum, illud perficiendum curavit Sixtus V., quo etiam hu-

manis rebus erepto, denique opus integrum absolutum, et typis excussum est Clemente VIII. Pontifice, qui cum Cardinalis esset, ex numero illorum fuerat, qui ea in re suam operam, studiumque posuerant. Sed obortis eo in opere difficultatibus (1), visum est supprimere exemplaria, quae nunc rarissima sunt, et gravi emenda pretio reperiri vix possunt.

(1) Vid. Fagnan. *in cap. cum venissent de judic. num.* 61, qui rem totam diligenter enarrat.

§. XCIV. Iisdem fere temporibus Petrus Matthaeus Jurisconsultus Lugdunensis edidit *Septimum Decretalium* ab se privato studio exaratum; sed hoc opus publica auctoritate caret, multa in eo sunt vitia, et plura etiam desiderantur.

§. XCV. Sunt igitur extra corpus Juris Canonici, sed tamen ipsius Juris partem efficiunt, posteriores decretales Pontificum Romanorum, quae *Bullae* nuncupantur a *Bulla*, aut *Sigillo* vel plumbeo, vel aureo, quod una ex parte imagines exhibet SS. Apostolorum Petri, et Pauli, ex parte altera nomen Pontificis, pendetque ex funiculo, qui interdum sericus, interdum cannabis est.

§. XCVI. Bullae aliae consistoriales sunt, quae expediuntur in Consistorio, adhibito consilio Cardinalium, a quibus subscribuntur, et hae aliud praeterea sigillum *ad formam crucis* habere solent. Aliae vero sunt *non consistoriales*, quae extra Consistorium nullis Cardinalium subscriptionibus emittuntur. Sunt etiam *Bullae dimidiae*, quae tali hoc vocantur nomine, quod

in sigillo impressum non habent nomen Pontificis, atque hae feruntur a Pontifice antequam consecretur.

§. XCVII. Bullae a Brevibus distinguuntur: I. Quod haec pro levioribus, illae pro gravioribus plerumque negotiis dari solent; II. Quod haec Latino eleganti charactere, illae charactere Longobardico, aut Teutonico scribuntur; III. Brevia per Cardinalem a Secretis Brevium, Bullae in Cancellaria Apostolica expediuntur; IV. Bullae sigillum habent aureum, vel plumbeum pro ratione eorum, ad quos mittuntur, Brevia sigillum cerae rubrae, in quo impressa est imago Sancti Petri piscationem exercentis, unde expediri dicuntur *sub annulo Piscatoris*; V. Denique pro Bullis suboscurae, crassioresque membranae, pro Brevibus albae, et subtiles adhibentur (1).

(1) Vid. *constit.* 145. Benedicti XIV. *pag.* 361. *tom.* 1. *ejus Bullar. edit. Romae* 1754.

§. XCVIII. Bullas, sive Extravagantes Pontificum constitutiones a S. Leone M. usque ad Sixtum V. primus collegit Laertius Cherubinus IC. Romanus, easque comprehendit uno volumine, quod *Bullarium* appellavit. Auxit deinceps suum hunc librum constitutionibus Pauli V. ac tertiam quoque parabat Bullarii editionem, qua etiam ceterae constitutiones postea latae continerentur. Sed cum re infecta e vita excessisset, susceptum a Patre opus absolvit Angelus Maria Cherubinus, qui Romae edidit *magnum Bullarium Romanum* divisum in tomos quatuor, quibus complexus est omnes constitutio-

nes; quas pater collegerat, et quas omiserat, atque illas in primis, quae post ejus obitum prodierant, usque ad Innocentium X. Quatuor his libris quintum addiderunt Angelus a Lantusca, et Paulus a Roma qui constitutiones collegerunt, quae superiori tomo praetermissae, quaeque usque ad Clementem X. editae in lucem fuerant.

§. XCIX. Sed ceteris palmam praeripuit *Bullarium Magnum*, quod non multis ab hinc annis editum Romae est a Hieronymo *Mainardo* divisum *in tomos* 14, quodque omnes continet Bullas Summorum Pontificum a Sancto Leone M. usque ad Clementem XII. Est etiam Bullarium Benedicti XIV, quod ejus Pontificis constitutiones comprehendit, quodque in 4. tomos divisum est; et sunt item Bullae nondum uno libro comprehensae Clementis XIII, Clementis XIV, Pii VI. aliorumque posteriorum Pontificum. Neque defuerunt qui Bullarum summam, sive compendium conficerent, qua in re laborarunt Stefanus Quaranta, et Flavius Cherubinus Laertii filius, et novissime Aloysius Guerra, a quo tomis quatuor comprehensa est: *Pontific. constitutionum in Bull. M., et Rom. contentarum, et aliunde desumptar. epitome.*

§. C. Regulae Cancellariae originem repetunt ab Joanne XII., qui primus scripto mandari voluit has leges; ut iis Apostolica Cancellaria regeretur. Nam antea non scriptis regulis, sed consuetudine, ac viva voce ejus negotia expediebantur. Consequentes Pontifices, ac praesertim Nicolaus V. varie auxerunt has regulas, easque perduxerunt ad eum statum, in quo nunc sunt. Hodie Cancellariae regulae numerantur 72, in quas, praeter ceteros, commentarios scripsit om-

nium uberrimos, atque accuratissimos, et quatuor tomis comprehensos Joannes Baptista Rigantius.

CI. Hae regulae vim obtinent, quamdiu sospes est Pontifex, a quo editae sunt, atque ut convalescant, probari, et confirmari debent, quod paulo post creationem ab unoquoque Pontifice fieri solet. His vero derogatum in multis est per pacta conventa inter Summos Pontifices, et potentissimos Europae Principes; quae pacta conventa, sive, ut vocant, *Concordata* nos in his Institutionibus suo loco indicabimus.

§. CII. Concilium Tridentinum inductum est a Paulo III, quo Pontifice decem habitae sunt sessiones, octo nimirum Tridenti, et duae Bononiae, quo venerant Concilii Patres fugientes contagionem, qua Tridentum premebatur. A Julio III. Tridenti restauratum est, ac sex habitis sessionibus propter bella intermissum. Denique redintegratum est a Pio IV, novemque celebratis sessionibus an. 1563 absolutum. Constat sessionibus vigintiquinque; habet unaquaeque fere sessio partes duas, quarum una comprehendit capita, et canones, quibus damnantur haereses et catholicum dogma constituitur, altera, quae inscribitur *de reformatione*, habet decreta, quae disciplinam respiciunt (1). Sessio XXIV. post editos canones de sacramento matrimonii continet decretum *de reformatione matrimonii*, quod in decem capita tributum est, deinceps capita viginti, et unum decreti *de reformatione* generatim; sessio autem XXV, praeter alia *reformationis* capita, complectitur decretum *de Regularibus et Monialibus*, quod est divisum in capita viginti duo.

(1) Hujus Concilii historiam docte, accurateque conscripsit Sfortia Pallavicinius Cardinalis *Histor. Concil. Trident. contra Petri Suavis narrationem.* Ipsum vero Concilium legitimum, et oecumenicum ab omnibus orthodoxis habendum, colendum, et suscipiendum esse praeter ceteros ostendit Natalis Alexander *Hist. Eccles. tom.* 9. *diss.* 12. *art.* 16. *pag.* 566. *edit. Venet.* 1776.

§. CIII. Denique ad Jus Canonicum pertinent etiam declarationes Sac. Congregationum Cardinalium. Sunt autem Congregationes coetus Cardinalium quibus a Summo Pontifice certa negocia noscenda, ac definienda commissa sunt. Plures hae sunt, atque earum definitiones vim magnam habent, et cum consulto Pontifice feruntur, legem constituunt (1).

(1) Vid. Bullam *Immensa* 117. *Sixti V. in Bullar. Magn. tom.* 4. *part.* 4. *pag.* 392. De Congregationibus Cardinalium late agit Jacobus Cohellius *notit. Cardinal.*

LIBER I.

TITULUS I.

DE JURE PERSONARUM, DEQUE LAICIS, ET CLERICIS GENERATIM.

§. I.

Ut Civile, ita etiam Jus Canonicum pertinet ad *Personas*, *Res*, *et Judicia*. Personarum causa reliqua constituta sunt; itaque a personis exordiemur. Summa personarum divisio est, ut alii hominum Laici, alii Clerici sint (1). Qui divino cultui, et Ecclesiae ministerio ab Episcopo in eorum ordinatione, seu consecratione addicti sunt. Clerici (2), reliqui Fideles Laici appellantur, Clerici dicuntur a graeco verbo κληρος, quod latine *sors* est, quoniam peculiari modo pertinent ad sortem, atque hereditatem Domini (3); *Laici* a graeco verbo λαος, quod latine populum significat; quoniam populum, et plebem Ecclesiae constituunt. Est et quoddam tertium genus personarum, quas Ecclesiasticas vocamus, cujusmodi sunt Monachi ordinibus non

initiati, Moniales, et si qui sunt alii, qui quamquam inter clericos relati non sint, fruuntur tamen privilegiis clericorum ob peculiare vitae genus, quod profitentur.

(1) *Can.* 7. *caus.* 12. *quaest.* 1. Negligit nunc Jus Canonicum summam illam personarum divisionem quam proponit Tribonianus §. 1. *inst. de jur. personar.*, quod nimirum omnes homines aut liberi sunt, aut servi; sed olim suos Ecclesia servos habuit, quorum mentio est in Concilio Agathensi *can.* 7. apud Labbaeum *collect. Conc. tom.* 5. *col.* 522., Aureliensi IV. *can.* 9. *col.* 1365., Emeritensi *can.* 20. *col.* 522. *tom.* 7., locisque aliis, et in Decretalibus *cap.* 3. *et* 4. *de rer. permut.* Ecclesiae servos manumittebat Praelatus, tamquam procurator, non tamquam dominus; quoniam dominium Ecclesiae erat proprium, eaque idcirco *manumittens* dicitur in *cap.* 4. *de serv. non ordin.*, quia nimirum ejus auctoritate manumissio fiebat, licet actus ipse manumissionis ab Episcopo perageretur. Justa autem causa opus erat, et sine hac causa manumissi in servitutem revocabantur, ne quid Ecclesia caperet detrimenti. Concilium Hispalense I. *cap.* 1. *et* 2. *tom.* 6. *Concil. collect. Labbaei col.* 1313., et Emeritense *can.* 20. *col.* 522. *tom.* 7. Ecclesiae servi debebant operas, atque obsequium Ecclesiae, a qua manumissi fuerant, uti quilibet libertus patrono suo, et huc referendum est Concilium Aurelianense IV. *col.* 1365. *tom.* 5. *cit.*, et Emeritense *can.* 20. *col.* 522. *cit. tom.* 7., cum hi liberti ab Ecclesiae *patrocinio*, aut *officio* discedere prohibentur. Quin illud peculiare erat in Ecclesiae servis, ut non modo ipsi, qui manumissi fuerant, sed etiam eorum liberi, sub Ecclesiae patrocinio esse deberent. Concilium Toletanum III. *can.* 6. apud Balutium *loc. cit. col.* 400.; et Emeritense *cit. can.* 20. Ante aetatem Caroli M. triplex erat manumittendi modus, aut coram Principe *per denarium*, aut in Ecclesia *per chartam*, seu *tabulam*, aut etiam *per privatam epistolam*. Manumissio *per denarium* in eo erat posita, ut servus manu teneret denarium, quem Princeps jactabat, atque excutiebat, uti habet vetus hujusce manumissionis formula apud Pithoeum *Formul. antiq. in codic. canon. veter. Eccles. Rom. num.* 4. *pag.* 437. *edit. Paris* 1687., et in *Gloss. leg. Salic. tit.* 28. post Balutium *Capitular. Reg. Franc. tom.* 1. *col.* 477. *edit. Venet.* 1773. et Bignonium ad Marculfum *eod. loc. col.* 614., atque uti constat ex Marculfo *Formular. lib.* 1. *cap.* 22., *et in appendic. cap.* 24. apud eumdem Balutium *loc. cit. col.* 264., *et* 300., ubi praeceptum, et charta denarialis occurrit. Genus hoc manumissionis ex lege Ripuaria repetitur in capit. Dagoberti Regis *num.* 57. apud Balutium

Capitular. Reg. Franc. tom. 1. *col.* 28. *edit. Venet. an.* 1772.; ex lege Salica a Marculfo *loc. cit.*, ex quo colligit Bignonius *in notis* ad illum Marculfi locum *col.* 614., manumissionem hanc *ex lege Salica, Ripuaria, aut alterius adventitiae gentis* processisse. Servi hoc modo manumissi *denariales* homines, et *denariales liberti* in Capitularibus Regum Francorum, atque in legibus Longobardorum appellantur. Hujus manumissionis exemplum, praeter cetera, extat apud Martenium *Anedoct. tom.* 1. *pag.* 104. *edit. Paris.* 1717. Altera manumissio in Ecclesia fiebat per chartam, ut est in *capit.* 6. *Caroli M. an.* 788. apud Balutium *tom.* 1. *col.* 152. *edit. cit.*, *qui per chartam in Ecclesia juxta altare dimissi sunt liberi*; eaque erat charta libertatis, quam Dominus a se scriptam, aut subscriptam, atque in Ecclesia recitatam manumisso tradebat, aut a se scriptam tradebat Archidiaconus, si Dominus liberum esse servum ore pronunciaret. Atque haec illa ipsa est manumissio, quam in Sacrosanctis Ecclesiis fieri dixit Tribonianus §. *multis instit. de libertin.*, quamque memorat Constantinus M. in *l.* 1. *et* 2. *c. de his qui in Eccles, manumitt.*, et qui eo modo liberi fiebant, secundum legem Romanam manumitti dicebantur, atque ad hanc pertinet *cap.* 58., legis Ripuariorum apud Balutium *loc. cit. tom.* 1. *col.* 28. Denique manumittebantur etiam servi per privatam epistolam, aut chartulam, et hinc Gregorius Turonensis *Hist. lib.* 9. *cap.* 26. *col.* 450. *edit. Ruinarti Paris.* 1699., narrat, quod Ingoberta Chariberti Regis vidua, *subitanea aegritudine fatigata, migravit a saeculo, multos per chartulas liberas derelinquens.* Servi manumissi per chartulam, aut tabulam, sive ea privatim esset conscripta, sive publice in Ecclesia recitata *chartularii, et tabularii*, dicebantur, quos *Capitulare* 24. Caroli M. *anni* 803. *num.* 8. *et* 9. apud Balutium *loc. cit. col.* 281. *tom.* 1. *et cap.* 7. Pippini *ibid. col.* 369. distinguit a *denarialibus*, quorum supra est facta mentio. Hujusmodi manumissionis exemplum est apud Martenium *loc. cit. pag.* 914. Manumissi in Ecclesia patronam habebant ipsam Ecclesiam, manumissi coram Principe ipsum Principem; qui vero per epistolam ita manumittebantur, ut nullum obsequium manumissor retineret, defensionem Ecclesiae, aut Principis, aut etiam alterius potentis impetrabant, ut esset qui eorum libertatem tueretur, et ab omni injuria eos vindicaret. Manumissi in Ecclesia ingenui fiebant; ac Romana civitate donabantur ex Constitutione Imperatoris Constantini *leg.* 1. *cod. Theod. de manumiss. in Eccles.*, quam memorat Sozomenus *Hist. lib.* 1. *cap.* 9. *pag.* 21. *edit. Cantabrigiae* 1720.; sed et manumissi extra Ecclesiam ingenuitatis jura consequebantur: cum ea lege a Domino libertatem obtinuerant, uti patet ex lege Ripuaria *cap.* 27., et ex lege Salica *cap.* 28. apud Balutium *Capitular. Reg. Franc. tom.* 1. *col.* 28. *et col.* 213., atque ex Marculfo *formul. lib* 2.

cap. 52., *et in appendic. cap.* 48. *col.* 290., *et* 318. apud eumdem Balutium *tom.* 2. Nam ea res a domini arbitrio pendebat, et forte, uti putat Bignonius ad Marculfum *lib.* 2. *cap.* 52. *col.* 659. apud Balutium *loc. cit. tom.* 2., ea tempestate libertinorum, et ingenuorum discrimen sublatum fuerat. Extincta inter Christianos servitute summa haec servorum divisio non amplius obtinet: sunt tamen in decretalibus Gregorii IX. tituli *de conjugio servorum*, *de servis non ordinandis.* Extant etiam *in append.* 2. *ad opp. S. Paulini Aquilejensis pag.* 270. *edit. Venet.* 1737. tria manumissionis documenta, quorum duo pertinent ad annum 1351., tertium vero ad annum 1352. Aliud simile, quod est anni 1317., memorat Balutius *ad capitular. Reg. Franc. lib.* 1. *cap.* 82. *tom. col.* 674.

(2) *Can.* 1. *dist.* 11. Eleganter Constantinus M. *l.* 11. *cod. Theodos. de Episc.*, *et cleric.* describit Clericos: *qui addicti divino cultu ministeria religionis impendunt.*

(3) Ad rem Hieronymus *ep.* 52. *ad Nepot. num.* 5. *tom.* 1. *col.* 206. *edit. Vallarsii Veronae*, *Ministri Dei*, inquit, *propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors id est pars Clericorum est.* Multa, et praeclara de origine nominum clericorum, et laicorum habet doctissimus Mamachius *orig. et antiquit. christian. lib.* 4. *cap.* 1. §. 6. *tom.* 4. *pag.* 15. *et seq.* Vide etiam Petrum de Marca *dissert. de discrim. cleric. et laicor.*

§. II. Spectant Laici ad jus civile, ejusque legibus tamquam reipublicae cives subjiciuntur; sed ad Ecclesiam quoque pertinent, quia Baptismo donati inter eos filios cooptati sunt. Itaque in eos in rebus spiritualibus imperium exercet Ecclesia, iique gaudent bonis omnibus, quae ex christianae communionis vinculo proficiscuntur. Quinimo merita plectuntur poena, et bonis privantur suis; si fidem deserant baptismo susceptam, seque conferant ad castra infidelium; si haeretici fiant, et sequantur errores ab Ecclesia damnatos, neque moniti resipiscant, si tamquam schismatici Ecclesiae, et ejus capiti Romano Pontifici parere recusent; si ab Ecclesiae sinu fuerint ejecti, et excommunicati. In hos omnes Ec-

clesia suo utitur imperio, et potestate, tamquam extorres filios, et criminosos.

§. III. Qui inter Ecclesiae filios recepti non sunt, ii nullo modo ad Ecclesiam pertinent, nisi forte baptismum petierint, et fiant quasi candidati Christianae Religionis, uti sunt ii, quos Catechumenos appellamus (1). Hos Rei Christianae elementa docet Ecclesia; tradit symbolum; et signum crucis, instituit ad baptismi gratiam recipiendam. De laicis nonnisi pro re nata, et pro relatione, quam habent ad res sacras, agendum nobis est.

(1) *Quod signum crucis*, inquit Augustinus, *tract.* 11. *in Jo. cap.* 3. *tom.* 3. *par.* 2. *col.* 376. *edit. Maur. Venet.* 1730., *habent in fronte cathecumeni, jam de domo magna sunt, sed fiant ex servis filii. Non enim nihil sunt, qui jam ad domum magnum pertinent.* Interdum cathecumeni christiani dicuntur, quo multi referunt canonem 39. Concilii Eliberitani; licet Gabriel Albaspinaeus *in notis ad hunc canonem pag.* 175. *edit. Neapol.* 1770. eum longe aliter explicandum putet. De cathecumenis alius erit agendi loco libro II., cum de baptismo disputabimus.

§. IV. Omnis igitur sit tractatio de clericis, ex quibus efficitur Hierarchia (1) quae constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris (2), quaeque Divina lege instituta est, ut haberet Ecclesia, qui ea praestarent, quae sunt ordinis, sive sacri ministerii, et quae sunt regiminis, sivo jurisdictionis. Quare universa clericorum potestas vel ad ordinem, vel ad jurisdictionem pertinet, et alia est hierarchia, quae ordinis, alia, quae jurisdictionis, seu regiminis appellatur. Singulos nos persequemur ecclesiasticae hierarchiae gradus, atque omnem ordinis, et jurisdictionis potestatem explicabimus. Sed antequam de sin-

gulis dicere aggrediamur, noscenda sunt, quae universos clericos generatim attingunt.

(1) Hierarchia apte definitur potestas a Christo suis Apostolis, eorumque legitimis successoribus tributa, ut Ecclesiam regant, et divina religionis mysteria in ea celebrent, atque distribuant. S. Dionysius Areopagita, sive potius auctor operis, quod ejus nomine circumfertur *de Caelesti hierarchia cap. 3. pag. 41. tom. opp., edit. Antuerpiae* 1634. *Est hierarchia*, inquit, *meo quidem judicio sacer ordo, et scientia, et actio, quae ad Deiformitatem, quantum fas est, accedit, atque insitis sibi divinitus illustrationibus proportione quadam ad Dei subvehitur imitationem.* Ac Sanctus Maximus initio *scholior. in caelest. Dionys. hierarch. pag.* 6. *Quandoquidem*, inquit, *hierarchia nomen inscribitur huic operi, solet appellare Dionysius hierarchias Episcopos. Sciendum est igitur, hierarchiam quidem esse principatum, ac velut curam ordinandorum sacrorum, Hierarcam vero, qui sacris praeest, eaque curat, ac moderatur.* Confer praeter Petavium, et Hallerium, qui *de Ecclesiast. hierarchia* pecularia opera ediderunt. Cl.Mamachium *orig. et antiq. Christ. lib.* 4. *par.* 1. *cap.* 3. §. 4. *pag.* 278.

(2) *Si quis dixerit*, inquit Concil. Trident. *sess.* 23. *can.* 6. *de sacr. ordin., in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris, anathema sit.*

§. V. Principio soli clerici ecclesiasticam jurisdictionem habere possunt, sacrumque imperium, quo fruuntur erga illos, quos sibi jure subjectos habent. Hujus potestatis, quam spiritualem jurisdictionem vocamus, plura sunt capita, de quibus suis locis disseremus, cum de jure personarum ecclesiasticarum, deque sacris Magistratibus agentes videbimus, quae sacri imperii pars quibusdam clericis, quae aliis sit attributa.

§. VI. Deinde certis fruuntur clerici privilegiis, quorum quandam personas ipsas, et quaedam res eorum attingunt. Quae ad personas pertinent, ea vel honoris sunt, aut juris, vel personalem exemptionem, et reliqui personalia cle-

ricorum commoda respiciunt. Honoris, ac juris privilegia eo spectant, ut clerici nobiliorem occupent in templo locum, et praeeant collegiis atque corporibus laicorum, ut soli ecclesiasticas Dignitates, et beneficia, ex iisque pensiones habere possint, et soli jus habeant utendi, fruendi redditibus rerum Ecclesiasticarum, et beneficiorum.

§. VII. Jura exemptionis in eo sunt posita, ut neque publicis fungi muneribus (1), neque ad laicos judices venire compellantur, sed solum ecclesiastico Magistratui subesse debeant (2). Reliqua privilegia eo fere vocantur omnia, ut in jus vocati a creditoribus in id solum, quod est supra decentem eorum tutionem, condemnentur (3): ut clerici, filiifamilias plenum habeant dominium bonorum adventitiorum (4); ut qui in clericum violentas manus injecit statim expers ecclesiasticae comunionis, sive excommunicatus evadat (5).

(1) Vide cod. Theodos. *tot. fere tit. de Episc., et Cleric.*; ubi clerici immunes confirmantur ab omnibus publicis muneribus, atque ab iis etiam, quae honorifica habebantur. Eadem probatur immunitas a sordidis muneribus *in tit. de extraordin., sive sordid. muner.*, et in *leg.* 15. *eod. tit.* sordida haec munera enumerantur. Idemque sancitum est in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 185. *apud Balutium tom.* 1. *col.* 711. *edit. Venet. an.* 1772.

(2) *Cap.* 1. *de form. compet. et tot. caus.* 11. *quaest.* 1. Vide etiam Capitularia Regum Francorum *lib.* 5. *cap.* 378. *et* 390., *et lib.* 7. *cap.* 347. 436. *apud Balutium tom.* 1. *col.* 604., 606., 736., 750., et locis aliis compluribus.

(3) *Cap. Odoardus de solut.*

(4) *Auth. Presbyteros cod. de Episc., et Clerio.*

(5) *Can. si quis suadente caus.* 17. *quaest.* 4.

§. VIII. Ad res Clericorum pertinent realis exemptionibus jura. Propterea Clericorum bona,

quemadmodum et bona Ecclesiarum, immunia sunt ab oneribus, atque a vectigalibus, quae a laicis imponuntur (1). Quam recte, quamque merito haec sibi Clerici privilegia vindicent, non semel Principes declararunt, eaque probarunt suis etiam legibus, et constitutionibus (2). Aequum enim est, esse in Civitate gratiosos, uti et apud ethnicos erant, qui sacris in rebus versantur, ac praeterea compensanda sunt onera, quibus in sacris explendis officiis, et ministeriis afficiuntur.

(1) *Cap.* 4. *et* 6. *de immunitat. Eccles. ap.* 1., *et* 4. *eod. tit. in* 6.

(2) Quod videre est praesertim in titulo *codic. Theodos. de Episc. et Cleric., et in tit. de extraordin. et sordid. muner.*

§. IX. Tenentur praeterea Clerici peculiaribus quibusdam legibus, cujusmodi sunt, ut in primis morum integritate, sanctitate vitae, doctrina ceteris exemplo sint (1); ut parce, et frugaliter vivant, atque ut opes conferant ad pauperum levamen, non ad inanes sumptus; ut corporis cultu utantur, qui luxu simul careat, et sordibus, ne contemptum, aut invidiam pariant (2); ut non modo sceleris puri sint, sed omnem etiam aliorum offensionem, suspicionemque declinent; ut se abstineant a saecularibus negotiis, atque muneribus (3), a foeminis secum in una, et eadem domo retinendis, nisi arcta cognatio omnem suspicionem excludat (4), ab omni turpi lucro, et quaestuosa negociatione (5), a choreis, comoedis, aliisque spectaculis (6), a ludis alearum (7), a venationibus (8), a saeculari militia (9), a nutrienda nimis eleganter coma (10), ab armis deferendis (11), atque a ceteris ejusdem generis, de quibus agitur in titu-

lo *de vita et honestate Clericorum.* Nam eos servare oportet diligenter leges omnes, quae pro eorum moribus, et disciplina Ecclesiasticis canonibus latae sunt, quaeque aut in corpore decretalium extant, aut in Bullis Summorum Pontificum, aut in Decretis Concilii Tridentini, quae dicuntur *de reformatione*, aut in provincialibus, dioecesanisque constitutionibus.

(1) Vide S. Jo. Chrysost. *de Sacerd. lib.* 5. *cap.* 3. *pag.* 416. *et lib.* 6. *cap.* 4. *pag.* 423. *tom.* 1. *edit. Montfauconii Paris. an.* 1718.

(2) *Cap.* 5. *de vit. et honest. clericor.* S. Hieronymus *epist.* 52. *ad Nepotian. tom.* 1. *col.* 262. *edit. Vallarsii Veron.* ita admonebat Nepotianum: *vestes pullas neque devita, ut candidas. Ornatus ut sordes pari modo fugiendae sunt; quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Concilium Lateranense II. habitum Innocentio II. Pontifice *can.* 4. *apud Labbaeum col.* 1300 *tom.* 12. habet haec: *nec in superfluitate, scissura, aut colore vestium; nec in tonsura, intuentium quorum forma, et exemplum esse debent, offendant aspectum.*

(3) Tot. Tit. *ne cleric., aut monach. saecul. negot. se immisc.*

(4) *Cap.* 9. *de cohabit. cleric. et mulier.* Quin etiam removendae sunt et foeminae cognatae, quae pravos habent mores, et in quas aliqua cadit suspicio *cap.* 5. *de cohabit. cleric., et mulier.* De clericis, qui secum domi mulieres retinere prohibentur, est etiam notatione dignus canon 3. Concilii Nicaeni *col.* 43. *tom.* 2. *collect. Labbaei edit. Venet.*, ubi statuitur, nemini, *qui in clero est, licere subintroductam*, hoc est extraneam *habere mulierem*, secundum Dionysii exigui interpretationem. Quo quidem canone fretus Sanctus Basilius *epist* 55. *pag.* 149. *tom.* 3. *opp. edit. Maurin. Paris.* 1730. Paregorium presbyterum, quamquam ipse vir esset septuaginta annos natus, ejicere jussit mulierem quam secum domi retinebat, minatusque est, si non pareret, depositionis, et excomunicationis poenam.

(5) *Can.* 9. *dist.* 88. *can.* 1. *cap.* 14. *quaest.* 4. *cap.* 6. *ne cleric., vel monach., Clem. I.* §. *adversus de vita et honest. cleric.* Concil. Nicaenum *can.* 16. *tom.* 2. *col.* 39., Concil. Arelat. 1. *can.* 12. *tom* 1. *col.* 1462. *collect. Labbaei edit. Venet.* Concil. Tridentinum *sess.* 22. *de reform. cap.* 1. Quaedam tamen sunt negociationes, quibus clerici non interdicuntur, et quas diligenter expendunt Theophilus Reynaudus *in discept. de relig. negociat.*,

Gonzalez *in cap.* 6. *ne cleric.*, *vel monach. num.* 6. aliique decretalium interpretes *in eumdem titulum.* Ita licet clerico labore manuum suarum, et honesto artificio sibi victum comparare, praeterea vendere res collectas ex propriis praediis, et carius etiam vendere res quae supersunt, quasque ipsi emerunt pro se, et familia sua, modo se intra fines justi pretii contineant. Prohibentur tamen clerici etiam sub alieni nominis involucro *cambia*, uti vocant, *activa* contrahere, et similes quaestuosas negociationes exercere, Benedictus XIV. *Constitut. Apostolicae* 13. *tom.* 1. *ejus Bullarii* 19. *edit. Rom. an.* 1754. Pertinent etiam ad eamdem materiam Encielycae literae *cum primum* Clementis XIII. datae die 17 Septembris 1759. ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, et Episcopos, quibus statuitur, ne clerici, et sacerdotes ministri, aut procuratores laicorum sint, ipsique praeterea ab omni quaestuosae negociationis genere repelluntur. Consule Giraldum *exposit. jur. Pontific. par.* 1. *sect.* 342. *tom.* 1. *pag.* 222., *et par.* 2. *tom.* 2. *sect.* 73. *pag.* 913. *seq.*

(6) *Can.* 37. *dist.* 5. *de consecr. can.* 19. *dist.* 34. Vide S. Carolum Borromeum *in Conc. provinc. I. part.* 2. *act. Eccles. Mediol. part.* 1. *pag.* 19. decreta Concilii Burdigalensis *cap.* 3. *num.* 7. *col.* 1549., Bituricensis *tit.* 25. *can.* 6. *col.* 907., Aquensis *tit. de vit. et honest. clericor. apud Labbaeum col.* 966. *tom.* 21.

(7) Can. Apostolorum 35. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 448. *edit. Amestelaedami* 1724. *Episcopus, Presbyter, vel Diaconus aleis, et ebrietatibus vacans vel desinat, vel deponatur, Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens vel desinat, vel segregetur.*

(8) Vide Benedictum XIV. *de Sinod Dioece. lib.* 11. *cap.* 10. §. 6. *et seq.*, ubi etiam quaeritur, num clerici quodlibet venationis genus exercere prohibeantur. Certe duplex venatio est, altera scilicet clamorosa, seu saltuosa, quae fit cum magno tumultu, strepituque armorum, et canum ad occidendos apros, cervos, majoresque feras, altera quieta, quae nimirum exercetur solis laqueis retibus, aut etiam cum armis, sed paucis adhibitis canibus, sine ullo strepitu ad capiendos volucres, minoresque belluas non feroces; Communior sententia est, tantum clamorosam venationem clericis esse vetitam, sed magis est consentanea juri opinio illorum, qui utrumque genus interdictum putant.

(9) Canon Apostolor. 75. apud Cotelerium *loc. cit. pag.* 453.

(10) *Can.* 23. *dist.* 23. *cap.* 4. *de vit. et honest. clericor.* Hinc Concilium Agathense *can.* 20. apud Labbaeum *Concil.* 5. *col.* 524. *edit. Venet.* jubet Archidiaconum, clericos comam nutrientes, *etiamsi noluerint, invitos detondere.*

(11) *Cap.* 2. *de vit. et honest. clericor.* Verum clericis iter facientibus ob necessariam defensionem ex consuetudine armorum

gestatio permittitur. Confer Girardum *exposit. jur. Pontific. par.* 1. *sect.* 311. *pag.* 214., ubi plures ea de re Summorum Pontificum Constitutiones describuntur.

§. X. Tonsi item clerici esse debent, vestemque ferre clericalem, quae duo in illis Ecclesiae primordiis minime servabantur (1). Clerici, aeque ac laici tunicam, togamque romanam gestabant, neque usus erat ullus tonsurae clericalis (2); sed postea saeculo praesertim sexto laici vestimentum illud brevius a barbaris in Italiam illatum usurpare coeperunt, clerici autem vestem illam retinere oblongiorem, propriamque romanorum.

(1) De vestibus clericorum plerique sic statuunt, nullum initio inter clericos, interque laicos fuisse discrimen, atque hoc deinceps induci coepisse sexto praesertim saeculo, posteaquam barbari, qui Italiam occupaverant, vestimentum illud brevius intulerunt. Nam ad sextum saeculum pertinent Gregorius Turonensis, qui *in Histor. Franc. lib.* 5. *cap.* 14. *col.* 214. *edit. Ruinar. Paris.* 1690. haec scribit: *Meroveclus cum in custodia a Patre retineretur tonsuratus est, mutataque veste, qua clericis uti mos est, Presbyter ordinatur.* Gregorius M. *Dialog. lib.* 4. *cap.* 40. *col.* 444. *tom.* 2. *et homil.* 4. *in Evangel. lib.* 1. *num.* 5. *col.* 1449. *tom.* 1. *edit. Maurin. Paris.* 1705. Concilium Agathense *can.* 20. apud Labbaeum *concil. tom.* 5. *col.* 524. *edit. Venet.* Matisconenses I. *can.* 3 *col.* 659. *tom.* 6. Trullanum *canon.* 27. *col.* 1359. *tom.* 7. ex quibus omnibus patet, alias ea tempestate fuisse clericorum, et alias laicorum vestes. Ego libenter do, et concedo, iisdem initio vestibus tum clericos, cum laicos usos fuisse, et facile etiam assentior iis; qui tantum post Barbarorum in Italiam adventum laicorum vestes a vestibus clericorum brevitate distingui coepisse arbitrantur. Verum multo antea vestes ipsas clericorum, si non forma, et colore, materia certe, ac modestia distinctas fuisse arbitror. Concilium Carthaginense IV. habitum anno 398. *can.* 45. *loc. cit. col.* 1441. *tom* 2. *Clericus professionem suam,* inquit, *et in habitu, et in incessu probet.* Hieronymus *in epist.* 130. *ad Demetriadem de virginit. servand. num.* 5. *col.* 973. *tom.* 1. *edit. Vallarsii*, quae epistola scripta est anno 414. Demetriadem ipsam laudat, quod pro gemmis, et serico, et exquisitis epulis appetierit *jejunium, laborem, asperitatem vestium,*

victus continentiam, et quod *omnem corporis cultum*, *et habitum saecularem quasi propositi sui impedimenta* projecerit, *ut vili tunica* indueretur, *et viliori pallio* tegeretur. Salvianus scriptor V. saeculi *lib.* 4. *de gubernat. cap.* 7. *pag.* 70. *edit. Balutii Pedeponti* 1743. diserte distinguit habitum saecularem, *et lib.* 4. *cap.* 1. *pag.* 282 *quidam, ut arbitror, filiorum tuorum*, inquit, *sub religionis titulo a religione dissentiunt, et habitu magis saeculum reliquere, quam sensu.* Nec mihi quis objiciat locum Coelestini Pontificis in *epist.* 4. *ad Episc. provinc. Viennen., et Narbonen. cap.* 1. apud Constantium *epist. Rom. Pontific.* col. 1067. qui reprehendens Gallicanos Clericos, quod pallio, et cingulo uterentur, habet haec, *discernendi a plebe vel ceteris sumus doctrina, non veste, conversatione, non habitu, mentis puritate, non cultu.* Nam hic locus haud certe ostendit, clericales, laicasque vestes ea aetate aliquo modo dissimiles non fuisse, tantum conficit, fuisse *contra ecclesiasticum morem* pallium illud, et cingulum, quo Gallicani clerici utebantur, *credentes se scripturae fidem non per spiritum, sed per literam completuros*; itemque conficit clericos, quod nemo non intelligit, doctrina praesertim, ac pietate a laicis distinctos esse oportere. Satis igitur, ut mihi quidem videtur, compertum, exploratumque est, non solum sexto, sed etiam quinto, quartoque saeculo aliquod fuisse discrimen inter vestes, quibus laici, quibusque clerici utebantur.

(2) Caput Clericorum *desuper in modum spherae radi* jubet Anicetus apud Gratianum can. 21. *dist.* 23., sed hic canon pertinet ad falsas decretales Isidori Mercatoris. Credibile autem non est, clericos ea tempestate, qua se ethnicis ignotos esse cupiebant, sese illis tam perspicua nota patefacere voluisse, et nullus antiquus scriptor tonsurae meminit, imo eam disertissime excludunt Optatus Milevitan. *de schismat. Donatist. advers. Parmenian. lib.* 1. *cap.* 23. *p.* 46. *edit. Antuerpiae* 1702. et Hieronymus *in Ezech. lib.* 13. *cap.* 44. *tom.* 5. *col.* 547. *citat. edit. Vallarsii.*

§. XI. Per idem forte tempus clericalis tonsura coepit adhiberi. Triplex in ecclesiasticis monumentis occurrit tonsurae genus, Poenitentium, Monachorum, et Clericorum. Poenitentium tonsura omnium antiquissima, eam sequuta est Monachorum, qui Poenitentes imitari videbantur, postremo tonsura Clericorum (1); sed haec longe distat a reliquis, eaque nunc accipiendis or-

dinibus tam pueri, quam adulti initiantur, non solum tonsis, et circumcaesis capillis ad instar coronae, sed etiam raso summo capitis vertice, ut a laicis discernantur (2). Et haec tonsura illa clericalis, quae hodie sumitur, antequam ordines suscipiantur, cujusque ritus describuntur *in Pontificali Romano* (3).

(1) Poenitentes primum crines tondere coeperunt, ut populo despectui essent, quem usum arripuerunt deinceps etiam Monachi, qui poenitentium vitam imitabantur. Denique etiam Clerici, qui monasticae vitae perfectionem imitari cupiebant, tonsuram adhibere coeperunt; antea tantum brevioris capilli modestiam servare, non item caput radere jubebantur. Vide Thomassinum *Veter.*, *et Nov. Eccles. disc. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 37. *et seq.* Quare cum antiquioribus ecclesiasticis monumentis clerici brevioribus, tonsisque capillis uti jubentur, id non ita est intelligendum, quasi summum verticem radere jubebantur. Nam hoc postremum serius inductum est; verum illa capillorum brevitate semper clerici modestiae causa usi sunt. *Clericus*, inquit Concilium Carthaginense IV. *can.* 44. apud Labbaeum *Concil. tom.* 2. *col.* 1441 *edit. Venet.*, *nec comam nutriat*, *nec barbam*. Recte Hieronymus in illud Ezechielis; *caput suum non radent*, *neque comam nutrient*, *sed tondentes attondebant capita sua*, inquit *lib.* 13. *in Ezechiel. tom.* 5. *col.* 547. *cit. edit. Vallarsii. Perspicue demonstratur*, *nec rasis capitibus*, *sicut Sacerdotes*, *cultoresque Isidis*, *atque Serapidis*, *nos esse debere*, *nec rursus comam dimittere*, *quod proprie luxuriosum est*, *barbarorumque*, *et militantium*, *sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur*; *nec calvitium novacula esse faciendum*, *nec ita ad pressum tondendum caput*, *ut rasorum similes esse videamur*, *sed in tantum capillos demittendos*, *ut operta sit cutis*. Ergo Hieronymi aetate clerici non radebant caput, sed tantum brevioribus capillis utebantur. Hieronymo antiquior Optatus Milevitanus *lib.* 2. *contr. Parment. pag.* 54. *edit. Paris. anni* 1676. Donatistas reprehendit, quod catholicis Sacerdotibus per vim capita rasissent: *docete*, inquit, *ubi vobis mandatum sit radere capita Sacerdotibus*, *cum e contrario tot sint exempla proposita*; *fieri non debere*. Ex quibus intelligitur, olim clericos non rasum habuisse caput, quale nunc habent, sed tamen tonsos, ac breves gerebant crines, atque ita omnes amputata caesarie inter clericos referebantur. Martinus Bracarensis *cap.* 66. apud Labbaeum *coll. conc. t.* 6. *col.* 595. *edit. Venet. Non oportet*,

inquit, *clericos comam nutrire; et sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus, et secundum Aaron talarem vestem induere.* Gregorius Turonensis *tom.* 1. *Histor. Franc. Scriptor. Andr. Du Chesne Paris.* 1636. *pag.* 302. *tom.* 11 *Scriptor. Rer. Gallic. Mart. Bouquet. Paris.* 1739. *pag.* 197. *et sibi*, inquit, *propria manu capillos incidens clericus factus est.* Marculfus *in praecept. de clericat. formul. lib.* 1. *num.* 19. apud Balutium *cap. Reg. Franc. tom.* 2. *col.* 263. *edit. Venet.* 1737. *Veniens ille*, inquit *ad nostram praesentiam petiit serenitati nostrae, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus clericatus deponere deberet.* Quare clericorum tonsura olim consistebat in tonsis, brevibusque capillis, eaque est tonsura, quae saepe *corona* dicitur, cum ad instar coronae tonsi essent crines, et clerici *coronati* vocantur *in leg.* 38. *Cod. Theodos. de Episc. et Cler.*, quemadmodum legem ipsam explicat Gothofredus *lib.* 6. *tit.* 2. *Codic. Theodos. pag.* 85. *tom.* 6. *par.* 1. *edit. Lipsiae anno* 1743. Hinc *coronam* pro clero, et clericali reverentia accipiunt Hieronymus *ep.* 142. *col.* 1060. *tom.* 1. *edit. Vallars.* Aug. *ep.* 33. *tom.* 5. *col.* 63. *tom.* 2. *edit. Maur. Ven. an.* 1729. Sidonius *lib.* 6. *ep.* 3. *pag.* 160. *edit. Sirmondi Paris.* 1652., Ennondius *lib.* 4. *ep.* 22. *et* 29. *ad Symmach. in Biblioth. PP. tom.* 9. *edit. Lugdun. pag.* 238., *et* 339. Mos radendi clericos a Monachis fortasse ortum habuit, uti putat Hallierus *de sacr. elect. et ordinat. par.* 3. *sect.* 8. *cap.* 9. *num.* 6. *tom* 3. *pag.* 518. *edit. Romae.* 1740.

(2) Joannes Morinus *de ordination. part.* 3. *exerc.* 15. *cap.* 3. putat, nullos olim fuisse clericos, qui sola tonsura distinguebantur, eamque nonnisi cum ordine Lectoratus, aut Ostiariatus conferri solitam, neque ante septimum saeculum inductum morem, ut ea separatim tribueretur. Sed Morino adversatur Joannes Mabillonius *Acta SS. Ordin. S. Benedicti in praefat. ad secul.* 3. *Benedict. tom.* 4. *part* 1. §. 1. *num.* 19. *pag.* 6. *edit. Venet.* 1734. qui citius, quam ille putat, tonsuram separatim ab ordinibus conferri coepisse arbitratur. Sane quae supra descripsimus, praesertim ex Gregorio Turonensi, qui sexto saeculo vita functus est, evidenter ostendunt, ea aetate per solam tonsuram clericos fuisse factos, neque iis simul cum tonsura ordinem aliquem attributum. Accedit testimonium Pauli Emeritensis Diaconi qui *lib.* 1. *de Patrib. Emerit. cap.* 5. *pag.* 22. *edit. Antuerp.* 1638. scribit, Paulum Allarum Emeritensem Episcopum sexto saeculo Fidelem puerum sororis suae filium primum *tonderi* praecepisse, deinde *per singulos gradus* eum perduxisse, ac denique Diaconum ordinasse. Sed haec, et alia, quae Mabillonius collegit, monumenta ostendunt, in Ecclesiis quibusdam, non tamen ubique, citius tonsuram ab ordinibus fuisse sejunctam; ex quo intelligitur, non uno et eodem tempore a cunctis Ecclesiis eamdem disciplinam receptam fuisse. Con-

fer. Hallierum; et Mabillonium *loc. cit.*, ubi plura de tonsura habes Vide etiam Cristianum Lupum *in scholii ad can.* 14. *Concil. Oecumenic.* 7. *tom.* 3. *opp. pag.* 199. *edit. Venet. an.* 1424. et Thomassinum *vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *capit.* 37. *et seq.*

(3) *Par.* 1. *tit. de cleric. facien. pag.* 90. *edit. Catalani Romae* 1738.

§. XII. Clericalis tonsura nullam tonso tribuit potestatem ad sacrificium spectantem, neque ullum confert ministerii genus; sed tamen eum lata significatione clericum facit, hoc est ita in ordinem refert clericorum, ut inter illos tonsus locum habeat in sacris conventibus, et linteatus divinis officiis intersit. Quo fit, ut privilegia, jura, immunitates clericorum tonsos etiam attingant, si vestes deferant clericales (1), eaque servent, quae de vita, et honestate clericorum sancita sunt. Haec ad Clericos universos generatim pertinent; nunc de singulis agendum est.

(1) Concilium Tridentinum *sess.* 24. *capit.* 6. *et sess.* 22. *cap.* 2. *de reformat.* modestas esse jubet vestes clericorum, quae procul absint ab habitu, et consuetudine saecularium; verum omnes, quae deinceps habitae sunt synodi eas oblongas, nigrique coloris esse volunt. Ita statuit Sanctus Carolus Borromaeus in Concilio Mediolanensi I. *par.* 1. *act. Eccles. Mediol. pag.* 16. *edit. Patav.* 1754, Concilium Mechliniense an. 1570. *tit. de vit. et honest. cler. cap.* 3. *tom.* 21. *col.* 597, Rhemense an. 1583. *tit. de cleric. in gener. num.* 8. *col.* 701. *dict. tom.* 21. Burdigalense an. 1583. *tit.* 21. *col.* 771. *eod. tom.* 21. *coll. Labbaei edit. Venet.* Extat etiam ea de re Sixti V. Constitutio *cum sacrosanctam* 141. *tom.* 5. *part.* 1. *pag.* 42 *Bullar. Roman. ult. edit.* qua omnes clerici, qui beneficia, aut pensiones, non modo tonsuram, sed etiam longas, sive talares vestes gestare jubentur, pensionibusque, ac beneficiis privantur, qui huic legi non obtemperant, a qua tamen eadem lege ipse Sixtus V. *Constit. Pastoralis loc. cit. pag.* 44. solvit eos, quorum pensiones anno quoque non superant aureos, sive ut vocant, ducatos de Camera 60, praeterea quosdam Summi Pontificis familiares. Accessit Benedicti XIII. *Constitutio Apo-*

stolicae Ecclesiae 61. *tom.* 11. *pag.* 400. *cit. Bullar.*; qua similiter constitutis poenis provisum est, ne clerici laicorum vestes deferant. Quamquam autem Sixti V. Constitutio, et decreta Conciliorum, quorum paulo ante facta mentio est, clericos gestare velint longas, seu talares vestes, nunc tamen usu receptum est, ut illi clericalibus quidem non tamen ad talos productis, vestibus utantur, atque ut has postremas gerere debeant, cum Ecclesiam ingressuri sunt, sive ad Missarum mysteria celebranda, sive ad divina officia, et ecclesiastica munera obeunda. Nimirum cum Synodus Tridentina *sess.* 14. *cap.* 6. *de reform.* Episcopis tribuat facultatem clericalis indumenti formam definiendi, tacito eorum consensu factum videtur, ut clerici per urbem incedentes breviores etiam vestes gerant. Confer Benedictum XIV. *de Synod. dioec. lib.* 11. *cap.* 8. *et Instit. Eccles. Instit.* 34. *et* 71.

TITULUS II.

DE HIERARCHIA ORDINIS.

I. Quare a Christo instituta hierarchia ordinis, et jurisdictionis?
II. Utriusque vis, ratio.
III. Potestas ordinis.
IV. Potestas jurisdictionis.
V. Potestas ordinis a jurisdictionis potestate sejungi potest.
VI. Quid requiritur, ut Episcopus utramque potestatem habeat?
VII. De ordinis hierarchia tractatio suscipitur.

§. I.

Duplicem esse diximus hierarchiam, et duplicem clericorum potestatem, ordinis, et jurisdictionis, sive regiminis (1). Christus enim cum Ecclesiam constituit, leges dedit societati hominum, quos frui bonis spiritualibus, et quos optime regi voluit, ut deinceps aeternae felicitatis participes esse possent. Ut homines fruerentur bonis spiritualibus, creavit ordinis potestatem,

ut optime regerentur, potestatem, jurisdictionis instituit.

(1) *Duplex est*, inquit D. Thomas 22. *quaest.* 39. *art.* 3. *in corp. spiritualis potestas, una quidem sacramentalis, alia jurisdictionalis, Sacramentalis quidem potestas est, quae per aliquam consecrationem confertur ..... et talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine, qui per consecrationem eam est adeptus, quamdiu vivit, sive in schisma, sive in heresim labatur ...* Tamen haeretici, et schismatici *usum potestatis amittunt, ita scilicet, quod non liceat eis sua potestate uti. Si tamen usi fuerint, eorum potestas effectum habet in sacramentalibus ... Potestas autem jurisdictionalis est, quae ex simplici injunctione hominis confertur. Et talis potestas non immobiliter adhaeret. Unde in schismaticis, et haereticis non manet; unde non possunt nec absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid hujusmodi. Quod si fecerint, nihil est actum.* Eamdem potestatis divisionem pluribus aliis locis Sanctus Thomas proponit, praesertim *part.* 3. *quaest.* 63. *art.* 2, et eamdem etiam non obscure tradit Synodus Tridentina *sess.* 23. *can.* 7., ubi in Episcopis utrumque requiritur, scilicet legitima *ordinatio*, et legitima *missio*, quarum altera confert ordinis, altera jurisdictionis potestatem. Qui quod etiam extra Catholicam Ecclesiam haeretici, et schismatici, qui rite ordinati sint, ordinis potestatem habere possunt, jurisdictionis autem, quia deest legitima missio, omnino non possunt. Ergo utraque potestas distincta est, neque sola ordinatio facit, ut simul utraque potestas et ordinis, et jurisdictionis acquiratur. Monenda haec esse volui, ut mature pateat error Canonici Georgei Sicardi, et aliorum generis ejusdem, qui notissimam hanc, receptissimamque potestatis distinctionem falso, et audacter improbant. Eos, praeter ceteros, solide refutavit Bolgenius *diatrib. sulla giurisdizione ecclesiastica* Romae edita an. 1791.

§. II. Ex quo intelligitur, quid sibi velit vis, et ratio utriusque potestatis, et hierarchiae. Scilicet potestas, et hierarchia jurisdictionis omnis est posita in regendis, gubernandisque subditis; ac jurisdictio, quae tota in hoc regimine, ac gubernio consistit, haberi non potest, nisi subditi sint, qui regantur, et gubernentur. Verum hierarchia, et potestas ordinis pertinet

ad sacrum ministerium, atque ad spiritualia bona Christiano populo tribuenda, maxime Sacramenta, quae sunt hujus vincula societatis, eaque constat Episcopis, Presbyteris, et Ministris.

§. III. Quod attinet ad hanc hierarchiam, unus et idem est ordo, atque una, eademque potestas omnium Episcoporum, cum neque Metropolitae, neque Patriarchae, neque ipse summus Pontifex ordinem habeant ab Episcopatu distinctum. Nam in iis, quae ordinis sunt, in Episcopo inest plenitudo potestatis, quae a Deo ipso per sese, sive *immediate*, ut ajunt, ordinatione tribuitur. Quamquam enim sacramenta hominum ministerio peragantur, vis tamen eorum a Deo ipso procedit; et ideo, cum ab eo, qui habet potestatem, ordo rite confertur, nihil impedimento esse potest, quominus vis impressa sacramento consistat. Ex quo efficitur, ut qui semel accepit ordinis potestatem, is legitimo quidem ejus usu prohiberi multis de causis possit, sed vis ipsa potestatis semper haereat, adeo ut nequeat auferri, coercerive ita, ut non efficiat, quod efficere divino instituto debet. Quare Episcopus excommunicatus, haereticus, schismaticus, cum rite confert ordinis, aut confirmationis sacramenta, impie quidem agit, sed rata firma confirmatio, ordinatioque est.

§. IV. Verum hierarchiae, et potestatis jurisdictionis longe dispar est ratio. Cum enim ea pendeat ab imperio in subditos, neque hoc imperium in omnibus Episcopis unum, idemque sit, facile intelligitur, dispares eorum gradus esse oportere. Quare alia est jurisdictio Episcopi, qui unam dioecesim regit, alia Metropoli-

tae, qui provinciae, alia Patriarchae, qui pluribus provinciis praeest, alia denique Summi Pontificis, quem Christus toti Ecclesiae praefecit, quemque esse voluit ejus caput, et centrum unitatis, a quo cuncta Ecclesiae membra copulentur (1).

(1) Consule, praeter ceteros S. Leonem M. *ep.* 14. *in fin. opp. tom.* 1. *col.* 691. *edit. Venet.* 1753.

§. V. Potestas haec, quae jurisdictionis dicitur, aut regiminis, non ita cohaeret ordinis potestati, ut ab eo sejungi non possit. Quamquam enim Christus ad Ecclesiae regimen Episcopatum instituerit, non ex eo tamen efficitur, ut quisquis Episcopalem ordinationem accepit, hoc ipso regendi munus possit exercere. Ita haereticus ab haeretico, schismaticus a schismatico ordinatus Episcopus habet ordinis potestatem, cum servata sunt omnia, quae servare oportebat, sed cum nullos habeat subditos, quos jure regat, plane nullam habere potest regiminis, aut jurisdictionis potestatem. Similiter Episcopus e gradu dejectus cum amiserit subditos, quos antea regebat, nullam amplius retinet jurisdictionem, quae sine subditis esse nequit, uti nemo sine servis Dominus, nemo sine filiis pater est (1).

(1) Atque adeo verum est, a nemine jurisdictionem per simplicem ordinationem, nisi etiam accedat legitima missio, exerceri posse, ut id etiam fateantur ii, qui proxime, sive *immediate* a Deo repetunt Episcopalem potestatem non tantum ordinis, sed etiam jurisdictionis. *Nam Episcopi*, inquit Thomassinus *vet. et nov. Eccles. discip. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 45. *num.* 3. *obtinent illi quidem immediate a Christo jurisdictionem suam, sed non ab illo immediate consecuti sunt territorium hoc suum, et peculiarem dioecesim; cum haec partitio facta fuerit volventibus saeculis ab*

Ecclesia ; nec fieri potuerit , aut perpetuari , nisi consensione Capitis , in quo est cardo, et centrum ecclesiasticae unitatis. Sic etiam Jueninius *de sacram. dissert.* 9. *de ord. in spec. quaest* 1. *cap.* 1. *art.* 3. *ad object.* 1. *et* 3. et Natalis Alexander *hist. eccl. saec. I. diss.* 4. §. 4. *num.* 3. *tom.* 3. *pag.* 87. *edit. Venet. an.* 1776.

§. VI. Itaque ut Episcopus et ordinis habeat , et jurisdictionis potestatem , utrumque habere debet , scilicet et ordinationem , et legitimam missionem , per quam ei certi assignentur subditi , in quos imperium exerceat. Quae subditorum assignatio non divini , sed humani juris est , fierique debet ab eo , cui subsunt Episcopi , et cujus potestas fertur in orbem universum. Quis autem , nisi Summus Pontifex , Ecclesiae caput , et princeps , hanc habet in totum orbem a Christo acceptam potestatem ? Quare aut ab ipso , aut eo saltem consentiente , et probante unicuique Episcopo missio tribuenda est , nimirum certi sunt assignandi subditi , quos regat, atque ita omnes Episcopi jurisdictionis potestatem consequuntur.

(1) Ea de re, uti sapienter animadvertit doctissimus Cardinalis Gerdil *auctor opusculorum ad hierarchiam Ecclesiae constitutionem spectantium op.* 3. *pag.* 132. *edit. Parmae* 1789. duo in primis ante oculos habenda sunt catholica dogmata a Tridentina Synodo definita *sess.* 23. *can.* 7. *et* 8. *de sacrament. ord.* Alterum est: *si quis dixerit , eos , qui nec ab ecclesiastica , et canonica potestate rite ordinati , nec missi sunt ; sed aliunde veniunt , legitimos esse verbi , et sacramentorum ministros , anathema sit.* Alterum autem est: *si quis dixerit , Episcopos , qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur , non esse legitimos , et veros Episcopos , sed figmentum humanum , anathema sit.* Itaque certum, exploratumque est , uti eadem Synodus *cap.* 4. *sess. ead.* diserte statuit, *eos , qui tantummodo a populo , aut saeculari potestate, ac Magistratu vocati , et instituti ad haec* (ecclesiastica) *ministeria exercenda ascendunt , et qui ea propria temeritate sibi sumunt; omnes non Ecclesiae ministros , sed fures , et latrones per ostium*

non ingressos, *habendos esse*; itemque certum, et compertum est, legitimos, ac veros Episcopos habendos, atque esse revera, qui a Summo Pontifice Episcopi constituuntur. Quae generalis Concilii definitio plane nullis aut loci, aut temporis arctata finibus illustre praebet argumentum praestantissimae potestatis, quam in constituendis Episcopis Romanum Pontificem habere novit Synodus Tridentina, decretoque dogmatico confirmavit. Consule Hallierum *de sacr. elect. et ordin. par.* 3. *sect.* 5. *cap.* 4. §. 1. *num.* 18. *tom.* 3. *pag.* 14. *et art.* 3. §. 6. *num.* 45. *et* 55. *pag.* 94. *et* 102. *edit. Romae* 1740.

§. VII. Jam ordinis hierarchiam nunc explicaturi primum agemus de Episcopis, quorum in ea summus est gradus; postea de Presbyteris, et Ministris, atque ita haec hierarchia uno in conspectu posita habebitur. De his autem agentes explicabimus utramque potestatem, quae in ipsis inest, ordinis scilicet, et jurisdictionis: ne, cum alterum persequemur genus ecclesiasticae hierarchiae, redire cogamus ad ea, de quibus superiori loco disseruerimus.

SECTIO I.

DE EPISCOPIS

VIII Episcopi officia.
IX. Visitatio Dioecesis.
X. et XI. Onus in ea residendi.
XII. Potestas Episcopalis quae respicit vel ordinem,
XIII. et XIV. Vel jurisdictionem fori interni, et externi.
XV. Vel legem Dioecesanam.
XVI. ad XIX. Potestas delegata Episcopi in exemptos.

§. VIII.

Episcopus graeca vox est, quae latine *inspectorem* significat, et quae munus designat Antistitis, ut populo sibi commisso praesit, ejus-

que mores speculetur (1). Hinc Episcopi esse debet curare divinum cultum et Christianam defendere Religionem; preces indicere; videre, ne quid peccetur in rebus Fidei, in divinis celebrandis officiis, in Sacramentorum administratione; animadvertere in eos, qui turbas excitant in re Christiana: inquirere diligenter in libros, qui in lucem emittuntur, ne qui in iis obrepat error (2); sacras in templo conciones habere, quod munus ita proprium Episcopi est; ut illud ceteri clerici sine ejus venia, aut consensu exercere prohibeantur (3); fidei mysteria, et Sacrorum Bibliorum sensum secundum mentem Ecclesiae populo aperire, eumque in officio scripto, et sermone continere.

(1) Multa de variis, quibus Episcopi appellantur nominibus habet Mamachius *orig. et antiq. Christian. lib.* 4. *cap.* 4. *tom.* 4. *pag.* 254. *et seq.*

(2) Conc. Trident. *sess.* 4. Leo X. *Bulla inter solicitudines* 13. *tom,* 3. *part.* 3. *pag.* 409. *Bullar. ultim. edit. Romanae.*

(3) Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 4. *de reformat.*, et vero praedicationis munus adeo sui proprium agnoverunt Apostoli, ut Paulus non dubitarit asserere, se non ad baptizandum, sed ad evangelizandum fuisse missum I. *ad Corinth. I.* 17. In Oriente jam inde ab antiquis temporibus Presbyteros Episcoporum mandato divinum verbum praedicasse constat. Chrysostomus, cum adhuc Presbyter esset, plures Antiochiae orationes habuit; quod etiam Hierosolimis, et Caesareae in Palestina Originem praestitisse scribit Eusebius *Histor. lib.* 6. *cap.* 27. *pag.* 293. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Eodem quoque munere Atticum Constantinopoli, alios vero Presbyteros Caesareae in Cappadocia, atque in Insula Cypro functos fuisse tradit Socrates *Histor. lib.* 5. *cap.* 22. *pag.* 297. *cit. edit. Valesii.* Pertinet etiam ad hanc Orientalium consuetudinem id, quod memoriae prodidit ipse Socrates *loc. cit.*, ea tempestate, qua Arius Ecclesiam perturbavit, Presbyteris, Alexandriae sacra praedicatione interdictum. In Occidente, ac praesertim in Africanis Ecclesiis, Episcopi ipsi divinum verbum populo nunciabant; et hinc apud Cyprianum crebro occurrit ea formula *tractante Episcopo*, ut videre est *epist.* 52. *pag.* 70, *et*

epist. 56. *pag.* 88. *edit. Rigaltii Paris.* Qua eadem formula utitur etiam Pontius Diaconus *in vita Cypriani num.* 18. *pag.* 187. *Act. SS. Mart. Sincer. edit. Ruinartii Veron.* Primus Valerius Hipponensis Episcopus Augustino Presbytero dedit, etiam se praesente, divini verbi praedicandi facultatem, uti inquit Possidius in *vit. Augustini cap.* 5. *col.* 260. *tom.* 10. *opp. ejusdem Augustini edit. Venet.* 1733. Quod licet nonnulli Episcopi reprehenderent, tamen Valerius Orientalium Ecclesiarum consuetudine factum tuebatur suum, quod postea complures alii sequuti sunt Possidius *loc. cit.*; ac praesertim Aurelius Carthaginensis, qua de re scripta ad eum ab Augustino, Alypioque epistola 41. gratulationis plena *col.* 87. *tom.* 2. *edit. Maurin. Venet.* 1729. Synodus Tridentina *sess.* 5. *cap.* 2. *de reformat.*, prohibuit Regularibus praedicare *in ecclesiis non suorum Ordinum sine Episcopi approbatione*, *vel in ecclesiis suorum ordinum sine Episcopi benedictione*; tum *sess.* 24. *cap.* 4. *de reformat.* constituit; *nullus autem saecularis, sive regularis etiam in Ecclesiis suorum ordinum contradicente Episcopo praedicare praesumat.*

§. IX. Cumque Episcopale munus pertinet ad totam dioecesim, inducta est ejus visitatio, quam Episcopus altero quoque anno obire debet aut per se ipsum, aut per alium, ubi justo impedimento tenetur (1). Qua in re Episcopus quidquid ad visitationem, aut ad morum correctionem pertinet agere debet sine strepitu judicii (2), neque ulla appellatio suspendit vim eorum, quae mandata, aut decreta sunt (3). Verum si solemnis judicii ritus servare placuit, per appellationem vis editae sententiae suspenditur (4).

(1) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* Episcopi Dioecesim lustrantis munera describit his verbis; *Visitationum praecipuus sit scopus sanam, horthodoxamque doctrinam, expulsis haeresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus, et admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere; cetera, prout locus, tempus, et occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.* Hujusmodi sunt curare, ut reparentur Ecclesiae, ai-

que ut omnia fiant secundum ea ; quae sacris legibus sunt constituta. Ceterum visitationem hanc inter praecipua Episcopi munera recenset S Joannes Chrisostomus *Homil.* 2. *in epist. ad Titum tom.* 11. *pag.* 737. *edit. Montfauconii Paris.* 1734., et S. Augustinus *epist.* 56. *et* 209. *tom.* 2. *col.* 114. *et* 777. *edit. Venet. an.* 1729.

(2) Vid. Fagnan. *in cap. dilectus de rescript. num.* 26. *et seq.*, qui late ea de re disputat, et plura memorat decreta Sac. Congregationis Concilii.

(3) *Cap.* 13. *de offic. Jud. Ordin.* Conc. Trid. *cap.* 10. *sess.* 24. *de reformat.*, Benedictus XIV. *Constit. Ad militantis* 48: *de appellat.*, *et inhibition. conced.*, *vel denegan.* §. 21. *tom.* 1. *pag.* 81. *edit. Romae* 1754. Datur tamen appellatio, ut dicitur *in devolutivo*, quae scilicet Episcopi decretum defert ad judicem superiorem, posteaquam exitum habuit.

(4) *Vid. Fagnanum loc. cit.*, et Barbos. *in Conc. Trid. sess.* 13. *cap.* 1. *de reformat. num.* 7.

§. X. Cuncta quae in visitatione sunt gesta, ac reperta Congregationi Concilii significanda sunt, tum ut Ecclesiae Capiti, cui est a Christo commissa cura, et administratio gregis universi, omnium particularium Ecclesiarum status compertus sit, tum ut cuncti Episcopi suam cum Sede Apostolica societatem, et communionem ostendat (1). Iisdem de causis longa consuetudine recepta (2), et scripta etiam lege confirmata est visitatio sacrorum liminum Apostolorum Petri, et Pauli, quam omnes Episcopi variis temporibus expedire debent; nimirum unoquoque triennio qui in Italia, insulisque adjacentibus, in Dalmatia, finitimisque Graecorum regionibus commorantur. Ceteri vero Episcopi, qui longius absunt, intra quatuor, aut quinque, aut etiam decem annos pro diversa locorum distantia (3). Pari lege hujus visitationis obstringuntur Abbates, Priores, Praepositi, ceterique omnes etiam Cardinales, qui monasteria,

aut Ecclesias habent cum jurisdictione quasi episcopali, ac territorio separato (4). Qui definito tempore justis de causis suo munere fungi nequeunt causas ipsas jurati docere debent; Romamque mittere procuratorem virum ecclesiasticum, qui huic legi satisfaciat (5).

(1) Consule Benedictum XIV. *in append. tom.* 1. *ejus Bullarii num.* 1. *pag.* 370. *edit. Romae* 1754. ubi de hoc toto negocio instructio proponitur.

(2) *Can.* 4. *dist.* 93. Qui canon a Gratiano tribuitur Anacleto, et Zaccariae. Verum Anacleti certe non est, sed potius adscribendus Zaccariae, uti putat Sebastianus Berardus *Gratiani canones genuini ab apocriphis discreti etc. par.* 2. *cap.* 2. *pag.* 37. *edit. Venet.* 1783.

(3) Confer Constitutionem *Romanus Pontifex* 24. Sixti IV. *tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 173. *Bullarii Mainardi.*

(4) Benedictus XIV. *Constit. Quod sancta* 7. *tom.* 1. *ejus Bullar. pag.* 12. *edit. cit.*

(5) Vide *cit. Constitutionem Benedicti XIV.* §. 6.

§. XI. Et quia recte suo fungi munere Episcopi nequeunt, nisi in dioecesi commorentur, sive resideant: idcirco eos residere oportet in Episcopatu suo (1). Hinc Episcopi, qui per sex perpetuos menses abfuerint a dioecesi sua, privantur quarta parte fructuum unius anni, quae conferenda est in fabricam Ecclesiae, aut in levamen pauperum, absentes sex aliorum mensium spatio amittunt aliam quartam partem eorumdem fructuum, tum gravioribus etiam plectuntur poenis, si diutius absint, non festinantes reditum ad dioecesim suam (2).

(1) Conc. Tridentinum expresse definire uoluit, Episcoporum in sua dioecesi residentiam divini juris esse, qua de re multis disputatum est, uti narrat Pallavicinus *in histor. Concil. lib.* 7. *cap.* 6.

lib. 16. *cap.* 4.; sed enumeratis muneribus, quae Episcopi jure divino commissa sunt, inquit *sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.*, *ea praestari non posse ab iis, si grege suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt.* Vide *Bened. XIV. de Synod. lib.* 7. *cap.* 1.

(1) Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 1. *de reform.* Pius IV. *in Bulla de salute* 12. *pag.* 36. *tom.* 4. *par.* 2. *Bullar. ultim. edit. Rom.*

§. XII. Si quis tamen velit aliquantulum abscedere, datur ei quoque anno spatium duorum, triumve mensium, modo id aequa ex causa fiat, ac sine ullo populi detrimento (1). Quod si quis aliter abfuerit, quam sacri canones abesse sinunt, beneficii fructus, donec abfuit, suos non facit, quod de omnibus cautum est generatim, qui curam habent animarum. Sunt autem justae causae, quae Ecclesiae Pastores excusant a personali residentia, si nimirum Summo Pontifice probatae fuerint, *christiana charitas*, *urgens necessitas*, *debita obedientia*, *ac evidens Ecclesiae*, *vel Reipublicae utilitas* (2).

(1) Fieri id debet, ut inquit Synodus Tridentini *sess.* 23. *cap.* 1. *de reformat.*, *aequa ex causa, sine ullo gregis detrimento, et extra festos dies Adventus, Quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis, Pentecostes, et Corporis Christi.*

(2) Concil. Trident. *d. sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* Pertinet etiam ad Episcoporum residentia constitutio *Sancta Synodus* 471. Urbani VIII. *tom.* 6. *par.* 2. *pag.* 13. *cit. Bullar.*, qua sancitum est, ut Episcopi recens in Urbe creati infra mensem ab ea discedere, atque ad proprias dioeceses migrare debeant, quod tamen tempus decreto Synodi Romanae sub Benedicto XIII. Cardinalis Vicarius ad alios quadraginta dies prorogare potest; atque uti Episcopi ad Apostolorum limina accedentes quatuor menses abesse possint a dioecesi sua, cum citra montes, vel mare sunt, cum vero sunt ultra, menses septem. Ne qua vero fraus fieret his de residentia legibus Benedictus XIV. *in Constitut. ad universa* 18. *tom.* 1. *ejus Bullar. pag.* 78. *edit. Romae* 1734., sancivit, ut qui uno anno uno usus non est beneficio trium mensium, quos Synodus Tridentina concedit, is altero anno diutius quam tres menses a sua dioe-

cesi abesse non possit, atque ut tres postremi menses anni superioris conjugi nequeant cum tribus primis mensibus anni consequentis, adeout sex perpetui menses efficiantur. In qua quidem Benedicti Constitutione multa praeclara, et animadversione digna habentur de residentia Episcoporum.

§. XIII. Praestat Episcoporum potestas divina institutione Presbyteris (1), atque dividitur in ea, quae sunt ordinis, in ea, quae sunt jurisdictionis, et in ea, quae sunt legis dioecesanae. Ordinis potestatem consecratione acquirit Episcopus (2), semel acceptam numquam amittit, eamque alteri delegare non potest, ut recte delegat potestatem jurisdictionis (3) Ab ea manat Regum, Sacrarum Virginum (4); altarium, ecclesiae consecratio, ejusque post pollutionem expiatio (5), Abbatum benedictio, collatio ordinum, et sacramenti confirmationis (6), confectio chrismatis, et olei infirmorum (7).

(1) Catholicam hanc veritatem contra haereticos Presbyterianos vindicat Concilium Tridentinum *sess.* 23. *can.* 7., et jampridem Sanctus Epiphanius *lib.* 3. *haeres.* 76. *t.* 1. *pag.* 904. *edit. Petavii Coloniae* 1682. graviter perstrinxerat errorem Arrii, qui Episcoporum, et Presbyterorum potestatem parem esse arbitrabatur. Vide Beveregium *cod. canon. Eccles. primitiv. illustrat. lib.* 2. *cap.* 11. apud Cotelerium *PP. Apostolic. tom.* 2. *pag.* 123. *edit. Antuerp.* 1698., Petavium *tom.* 6. *theolog. dogmat. lib.* 1. *dissertat. ecclesiastic. cap.* 1. *et seq. pag.* 21. *edit. Venet.* 1757. Mamachium *orig., et antiquit. Christian. lib.* 4. *cap.* 4. §. 2. *pag.* 311., *et seq. tom.* 4., ubi divina Episcoporum institutio, eorumque supra Presbyteros potestas latissime ostenditur.

(2) *Cap.* 15. *de elect.*

(3) *Cap.* 9. *de conseerat. Eccles.*

(4) *Can.* 24. *distin.* 23., *can.* 1. §. *ad Episcopum distin.* 25.

(5) *Cap.* 9. *de consecrat. Eccles. cap. unic. eodem in* 6.

(6) Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 4. *de Sacrament. Ordin.*

(7) *Can. perlectis distin.* 23. Dicam alio loco, quemadmodum interdum Sedes Apostolica quaedam eorum, quae Episcopi propria esse monui, etiam Sacerdoti permittat.

§. XIV. Ad potestatem jurisdictionis, quam Episcopus adispicitur post electionis confirmationem (1), refertur imperium, quod ipse habet in clericos, atque laicos dioecesis suae, in illos in universum, in hos vero quantum attinet ad res sacras, atque divinas. Quod imperium Episcopi internum respicit, et externum forum. Pertinet ad internum forum potestas ligandi, et solvendi in sacramento poenitentiae, tollendi irregularitates, et suspensiones, quae ex occulto crimine procedunt, excepto homicidio voluntario (2), servandi sibi jus dandae veniae in quibusdam criminibus (3).

(1) *Cap. de elect.*
(2) Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.*
(3) Concil. Trident. *sess.* 14. *can.* 11. Argumentum hoc, quod pertinet ad reservationes, quae in quibusdam casibus tum a Summo Pontifice, tum ab Episcopis suo jure fiunt, solide, accurateque persequitur Christianopulus in anonymo libro nuper Romae edito, cui titulus „ *Della nullità delle assoluzioni ne' casi riservati all'. Autore della lettera stampata in Milano per la validità delle medesime assoluzioni.*

§. XV. Spectat ad externum forum potestas legislativa, judicialis, et criminalis. Itaque Episcopus leges condit pro bono regimine suae dioeceseos, vocat ad Synodum dioecesanos, beneficia confert, nisi quae Apostolicae Sedi sint reservata, nova instituit, et interdum antiqua in unum conjungit (1), Ecclesias visitat, animadvertit in crimina clericornm, cosque gradu movet, tribunal habet, in quo judicat causas ecclesiasticas, et mixtas (2), atque etiam civiles, in quibus clericus rei partes sustinet (3), poena indicit adversus eos, qui sunt poena digni, publicos poenitentes arcet ab Ecclesia, eosque restituit (4).

(1) Conc. Trid. *sess.* 21. *cap.* 5. *de reformat.*
(2) *Cap.* 9. *et* 11. *de for. compet.*
(3) Can. 13. et 14. cap. 11. quaest. 1.
(4) Vide Pontificale Romanum *par.* 4. *tit.* 2: §. 6. *pag.* 21. *edit. Catalani.*

§. XVI. Ad legem dioecesanam pertinet jus exigendi synodaticum, sive cathedraticum, hoc est tributum in honorem cathedrae Episcopalis praestandum, item jus exigendi procurationem, quartam funeralium, quartam decimationum, et cetera, de quibus suis locis disputabimus.

§. XVII. Episcopi jurisdictio fertur in totam dioecesim; sed quidam tamen beneficio Sedis Apostolicae ab ea sunt exempti, quo privilegio potissimum fruuntur Regulares. Verum etiam in loca, et personas exemptas suam interdum Episcopus jurisdictionem exercet tamquam Apostolicae Sedis delegatus. Nam ejus jurisdictioni subsunt exempti in iis, quae contra haereticos sunt instituta (1); ipse confert apostolica auctoritate beneficia, quae a Praelatis Regularibus idoneo tempore collata non sunt (2); animadvertit in Parochos exemptos, qui debitis diebus divinum verbum populo nunciare neglexerint; atque in omnes qui haereses praedicaverint (3); itemque in Regulares, qui ab se non impetrata facultate confessiones saecularium, aut ab se non approbati Monialium confessiones excipiunt (4); quique praedicant in Ecclesiis suorum Ordinum vel non petita ab se benedictione, vel se contradicente, vel sine sua venia in alienis ecclesiis (5); et qui graviter delinquunt in administratione cujuslibet Sacramenti (6).

(1) *Cap.* 9. *de haeret.*

(2) *Clement. unic. de supplen. neglig. prael it.*
(3) Conc. Trident. *sess.* 5. *cap.* 2. *de reform*
(4) Vide Benedictum XIV. *de Synod. dioecesan. cap.* 15. *num.* 9.
(5) Gregorius XV. *Constit. inscrutabilit.* 50. §. 6. *pag.* 2. *tom.* 5. *par.* 5. *Bullar. edit. cit.*
(6) Gregorius XV. *cit. Constit. inscrutabili.*

§. XVIII. Similiter visitat, et cum deliquerint, punit, et corrigit Regulares extra claustra degentes (1); qui vero intra claustra degunt, Regulares, ac palam extra claustra delinquunt cum ceterorum scandalo, et offensione, rogatu Episcopi, atque intra tempus ab eo definitum a Praeposito suo meritis plectendi sunt poenis, atque eorum, quae gesta sunt, certior est faciendus Episcopus, cui secus integrum erit in criminosos animadvertere (2). Rursus in censuris, et interdictis Episcopi jussu evulgandis, atque servandis, diebus festis, eorumque ritibus custodiendis, et in ceteris ejusdem generis Regulares omnes, quamquam exempti, Episcopo obnoxii sunt (3).

(1) Conc. Trident. *sess.* 6. *cap.* 3. *de reform.* Benedictus XIV. *Constit. Pontific.* 7. *pag.* 33. *tom.* 2. *ejus Bullarii editio cit.*
(2) Vide Constitutionem *Suscepti muneris* 118. Clementis VIII. *tom.* 5. *part.* 2. *pag.* 93. *Bullarii*, ubi etiam arcentur fraudes, quae fieri possunt adversus Episcopum loci, in quo regularis deliquit, cum eum Praepositus mittit in monasterium extra dioecesim, ne ipsum punire cogatur.
(3) Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 12. *de Regular.*

§. XIX. Sed et alia sunt capita delegatae jurisdictionis, quam Episcopus in exemptos habet. Nimirum inquirit in obreptionem, et subreptionem gratiae, per quam aliquis liberatus

est a poena, quae ab se inflicta fuerat, et visitat capitula exempta, nullo etiam ex canonicis ad consilium adscito, quos sibi adjungere extra visitationem in causis exemptorum capitulorum debet (2). Denique omnes ecclesiae saeculares, quae in dioecesi sunt, etiam exemptae, monasteria quoque commendata, Abbatiae, Prioratus, Praeposituræ (3), hospitalia, collegia, et sodalitia etiam laicorum ab Episcopo tamquam Apostolicae Sedis delegato visitantur, exceptis illis, quae sub immediata Regum protectione sunt (4).

(1) Conc. Trid. *sess.* 13. *cap.* 5. *de reform.*

(2) Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 4. *et sess.* 25. *cap.* 6. *de reformat.* Vide Benedictum XIV. *De Synod. dioeces. lib.* 13. *cap.* 9. *num.* 5.

(3) Conc. Trid. *sess.* 7. *cap.* 8. *et sess.* 21. *cap.* 8. *de reformat.*, ubi etiam observandum discrimen inter monasteria, in quibus viget, aut non viget regularis observantia.

(4) Conc. Trid. *sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.*

SECTIO II.

DE PRESBYTERIS, DIACONIS, SUBDIACONIS, ET RELIQUIS ORDINIBUS.

XX. Sacerdotis officium, et potestas.
XXI. Unde Sacerdotis, et Presbyteri nomen ductum sit?
XXII. et XXIII. Potestas ordinis, et jurisdictionis.
XXIV. Ministri majores, et minores.
XXV. ad XXVII. Diaconi, eorumque institutio, et officia.
XXVIII. Subdiaconi.
XXIX. Minores Ministri, et eorum institutio.
XXX. Acolythi.
XXXI. Exorcistae.
XXXII. Lectores.
XXXIII. Ostiarii.
XXXIV. Clerici, qui solam habent tonsuram.
XXXV. et XXXVI. Discrimen inter majores, et minores ordines.
XXXVII. Clerici minores, etiam conjugati quando gaudeant fori privilegio?

§. XX.

Ab Episcopis ad Sacerdotes pergimus universum deinde ministrorum ordinem explicaturi. Nobilissimum est officium, et nobilissima potestas Sacerdotum novae legis qui Deo non vitulos, aut hircos immolant, sed lege a Christo lata ipsum Dominicum corpus, et sanguinem consecrant, atque offerunt in Missae sacrificio.

§. XXI. Sacerdotes a sacris faciendis appellati sunt. Vocantur etiam *Presbyteri* latine Seniores (1) magis tamen sapientiae, quam aetatis gratia (2). Omnis eorum potestas vel ex ordine vel ex jurisdictione procedit.

(1) Quod summo haberetur in pretio, essetque maxime venerandum πρεσβυτατον Aristoteles vocat, et frequens illud Homeri πρεσβα θεα veneranda Dea.

(2) Eodem Presbyteri, et Sacerdotis nomine vocabantur etiam Episcopi Ciprianus *epist.* 83. *pag.* 47. *edit. Rigalt. Paris.* 1666,

Chrysostomus *in epist. ad Philipp. cap.* 1. *Homil.* 1. *pag.* 195. *tom.* 11. *edit. Paris.* 1734. Vide Coteleriuni *in Ignat. ep. ad Magnes. num.* 10. *tom.* 2. *PP. Apostol. pag.* 17. *edit. Amstelaedami* 1724., et Fabrotum *in paratitl. Cujac. lib.* 1. *tit.* 3. *coll.* 24. *tom.* 2. *part.* 1. *edit. Mutin., seu Venet. an.* 1758. Sed ut plurimum, ne qui esset errori locus, Episcopi, aut *Summi Sacerdotes*, aut *Sacerdotes primi ordinis*; Presbyteri autem *secundi ordinis Sacerdotes*, aut *Sacerdotes secundi* appellati sunt. Tertullianus *de baptism. num.* 17. *pag.* 230. *edit. cit.*, Ambrosius, sive potius Hilarius *in ep. ad Ephes. cap.* 4. *col.* 286. *tom.* 4. *oper. ejusd. Ambrosii edit. Maurin. Venet.* 1751., Leo M. *serm.* 49. *de Quadrages. tom.* 1. *col.* 181. *edit. Ballerin. Venet.* 1753. Vide Calmet *in epist. Pauli ad Philipp. num.* 1. *pag.* 416. *tom.* 8. *edit. Lucae* 1738. Jacobum Gothofredum *in paratitl. Cod. Theodos. de Episc. et Cler. tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 17. *edit. Lipsiae an.* 1743. et Petavium *de eccles. hierar lib.* 1. *Theolog. Dogm. cap.* 12. *tom.* 6. *pag* 82. *edit. Venet.* 1757.

§. XXII. Ex ordine trahitur infirmorum unctio, consecratio divini corporis, et sanguinis, divini verbi praedicatio, potestas baptizandi, et ligandi atque solvendi in Sacramento poenitentiae. Trahitur ex jurisdictione actus ipse, et jus exercendi hanc potestatem, quod ab Episcopo accipitur, et Episcopi arbitrio confertur, aufertur, laxatur, contrahitur, excepto mortis articulo, quo Presbyteris liberam Ecclesia in morientem attribuit dimittendi peccata potestatem (1). Recte hinc eorum munera describit Pontificale Romanum (2), cum inquit, Sacerdotem oportet *offerre, benedicere, praeesse, praedicare, et baptizare.*

(1) Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 15. *de reformat.*
(2) *Part.* 1. *tit.* 12. §. 5. *pag.* 126. *edit. Catalani Romae an.* 1738.

§. XXIII. Sed non haec omnia a quolibet Sacerdote fieri possunt. Quamvis enim Sacerdo-

ti in ordinatione assignetur titulus, sive Ecclesia, cui inserviat, non omnibus tamen assignatur populus, quem regant, et cui in rebus spiritualibus praesse debeant. Tituli assignatio facit, ut in eo Missae sacrificium offerant, panemque Eucharisticum populo distribuant, et quasdam benedictiones impertiant (1). Verum quod attinet ad reliqua munera, quae in pontificali memorantur, aptum quidem ad ea facit Presbyterum, et idoneum ordinatio, sed cum respectum habent ad populum, sintque indicia spiritualis in eum jurisdictionis, et potestatis; hinc omnis Presbyter, qui sibi populum subjectum non habet, facultate eorum jurium exercendorum, quam in ordinatione accepit, partim contra canones illicite utitur, partim frustra omnino, et inutiliter.

(1) Duplex distinguitur benedictio, altera, quae major, et solemnis dicitur, quaeque Episcopi propria est; altera minus solemnis, quam etiam Presbyteri emittere jus est *can.* 96. *cap.* 1. *quaest.* 1. *cap.* 3. *ibiq. Glos. de priv. in 6.* Sunt et aliae benedictiones, ut aquae, novorum fructuum, et similes; sed in his servandi sunt ritus, et consuetudines Ecclesiarum, ex quibus quaedam benedictiones Episcopis, quaedam Parochis, quaedam aliis ab Episcopo delegatis Presbyteris reservantur.

§. XXIV. Ministrorum duplex est genus, alii majores, et sacri, alii minores, et non sacri appellantur. Sacri sunt Diaconus, et Subdiaconus, qui sacri dicuntur, quod inter Missarum solemnia ordinibus initiantur, et suo funguntur munere supra gradus altaris.

§. XXV. Diaconi ab Apostolis instituti sunt numero septem (1), quem numerum diu Romana Ecclesia retinuit (2). Electi autem sunt non

tantum ut mensis, sed etiam ut altari ministrarent (3). Explicat eorum munera Pontificale Romanum (4) his verbis: *Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare, praedicare.*

(1) Act. VI. Id tamen ab Apostolis Christi mandato factum est. Vid. Theologos, et Salam *in not. ad Bonam* Oper. liturg. *l.* 1. *cap.* 25. *tom.* 2. *pag.* 350.

(2) Conf. Sozomenum *lib.* 7. *cap.* 19. *pag.* 307. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720, *et Auctorem Comm. in* 1. *ad Timoth. inter oper. S. Ambrosii col.* 351, *tom.* 4. *edit. Maurin. Venet.* 1751. quem quidem Ambrosium fuisse putant, vere tamen est Hilarius Sardus Ecclesiae Romanae Diaconus, qui IV. saeculo vitae usura fruebatur. Petavius *de Eccles. Hierarch. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 7. opus illud Hilarii esse negat, sed eum refellit Natal. Alexander *saec.* 4. *cap.* 6. *art.* 14. *pag.* 296. *tom.* 4.

(3) Cyprianus *in can.* 25. *dist.* 93. *Diaconos*, inquit, *Apostolos sibi constituerunt Episcopatus, et Ecclesiae ministros.* Quod idem habet Ambrosius *de offic. lib.* 1. *cap.* 50. *num.* 255, *et seq. col.* 76. *et seq. tom.* 3. *ed. Maur. Ven.* 1761. Revera Diaconos electos legimus *viros plenos Spiritu S.*, eosque impositis manibus consecratos, quod clare ostendit, eos non tantum mensis, sed etiam altaris ministerio fuisse praepositos. Fuse ea de re disputat Petavius *Dissert. Eccles lib.* 2. *cap.* 1. *tom.* 6. *theolog. dogmat. pag.* 35. *edit. Venet.* 1757. Jueniuius *de Sacrament. diss.* 9. *de ord. in spec. qu.* 4. *cap.* 1. ac Mamachius *in dissert. de septem Diaconis*, quae edita Romae est anno 1749. atque defensa a Fr. Clemente Chodvkiewiez Ord. Praedic., ubi agitur copiose de institutione, et officio Diaconorum.

(4) *Part.* 1. *tit.* 11. §. 4. *pag.* 110. *edit. Catalani.*

§. XXVI. Debent igitur Diaconi Episcopo, et Sacerdoti sacra facientibus ad aram stantes inservire (1); olim etiam Eucharistiam populo tribuebant, sed hodie tribuere non possunt praesente Presbytero, et nisi id necessitas flagitet (2), eorum etiam est baptizare; sed eo jure uti nequeunt, cum adest Sacerdos, et cum procul est causa necessitatis (3). Denique munus etiam praedicandi proprium est Diaconorum, atque id

non solum respicit Evangelium, quod legunt in Missis solemnibus, sed veram etiam divini verbi praedicationem, quae ad institutionem spectat populorum (4). Verum munus hoc praedicationis, ut Presbyteri, ita etiam Diaconi, sine Episcopi venia, et auctoritate exercere non possunt.

(1) Diaconus, inquit Conc. Charthaginense IV. *can.* 37. *apud Labbaeum tom.* 2. *col.* 1440. *edit. Ven. ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum noverit.* Alicubi Diaconi per summam audaciam sacrificium obtulerunt, sed eam compressit Concil. Arelatense I. *can.* 5. apud eumdem Labbaeum *tom.* 1. *col.* 1452. Nam ipsi ad ministerium, non ad Sacerdotium consecrantur, ut recte inquit Concil. Carthaginense IV. *can.* 3. *apud dictum Labbaeum tom.* 2. *col.* 1437. At enim Diaconos Dominicum etiam sanguinem in Latina Ecclesia consecrasse videtur tradere S. Ambrosius, *de offic. lib.* 1. *cap.* 41. *num.* 214 *col.* 64. *lib.* 3. *edit. Maur. Venet.* 1751; nam apud eum Laurentius Diaconus ita Sixtum Episcopum suum ad martyrium properantem alloquitur: *Quo Sacerdos Sancte, sine Diacono properas tuo? Numquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit, Pater? .... Cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem, cui consumandorum consortium sacramentorum, huic sanguinis tui consortium negas?* Verum hoc loco *sanguinis consecratio est sanguinis consecratus*, ut a Jurisconsultis thesaurus dicitur *pecuniae depositio*, hoc est *pecunia deposita*, et Ambrosius Laurentio committit sanguinem consecratum, ut eum distribuat, quod Diaconi officium erat, non ut ipsam sanguinis consecrationem faciat, quod proprium tantum est Episcopi, et Sacerdotis. Vide Card. Bona Rer. Liturg. *lib.* 1. *cap.* 5. §. 4. *pag.* 304. *tom.* 2. *edit. Taur. an.* 1749, et Salam. *in notis pag.* 306. et eruditos Monachos Congregationis S. Mauri in ipsum Ambrosii locum *cit. col.* 64.

(2) Cit. Concil. Cartaginense IV. *can.* 38. *tom.* 2. *col.* 1441., et Conc. Arelatense II. *can.* 15. *tom.* 5. *col.* 4. Diaconos ipsis Presbyteris dare ausos Eucharistiam coercuit Nicaena Synodus *can.* 18. *tom.* 2. *col.* 42. *coll. Labbaei edit. Venet.*

(3) Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus *cathech. XVII. num.* 35. *pag.* 281. *edit. Maurin. Paris.* 1720. Extat ea de re *in act. Apostolor. VIII.* 38. exemplum Philippi Diaconi; sed tamen cum id Diaconus praestabat, Episcopi accedebat auctoritas. Tertullianus *de baptism. num.* 17. *tom.* 1. *pag.* 263. *cit. edit. Rigaltii*, Gelasius P. *in decret. cap.* 7. *apud Pithoeum Codex canonic. veter.*

Eccles. Roman. pag. 265. *Paris.* 1687. S. Hieronymus *dial. contr. Lucifer. cap.* 9. *col.* 182. *tom.* 2. *edit. Vallarsii Veronae,* Concil. Eliberitanum *can.* 87. *col.* 1001. *tom.* 1. *coll. Labbaei edit. Venet.* Atque ita intelligendus Auctor *Constitutionum Apostolicarum lib.* 8. *cap.* 28. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 416., cum Diaconum baptizare negat. Consule Marteninm *de antiquis Eccles. ritib. tom.* 1. *pag.* 14. *et seq. edit. Rotomag. an.* 1700.

(4) *Can.* 2.*dist.* 25. Quod Stephanum, et Philippum Diaconos, qui Apostolis suppares fuerunt, fecisse constat ex *actis Apostolorum VI.* 10. *VIII.* 5., tum etiam Origenem, Chrysostomum, atque alios, cum adhuc Diaconi essent, praedicationis munus obiisse memoriae proditum est. Quod similiter Philostorgius *Histor. Eccl. lib.* 3. *cap.* 17. *pag.* 499., *et lib.* 4. *cap.* 5. *pag.* 504. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720. scriptum reliquit de Leontio Antiocheno Episcopo, deque ejus successore Eudoxio, quorum alter Actium, alter Eunomium designavit ad ordinem Diaconatus, et utrique dedit divinum in Ecclesia verbum nunciandi facultatem. Cujus quoque rei fortasse exempla praebere possunt sermones S. Ephrem Diaconi Syri, quos magnis effert laudibus S Hieronymus *de Scriptor. Eccles. cap.* 115. *col.* 929. *tom.* 2. *cit. edit. Vallarsii.* Recte igitur Stephanus Balutius *in not. ad epist.* 8. *S. Salviani pag.* 416. *edit. Pedeponti an.* 1743., illud ejusdem Salviani *de juvenibus, qui magistri Ecclesiarum esse coeperant,* ad Diaconos arbitratur pertinere, quoniam clerici ad Diaconatum vocati primum ab Episcopo docendi facultatem accipiebant.

§. XXVII. Omnia haec sunt munera, quibus nunc Diaconi funguntur. Olim et curam gerebant viduarum, virginum, orphanorum, pauperum, martyrum in custodia detentorum, quibus potissimum providere debebant, ne quid deesset ad vitam necessarium (1); in vitam, moresque populi inquirebant, et crimina Episcopo nunciabant (2); oblationes accipiebant, nominaque offerentium (3), et sacra diptycha (4) in Ecclesia recitabant; communes preces indicebant (5); increpabant, et colligebant eos, qui aliquid in Ecclesia agerent, quod minus decere videretur (6); finitis precibus, sacrisque pe-

ractis ab Ecclesia discedere jubebant populum, qui ad eam venerat (7).

(1) Ciprianus *ep.* 2. *pag.* 9. *edit. Rigaltii Paris.* 1666. Dionysius Alexandrinus apud Eusebium *Histor. Eccles. lib.* 7. *cap.* 22. *pag.* 348. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720, Auctor. *Constit. Apostol. lib.* 3. *cap.* 19. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 293. *edit. Amstelaedami* 1724.

(2) Auctor *Const. Apostol. lib.* 2. *cap.* 44. *pag.* 255. *loco indicato.* Atque hanc ob causam Diaconi saepe Episcopi *oculi*, *aures*, *os*, *dextera*, *et cor* appellantur uti patet ex Auctore *Constit. Apostol. cit. cap.* 44. *pag. cit.*, Clemente *epist. ad Jacob. num.* 12. apud eumdem Cotelerium *pag.* 619. *loc. cit.*, Isidoro Pelusiota *lib.* 1. *ep.* 29. *pag.* 6. *edit. Ven.* 1745.

(3) Hieronymus *in Ezech. cap.* 18. *lib.* 6. *tom.* 5. *col.* 209. *edit. Vallarsii.* Accipiebat autem Diaconus oblationes, quas tradebat Sacerdoti, a quo illae super altari Deo offerebantur. Deinceps Diaconus offerentium nomina publice recitabat, quae recitatio dicebatur *offerre nomina*, uti patet ex Cypriano *epist.* 9. *pag.* 21. *edit. Rigaltii Paris. an.* 1666., atque ut observat ipse Rigaltius *in not. ad ep.* 60. *Cyprian. pag.* 97., et Bona *Rer. Liturgicar. lib.* 2. *cap.* 8. §. 7. *tom.* 3. *pag.* 191. *edit. Augustae Taur.* 1753. Latius de oblationibus agam libro 2.

(4) Diptycha erant libri, sive tabulae sacrae, in quibus erant descripta nomina viventium, et mortuorum, qui ceteris aut generis nobilitate, aut virtute, aut dignitate praestarent. Hinc alia erant viventium, et alia mortuorum diptycha. Ductum est nomen a ptychis, sive plicis; et ideo tabulae, quae duas habebant plicas, *diptycha*, quae tribus constabant, aut quinque tabulis, *triptycha*, et *pentaptycha* dicebantur, de quibus agit Turnebus Adversar. *lib.* 9. *cap.* 23. Diptycha ecclesiastica diversa erant a profanis, nam illa chartacei, aut membranacei codices erant, haec autem tabulae eburneae, in quibus aureis characteribus novi Consulis nomen quoque anno scribebatur, eaque sunt diptycha, quae consularia appellantur. Sacra diptycha, Diaconus ex ambone, aut pulpito in ecclesia recitabat, uti patet ex Concilio Constantinopolitano anno 536. sub Menna habito *act.* 5. *tom.* 5. *col.* 1154. *collect. Labbaei edit. Venet.* Cavebat autem diligenter Ecclesia, ne sacris diptychis inscripta nomina expungereutur errore, vel calumniis hominum, quoniam haec poena erat, quo plectebantur, qui propter aliquod crimen ab ecclesiae communione sejuncti fuerant, vel a fide defecerant; atque huc spectant Cyprianus *epist.* 66. *ad Cler. Furnitan. pag.* 109. *edit. Rigaltii Paris.* 1666. Augustinus *epist.* 77. *num.* 2. *col.* 182., *et epist.* 78. *col.* 184. *tom.* 2. *edit. Mau-*

rin. Venet. 1729. Evagrius *lib.* 4. *cap.* 38. *pag.* 419. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720., Socrates *lib.* 7. *pag.* 393. *tom.* 2. *cit. edit. Valesii*, Cyrillus *in ep. Synodic. ad Domn. in act.* 14. *Concil. Chalced. tom.* 4. *col.* 1646., Justinianus *ep. in collat. Concil. Costantinopolitani an.* 553. *tom.* 6. *col.* 25. *collect. Labbaei*: Et notae sunt disputationes de S. Joan. Chrysostomi nomine in diptycha referendo, cum multi id facere recusarent, quoniam ipse a Theophilo Alexandrino, tametsi iniqua sententia, exauctoratus, et non absolutus ex hac vita migraverat. Interdum in homines vel viventes, vel mortuos excommunicatio injuste ferebatur, et tunc eorum nomina iterum scribebatur in sacris diptychis, unde pridem expuncta fuerant, ut ecclesiasticae communioni restituerentur. Ita Alexandrum Antiochenum Episcopum Chrysostomi nomen scripsisse in tabulis ecclesiasticis, in quibus plures annos omissum fuerat; narrat Theodoritus *lib.* 5. *cap.* 35. *pag.* 235. *cit. edit. Valesii Cantabrig.*, et ita Joannes Episcopus Constantinopolitanus in Synodo anni 518 diptychis restituit ea nomina, quae deleta fuerant fraude Anastasii Imperatoris, qui Eutychianam haeresim sequebatur, uti patet ex *act.* 5. Concilii Constantinopolitani sub Menna habiti *tom.* 5. *col.* 1155. *collect. Labbaei edit. Venet.* De diptychis, praeter Card. Bona *Rer. Liturg. lib.* 2. *cap.* 12. §. 1., *et* 2., et. Rr. Sala *in notis ad eumdem pag.* 260. *et seq. tom.* 3. *edit. Augustae Taurin. anno* 1753, late, atque erudite disputat Card. Norisius *in dissert. Historic. de Synodo* 5. *cap.* 5.

(5) Communes preces Diaconus indicebat, non tantum quod eas populum fundere jubebat, sed etiam quod ei praeibat verborum formula, quam in his praecibus adhibere oportebat: S. Augustinus *epist.* 55. *ad Januar. cap.* 18. *col.* 142. *tom.* 2. *edition. Maurin. Venet.* 1729. *Can.* 23. *dist.* 93.

(6) Auctor *Constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 57. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 263. *et* 266. *edit. Amstelaedami* 1724, S. Joan. Chrysostomus *homil.* 24. *in act. num.* 4. *pag.* 198. *tom.* 9. *edit. Montfauconii Paris.*

(7) Primum Judaeos, ethnicos, catecumenos, poenitentes, postea vero fideles Diaconus dimittebat. Nam omnibus hominibus si protervos quosdam peccatores excipias, quique in imo erant poenitentium gradu, ac *flentes* dicebantur, in Ecclesia adesse licebat, cum sacrae conciones habebantur, ac psalmodia, lectioque scripturarum perficiebatur, uti patet ex Patrum homiliis, praesertim ex Chrysostomo *homil.* 1. *in Pelag. num.* 4. *pag.* 590. *tom.* 2, *in Phocam num.* 2. *pag.* 707. *tom.* 2., *in Psalm.* 44 *num.* 1. *col.* 160. *tom.* 5. *edit. Montfauconii Paris.*, locisque aliis compluribus. Nam Ecclesiae Patres catechumenos, poenitentes, et omnes, qui *ex diverso* erant, uti loquitur Synodus Valentina *can.* 1. apud Labbaeum *Concil. tom.* 5. *col.* 759. *edit. Venet.*,

evangelia, sacrasque conciones audire volebant, quoniam ut ipsa inquit Synodus Valentina *loc. cit.*, *sic Pontificum praedicatione audita nonnullos ad fidem attractos evidenter scimus*, quo etiam spectat Concilium Arausicanum I. *can.* 18. apud eumdem Labbaeum *tom.* 4. *col.* 704. *edit. ejusd.*, ubi sancitum est, ut *catechumenis evangelia legantur.* Illa vero pubblici cultus pars, quae peragebatur praesentibus catecumenis, dicebatur *missa cathecumenorum*, cujus mentio est in Concilio Carthagin. IV. *can.* 84. *tom.* 2. *col.* 1444., Valentino *can.* 1. *loco. mox citato*. Ilerdensi *can.* 4. *col.* 752. *tom.* 5. Ea vero finita Diaconus dimittebat ethnicos, haereticos, et qui in altero erant poenitentium gradu, *et audientes* dicebantur, dimittebat inquam ea formula, quam habet Auctor *Apostol. Constit. lib.* 8. *cap.* 5 *pag.* 396. *loc. cit. Ne quis audientium, ne quis infidelium.* Tum fundebatur preces pro cathecumenis, qui *substrati* vocabantur, pro energumenis, pro competentibus, qui scilicet brevi baptismum erant suscepturi, denique pro illis, qui in summo poenitentium gradu versabantur. His peractis Diaconus exire jubebat omnes, qui misteriis interesse non poterant, ac denique missa fidelium incohabatur, in qua nonnisi communicantes praesentes esse poterant. Ea vero absoluta Diaconus universum conventum dimittebat ea formula *in pace discedite*. S. Joan Chrysostomus *Homil.* 39. *in eos qui pascha jejunant pag.* 614. *tom.* 1. *edit. Montfauconii Paris.* 1718; sed de his omnibus opportunior erit disserendi locus in II. Libro, cum de Sacramentis disputabimus; ubi etiam videbimus, num haec, quae certe fuit Ecclesiae Graecae, fuerit etiam Ecclesiae Latinae disciplina.

§. XXVIII. Diaconis veluti subsidiarii accesserunt Subdiaconi, qui diu fuerunt minorum clericorum numero, sed postea in Latina Ecclesia majoribus adscripti sunt, quod factum videtur undecimo Ecclesiae saeculo Urbano II. Pontifice (1). Munus eorum est Diacono in altaris ministerio opem ferre, parare vinum, panem, sacra lintea, et cetera ad sacrificium necessaria, Episcopo, et Sacerdoti manus in Sacrificio abluentibus aquam effundere, in missa epistolam legere (2).

(1) Subdiaconatum inter sacros ordines ab Urbano II. fuisse relatum evidenter, meo judicio, ostendit Innocentius III. *in cap.* 9. *de aetat. et qualit. et ord. praefic.* Porro dubitari non potest,

quin Urbano II. Pontifice Subdiaconatus esset inter minores ordines; cum id constet ex ejus decreto, quod refert Innocentius, et quod est apud Gratianum *in can. 4. dist.* 60. Ejus verba sunt haec: *nullus in Episcopum nisi in sacris ordinibus religiose vivens inventus fuerit, eligatur; sacros ordines dicimus Diaconatum, et Presbyteratum, hos siquidem solos primitiva Ecclesia legitur habuisse.* Memorat deinde Innocentius Decretum alterum ejusdem Urbani, quo Subdiaconatus inter majores ordines relatus est. *Cum hodie*, inquit, *Subdiaconatus inter sacros ordines computetur sicut Urbanus Papa II. expressit, erubescant etc.* Duo igitur sunt inter se pugnantia Urbani II. decreta, quorum alterum inter minores, et alterum inter majores ordines Subdiaconatum refert. Quod recte intelligi, explicarique non potest, nisi dicamus, fuisse Subdiaconatum inter minores ordines, cum Urbanus II. Pontificatum obtinuit, ab eo vero deinceps fuisse relatum inter majores ordines, quo spectat alterum Urbani decretum, quod fortasse editum est post Synodum Beneventanam anno 1091. Thomassinus *part. 1. lib. 2. cap. 33. num. 2. et 3.*, cum quo sentit Van-Espenius *jus. Eccl. par. 1. tit. 1. cap. 3. num. 2.*, duo haec inter se pugnantia Urbani decreta admiratur, inquit tamen, revera ab Innocentio III. Subdiaconatum majoribus ordinibus adscriptum fuisse. Sed non video, quomodo id componi possit cum auctoritate ipsius Innocentii, qui Urbano tribuit decretum, quo Subdiaconatus inter sacros ordines relatus est. Antequam vero Subdiaconi inter majores clericos recenserentur, jam ipsis imposita fuerat lex perpetuae continentiae, uti constat ex S. Leone M. *epist. 14. cap. 4. col. 687. tom. 1. edit. Ballerin.* ex S. Gregorio *lib. 1. epist. 44. col. 538., et lib. 4. epist. 36. col. 716. tom. 2. edit. Maurin. Paris.* 1705. atque ex Concilio Romano sub S. Silvestro *cap. 8. col. 1584. tom. 1. collect. Labbaei edit. Venet.*, et Toletano VIII. *can. 6. tom. 7. col.* 420.

(2) *Can. cleros dist. 21., can. non liceat dist. 23., can. perlectis dist. 25.* Subdiaconi officia describit Pontificale Romanum *part. 1. tit. 11. §. 8. pag. 101. edit. Catalani Rom.* his verbis. *Subdiaconum oportet aquam ad ministerium altaris praeparare; Diacono ministrare; pallas altaris, et corporalia abluere; calicem, et patenam in usum sacrificii eidem offerre.*

§. XXIX. Majoribus succedunt minores ordines Ministrorum; atque hi sunt Acolythi, Exorcistae, Lectores, Ostiarii. Nomina haec, et officia, quae his nominibus designantur, ad ipsum *Ecclesiae initium* refert Synodus Tridentina (1);

sed cum non definiverit, quo id tempore factum fuerit, multi existimant, omnes minores ordines una cum Subdiaconatu, procedente tempore, Ecclesiam instituisse (2). Verum cum initio Diaconorum partes essent, quae labentibus annis minorum clericorum propriae esse coeperunt, recte sentiunt, qui minores ordines origine sua, hoc est quatenus Diaconatu comprehendebantur, ad ipsam hujus ordinis institutionem referunt. Tum quod Diaconi pares non essent omnibus his muneribus obeundis, Ecclesia veluti partes quasdam ex Diaconatu decerpsit, ac pro singulis proprios ordines instituit (3).

(1) *Sess.* 23. *cap.* 2. *de Sacram. ordin.*

(2) Disputant inter se viri docti, num minorum ordinum origo ab ipsis Apostolis sit repetenda. Affirmant Baronius *ad ann.* 44. *num.* 88. *tom.* 1. *pag.* 313. *edit. Lucae* 1738., et Bellarminus *de Cleric. lib.* 1. *cap.* 11. *et seq.*, *pag.* 122. *et seq.*, *tom.* 2. *oper. edit. Venet.* 1721.; negant Morinus *de sacr. ordinat. exerc.* 1. *num.* 3. Card. Bona *rer. Liturg. lib.* 1. *cap.* 25. §. 17. *tom.* 2. *pag.* 263. *edit. Augustae Taurin. an.* 1749. Cotelerius *in Constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 25. *num.* 13. *pag.* 241. *tom.* 1. *edit. Amstelaedami* 1724., Goarius *in not. ad Euch. Graecor. pag.* 238., Juvenin. *de sacram. dissert.* 9. *quaest.* 6. *cap.* 1. ac diserte Amalarius *de offic. eccles. lib.* 2. *cap.* 6. *in biblioth. PP. tom.* 14. *pag.* 97. *edit. Lugdun.*, P. Lombardus 4. *sent. dist.* 24., D. Thomas *supplem. part.* 3. *quaest.* 37. *art.* 2. tradunt eos post aetatem Apostolorum ab Ecclesia fuisse institutos. Vide Arcudium *Concord. Eccl. Occident. et Orient. lib.* 6. *cap.* 9. *pag.* 536. *et seq. edit. Paris.* 1679., Emanuelem a Schelestrate *Antiqu. Conc. restitut. can.* 10. *cap.* 17. *art.* 2. *pag.* 519. *edit. Antuerpiae* 1681. Benedictum XIV. *de Synodo Dioeces. lib.* 8. *cap.* 9. §. 4. *et seq.*, qui rem expendunt, enumeratis argumentis, quae ab utriusque sententiae defensoribus proponuntur. Sane Cornelius Pontifex, qui medio III. saeculo vitae usura fruebatur, singulos illos ordines distinctim recensuerit *in epist.* 9. *ad Fabium Antiochen. num.* 3. *col.* 150. apud Constantium *epist. Roman. Pontific.* cum de Novatiano disputans, *ignorabat*, inquit, *unum Episcopum esse oportere in ecclesia catholica, in qua tamen sciebat Presbyteros quidem esse quatuor, et quadraginta, septem autem Diaconos, totidem-*

que *Subdiaconos*, *Acolythos duos et quadraginta Exorcistas*, et *Lectores cum Ostiariis* 125. Sed non idem semper ubique in antiqua Ecclesia minorum ordinum numerus fuisse videtur. Nam auctor *epist. ad Antiochenos*, quae Ignatii nomine circumfertur apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 2. *pag.* 107., itemque auctor *Canonum Apostolorum can.* 42., auctor etiam *Constitutionum Apostolicarum lib.* 3. *cap.* 11. *et lib.* 8. *cap.* 28. uterque apud Cotelerium *loc. cit. pag.* 448. *et pag.* 287. *et* 415., cum minores clericos memorant, nullum de Acolythis verbum faciunt; quin auctor epistolae, quae Ignatii nomen praesefert, medios inter Ostiarios, atque Exorcistas constituit *laborantes*, quos Apostolorum canones, atque Apostolicae constitutiones omittunt. Clericatus initia interdum a Lectoratu facta constat ex Siricio *ad Himerium epis.* 1. *cap.* 9. *col.* 533. et Zosimo *epist.* 9. *ad Hesychium col.* 971. apud Constantium, Cypriano *epist.* 29. *pag.* 208. *edit. Anstelaedam.* 1700., Paulino *de S. Felic. Nat.* 4. *vers.* 8. *col.* 391. *edit. Muratorii*, *Veron.* 1736. Lectores in Ecclesia Alexandrina nullo discrimine, uti loquitur Socrates *lib.* 6. *cap.* 22. *pag.* 296. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720., sive ex fidelibus capiebantur, sive ex catechumenis, qui certe Clerici non erant, et interdum quis ex Lectoratu statim ad Diaconatum evehebatur Socrates *lib.* 6. *cap.* 3. *pag.* 312. *edit. cit.*, Palladius *in vit. Chrysostomi tom.* 13. *opp. Chrysostom. pag.* 16. *et* 17. *edit. Montfauconii Paris.* 1738. Huc etiam spectat Gregorius Turonensis *histor. lib.* 4. *cap.* 6. *col.* 146. *edit. Ruinarti Paris.* 1699., apud quem Cato Presbyter omnes numerans clericatus gradus, in quibus versatus fuerat, memorat tantum *Lectoratum*, *Subdiaconatum*, *Diaconatum*, *Presbyteratum*. Vide Arcudium *de Concord. Eccles. Occident. et Orient. lib.* 6. *cap.* 9., Morin. *de Sacram. Ordinat. part.* 2. *exerc.* 11. *cap.* 31. Thomassinum *veter. et nov. Eccles. disciplin. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 10. Martenium *de antiquis Eccles. rit. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 19. *et seq. edit. Venet.* 1763.

(3) Sanctus Thomas *Supplement.* 3. *part. quaest.* 37. *art.* 2. Vide Salam *in notis ad Bonam loc. cit. pag.* 365. *et seq.*

§. XXX. Summus inter minores Clericos gradus est Acolythorum, qui ita dicuntur, quasi apparitores, et pedissequi Episcoporum (1). Eorum munus est ceroferarium ferre, Ecclesiae luminaria accendere, vinum, et aquam ad Eucharistiam Subdiacono ministrare (2).

(1) Acolythi quasi perpetui testes erant, et comites Episcoporum; et hinc magna erat eorum fides. Erat autem in Ecclesia Romana major Acolythorum, quam aliorum separatim minorum Clericorum numerus, quoniam illorum plura erant officia, et vero alii dicebantur Palatini, qui Summo Pontifici inserviebant, alii Stationarii, qui in templis aderant, in quibus Stationes celebrabantur, alii Regionarii, qui nomen ducebant ab Urbis regionibus, in quibus cum Diaconis munus suum exercebant. De Urbis regionibus, deque stationibus late agit Mabillonius *Musaeum Italic. tom.* 2. *Ord. Roman. I. pag.* 3. *et comment. in eumd. Ordin. num.* 5. *pag.* 31. *Paris.* 1689. Consule etiam fratres Ballerinios *in S. Zenonem lib.* 2. *tract.* 47. *not.* 1. *pag.* 273. *tom.* 1. *edit. Augustae Vindelic.* 1758. Olim etiam Acolythorum erat officium Dominicis diebus Eucharistiam per titulos ad Presbyteros missam deferre, uti constat ex Innocentio I. *epist. ad Decensium Episc. Eugub. cap.* 6. apud Constantium *col.* 860., atque ex Usuardo, et Martyrologio Romano ad diem 15. Augusti in vita Sancti Tharsicii Acolythi, *qui cum quodam die deferret Christi corporis sacramenta, nec vellet ea discutientibus prodere paganis, tamdiu est fustibus, et lapidibus ab eis maceratus, quousque exhalaret spiritum.* Quin etiam ipsam Eucharistiam Pontifici ad altare procedenti praeferebant in capsis, quas tenebant apertas, uti recte observat Mabillonius *in cit. Ordin. Roman. pag.* 39., *dum Pontifex sancta adorasset, atque ex eis particulam assumi jussisset in usum sacrificii, quod mox ab ipso celebrandum erat.* Finito autem sacrificio sacculos ad confringendas in Missa oblatas consecratas portabant, easque Sacerdotibus confracturis exhibebant, ideoque in sua ordinatione saeculos ab Episcopo accipiebant, ut illud eorum officium designaretur. Partes quoque erant Acolythorum manu tenere tum fistulam, per quam fideles Christi sanguinem ex calice hauriebant, quamque tradebant ministro calicem gestanti, cum illi Christi sanguinem ebibebant; tum patenam supponendam ori illorum, qui Eucharistiam accipiebant, ne quid ea in terram delaberetur; praeterea scribere nomina baptizandorum, et susceptorum, et signare catecumenos in scrutiniis; iisque manus imponere et symbolum pro infantibus recitare, quae omnia late explicantur a Martenio *de antiqu. Eccles. rit. tom.* 1. *cap.* 8. *art.* 8. *pag.* 19. *edit. cit.*

(2) *Acolythus cum ordinatur*, inquit Concilium Carthaginense IV. *can.* 6. apud Labbaeum *Concil. tom.* 2. *col.* 1437. *edit. Venet.* 1706., *ab Episcopo quidam doceatur, qualiter in officio suo agere debeat; sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda luminaria mancipari; accipiat et urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam Sanguinis Christi.*

§. XXXI. Proximum tenent locum Exorcistae, quorum est daemoniacis manus imponere, malosque spiritus ejicere. Quae functio communis olim erat omnium pene Christianorum, quorum adjurationibus daemones urgebantur (1). Sed cum haec depellendorum daemonum facultas, aliaeque *gratiae gratis datae*, quas Theologi appellant, in illis nascentis Ecclesiae initiis passim a Deo fidelibus concessae, Ecclesiae statu deinceps constituto, desiissent vulgo attribui, quod pervulgatus earum usus minus necessarius evasisset, certus ab Ecclesia factus est ordo Exorcistarum (2). Hodie ad malos spiritus adjurandos Sacerdotes adhibentur.

(1) *Exorcista non ordinatur*, inquit Auctor *Constit Apostolor. lib.* 8. *cap.* 26. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 415. *edit. Amstelaedami* 1724. *Haec enim certaminis laus pendet a libera, et bona voluntate, et a gratia Dei per Christum, adventu Spiritus S.* Verum hoc loco non de illis agi videtur, qui ex officio, ac vi ordinis Exorcistae munus exercebant. Celebre autem est illud Tertulliani *Apolog. num.* 23. *pag.* 24. *edit. Rigaltii Paris.* 1634. qui ita ethnicos compellat; *edatur hic aliquis sub tribunalibus vestris quem daemone agi constet. Jussu a quolibet Christiano loqui spiritus ille, tàm se daemonem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falso.* Hunc etiam refert Origenem *contr. Cels. lib.* 7. *num.* 4. *tom.* 1. *pag.* 696. *edit. Maurin. Paris.* 1733.

(2) Medio III. saeculo Exorcistas inter minores Clericos numerat Cornelius Pontif. *in cit. epist. ad Fabium*; et IV. saeculo Laodicena Synodo *can.* 26. *ex interpretatione Dionysii Exig. tom.* 1. *col.* 1545. *collect. Labbaei edit. Venet.* statutum est: *quod hi, qui non sunt ab Episcopo ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus exorcizare non possint.* Ritus in Exorcistae ordinatione servandos describit Concilium Carthaginense IV. *can.* 7. *loc. cit.* Primum Exorcistae curabant, ut energumeni maximam diei partem in Ecclesia versarentur, tum eis omni die manus imponebant: quae omnia patent ex ipso Concilio Chartaginensi IV. *can.* 90. 91. 92. *loc. cit. col.* 1444.

§. XXXII. Lectores sunt, qui ex sacris libris aliquid in ecclesia legunt (1). Quare olim apud eos sacri codices servabantur, et saepe ethnicis eos postulantibus ab Episcopis responsum constat: *scripturas Lectores habent* (2). Legebant autem e pulpito, sive suggesto, et antequam initium lectioni facerent, silentium a Diacono indicebatur verbo: *attendamus* (3).

(1) Concilium Carthaginense IV. *can.* 8. *loc. indicato*, S. Jo. Chrysostomus *Hom.* 3. *in II. ad Thessal. cap.* 2. *num.* 4. *pag.* 527. *tom.* 11. *edit. Montfauconii Paris.* 1734. S. Augustinus *serm.* 135. *tom.* 5. *opp. col.* 989. *edit. Maurin. Venet.* 1731. ubi de Evangelii lectione Lectori commissa.

(2) Baronius *ad an.* 303. *num.* 7. 12. 13. *tom.* 3. *pag.* 339. *et seq. edit. Lucae.*

(3) S. Joan. Chrysostomus *Hom.* 19. *in act. Apostol. num.* 5. *tom.* 9. *pag.* 159. *edit. Montfauconii Paris.* 1731. Lectoris munus saepe etiam Presbyteri, et Diaconi exercebant, ut ostendit auctor. *Constit. Apost. lib.* 2. *cap.* 57. apud Cotelerium *PP. Apostolic. tom.* 1. *pag.* 265. et Sanctus Hieronymus *epist.* 147. *ad Sabinian. num.* 7. *tom.* 1. *col.* 1085. *edit. Vallarsii*; quia etiam eodem se munere fungi dicit Sanctus Augustinus *serm.* 356. *et* 362. *cap.* 22. *col.* 1385. *et* 1432. *edit. Venet.* 1731., ac Sozomenus *Histor. Eccles. lib.* 7. *cap.* 19. *tom.* 5. *edit. cit. Valesii* testatur, quod *alicubi in praecipuis festivitatibus Episcopi legunt, ut Constantinopoli primo die paschalis festivitatis*; quod sua etiam aetate factum scribit Nicephorus Callistus *Eccles. Histor. lib.* 12. *cap.* 34. *pag.* 298. *tom.* 2. *edit. Paris.* 1630. addens praeterea, non solum die Paschatis, sed etiam Kalendis Januarii Patriarcham Constantinopolitanum in Ecclesia Evangelium legere consuevisse. Confer. Fratres Ballerinios in *S. Zenonem lib.* 1. *tract.* 13. *not.* 1. *pag.* 99. *tom.* 1. *edit. Augustae Vindel.* 1758.

§. XXXIII. Postremum denique locum occupant Ostiarii, qui, acceptis Ecclesiae clavibus, aperiendis, claudendisque januis, et arcendis infidelibus, atque excommunicatis praeficiuntur (1). Hodie Ecclesiae fores passim laicorum custodiae committuntur. Jamque ante tempora

Concilii Tridentini Sanctorum Ordinum a Diaconatu ad Ostiariatum functiones pluribus in locis fuerant intermissae, quas propterea Concilium revocari in usum juxta sacros canones jubet (2).

(1) Ostiarios ab Ecclesia institutos ea praesertim de causa putat Binghamus *Orig. Eccles. lib.* 3. *cap.* 6. §. 3. *tom.* 2. *pag.* 37. *edit. Halae Magdeburg.*, ut saevientibus ethnicis adversus Christianos stata conventuum, et precationum tempora indicerent. Exteriores Ecclesiae portas Ostiarii, Portas Sanctuarii Subdiaconi custodiebant, ubi nulli erant Ostiarii utrasque Subdiaconi obtinebant. Saepe etiam Ostiarii vocantur AEditui, atque ita S. Paulinus Nolanus *epist.* 1. *ad Severum num.* 10. *col.* 7. *edit. Muratorii Veronae* 1736. Ostiarium vocat: *non testor*, inquit, *ipsum quia et ab Aeditui nomine, et officio optavi sacram incipere servitutem.* Quo ex loco intelligitur, etiam Paulini aetate Ostiarii munus primum clericatus gradum fuisse. *Ostiarius cum ordinatur*, inquit Concilium Carthaginense IV. *can.* 9. *loc. cit. col.* 1438, *tradat ei Episcopus claves Ecclesiae de altario, dicens: sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quae his clavibus recluduntur.* Luculentius explicat Ostiarii munus Isidorus Hispalensis *can.* 1. *dist.* 25. *ad Ostiarium*, inquit, *pertinent claves ecclesiae, ut claudat, et aperiat templum Dei, et omnia, quae sunt intus, extraque custodiat: fideles recipiat, excommunicatos, et infideles ejiciat.* Quod non ita intelligendum est, quasi infideles, haeretici, Judaei in Ecclesia versari non possent cum divinum verbum nunciabatur, aut cum aliquid e sacris libris recitabatur. Nam eo tempore ipsis in Ecclesia adesse licebat, uti demonstratum supra est.

(2) Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 17. *de reform.*

§. XXXIV. Atque hi sunt quatuor ordines, quos *minores* dicimus, reliquos tres *majores* appellamus. De simplici tonsura quaeri solet, num ea ordinibus adscribi debeat, qua de re inter Canonistas, atque Theologos magna controversia est. Certe qui tonsura donati sunt, vere inter clericos recensentur, et ideo eorum utuntur pri-

vilegiis, uti demonstratum supra est, atque iis praesertim, quae *fori et canonis* nuncupantur.

§. XXXV. Non unum inter majores, minoresque ordines discrimen intercedit. Majores clerici omnino castitatem servare coguntur (1), habentque onus recitandi divinum officium aut publice in Ecclesia, aut privatim domi (2), et qui illis initiantur, habere debent ex beneficio, aut ex paterna haereditate, et patrimonio unde honeste vivant (3).

(1) Siricius P. *epist ad Himerium Tarraconen. num.* 8. *et seq. col.* 629. *et seq.*, *et epist. ad Episc. Affric. num.* 3. *col.* 655. apud Constantium *epist. Roman. Pontific.*, Innocentius I. ad Victric. Rotomag. *num.* 12. apud eumdem Constantium *col.* 752., Leo M. *epistol.* 14. *cap.* 4. *col.* 687., *et epist.* 167. *Respons. ad inquisit. III. col.* 1421. *tom.* 1. *edit. Ballerin.* Vide Thomassin. *veter. et nov. Eccle. disciplin. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 61. Quaestio autem est num majores Clerici ex voto an potius ex lege Ecclesiastica castitatem servare debeant. Obligationem hanc ex mera constitutione Ecclesiae continentiam praecipientis repetunt Scotus 4. *dist.* 37. *quaest. unic.* §. *dico igitur*, Joan de Lignano *de cleric. conjug. cap.* 2. Gutier. *quaest. canon. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 45. Valent., *de Caelib. cap.* 2. *paulo post princip.* contra vero eam ex voto, quod sacris ordinibus adjunxit Ecclesia, oriri arbitrantur Cajetanus *in opusc. tom.* 1. *tract.* 27. *quaest. un.* §. *quoad secundum :* Waldens. *de Sacrament. cap.* 66. *num.* 2., Bellarminus *controv. lib.* 1. *de matrim. cap.* 21. *paulo post. princip.* §. *impedimenta opp. tom.* 3. *pag.* 662. *edit. Venet.* 1721., Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *d.* 27. *num.* 10., aliique complures. Synodi Tridentinae Patres de hac evolvenda, definiendaque questione minime laborarunt; et Cardinalis Pallaviciniu *Histor. Concil. Trident. lib.* 23. *cap.* 9. *num.* 2. ad rem hanc refert, Sedis Apostolicae legatum Osium voto suo declarasse quod Synodus *cap.* 9. *sess.* 24. haud voluerit definire, caelibatum sacris ordinibus adjunctum ex ecclesiastica lege procedere, cum nil ea de re disputatum a Patribus esset, sed tantum damnare Lutherum suis ipsius verbis ita conceptis ab eo; *Non obstante lege ecclesiastica, vel voto.* Confer qui ea de re late disputant, Schmalzgrueber *jus eccles. univers. lib.* 3. *tit.* 3. *par.* 1. *num.* 28, Laurenium *For. Eccles. lib.* 3. *tit.* 3. *quaest.* 41. et Amortium *Theolog. Tract. de sacram. ord.* §. 14. *quaest.* 1. *num.* 3.

(2) *Cap.* 1. *et* 9. *de celebr. miss.*
(3) *Cap.* 16. *et* 23. *de praeben.* Concil. Trident. *sess.* 21. *cap.* 2. *de reformat.*

§. XXXVI. Soluti sunt his oneribus minores Clerici ; verum cum ineunt matrimonium , sive illud ratum sit , sive consumatum , sive vires habeat , sive iis careat , modo consensus clerici non desit , non solum impares fiunt ad ecclesiastica beneficia obtinenda ; sed , quae habent , etiam amittunt (1) , quamquam recuperent quidquid forte Ecclesiae dederunt e patrimonio suo (2).

(1) *Cap.* 1. *et* 8. *de cleric. conjug.*
(2) *Cap.* 3. *eod.*

§. XXXVII. Minores clerici , qui beneficium non habent , ut fori privilegio fruantur (1), tonsuram, vestesque clericales deferre , atque alicui Ecclesiae mandato Episcopi servire debent (2), vel cum ejus venia in clericorum seminario , aut in aliquo probato gymnasio versari , quasi in via, per quam ad majores ordines perveniant (3). Qui tonsuram , et vestes deseruere clericorum , ad laicum judicem vocari possunt , verum si velit Episcopus , eos vindicare potest , ut adversus ipsos judicium exerceat (4). Atque illud quidem fori privilegium obtinent non tantum clerici coelibes , sed etiam qui uxorem habent , modo unicam , eamque virginem duxerint , adscriptique ab Episcopo alicui Ecclesiae sint , gerantque tonsuram , et vestes clericales (5).

(1) Quaesitum est , num Clerici , qui tonsuram , vestesque clericales abjecerunt , non tantum fori , sed etiam *Canonis* privi-

legium amittant, ac praeterea beneficium *Cap. Odoardus;* et eos tantum fori privilegium amittere, non item cetera, definitum est, uti testatur Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. par.* 2. *sect.* 93. *pag.* 939. *et* 940. Neque vero ut hujusmodi clericis fori privilegium adimatur, monitione aliqua opus est, cum ii statim cadant jure suo Innocentius XIII. *Constit. Apostolici ministerii* §. 8. *tom.* 11. *Bullar. Roman. ult. edit. pag.* 260, quam constitutionem confirmavit Benedictus XIII. *Constit. In supremo* 31. *pag.* 350. *eod. Bullar. loc. cit.* Vide Girald. *loc. cit.*

(2) Quamquam Tridentina Synodus fori privilegium attribuat clerico, qui *ex mandato Episcopi* Ecclesiae servit, tamen eodem privilegio fruitur etiam Clericus, qui vel sine Episcopi mandato, vel non illi servit Ecclesiae, quam Episcopus designavit. Consule Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 5. *et* 6.

(3) Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.*

(4) Vide Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 4., et Giraldum *loc. cit. pag.* 940., a quibus plura ea de re decreta referuntur.

(5) *Cap. unic. de cleric. conjug. in* 6., Concilium Tridentinum *loc. cit.* Sunt qui putant, clericos conjugatos gaudere privilegio fori tantum in causis criminalibus, sed eos hoc frui privilegio oportere in causis criminalibus, et civilibus, modo ea praestent, quae praestare necesse est, respondit Sacra Congregatio Immunitatis, uti testatur Riccius *Decret. et Resolut. Sacr. Congregat. Immunitatis verb. clerici conjugati quoad privilegium fori et canonis*, et Ferrarius *Biblioth. verb. clericus art.* 2. *num.* 53. *et seq.* Ceterum etiam clericos conjugatos, qui ea non praestant, ab Episcopo vindicari posse, ut adversus eos judicium exerceat, respondit Sacr. Congregat. Concilii *in Alatrina jurisdictionis* 17. *Martii* 1683. Vide Giraldum *loc. cit.*, et Benedictum XIV., *oc. cit. cap.* 3. *num.* 1.

TITULUS III.

DE HIERARCHIA JURISDICTIONIS.

§. I.

Demonstrata jam ordinis Hierarchia, nunc Hierarchiam explicabimus, quae jurisdictionis appellatur. Et pertinet ad optimum Ecclesiae regimen, quod ut recte consistat, suos habere debet Magistratus, sicuti suos habet civilis societas, qui imperium exerceant in illam hominum multitudinem, quibus societas constat, ne inter eos, si nemini pareant, necessario magna perturbatio, et confusio rerum omnium existat. Ea de causa creati sunt a Christo Episcopi, qui non solum spiritualia bona in homines conferrent, sed etiam essent praecipui christianae societatis Magistratus.

§. II. Sed inter hos Magistratus unus esse debebat, qui ceteris praeesset, societatemque universam regeret, ac moderaretur. Id postulabat divina sapientia Legislatoris, qui huic societati caput, et principem daret(1), atque illa unitas tum fidei, qua Christianos omnes convenire volebat, tum caritatis, qua cuncta Ecclesiae membra inter se eodem pacis, et commu-

nionis vinculo copulari debent (2). Quae enim esset haec unitas, nisi unus esset toti Ecclesiae praepositus, qui illam tueretur, et custodiret, quique omnes una fide, una caritate, una demum Ecclesia conjungeret? Itaque Petro, ejusque successoribus Summis Pontificibus datus est hic Primatus, ut per unum caput una esset Ecclesia, sive, uti loquitur Hieronymus (3), *ut capite constituto schismatis tolleretur occasio*.

(1) Utar testimonio heterodoxi hominis, sed philosophi praestantissimi Guilelmi Leibnitii, qui ex ratione agnovit Primatus in Ecclesia necessitatem, et in eo etiam necessitatem, jurisdictionis. Nam scribens de Romano Pontifice *epist.* 8. *tom.* 1. *epist. edit. Lips. anno* 1734. *pag.* 55. habet haec: *Cum Deus sit Deus ordinis et corpus unius Ecclesiae catholicae, et apostolicae uno regimine, hierarchiaque universali continendum juris divini sit, consequens est, ut ejusdem sit juris supremus in eo spiritualis magistratus .... directoria potestate omnique necessaria ad explendum munus pro salute Ecclesiae agendi facultate instructus.* Utor inquam hoc testimonio, ut omnes intelligant, quid sola possit recta ratio in homine vel haeretico, sed ingenio praestante; ceterum Catholici omnes agnoscunt hanc Primatus necessitatem, ejusque a Christo factam institutionem, quod dogma catholicae fidei est; cujus quidem Primatus naturam egregie inter ceteros persequuti sunt Bellarminus *de Romano Pontifice lib.* 1. *et* 2. *fere per tot. pag.* 251. *et seq. tom.* 1. *opp. edit. Venet.* 1721. Mamachius *Origin. et antiquit. christian. lib.* 4. *part.* 2. *cap.* 1. *et seq. tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 1. *et seq.*, Petrus Ballerinius *de vi ac ratione Primatus Roman. Pontific.*

(2) Confer. Ballerinium *loc. cit. cap.* 8. *et seq.*

(3) *Lib.* 1. *advers. Jovinian. cap.* 26. *col.* 279. *tom.* 2. *edit. Vallarsii Veronae.*

§. III. Apostolos misit Christus ad nunciandum Evangelium in universum orbem terrarum, neque inter singulas provincias, aut civitates distribuit. Sed ipsi deinceps, aucto fidelium numero, divisionem illam instituerunt, quam necessariam esse existimarunt, ut recta regiminis

ratio constaret. Atque hinc prima est repetenda origo divisionis dioeceseon, et origo etiam Patriarcharum, ac Metropolitarum. Cuncta haec ab Apostolis adumbrata deinceps ab Ecclesia absoluta, ac definite constituta sunt.

§. IV. Quare illa missio in orbem universum propria, et peculiaris fuit Apostolorum, per quos ubique nuncianda erat Christi religio (1); sed ea populis nunciata, et patefacta, certi sunt constituti fines, intra quos unusquisque Episcopus jurisdictionem exerceat. Hinc Patriarchis plures provinciae, et nationes, Primatibus una natio, aut regnum, Metropolitis una provincia, Episcopis dioecesis una data est. Horum quilibet imperium habet in illum terrae tractum, cui praepositus est. Sed ex his omnibus unum debet effici corpus, quale est Ecclesia catholica, effici autem nequit, nisi cuncta in unum conjugantur, conjungi vero non possunt, nisi omnia unum caput, et unum commune centrum habeant.

(1) Ampla illa potestas (semper tamen obnoxia Petro omnium capiti, et principi) quae in Ecclesiae regimine Apostolis data est, in uno Petro ordinaria fuit, ideoque ad ejus successores delata est, verum in ceteris Apostolis fuit extraordinaria, neque ad successores transiit. Sed illorum obitu expiravit. Audiatur Natalis Alexander *Histor. Eccles. dissert. 4. ad saeculum. I. §. 4. tom. 3. pag.* 85. *edit. Venet.* 1776. cujus haec verba sunt: *summa potestas in Ecclesia non solum data est Petro, sed reliquis etiam Apostolis, et his quidem ut tanquam extraordinario munere, et cum eis interituro fungerentur. Unde omnes illud Pauli merito sibi vindicare poterant:* instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum. *Sancto vero Petro concessa est auctoritas illa suprema tanquam ordinario Pastori, cui perpetuo succederetur, Apostolica tandem auctoritate ad unum revocata. Unde Sancti Petri Sedes Antonomastice Apostolica dicta est a Hieronymo etc.* Ita etiam docent Thomassinus, Hallierus, Petrus de Marca, Bossuetius, aliique complures, idque confirmat facultas **Parisiensis**, quae damnavit M. Antonium de Dominis negantem

niti Sacris Scripturis discrimen potestatis inter Apostolos, eamque propositionem haereticam, atque schismaticam declaravit intellectam *de jurisdictione Apostolica ordinaria*, *quae in solo D. Petro subsistebat.* Consule Ballerinium *de potest. Eccles. Sum. Pontific. etc. cap.* 1. §. 4. *pag.* 10. *et seq. edit. Augustae Vindelic.* 1770.

§. V. Itaque omnes Episcopi, qui suis praefecti sunt Ecclesiis, ceu membris, quae omnia in unum collecta una catholica Ecclesia continet, curare debent, ut particulares Ecclesiae, quas regunt, in unum confluant commune centrum, atque uni capiti subjiciantur. Sic enim Ecclesiae unitas efficitur, et conservatur, cum omnia membra unum caput agnoscunt, et unum habent centrum, in quo conjunguntur.

§. VI. Commune hoc unitatis centrum, et hoc omnium caput Christus Petrum constituit. Sed cum ipse vita fungi deberet, Ecclesia autem usque ad consumationem saeculi esset futura, alius, eo mortuo, constituendus erat, qui Ecclesiam universam regeret. Quis enim ovili perpetuo, cujusmodi Ecclesiam suam Chsistus esse voluit, temporarium pastorem datum putet (1)? Itaque ad Petri successores transmissum est munus, et translata potestas, quod, et quae Petro a Christo datum, dataque fuerat. Hi sunt Romani Pontifices, qui ipsum tenent in Ecclesia locum, quem vivens tenuit Petrus; hoc est locum Capitis, et Capitis non ociosi, sed praediti, instructique potestate, quam habere debet Caput Ecclesiam regens.

(1) Vide Melchiorem Canum *de loc. theolog. lib.* 6. *cap.* 3.

§. VII. Non enim Christus hoc Caput constituit, ut vacuum, et inane nomen haberet,

sed ut totius Ecclesiae unitatem custodiret. Ex quo efficitur, ut ei dederit omnem potestatem, qua opus est, ut suas impleat partes; cum dici nequat, Christum alicui dedisse munus, et non dedisse facultates, sine quibus munus ipsum exerceri non potest. Cujus rei consequens est, ut Primatus, quem Petrus, ejusque successores a Christo acceperunt, non tantum honoris, et dignitatis, sed etiam jurisdictionis esse debeat. Atque errant vehementer, qui cum ignorare non possint, Primatus instituendi causam fuisse unitatem tot hominum, et tot Ecclesiarum, ex quibus una efficitur Ecclesia catholica, aut nullum esse putant caput, per quod illa hominum, et Ecclesiarum multitudo conjungatur, aut caput fingunt inane, et ociosum, sine vi, et potestate, qua homines ad parendum cogat. Quemadmodum si quis exercitum conficeret sine Imperatore, aut Imperatorem daret, qui umbratile haberet nomen, vacuum potestate, et imperio, cui milites pareant, et per quod in officio contineantur.

§. VIII. Cumque Summus Pontifex omnes, quae una catholica Ecclesia complectitur, dioeceses, provincias, nationes cogere ad unitatem debeat, in omnes potestatem habeat necesse est. Ita ejus imperium, quod totam comprehendit Ecclesiam, fertur in omnes Patriarchas, Primates, Metropolitas, Episcopos; quoniam si quis esset eorum non obnoxius huic potestati, is impune disrumpere posset unitatem, quae a catholica Ecclesia disjungi non potest. Atque haec ecclesiasticae hierarchiae ratio est, ut Christiani omnes Episcopis, Episcopi Metropolitis, Metropolitae Primatibus, ac Patriarchis, cuncti de-

mum Romano Pontifici subjiciantur. Episcopi, Metropolitae, Primates, Patriarchae, et omnium Princeps Summus Pontifex proprie efficiunt hierarchiam, quae jurisdictionis appellatur.

§. IX. Reliqui Magistratus creati sunt, ut auxilio essent Episcopis, atque in eos derivata est pars jurisdictionis, quae integra ad Episcopum pertinet. Hinc instituti Coadjutores, ut Episcopo impedito opem ferrent, Chorepiscopi, ut praeessent oppidis dioecesis, Vicarii, ut Episcopi vices gererent, ceteri demum Magistratus, quibus sub Episcopo certa in populum potestas data est.

§. X. Quin etiam quibusdam clericis tributum est certum officium sine jurisdictione, quibusdam, praeter officium, etiam honoris praerogativa, et hinc ortae dignitates, personatus, officia, quae omnia generali beneficiorum nomine comprehenduntur. Adjunctam habent Dignitatem ea beneficia, quorum Rectores, praesertim in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis, et quadam fruuntur honoris praerogativa, sive praeeminentia, et administratione, ac jurisdictione, ideoque, tametsi cum reliquis canonicis corpus unum conficiant, ab iis tamen propter hanc administrationem, praeeminentiam, et jurisdictionem distinguuntur. Personatum habere dicuntur ii, qui solam habent honoris praerogativam sine administratione, et jurisdictione (1), officium denique, qui administrationem habent, carent praeeminentia, et jurisdictione.

(1) Personatus nomen primum in jure canonico adhibuisse Alexandrum III., illudque a Gallis sumpsisse tradit Cujacius *in tit. de praeben. et dignit. tom.* 6. *col.* 962. *edit. Mutin. seu Venet.* 1778.

§. XI. Generatim statui non potest, quae beneficia inter Dignitates, quae inter Personatus, quae inter officia sint referenda, cum unaquaeque ecclesia suas habeat consuetudines, et quam Dignitatem in una ecclesia obtinet Archidiaconus, vel Archipresbyter, in altera eam Decanus, vel Praepositus, vel Primicerius obtineat. Itaque jurisdictio, praeminentia, munus in omnibus ecclesiis Dignitatem, Personatum, Officium facit. Nos de omnibus agemus clericis, qui in ecclesia vel munus habent, vel honoris gradum, vel jurisdictionem. Omnes enim referendi sunt ad hierarchiam jurisdictionis, quoniam omnes pertinent ad optimum ecclesiae regimen, quo hierarchia spectat. Illud tamen inter clericos, qui jurisdictionem habent, interque clericos, qui ea carent, discrimen est, quod hi tantum Ministri sunt, illi vero sunt etiam, post Episcopos, in ecclesiastica hierarchia Magistratus.

SECTIO I.

DE SUMMO PONTIFICE

XII. Papae nomen.
XIII. Primatus honoris, et jurisdictionis.
XIV. Summus Pontifex fidei controversias ex cathedra definiens errare non potest.
XV. ad XIX. Potestas, et jura, quae ex Primatu descendunt.
XX. Primatus totius Ecclesiae adimi nequit Petri successoribus.
XXI. Potestas Summi Pontificis Episcopalis, Metropolitica, Patriarchica, et potestas temporalis.

§. XII.

Ordiamur a Summo Pontifice, cujus in ecclesiastica hierarchia supremus gradus, et summa

potestas est. Is vocatur Papa a graeco verbo παππας latine *Pater*, quod nomen initio proprium fuit omnium Episcoporum (1), quin etiam saepe ad minores quoque Clericos translatum est (2). Sed jamdiu solus Romanus Pontifex eo nomine designatur (3); atque cum etiam Chalcedonensis Concilii Patres *Episcopum universalem* appellarunt. Verum hoc nomen, in quo arrogantia Sedis Constantinopolitanae audacter invaserat, recusavit S. Gregorius M. contentus modesto nomine *Servi Servorum Dei*, quo ipse primum uti coepit (4), et quo nunc etiam Summi Pontifices utuntur.

(1) Vide Thomassinum *veter. et nov. eccles. disciplin. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *et lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 17. Cennium *dissert.* 5. *tom.* 1. *pag.* 152. *seq. edit. Pistorii* 1778., et Mamachium *origin. et antiquit. christian. lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 4. §. 9. *nota* 3. *et seq. tom.* 4. *pag.* 297. *et seq.*

(2) Consule Du-Cangium *Glossar. med. et infim. graec.* παππας et πρωτοπαππας, Mamachium *loc. cit. et not.* 3. *et seq.* Atque huc spectare videtur Walfridius Strabo *de rebus Ecclesiastic. cap.* 7. *in Biblioth. PP. tom.* 10. *col.* 667. *edit. Paris. an.* 1624. *Papa cujusdam paternitatis nomen est, et Clericorum congruit dignitati.* Hinc qui modo Archipresbyter, olim *Protopapa* dicebatur, et Innocentius III. *lib.* 15. *epist.* 60. *ad Archiepisc. Theban. pag.* 623. *tom.* 2. *edit. Balutii Paris.* 1682., parochiam appellat *Papatum* secundum usum et consuetudinem Graecorum, a quibus omnis Sacerdos *Papa* dicebatur. Diverso tamen modo, uti recte est a Mamachio observatum *loc. cit. not.* 1., Graeci flectunt vocem, cum Pontificem, et Sacerdotem Papam appellant.

(3) Jam inde a saeculo V. Summum Pontificem ob eminentem ejus dignitatem *Papam*, nullo alio addito, appellari coepisse ostendit Thomassinus *veter. et nov. eccles. disciplin. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 50. *num.* 14. Sed ea de re vide Christianum Lupum *schol. in dictat. Sancti Gregorii VII. can.* 11. *tom.* 5. *opp. pag.* 213. *edit. Venet.* 1725., et Cajetanum Cennium *dissert.* 5. *inter ejus dissertationes Italicas Pistorii editas an.* 1778. *tom.* 1. *pag.* 152. *et seq.*

(4) Joannes Diaconus *in vita S. Gregor. lib.* 2. *cap.* 1. *tom.* 4. *opp. S. Gregorii col.* 45. *edit. Maurin. Paris.* 1705.

§. XIII. Est autem Summus Pontifex jure divino Ecclesiae caput, et centrum unitatis, Petri successor, Christi vicarius, omnium Christianorum pater, et doctor, atque habet in tota Ecclesia primatum non dignitatis solum, sed etiam jurisdictionis (1). Quare Pontifex Christianos omnes honore antecedit, atque in omnes jurisdictionem exercet, cum habeat *pascendi*, *regendi*, *et gubernandi universalem ecclesiam.... plenam potestatem* (2).

(1) Concil. Florentinum *in defint. collect. Labbaei tom.* 18. *col.* 527. quod pridem etiam expresserat Concil. Lugdunense II. *in profess. fid. col.* 512. *tom.* 14. *eod. loc.* Testimonia celeberrima, quae in primis a Patribus ex Evangelio afferuntur ad Petri, ejusque successorum primatum ostendendum, et ad quae cetera referri commode possunt, sunt apud Matthaeum XVI. 18. *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam; et tibi dabo claves regni coelorum etc.*; apud Joannem XXI. 15. *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; apud Lucam XXII. 32. *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Recte ajebat Sanctus Bernardus ad Eugenium III. *lib.* 2. *de considerat. cap.* 8. *col.* 428. *vol. I. edit. Mabillonii Paris.* 1719. *Sunt quidem et alii coeli janitores, et gregum pastores... Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: Tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed et pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem quaeris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute, et indiscrete totae commissae sunt oves?* Si me amas, Petre, pasce oves meas. *Quas? illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi regni?* Oves meas, *inquit. Cui non planum; non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et forte praesentes ceteri condiscipuli erant, cum committens uni, unitatem omnibus commendaret in uno grege, et uno pastore... Inde est quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Jacobus, qui videbatur columna Ecclesiae, contentus est Hyerosolima. Petro universitatem cedens.*

(2) Verba haec sunt Concilii Florentini *loc. cit.* Confer etiam Concilium Lateranense IV. *in decret.* 5. *de dignit. Patriarchar. tom.* 13. *Conc. col.* 957., Constantiense, a quo damnata est pro-

positio 41. Joannis Wiclefi ajentis: *non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias: tom.* 16., *col.* 121., itemque propositio 9. Joannis Hus *col.* 249. *ibid.*, consule praeterea fidei professionem, quae apud catholicos ubique gentium obtinet, quamque clerus Gallicanus a calumniis viudicat haereticorum *tom.* 1. *actor. Cler. Gallican. pag.* 93. *seq. edit. Paris. an.* 1716., et expositionem fidei eidem Clero probatam *ibid. pag.* 190. Videndae etiam sunt Pii VI. Pontificis Maximi literae gravitatis, dignitatis, veritatis, auctoritatisque plenae, quae incipiunt *Super soliditate*, dataeque sunt die 28. Novembris an. 1786.

§. XIV. Multa hinc jura sunt, quibus potitur Romanus Pontifex, quia caput Ecclesiae est, centrumque unitatis, quia Primatum habet ordinis, et jurisdictionis, quia regere, et gubernare Ecclesiam universam debet. Nimirum cum unitas Ecclesiae postulet, ut una sit omnium fidei, morum, ac generalium capitum disciplinae consensio, consequens est, ut haec regi, administrarique Romani Pontificis judicio, et auctoritate debeant. Itaque earum rerum, quae ad haec cuncta pertinent, Summus Pontifex ab omnibus certior est faciendus, quo spectat jus petendarum, accipiendarumque relationum (1), ipseque de his rebus controversias judicat.

(1) *Hoc enim optimum*, inquiunt Sardicensis Concilii Patres *in epist. synodic. ad Jul. I.* apud Labbaeum *tom.* 2. *Concil. col.* 690. *edit. Venet.*, *et valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, idest ad Petri Apostoli sedem de singulis quibuscumque provinciis Domini referant Sacerdotes.* Consonant Concilii Ephesini PP. *in relat. ad Caelestin. P. act. ejusd. Concil. tom.* 3: *Concil. Labbaei col.* 1187. *edit. Venet. Coleti.* Sane primo ipso Ecclesiae saeculo Corinthii Clementem P. de eorum Ecclesiae statu certiorem fecerunt, ab eoque datae sunt ad illos literae, quibus omnia considerata, et provisa sunt, quaeque extant apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 143. *edit. Antuerp.* 1698. et quas memorat Eusebius *histor. eccles. lib.* 5. *cap.* 6. *pag.* 187. *edit. Taurin.* 1746. Videndus idem Eusebius *lib.* 4. *cap.* 23. *pag.* 160., ubi

ostendit, qua reverentia Corinthii tum ipsas Clementis, tum Soteris ejus successoris literas acceperint, et *lib.* 5. *cap.* 3. *pag.* 188., ubi refert legationem II. Ecclesiae saeculo missam a Confessoribus Lugdunensibus ad Eleutherium Pontificem, pro Ecclesiarum statu. Confer etiam epistolam Dionysii Alexandrini ad Sixtum II. apud Constantinum *Epist. Roman. Pontific. col.* 260., Julium I. *epist.* 2. *num.* 22. *ibid. col.* 385. rescriptum, Innocentii I. *ad Concil. Carthag.* et *ad Concil. Milevit.* apud eumdem Labbaeum *tom.* 3. *Concil. col.* 44. *et* 47., Cyrillum Alexandrinum *epist. ad Caelestin. P. part.* 1. *Concil. Ephesin. cap.* 14. *col.* 889. *eod. tom.* 3., Bonifacium I. *ad Episc. Illyric. in collect. Romana Luc. Holstenii part.* 1. *pag.* 69., Basilium *epist.* 69. *num.* 1. *opp. tom.* 3. *pag.* 162. *edit. Paris,* 1730. Hieronymum *epist.* 123. *num.* 10. *tom.* 1. *pag.* 901. *edit. Vallarsii Veronae*, Augustinum *epist.* 186. *alt.* 106. *ad Paulin. num.* 2. *pag.* 505. *seq. tom.* 2. *opp. edit. Antuerp.* 1709., Leonem M. *epist.* 12. *ad Anastas. Thessalon. cap.* 11. *opp. tom.* 1. *col.* 690. *edit. Venet.* 1753. Mitto cetera testimonia, quae collegit Mamachius *del diritto libero della Chiesa lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *nos.* 1. *pag.* 18. *et seq.*, et Auctor cui libri, titulus *quis est Petrus* editi Ratisbonae anno 1791. *part.* 3. *coroll.* 2. *pag.* 192. *seq.*

§. XV. Atque in eo quidem judicio, quod Pontifex *ex cathedra* emittit, hoc est universalis Magistri suscepta persona, in definiendis fidei controversiis errare non potest (1). Nam erroris expertem esse oportet, quem Christus Ecclesiae praeposuit, ut Christianos omnes cogat ad eamdem secum unitatem, praesertim in fide, adeout qui ab ejus doctrina discedit, haereticus et schismaticus habeatur.

(1) Videndi Bellarminus *de Romano Pontifice lib.* 4. *cap.* 3. *et seq tom.* 1. *opp. pag.* 394. *edit. Venet.* 1721.; Melchior Canus *de loc. theolog. lib.* 6., Jacobus Hyacinth. Serry *dissert.* 1. *de Roman. Pontific. falli et fallere nescio cap. et seq.*, Cardinalis Orsius *de irreformabili Romani Pontificis in definiendis fidei controversiis, judicio.* Petrus Ballerinius *de vi ac ration. Primat. Roman. Pontific. cap.* 15. *pag.* 260. *et seq. edit. Augustae Vindelic.* 1770., Veith *Richerii sistem. sect.* 2. §. 26. *pag.* 121.; Mamachius *antiquit. Christian. tom.* 5. *part.* 1. *pag.* 93. *et seq.*, *et in lib. contr. Auctorem opuscul. quid est Papa? tom.* 1. *epist.* 1. *num.* 14. *pag.* 57. *et seq.*, *et* Cl. Vincentius Lupolus Episcopus

Telesiensis *jur. Eccles. praelect. tom.* 2. *cap.* 2. §. 39. *in not.* Quando autem Pontifex aliquid ex cathedra definire, aut potius tamquam privatus Doctor rem agere videatur, explicat Ballerinius *loc. cit. cap.* 15. §. 6. *pag.* 285.

§. XVI. Jurisdictionis, et potestatis, quam Summum Pontificem in universam Ecclesiam habere diximus, multa sunt capita. Nimirum ipse leges ecclesiasticas condit, quibus universa Ecclesia teneatur (1), conditas, cum opus est, relaxat (2), poenis animadvertit in eos, qui legibus non obtemperant (3), judicat graviores causas ecclesiasticas (4), habetque jus appellationum (5). Cum enim recta earum ratio sit, ut ab inferiore judice ad superiorem provocetur, ac denique ad eum, ultra quem progredi judicium non potest, facile intelligitur, in rebus ecclesiasticis appellandum demum esse Summum Pontificem, qui omnium est Princeps, et cujus judicium soli Deo subjicitur. Quod si in rebus civilibus semper postrema appellatio ad eum fertur, penes quem est summa earum rerum potestas, cur non etiam in rebus ecclesiasticis postrema haec appellatio dabitur ad Summum Pontificem, qui tamquam princeps, et caput Ecclesiae summam in his rebus potestatem habere debet?

(1) Initio Romani Pontifices uti demonstratum supra est *in prolegom. cap.* 3. §. 35. *not.* 2., *et* 3. generales leges uti plurimum in Concilio edere solebant, sed saepe etiam mandata sua comprehendebant literis, quibus omnes parere cogebantur. Plures sunt hujusmodi literae decretales, atque ex iis, ut omnes norunt, pars magna canonici juris conficitur. Dionysius Exiguus has decretales primus collegit sumpto initio a Siricio, sed tamen certum est, ab antiquioribus quoque Pontificibus datas fuisse similes literas, quae extant apud Constantium *Epist. Roman. Pontif.* Certe ipse Siricius *epist.* 1. *ad Himer. Tarraconen. cap.* 2. *col.* [illegible] Constantium *loc. cit.* memorat *missa ad provincias a venerandae*

memoriae praedecessore meo Liberio generalia decreta. Atque illa Siricii epistola *ad Himerium*, qua Sacerdotes, et Diaconi jussi sunt abstinere se ab uxoribus, quas ante sacros ordines duxerant quot in Hispaniis, uti observat Bianchius *della potestà e polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 3. §. 5. *tom.* 4. *pag.* 458. *et seq.*, turbas excitare debuisset, quod tollebatur vetus consuetudo earum regionum, et civili reipublicae damni aliquid inferri videbatur? Et tamen omnes Pontificiae legi paruerunt, ac Siricii successor Innocentius eamdem legem observari in Galliis voluit datis literis ad Victricium Rotomagensem, et Exsuperium Tolosanum apud Constantium *loc. cit. col.* 745. *seq. et col.* 789. *seq.* Dubitari vero non potest, quin hae literae vim legis habuerint; uti ostendit sanctio, seu poena constituta in eos, qui his legibus non obtemperarent. Qua eadem sanctione munitae sunt literae ceterorum Pontificum, uti patet ex Zosimo *epist.* 9. *ad Hesych. Salonit.*, Caelestino *epist.* 5. *num.* 3. apud Constantium *loc. cit. col.* 970. *et* 1074., Leone M. *epist.* 4. *cap.* 5. *opp. tom.* 1. 616. *edit. Ballerini Venet.* 1753. aliisque compluribus, quos omittimus, ne longiores simus. Confer Zacoariam *Antifebronio part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 1. *et cap.* 2., et confer librum Romae editum an. 1791. cui titulus *testimonianze delle Chiese di Francia ec. tom.* 1. *Istruz. Pastorale di M. Vescovo d'Amiens pag.* 25. 27. 31. 33. 43. 49. 67. 89.

(2) Ut relaxare quis possit legem, supra eam potestatem habeat necesse est. Hanc autem in leges ab universa Ecclesia conditas non alius habere potest, quam qui Ecclesiae caput, princepsque est, cujus in totam Ecclesiam fertur jurisdictio. Atque hanc quidem potestatem propriam Summi Pontificis agnovit ipsa Synodus Basileensis *in epist. Synod. num.* 3. apud Labbaeum *Concil. tom.* 17. *col.* 484., et agnovit ipse Dupinius *de antiquitat. Eccles. disciplin. dissert.* 4. *cap.* 2. §. 3. Sane plenae sunt ecclesiasticae historiae dispensationum, quae a Sede Apostolica concessae sunt. Paulo post initium IV. saeculi Melchiades P. decretum edidit *de Episcopis, qui quibuscumque locis, si duo essent ordinati, quos dissensio germinasset, is confirmaretur, qui fuisset ordinatus prior; alteri autem eorum plebs alia regenda provideretur*; et hanc quidem dispensationem laudat Augustinus *epist.* 53. *ad Glorium et Eleusium num.* 16. *pag.* 72. *tom.* 2. *opp. edit. Antuerp.* 1700. Eodem IV. saeculo ad exitum vergente Siricius *epist.* 1. *ad Himerium Tarraconen. num.* 19. apud Constantium *epistol. Pontific. Roman. col.* 636. iis, qui ignorantes sacram militiam indebite irrepsissent, veniam dedit, ut in ordine, quem tenerent, perversare possent, et initio V. saeculi Anastasius I. rogatu Episcoporum Africae Clericis, qui Don[illegible] ministra[illegible] [illegible]ibus, quorum munera exercuerant, cum in ea secta versarentur. Confer Codicem Canonum Ecclesiae Africau.

cap. 68. apud Justellum *Biblioth. jur. Can. tom.* 1. *pag.* 365. *edit. Paris.* 1661., Constantium *loc. cit. col.* 733. *et* 734., et Thomassinum *veter. et nov. Eccles. disciplin. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24. Illustris est etiam venia data a Simplicio Pontifice *epist.* 14. *ad Zenon.*, apud Labbaeum *tom.* 5. *Concil. col.* 110. rogatu Zenonis Imperatoris, qua firmata est ordinatio Episcopi Antiocheni, qui contra Nicaenos Canones creatus fuerat. Synodus Romana VI. apud Labbaeum *tom.* 5. *Concil. col.* 509. *edit. Venet.*, quae pluribus constabat tum Italiae, tum aliarum provinciarum Episcopis, mirifice approbavit testimonium, quod tulit Symmachus Pontifex de auctoritate Sedis Apostolicae concedendarum dispensationum, quae temporum ratio postularet. Consule Thomassinum *veter. et nov. Eccles. Disciplin. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24., Natalem Alexandrinum *Hist. Eccles. histor. V. saecul. cap.* 1. *art.* 8. *tom.* 5. *pag.* 8., *et de Photian. schismat. dissertat.* 4. §. 22. *in fin. pag.* 358. *tom.* 6. *edit. Venet.* 1776., Mamachium *advers. auctor. opusc. quid est Papa? epist.* 3. §. 11. *tom.* 1. *pag.* 232. *edit. an.* 1787.; et doctissimum Card. Gerdilium *Confutazione di due libelli contro il breve super soliditate tom.* 1. *pag.* 35. 115. *seq. et tom.* 2. *pag.* 129., a quibus et alia dispensationum exempla referuntur.

(3) *Quae enim*, inquit Sanctus Caelestinus P. *epist.* 5. *num.* 3. apud Constantinum *loc. cit. col.* 1074., *sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per severitatem congruentem regulis vindicemus.* Nota sunt omnibus quae contra quartadecimanos, contra rebaptizantes, contra Pontificiis legibus non parentes a Victore, Stephano, ceterisque aliis Pontificibus gesta sunt. Consule praeterea: quae superiore *not.* 1. diximus de paena adversus eos constituta, qui Pontificiis legibus non parerent.

(4) Jus hoc, quo in qualibet societate potiri debet quisquis in ea supremum est caput, et summam habet jurisdictionem, semper Romanos Pontifices exercuisse certum est; atque hinc ad Sedem Apostolicam graviora quaeque negocia semper referri consueverunt, ut de iis judicium ferret. *Si majores causae*; inquit Innocentius I. *epist.* 2. *ad Victric. Rotomagen. cap.* 3. apud Constantium *loc. cit. col.* 749., *in medium fuerint devolutae ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, et beata consuetudo exigit, post judicium Episcopalem referantur.* Sed dignus praesertim cura, et observatu est Bonifacii I. locus *epist.* 15.; ubi statuitur graviores causas statim, primoque judicio ad Sedem Apostolicam esse deferendas, ac multis, ut ipse inquit *num.* 6. *col.* 1042. apud Constantium parere ostenditur *documentis maximas Orientalium Ecclesias in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore; sedem semper consuluisse Romanam, et quoties usus exegit, ejus auxilium postulasse.* Eadem haec sententia expressa est in Capitularibus Regum Francorum *Capitular. Aquisgranen. an.*

803. apud Balutium *tom.* 1. *cap.* 4. *col.* 270. *edit. Venet.* 1772. ubi de gravioribus quibusdam rebus ecclesiasticis visum est *Apostolicam Sedem consulere, jubente canonica auctoritate, atque dicente: si majores causae in mediam fuerint devolutae, et beata consuetudo exigit,* incunctanter *referantur.* Confer etiam Zosimum *epist. ad Episc. Galliae* apud eumdem Constantium *col.* 938., Sixtum III. *epist.* 8. *ad Synod. Thessalon. col.* 1263. *eod. loc.* Leonem M. *epist.* 5. 6. 13. 14. *tom.* 1. *col.* 519. 622. 678. 683. *edit. Ballerin.* Atque hi omnes, cum de hoc jure loquuntur, semper illud antiqua consuetudine receptum ostendunt, ut proinde risum moveant, qui etiam ab hoc jus Sedis Apostolicae pertrahunt Isidorianas Decretales, quae multo postea prodierunt. Quid? Aliarum insignium Orientalium Sedium hac in re praerogativam quis ignorat? Antiochenae Sedi, quae S. Petrum habuit auctorem, hoc jus in toto Oriente ejusdem Sedis Antistiti Alexandro assueruit Innocentius I. *epist.* 24. *num.* 1. apud Constantium *col.* 852. *Ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic et ceteros non sine permissu, conscientiaque tua sinas Episcopos procurari.* Et rationem post pauca addit: *quo enim te maxima expectat* (hoc est ut explicant Constantius *ad te pertinet*) *cura, praecipue tuum debent mereri judicium.* Quid dicam de Episcopo Constantinopolitano; postquam in eam civitatem imperii sedes translata est. Socrates *histor. ecclesiastic. lib.* 7. *cap.* 28. *pag.* 317. *edit. Taurin.* 1747. legem memorat, *qua sancitum est, ne praeter sententiam Episcopi Constantinopolitani ulla fiat Sacerdotis* (idest Episcopi) *ordinatio.* Extat quoque Theodosii lex ad Philippum Praefectum Praetorio Illyrici *leg.* 45. *Cod. Theodos. de Episc. et Cleric.* quae cautum est, ut Illyricanis provinciis *si quid dubietatis emerserit, id oporteat non absque scientia viri reverendissimi sacrosanctae legis antistitis urbis Constantinopolitanae, quae Romae veteris praerogativa laetatur, conventui Sacerdotali, sanctoque judicio reservari.* Profecto si hoc privilegium concessum est Episcopo Constantinopolitano, quod ea urbs *Romae veteris praerogativa laetatur,* potiori jure dici debet affixum Romanae Urbis Episcopo, ut in causis gravioribus nihil sine ejus scientia, et consensu fieret. Ea lex revocata quidem deinceps fuit: sed cum fuerit e medio sublata, ne jura Summi Pontificis aliquid capere detrimenti, manifestum est eadem jura, quae ut integra servarentur, lex illa abrogata fuit, in Episcoporum, aliisque gravioribus causis confirmata fuisse.

(5) Jus appellationum, inquit Natalis Alexander *histor. Eccles. saecul.* 4. *dissert.* 28. *de jur. appellationum etc. tom.* 4. *pag.* 462. *edit. Venet. an.* 1776., *est appendix Primatus S. Petro, et ejus successoribus a Christo collati, non est a Synodo Sardicensi, aut quavis alia institutum.* Revera complurima sunt exempla appellationum; quae ante Synodum Sardicensem ad Sedem

Apostolicam delatae sunt. Videnda in primis est dissertatio Romae edita anno 1768. *de appellationibus ad Romanum Pontificem*, et Joannis Marchetti dissertatio item Romae edita an. 1785. *Del Concilio di Sardica, e de' suoi canoni su la forma de' giudizj ecclesiastici.* Verum de appellationibus ad Sedem Apostolicam agam copiose *lib. III.*

§. XVII. Ipse etiam Superioris jurisdictione solvit, quos solvendos judicat (1), plenarias Indulgentias largitur (2), generale Concilium indicit, eique praesidet vel per se, vel per Legatos suos, atque ejus decreta confirmat (3). Quis enim omnes vocavit Episcopos, et eorum coetui praesidebit, et constituta confirmabit, nisi qui omnium est caput, qui omnes in unum commune centrum unitatis conjungit, et sine quo neque Episcopi universam Ecclesiam repraesentare, neque eorum decreta Ecclesiae universae decreta haberi possunt?

(1) Consule Sanctum Bernardum *de considerat. lib. 3. cap. 4. num. 14. opp. tom. 2. pag.* 192. *edit. Venet.* 1765., et vide etiam Natalem Alexandrum *histor. saecul.* 11. *et* 12. *cap.* 7. *art.* 8. *pag.* 155. *tom.* 7. *cit. edit. Venet. et dissert.* 12. *de sacr. Synod. Trident. art.* 16. *schol.* 13. *tom.* 9. *pag.* 584. Verum ea de re alius erit agendi locus.

(2) Concilium Lateranense IV. *cap.* 62. apud Labbaeum *tom.* 13. *Concil. col.* 999. *edit. Venet.*, Constantiense in Bulla Martini V. *inter cunctas ibid. tom.* 16. *col.* 762., Sanctus Thomas *supplem.* 3. *par. quaest.* 26. *art.* 3.

(3) Confer quae supra diximus *in prolegomen. cap.* 3. §. 38. *not.* 1. 2. 3.

§. XVIII. Et quoniam Summo Pontifici non solum ovium, sed etiam pastorum gubernatio, totiusque Ecclesiae procuratio commissa est, curam etiam, et sollicitudinem habere debet Episcoporum, qui particulares Ecclesias regunt. Quare ipse creat (1), ac transfert Episcopos (2),

eorumque arctat, et constringit potestatem, quam obnoxiam habet (3), eosdem propter crimina Episcopatu dejicit (4), atque etiam restituit (5), Episcopatus constituit (6), et plures in unum conjungit, aut unum distrahit in plures (7), cum alterutrum postulat Ecclesiae utilitas, cujus solicitudo Summi Pontifici incumbit.

(1) A Sixto Pontifice septem in Galliis Episcopos constitutos fuisse narrat Gregorius Turonensis *Hist. Franc. lib.* 1. *cap.* 28. *col.* 23. *edit. Paris.* 1699., *et Tom.* 2. *Rerum Gallic. et Francic. Mart. Bouquet Paris.* 1739. *pag.* 147. eodem Pontifice *primum in Rhemensem Metropolim directum* fuisse Sixtum scribit Hincmarus Rhemensis *Opusc.* 33. *cap.* 16. *pag.* 431. *Tom.* 2. *edit. Paris.* 1645. Primus Scotorum Episcopus Palladius, eoque vita functo Patritius a Caelestino P. creatus est Prosper *in Chronic. col.* 744. *edit. Paris.* 1711. Beda *lib.* 1. *histor. Gen. Angl. cap.* 13. *pag.* 55. *edit. Cantabr.* 1643. Marianus Scotus *lib.* 2. *aetat.* 6. *ad an.* 432. Alia multa ea de re monumenta habes apud Joannem Diaconum *in vit. S. Gregorii M. lib.* 3. *cap.* 7. *opp. S. Gregor. tom.* 4. *col.* 86. *edit. Maurin. Paris.* 1705., et aliud apud Optatum Milevitan. *contra Parmen. lib.* 1. *pag.* 28. *edit. Paris.* 1676. quem in locum vide Albaspin. *in not.* Mitto cetera, ne nimius videar. Concilium Tridentinum *sess.* 25. *can.* 8. *Si quis*, inquit, *dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos, et veros Episcopos ... anathema sit.* Itaque si a Concilio tamquam catholicum dogma definitum est, veros, ac legitimos esse Episcopos, qui a Summo Pontifice creati sunt, facile intelligitur, legitimam esse Pontifici creandorum Episcoporum potestatem, sine qua illi veri, ac legitimi Episcopi haberi non possunt. Confer Hallierium *de sacr. elect. par.* 3. *lib.* 1. *sess.* 5. *cap.* 4. §. 1. *num.* 18., *et art.* 3. §. 6. *num.* 45. *et* 55., Bertium *de theolog. disciplin. lib.* 36. *cap.* 13. *num.* 8, et doctissimum Cardinalem Gerdilium *Confutazione di due libelli diretti contro il Breve super soliditate tom.* 1. *pag.* 12. *et seq.*

(2) *Cap.* 2. *de transl. Episc.* Hic etiam injusti osores Sedis Apostolicae in scenam revocant Isidorianas decretales, quasi per eas tantum Summi Pontifices jus transferendi Episcopos obtiuuerint. Ut mittam Febronium, Eybellium, ceteros hujusmodi, id audacter praedicat Dominicus Cavallarius in *Institut. can. par.* 1. *cap.* 22. §. 6. Sed hi omnes vehementer errant. Nam multo ante, quam Isidori collectio prodiret, Bonifacius I. uti constat ex

ejus *epist.* 4. *et* 15. apud Constantium *col.* 1019. *et* 1039. rogatus a Coryuthiis Perigenis translationem permisit ; itemque auctoritate Caelestini I. uti narrat Socrates *Histor. Eccles. lib.* 7. *cap.* 4. *par.* 390. *edit. cit.* Proclus Cizici Episcopus ad Constantinopolitanam Ecclesiam translatus est. Quin etiam cum Barchinonenses vehementer cuperent suae Civitatis Episcopum habere Irenaeum, qui jam in ejus diaecesis municipio Episcopatum obtinebat, preces ea de re dederunt ad Tarraconensem Episcopum Provinciae Metropolitam. Is habita Synodo probavit desiderium Barchinonensium, eaque de re literas dedit ad Hilarium Pontificem, ut permitteret translationem, quam Provincialis Synodi auctoritate fieri non posse sentiebat. Pontifex, re diligenter expensa, probare noluit hanc translationem, et ideo facta non est, quamquam ejus magnum esset desiderium Barchinonensium, et magna voluntas Synodi Tarraconensis. Illustre etiam Episcopalis translationis exemplum est in S. Gregorii M. *epist.* 79. *lib.* 1. *col.* 563. *tom.* 2. *edit. Maurin. Paris.* 1705., per quam a Summo Pontifice Martinus a Tainatensi Ecclesià ad Saonensem translatus fuit. Neque certe fieri secus potest : quoniam opus est auctoritate Summi Pontificis, a quo relaxentur leges Ecclesiasticae, quibus vetitae sunt Episcoporum translationes; tollaturque vinculum, quo Episcopos suae Ecclesiae alligatur. Quin ex Capitularibus Regum Francorum constat, Reges ipsos a Summo Pontifice veniam postulasse, ut penes se Episcopum retinere possent; adeo certum habebatur, etiam ante editas Isidorianas decretales, sine venia Sedis Apostolicae Episcopum deserere non potuisse Ecclesiam, cui addictus erat. Nam in Capitulari Francofordiensi *anni* 794. apud Balutium *cap.* 53. *tom.* 1. *col.* 195. habentur haec : *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, ut a Sede Apostolica, idest ab Hadriano Pontifice, licentiam habuisset, ut Angilramnum Archiepiscopum in suo palatio assidue haberet propter utilitates Ecclesiasticas.* Quod etiam habet Epistola 30. Codicis Carolini *pag.* 226. *tom.* 1. *edit. Cenni Romae* 1760., qua Paulus I. Summus Pontifex Pippino Regi facultatem tribuit apud se retinendi Georgeum Episcopum, et Petrum Presbyterum.

(3) Audiatur ea de re Gersonius, qui certe nimii studii in Sedem Apostolicam suspectus videri non potest, *de Stat. Eccles. consider.* 3. *de Stat. prael. pag.* 532. *tom.* 2. *edit. Antuerp.* 1706. *Status*, inquit, *praelationis Episcopalis habuit in Apostolis, et successoribus usum, vel exercitium suae potestatis sub Papa Petro, et successoribus ejus, tamquam sub habente, vel habentibus plenitudinem fontalem episcopalis auctoritatis. Unde et quoad talia minores Praelati scilicet Curati subsunt Episcopis, a quibus usus suae potestatis quandoque limitatur, vel arcetur; et sic a Papa potest fieri circa Praelatos majores ex certis, et rationa-*

bilibus causis, *non est ambigendum*. Confer. Ballerinium *de potest. Eccles. Summ. Pontific. etc. cap.* 1. §. 16. *pag.* 16. *seq. edit. Augustae Vindelic.* 1770., *et* Cl. Cardinalem Gerdilium *Confutazione di due libelli ec. tom.* 1. *pag.* 25. *et seq. et tom.* 2. *pag.* 77.

(4) Secundo Ecclesiae saeculo Victor Pontifex, cum Asianos Episcopos, qui Judeorum more ipsa luna 14. pascha celebrabant, sacris interdicere vellet, ejus potestatem agnovit, atque probavit S. Irenaeus, uti patet ex fragmento *ejus epistol. ad Victor. pag.* 340. *opp. edit. Massueti Paris.* 1710., licet de impetranda a Summo Pontifice pro iis venia magnopere laboraret. Vide Eusebium *Histor. Eccles. lib.* 6. *cap.* 24. *pag.* 245. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Eadem poena S. Stephanus rebaptizantes plectere volebat, neque umquam hanc potestatem Summi Pontificis in discrimen revocavit S. Cyprianus, quamquam ipse potissimum contra Stephanum illam rebaptizantium opinionem tueretur. Quin ipse Cyprianus camdem potestatem agnovit *ep.* 68. *pag.* 291. *edit. Amstelaed.*, ubi rogat Stephanum P. his verbis: *dirigantur in provinciam*, *et ad plebem Arelate consistentem a te literae*, *quibus abstento Marciano alius in loco ejus substituatur.* Paulo ante quam illa Stephanus gereret contra rebaptizantes, S. Cornelius P. eadem potestate usus est contra Novatianum, uti patet ex ejus *epist.* 9. *ad Fabium Antiochenum* apud Constantium *epist. Rom. Pontif. col.* 145. *et seq.* Pertinent haec ad II. et III. Ecclesiae saeculum. Quarto autem saeculo Julius I. graviter objurgavit Eusebianos, quod S. Athanasius in Antiocheno Conciliabulo de Episcopatu dimotus fuerat, quod sine auctoritate Sedis Apostolicae fieri non poterat. *An ignoratis*, inquit, epist. 1. apud Constantinm *num.* 22. *col.* 386., *hanc esse consuetudinem ut primum nobis scribatur*, *et hinc quod justum est decernatur?* Quam consuetudinem ab Julio memoratam ne quis ad solam Alexandrinam Ecclesiam referendam putet faciunt Socrates *Histor. Eccles. lib.* 2. *cap.* 17. *pag.* 95. et Sozomenus *lib.* 5. *cap.* 8. *et* 10. *pag.* 102., *et* 105. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720., qui illud quod Julius proponit, generali Ecclesiae canone receptum ostendunt. Ad hoc idem saeculum spectat depositio Timothei Episcopi Beriti, quam Romae absolvit S. Damasus, et quam cum postulassent Orientales ignari eorum, quae jam ipse gesserat, respondit *epist.* 14. *num.* 3. *col.* 574. apud Constantium: *quid igitur depositionem Timothei a me denuo postulatis*, *qui et hic judicio Sedis Apostolicae*, *praesertim etiam Petro Alexandrinae Urbis Episcopo depositus est una cum Magistro suo Apollinario?* Praeclarum etiam hujus Pontificiae potestatis monumentum occurit V. saeculo in depositione Nestorii Patriarchae Constantinopolitani, quem S. Caelestinus ab Episcopatu ejiciendum pronunciavit, *nisi intra decem dies ab hujus conventionis die numerandos pravas praedicationes suas scripta professione con-*

demnaret; uti loquitur ipse Caelestinus *in epist.* 11. *ad Cyrillum Alexan. num.* 4. *col.* 1106. apud Constantium. Saeculo VI. Agapetus Antimum deposuit, ejusque loco Mennam Patriarcham Constantinopolitanum constituit, de qua quidem re ita loquitur Natalis Alexander *histor. saec. VI. cap.* 2. *art.* 7. *pag.* 544. *tom.* 5. *edit. Venet.* 1776. *Primatum gloriosius exercere non potuit Romanus Pontifex, quam Constantinopolitanum Patriarcham haereticum exauctorando, et in ejus locum alium ordinando idque nulla synodo invocata.* Vide epistolam synodicam Concilii Tricassini ad Nicolaum I. P. *tom.* 10. *Concil. Labbaei col.* 378. *et* 379. *edit. Venet. Coleti* epistolam 3. Simplicii P. *ibidem tom.* 5. *col.* 96. S. Bernardum *epis.* 239. *ad Eugen. opp. tom.* 1. *pag.* 102. *edit. Venet.* 1765.

(5) Longum esset omnia colligere exempla Episcoporum, quod gradu motus Sedes Apostolica omni aetate restituit; pauca tantum indicabo, ex quibus de hoc jure certissimo Summorum Pontificum facile est judicare. S. Cyprianus *epist.* 68. *pag.* 114. *edit. Rigaltii Paris.* 1666. de Basilide justas ab causa deposito agens, *Roma pergens*, inquit, *Stephanum Collegam nostrum longe positum, ac tacitae veritatis ignarum fefellit, ut exambiret, reponi se in Episcopatum, de quo fuerat juste depositus* Ergo restituendi potestatem in Stephano Pontifice agnovit. Saeculo consequenti Eustachius Senastenus Episcopus cum in Concilio Militensi Arianorum depositus fuisset, provocavit ad Liberium Pontificem, cujus sententia Sedi suae restitutus fuit, uti testatur S. Basilius *epist.* 263. *num.* 3. *pag.* 406. *tom.* 3. *opp. edit. Maurin. Paris.* 1730., oblatisque literis ejusdem Pontificis susceptus est a Patribus Concilii Tyanensis, quamvis antea haereseos Arianae suspectus fuisset. *Quae nam autem.* inquit S. Basilius, *sint illi a Beatissimo Episcopo Liberio proposita, et ad quae consenserit, nobis clam est; nisi quod epistolam attulit, qua eum restituebat, eaque ostensa Concilio Tyanensi, in suum locum restitutus est.* Quin etiam cum ipse Eustachius deinceps in errores iterum lapsus fuisset, omnes Episcopi dioeceseos Ponticae in Tyanensi Synodo congregati eum damnare ausi non sunt, nisi primum de ejus crimine certiorem facerent Summum Pontificem, ab eoque facultatem impetrarent, uti constat ex epistola Basilii, cujus nunc mentionem feci. Ac tanti quidem ipse Basilius faciebat literas Summi Pontificis, ut eas *Principatus tesseras* appellaret, sicuti patet ex ejus vita *cap.* 10. *num.* 5. *tom.* 3. *opp. pag.* 72. *edit. Paris.* 1730. S. Joannes Chrysostomus non solum a Synodi judicio, a quo e gradu dejectus fuerat, ad Innocentium P. provocavit, sed etiam suas proposuit quaerelas adversus Teophilum Patriarcham Alexandrinum, ceterosque Episcopos, a quibus injuriam acceperat, rogavitque Pontificem *in ejus vita opp. Chrysostom. tom.* 13. *pag.* 9. *edit. Montfauconii Paris.* 1738. his verbis

rogo ut per epistolas denuntietis ea ; quae tam inique acta sunt ab una parte, absentibus nobis, et non declinantibus judicium, nullum habere robur, sicut ex sua natura nullum habent ; et ut qui talia ausi sunt, ecclesiasticarum legum poenis subijciantur. Nos igitur, qui nec convicti, nec reprehensi sumus, nec rei demonstrati, literis vestris frui date, et charitate vestra, ceterisque omnibus, ut antea. Qua in controversia etiam Theophilus, qui omnes illas contra Chrysostomum turbas excitaverat, ad Innocentium provocavit, datis literis, *quibus lectis*, uti narrat Palladius *loc. cit. pag.* 4. *Beatus Papa Innocentius parum abfuit, quin temeritatem Theophili, atque superbiam condemnans exhorresceret, quod et solus scripsisset, nec claram ejus notitiam misisset, aut cur, aut quibus assumptis negociis Joannem deposuisset.* Pontifex Chrysostomum restituit, uti ostendit Palladius *loc. cit. pag.* 9. *seq.*, neque Alexandrum Antiochenum Patriarcham, et Acacium Beronensem Episcopum Apostolicae communionis participes fecit, nisi primum *omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati, et vere Deo digni Sacerdotis Joannis*, uti ipse loquitur in *epist.* 19. *ad Alexandrum Antioch. num.* 1. *col.* 845. apud Constantium. Pertinet etiam ad hunc locum restitutio Theodoriti Episcopi Cyri, quam S. Leo M. fecit uti patet ex ejus *epist.* 120. ad ipsum Theodoritum *tom.* 1. *opp. col.* 1218. *edit. Ballerin.*, quaeque etiam Concilio Chalcedonensi probata est *act.* 8. *tom.* 4. *col.* 1523. *collect. Labbaei*, Hadriani Episcopi Thebani, quam S. Gregorius M. absolvit, uti constat *ex ejus epist. col.* 627. *tom.* 2. *edit. Maurin. Paris.* 1705., at quae omnium, quas commemoravi, antiquissima est restitutio S. Athanasii, de qua late agitur *in dissertatione Romae edita an.* 1768. *de appellationibus ad Romanum Pontificem.*

(6) Confer. Innocentium I. *epist.* 25. *ad Decent. Eugubin. num.* 2. apud Constantium *epist. Rom. Pontificem col.* 856., et Gregorium M. *lib.* 2. *ep.* 14. *col.* 578. *tom.* 2. *opp. edit. Maurin. Paris.* 1705., et confer etiam Zaccariam *in Anti-febronio par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *tom.* 3., ubi multa, et praeclara ea de re exempla colligitur.

(7) Vide S. Leonem M. *ep.* 66. *ad Episc. Metropol. Arelat. cap.* 2. *opp. tom.* 1. *col.* 999. *edit. Ballerin. Venet.* 1753; et S. Gregorium M. *lib.* 1. *epist.* 8. *ad Bacaudum Formien. Episc. tom.* 7. *opp. edit. Venet. an.* 1770. *pag.* 12. *lib.* 2. *epist.* 45., *ad Benenatum Episc. pag.* 142. *epist.* 50. *ad Joan. Episc. pag.* 150. *lib.* 3. *epist.* 20. *ad Gratiosum Episc. pag.* 178. *lib.* 6. *epist.* 10., *ad Bonifacium Episc. pag.* 357. *lib.* 4. *epist.* 29., *ad Januar. Episc. pag.* 256., *et seq.* qui quidem Minturnensem dioecesim Formiensi, Misenatem Cumanae, Trium Tabernarum Velitranae, S. Anthemianam Nomentanae, Carinensem Rhegiensi junxit, Phausania-

nam autem a Calaritana divulsit. Recte igitur, vereque scripsit Urbanus II. *epist.* 4. *ad Rainoldum Remensem tom.* 12. *concil. collect. Labbaei col.* 741 Apostolicae Sedis esse *Episcopatus conjunctos disjungere, aut etiam novos construere.*

§. XIX. Sunt et alia Pontificiae potestatis capita, quae omnia pertinent ad amplam illam jurisdictionem, qua ubique fruitur Summus Pontifex, atque ad curam, et solicitudinem, quam habere debet, Ecclesiae universae. Ea sunt, ut Breviarium, et Missale Romanum corrigat, ac mutet (1), ut Regulares Ordines approbet, atque confirmet, eosdemque etiam justis de causis e medio tollat (2), ut insignes pietate viros albo Beatorum, vel Sanctorum adscribat (3), ut propter amplam, quam habet in tota Ecclesia jurisdictionem ubique terrarum pontificalia exercere solus possit (4). Cetera, quae ad Summum Pontificem pertinent, suis locis opportunis explicabimus.

(1) Olim unusquisque Episcopus suae dioecesis liturgiam moderabatur, quae tamen a catholicae Ecclesiae doctrina non discreparet. Atque hinc orta est diversitas illa caeremoniarum, et precum, quae occurrit in liturgiis SS. Basilii, Chrysostomi, Ambrosii, de quibus agit Cardinalis Bona *rer. liturg. lib.* 1. *cap.* 6. *tom.* 1. *pag.* 90. *et seq. edit. Taurin. an.* 1747. Sed denique utilitas concordium precum, et illa, quae ex crebra rerum mutatione oriebantur, incommoda fecerunt, ut S. Pius V. *in const. Quo primum* 147. *pag.* 116. *tom.* 4. *par.* 3. *Bullar. edit. Mainardi* in divinis officiis, sacrisque peragendis ab omnibus servari voluerit ordinem Ecclesiae Romanae, quae aliarum mater, et magistra est.

(2) Honorius III. SS. Dominici, et Francisci Ordines confirmavit, quo quidem facto evidenter ostendit, jus esse Romani Pontificis novos Ordines non instituere solum, sed etiam confirmare. Concilium Lugdunense II. oecumenicum *can.* 23. apud Labbaeum *concil. tom.* 14. *col.* 535. *edit. Venet.* sanxit, ut Ordines post Concilium Lateranense instituti nec tamen a Sede Apostolica confirmati supprimerentur. Itaque Synodus novorum confirmandorum Ordinum in Summo Pontifice potestatem agnovit. Pergit eadem Synodus *loc. cit.* jubetque consistere Ordines post Lateranense Concilium institutos, atque ab Apostolica Sede confirmatos.

(3) Alexander II. Sedi Apostolicae reservavit potestatem referendi in Sanctorum numerum eos, qui heroica virtute claruissent. Ambigi vero non potest, quin haec reservatio jure, et merito facta fuerit; et Synodus quidem Constantiensis *sess.* 20. *col.* 385. *tom.* 16. *concil. Labbaei* id jus Concilio oecumenico, et Pontifici adscribit. Revera si vetus est regula, quod majores causae ad Apostolicae Sedis judicium deferantur, uti demonstratum supra est, si Romani Pontifices pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare, ut inquit Sinodus Tridentina *sess.* 14. *cap.* 7. *de poenitent.*, quis neget, eos sibi reservare potuisse causam de *canonizatione* Sanctorum, quae gravissima per se est, et ad virtutem celebrandam, atque ad rem Christianam cunctam pertinet? Jam inde a saeculo V., vel certe non multo post acta Martyrum ad Summum Pontificem *ex more* mitti consuevisse testatur Mabillonius *acta SS. Ordin. S. Benedict. praef. in saec. V. num.* 93. *pag.* 46. *edit. Venet., ut vel ab eo auctoritatem acciperent, vel ut in Romano Scrinio asservarentur, vel denique ut in Romanae Ecclesiae dyptichis Martyres locum obtinerent.* Atque ita quidem scribit Mabillonius, quoniam se in veteri codice legisse tradit; *gesta B. Martiris, ut moris erat, Urbis Romae Episcopo transmissa fuisse, ut sacris Martyrum memorialibus inderentur etc.* Ex quo intelligitur, jam inde ab eo tempore acta Martyrum *sacris memorialibus* rite *indi* non potuisse, nisi, *ut moris erat*, ad Pontificem transmissa, ab eoque iisdem *memorialibus* indita fuissent. Videndus ipse Mabillonius *loc. cit. num.* 191. *pag.* 52. *seq.* qui plures refert a Romanis Pontificibus inter sanctos relatos. Confer etiam Benedictum XIV. *de Beatific., et Canonizat. SS. lib.* 1. *cap.* 10. *et* 11., et Mamachium *in Auctor. Opusc. Quid est Papa? epist.* 3. §. 13. *pag.* 264. *et seq.*

(4) Sexcenta hujus generis tum antiqua, tum recentia monumenta afferre possem, sed operis brevitas impedimento est. Unum afferam ex Joanne P. I.; qui initio saeculi VI. die Dominico Resurrectionis in Ecclesia Constantinopolitana latino ritu pontificalia exercuit. Confer Pagium *in Baronium ad an.* 525. *num.* 4. *pag.* 340. *tom.* 9. *edit. Lucae cit.*, et Card. Orsium *Hist. Ecclesiast. lib.* 39. *num.* 23.

§. XX. Atque ea, quae diximus, jura sunt Romani Pontificis in tota Ecclesia, quoniam in totam diffunditur Primatus, quem ipse habet tamquam Petri successor, quique a Romana Sede disjungi non potest. Cum enim Christus Prima-

tum attribuerit Petro, atque iis, qui Petro in Episcopatu succederent, cumque ipse Sedem posuerit Romae, ubi mortuus est, sequitur, ut tantum Romani Pontifices Petri successores sint. Quare Primatus adimi Romanis Episcopis, atque in alium Episcopum transferri non potest, quoniam si transferretur, hic non esset Petri successor; at vero nonnisi Petri successores voluntate, institutioneque Dei Ecclesiae principatum habere debent (1).

(1) Cum Petrus, ut inquit Benedictus XIV. *de Sinod. dioeces. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 1. Romae sedem constituerit, eamque usque ad mortem retinuerit, *sive id evenerit ex divino praecepto, seu expressa revelatione ipsi Petro specialiter a Deo facta, sive ex sola voluntate Petri, licet divinitus inspirata; inde factum est, ut supremi Pontificatus praerogativa ita insita remanserit Romanae. Sedi ut qui in hac Petro succedit, necessario succedat in totius Ecclesiae primatu Petro, ejusque legitimis successoribus a Christo collato.* Confer praeter eumdem Benedictum, Ballerinium *Vindic. auctor. Pontific. etc. cap.* 8. §.2. *pag.* 225. *et seq. Augustiae Vindelic. an.* 1770. Mamachium *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? epist.* 6. *num.* 2. *pag.* 63. *et seq.* Dissertationem Augustoduni editam an. 1782. cui titulus *Epistola Sillasipi a Lapide in causa, an Summus Pontificatus a Romana Ecclesia avelli, et alio trasferri possit?* Bolgenium *L' episcopato, ossia della potestà di governare la Chiesa par.*1.*cap.*3.*num.* 29. *ad* 40.*pag.* 59. *et seq.*, et doctissimum Card. Gerdilium *Confutazione di due libelli ec. tom.*1. *pag.*175. *et tom.* 2. *pag.* 73. 80. 182. *et* 190. Primus autem Photius vir schismaticus, ut animadvertit ipse Cardinalis Gerdilius *loc. cit. tom.* 2. *pag.* 81. totius Ecclesiae Primatum ex cathedra antiquae Romae ad Sedem novae Romae transferre posse putavit, quem errorem antea conclusum, in regione schismaticorum integravit Wicleffus propositione illa, quam Synodus Constantiensis damnavit: *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.*

§. XXI. Sed Summus Pontifex est etiam Episcopus Urbis Romae, Archiepiscopus, et Metropolita Romanae Provinciae (1), Primas Italiae;

Patriarcha Occidentis. Nec praetereunda potestas *temporalis*, sive *politica*, quam habet in tota ditione ecclesiastica, more Principum ceterorum, qui summo potiuntur imperio. Potestas haec sive repetatur ex consensu populorum, sive ex Principum donationibus, sive ex diuturna praescriptione, sive etiam ex onerosis contractibus, tam justum porro est, tamque legitimum pontificium imperium, ut nemini potiora jura esse possint (2).

(1) Jus metropoliticum Summi Pontificis ultra centesimum ab urbe lapidem producendum negant Jacobus Gothofredus, et Claudius Salmasius, quoniam hoc locorum intervallo contineri putant *suburbicarias Ecclesias*, *quarum solicitudinem gerere* Pontificem, ex *can.* 6. *Nicaeno* inquit Rufinus *histor. lib.* 10. *cap.* 6. *int. Auctor. Histor eccl.pag.*221. *Basileae* 1528. Sed longe ampliores hujus metropolitici juris fines esse, demonstrat Sirmondus tribus, quos adversus Gothofredum, et Salmasium evulgavit libris, quorum primus inscribitur, *Censura conjecturae anonymi scriptoris de suburbicariis regionibus, et ecclesiis*, alter *Adventoria causidico Divionensi adversus Amici ad Amicum Epistola, de suburbicariis regionibus, et ecclesiis cum censura conjecturae alterius anonymi*, tertius *Propempticum*. Confer Bianchium *della potestà e della polizia della Chiesa lib.*2. *cap.*2. §.16., et Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 2. *cap.* 2., qui jus metropoliticum Summi Pontificis explicat copiose, et diligenter. Non tamen iisdem terminis Romana provincia omni aetate definita est, cum eam lapsu temporum ipsi Romani Pontifices, novis constitutis sedibus Metropolitanis, imminuerint. Innocentius III. *in can.*5. *de Offic. vicar.* Romanam provinciam inter Capuanam, et Pisanam sitam dixit. Sed aliae deinceps a Summis Pontificibus factae sunt ejus provinciae distractiones, et ideo quamquam ea nunc etiam posita dicatur inter Capuanam, Pisanamque provinciam, secundum Innocentii decretalem, tamen revera conficitur ex illis tantum Episcopis, qui inter utramque illam provinciam sedent, ac nulli Archiepiscopo subjecti sunt.

(2) Vid. Card. Orsium *del dominio temporale dei Papi*, et *Monumenta dominationis Pontificiae*, sive *Codicem Carolinum* editum a Cennio Romae 1760.

SECTIO II.

DE CARDINALIBUS, ET LEGATIS.

§. XXII.

Explicandae, exercendaeque potestatis causa Pontifex habet Curiam, et Senatum. Curiam conficiunt Ministri, quorum alii suo funguntur munere in Dataria, alii in Cancellaria, alii in Foro judiciario (1). Senatum autem constituunt Cardinales, quo nomine appellantur *Coadjutores et Collaterales* (2) Summi Pontificis, quorum est eum consilio juvare in Ecclesiae regimine, et administratione (3). Hoc nimirum munus est, semperque fuit Romanorum Cardinalium; quo probe stabilito, et fixo, de vera hujus amplissimae dignitatis origine non obscurum, neque incertum judicium est (4).

(1) Vid. Card. de Luca *Relatio Romanae Curiae:*

(2) Ita Cardinales vocat S. Bernardus ad Eugenium III. *de Consider. lib.* 4. *cap.* 4. *col.*444. *vol.*1. *edit. Paris.* 1719. *et epist.* 237. *col.* 233. inquit Cardinalium esse opem ferre Pontifici in regimine Ecclesiae universae.

(3) *C.* 17. *de elect. in* 6. *Conc. Trid. sess.* 25. *de reform. cap. in fin.*

(4) Confer Cennium apud Catalanum *in praef. ad annal. Muratorii tom.* 5. *par.* 1. *pag.*33. *edit. Romae, et praef. ad ejusdem dissertationes tom.* 3. *par.* 1. *pag.*14. *et in not. ad disser.* 61. *p.*3.

et 15. *tom.* 3. *p.* 2. Santinellium *in disser. della dignità del Cardinalato inter opuscula Angeli Calogerà tom.* 26.*pag.*397., Card. Bromatum *disser. dell' antica preminenza del Cardinalato*, Cohellium *Notit. Cardinal.*, Platum *de Cardin.dignit. et offic.cap.*2. §. 1. *ad* 3. *pag.*23. *Romae* 1758., et Josephum Tamagnam *origine, e prerogative dei Cardinali.*

§. XXIII. Omnes Ecclesiae suum semper habuere Senatum, et Presbyterium conflatum ex Presbyteris, et Diaconis (1), quorum consilio Episcopus in regenda dioecesi utebatur. Itaque et Ecclesia Romana semper habuit Senatum suum (2), quique eum conficiunt, semper praestare debuerunt Senatubus ceterarum Ecclesiarum, uti his Ecclesiis praestat Romana, cujus illi *nobilissimae partes, et praecipua membra sunt* (3). Non igitur quod Cardinalium nomen reliquis quoque Ecclesiis esset commune (4), consequens est ut idem esset gradus, eademque dignitas Cardinalium, qui Romanae, et qui aliarum Ecclesiarum senatum constituebant.

(1) S. Ignatius Martyr, qui I. Ecclesiae saeculo florebat, in omnibus fere epistolis, quae extant apud Cotelerium *PP. Apost. t.* 2. *edit. Amstelaedami* 1724., commendat obsequium, et reverentiam erga Senatum Presbyterorum, cum quo Diaconos etiam memorat,et qui una cum Episcopo suae Ecclesiae regimini praeerat. *Episcopo*, inquit *epist. ad Philadelp. num.*7.*pag.* 146., *intendite, et Presbyteris, et Diaconis. Et epist. ad Smyrn num.*8. *pag.*148. *Episcopum*, ait, *sequimini, sicut Jesus Christus Patrem; Presbyteros sicut Apostolos, Diaconos autem veneramini sicut mandato Dei ministrantes.* Vide etiam ejusdem Ignatii *epist. ad Magnesianos num.* 6.*pag.*55.*et ad Trullianos num.* 7.*pag.*63.dicit haec; *Qui vero foris est, hic is est, qui sine Episcopo, et Presbyteris, et Diaconis quidpiam agit.* Hinc saepe occurrunt literae datae *ad Presbyteros, et Diaconos*, hoc est ad Senatum Ecclesiae. Confer *epist. Cypriani ad Cornelium* apud Constantium *c.* 131. et confer. can. 24. Concilii Antiocheni *an.* 341. apud Labbacum *tom.* 2. *col.* 595. *edit. Venet.*, ubi statuimur quod *manifesta sint, quae ad Ecclesiam pertinent cum cognitione Presbyterorum, et Diaconorum, qui sunt circa eum*, hoc est Episcopum.

(2) *Omni igitur actu ad me perlato*, inquit Cornelius P. *epist.* 6. *ad Cypr. num.* 2.*c.* 135., *placuit contrahi Presbyterium.*

(3) Vide Sixti V. *Const.*76.*tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 279. *Bullar.*

(4) Cardinales appellati videntur a *cardinibus*, quia nimirum fixi, et immobiles essent tamquam cardines, et circa eos Ecclesiae, veluti valvae circa cardines, volverentur. Omnes igitur, qui certae Ecclesiae erant addicti, sive *incardinati*, ut ei semper vel praeessent, vel servirent, cardinales dicebantur iis appositi, qui certo tantum tempore Ecclesiam regebant, vel ei tamquam auxiliares addicebantur. Ita Gelasius P. *can.* 3. *dist.* 24. Episcopum *Cardinalem* opponit Episcopo *Visitatori*, qui scilicet tamquam Visitator ad tempus Ecclesiam curare, non ei perpetuo addictus esse debeat. Gregorius M. plures memorat Episcopos, et Presbyteros Cardinales, quos describit tamquam addictos certae Ecclesiae, in qua officium suum explicare debebant. Romani correctores in *can.* 5.*dis.*71. censent, eum, qui de una ad alteram Ecclesiam transferebatur, sive Episcopum, sive Presbyterum, sive Diaconum, in priori Ecclesiae *ordinatum*, in altera *incardinatum* a Gregorio dici consuevisse. Quo sensu idem Pontifex *can.* 1. *cap.* 21. *q.* 1. Agnellum Fundorum Episcopum, ab hostibus vastata ejus Civitate Cardinalem Episcopum Terracinae constituit, Petro hujus civitatis Episcopo vita functo. Idem *lib.* 1. *epist.* 85. *ad Januarium Episcopum Calaritanum opp. t.*11.*col.* 566. *edit. Paris* 1705. scribens, *Liberatus*, inquit, *qui Diaconi fungi perhibetur officio, si a decessore tuo non est factus Cardinalis, ordinatis a te Diaconibus nulla debet ratione praeponi.* A Romanis correctoribus dissentire videtur Jo. Diaconus *in vit. S. Gregorii M. lib.* 3. *cap.* 6. *opp. S. Gregor. tom.*4. *col.* 88. *edit. cit.*, cum inquit *Cardinales violenter in Parochiis* ordinatos *forensibus in pristinum* cardinem *Gregorius revocabat.* Cum cardinis nomen primae etiam Ecclesiae tribuat Joannes, manifestum est, tam in altera, quam in prima Ecclesia Cardinalem ordinari consuevisse, atque aetate Gregorii latius, quam Correctores putarint, *cardinandi* vocabulum patuisse. Certe, et clerici, qui semper serviebant Ecclesiae, qui primum in ordinatione adscripti fuerant, Cardinales dicebantur. Sed Canonici praesertim Ecclesiae Cathedralis, qui inter ceteros clericos praecipuum, et nobiliorem tenebant locum, medio aevo *Cardinales* appellabantur, quod multis datis monumentis ostendit Tamagna *Origine, e prerogative de' Cardinali par.* 1. *cap.* 3. Atque hi quidem eo vocabantur nomine praesertim, quod addicti essent *cardini*, hoc est Episcopo, et Ecclesiae cathedrali, quae proprie *cardo* dicebatur. *Vincentius Archipresbiter cardinis* occurrit in vetusto codice Ecclesiae Lucensis an. 904. apud Muratorium *Antiquit. med. aevi tom.* 6. *col.*407.; apud Campium *Histor. Eccles. Placent.pag.*430. *Andreas Diaconus Cardinis S. Placentinae Ecclesiae.* Mitto cetera, ne sim

prolixitate molestior. Ex quibus intelligitur, Ecclesiae omnes suos habuisse Cardinales, quo nomine comprehendebatur, qui propius Episcopo adhaerebant, erantque addicti Ecclesiae cathedrali, ac principem inter ceteros clericos locum obtinebant. At quod non Romanae solum, sed aliis etiam Ecclesiis commune fuerit Cardinalium nomen, non inde effici potest, quod Romanorum, ceterorumque Cardinalium idem munus, eademque dignitas fuerit; quemadmodum nemo Summum Pontificem ceteris Episcopis parem faciat, quod olim cuncti Papae dicebantur. Illi enim erant Sacerdotes, aut Diaconi, et Canonici particularium Ecclesiarum, et ersnt consiliarii Episcopi in gubernio Ecclesiae suae, sed Romani Cardinales semper opem tulerunt Summo Pontifici in regimine Ecclesiae universae. Decet diligenter attendere ad officium, et dignitatem Romanorum Cardinalium, ne quis nominis similitudine in errorem raptus eos cum Cardinalibus aliarum Ecclesiarum comparandos putet, quod multi faciunt, atque eorum exemplo facit Dominus Cavallarius *Inst. Jur. canon. par.* 1. *cap.* 12. De nomine Cardinalis videndus Muratorius *Dissertazioni sopra le antichità Italiane diss.* 61. *tom.* 3. *par.* 2. *pag.* 3. *edit. Romae* 1755., qui tamen errat vehementer, sicuti *in notis* animadvertit Cennius cum inter Romanos, ceterosque Cardinales nullum olim discrimen fuisse contendit; et videndus in primis Tamagna *loc. cit.* Illud mihi certum, exploratumque est, veram haberi non posse opinionem illorum, qui Cardinales eosdem omnino, ac Parochos fuisse sentiunt. Nam Parochi certe non erant Canonici, qui Cardinales dicebantur, praeterea Cardinales in Civitate fuisse constat, verum nullos in ea Parochos (si Romanam, et Alexandrinam Urbem excipimus, ubi peculiaris consuetudo obtinuit) ante annum millesimum extitisse, cum Episcopus una cum suo clero omnia tunc parochialia munera gereret, perspicue demonstrat Marius Lupus Bergom. *de Parochis ante ann. Chr. Millesimum.*

§. XXIV. Erat quidem Romanorum Cardinalium officium, ut praeessent Locis Sacris, hoc est Titulis, quos S. Evaristus Pontifex in variis Urbis regionibus constituerat (1), quoniam nimia populi multitudo per unum regi, et curari difficile poterat; ideoque et aliis opus erat Ecclesiis, in quibus Christiani convenirent, ut sacros agerent conventus, atque a Sacerdotibus sacramenta perciperent (2). Sed quod ii, praeter hoc ipsum officium, etiam Pontifici opem

ferebant in regimine Ecclesiae universae, dum contra reliqui Cardinales tantum cu[illegible]m cum Episcopo gerebant peculiaris Ecclesiae suae, certe Presbyteris reliquarum Ecclesiarum quam maxime praestare debuerunt. Hinc dignitate sunt antelati ipsis Episcopi (3), in quos vacua Sede Apostolica auctoritatem exercuerunt (4); hinc non tantum, ut ceteri, nomen acceperunt ab Ecclesiis, quibus erant *incardinati*; sed etiam, idque potissimum, ab Ecclesia Romana, cui erant addicti, quaeque *cardo* est, centrumque, et caput omnium Ecclesiarum (5); hinc demum nunc ceterae fere Ecclesiae deseruerunt hoc nomen, quo designatur amplissima dignitas eorum, et quibus Summi Pontificis Senatus efficitur.

(1) Confer, qui ea de re graviter, copioseque disputat Cardinalem Nicolaum Antonellius *in dissert. de titulis, quos S. Evaristus Romanis Presbyteris distribuit*; et vide etiam Jo. Laurent. Bertii de eodem argumento dissertationem *de' titoli distribuiti da S. Evaristo Papa ai Preti di Roma*, quae prima est inter diss. Ital. coll. a Fr. An. Zaccaria, *tom.* 6. *pag.* 1. *seq. Rom.* 1794.

(2) Romani Cardinales in suis titulis non tantum sacerdotalem potestatem exercebant, verum etiam quaedam gerebant munera, quae tunc ab Episcopis gerebantur, uti animadvertit Card. Antonellius *loco indic.*

(3) Vide indicatam dissertationem Caroli Bromati, et vide canonem Concilii Romani *can.* 6. *dist.* 79. ex quo patet, plures fuisse Episcopos, qui Romanae Ecclesiae Cardinales fieri cupiebant, adeout contra ipsos poenam etiam indicere oportuerit.

(4) Vacua Sede Apost. propter obitum Fabiani Pont. Presb., et Diac. Eccl. Rom., qui unius anni spatio toti Ecclesiae praefuerunt, gravissimas dederunt literas ad S. Cypr., atque ad Clerum Carthag., et *Cyprian. ep.* 23. 22. eorum quae gesserat ratione reddita diligenter ipsorum agnovit probavitque potestatem. Quae literae Presbyter. et Diaconor., h. e. Cardinalium Eccl. Rom. ut testatur Cornelius P. *ep.* 10. *num.* 25. ad Constantium *col.* 161.: *per totum mundum missae sunt, et in notitiam Ecclesiis omnibus, et Fratribus perlata sunt.* Audiendus de his Cleri Rom. literis ipse

Constantius *l. c. Et sapientiam, quidem spirant primo Ecclesiae Clero dignam. Is nempe nimio potestatis suae studio minime percitus, Episcopos vicinos, ac remotos, qui Romae aderant, secum vocare, eorumque consilio uti non dedignantur.*

(5) Leo IV. in oratione habita ad Sinodum Romanam *an.*853. *tom.* 9. *col.* 1135. *collect. Labbaei edit. Venet. Anastasius*, inquit, *Presbyter cardinis nostri, quem nos in titulo B. Marcelli Martyris, atque Pontificis ordinavimus.* Hic porro Anastasius incardinatus erat *titulo B. Marcelli*, et tamen dicitur *Presbyter cardinis nostri*, quia nimirum non tantum praeerat *titulo S. Marcelli*, sed etiam erat Cardinalis, scilicet proprius adhaerens Romano Pontifici cardini, et capiti Ecclesiae universae. Eodem modo Hadrianus II., cum Legatos in Gallias mitteret, eorum alterum *epist.* 23., *et* 24. apud Labbaeum *tom.* 10. *Concil. col.* 429. *et* 430. appellat *religiosum Presbiterum cardinis nostri*; et Joannes VIII. ad Angelbergam Augustam scribens *epist.*83. apud Labbaeum *eod.tom.col.*66. ad eam mittit literas *per latorem praesentium Petrum cardinis nostri Presbyterum.* Merito igitur Leo IX. *epist.* 1. *cap.* 22. apud Labbaeum *tom.* 11. *col.* 1337. *Sicut cardine*, inquit, *totum regitur ostium, ita Petro, et successoribus ejus totius Ecclesiae disponitur emolumentum.. Unde clerici ejus Cardinales dicuntur; cardini utique, illi, quo cetera moventur, vicinius adhaerentes.* Et Concilium Basileense *sess.* 23. *cap.* 4. *tom.* 17. *collect. ejusd. col.* 329. eos vult institui Cardinales, *qui sicut nomine, ita re ipsa cardines sint, super quos ostia universalis versentur, et sustententur Ecclesiae.* Ex his autem omnibus, quae diximus, facile intelligitur, quantum a vero aberraverint, qui serius ortam putant Rom. Cardinalium Dignitatem, quorum e numero sunt etiam eruditi Monachi Congregationis S. Mauri *in S. Gregor. M. lib.* 1. *epist.* 15. *ad Balbinum tom.* 2. *col.* 501. *edit. Paris.* 1705.

§. XXV. Initio non alii erant Romae, quam Presbyteri, et Diaconi Cardinales. Accesserunt postea viciniores Episcopi, qui Cardinales dicti sunt, posteaquam Lateranensi Basilicae adscripti fuerunt, quique suo non desunt muneri Episcopatus, licet Romae commorentur, ut Summo Pontifici opem praebeant in regimine Ecclesiae universae. Hi olim erant septem numero; nempe Ostiensis Veliterno conjunctus, Portuensis, Albanus, Praenestinus, Sabinus, Tusculanus, et Sanctae Rufinae, seu Silvae Candidae; sed Epi-

scopatu Sanctae Rufinae cum Portuensi conjuncto, sex hodie recensentur (1). et (2).

(1) De Episcopis Cardinalibus suburbicariis videndus Andreucius *Hierarch. Eccles. tract.* 3., et videndi sunt etiam Panvinius, qui late agit *de Episcopatibus*, *Titulis*, *Diaconiis Cardinalium*, et Tamagna *loc. cit. cap.* 4. *art.* 3.

(2) *Nostra aetate Episcopatui Portuensi Leo XII. univit etiam Ecclesiam Centumcellensem, quam ab Episcopatu Viterbiensi separare placuit. (Not. Edit.)*

§. XXVI. Ornarunt plurimum Cardinales Innocentius IV., et Paulus II. (1), quorum alter dedit rubrum galerum, alter rubrum pannum, quo equitantes sternerent equos, aliaque honoris insignia, quae primum Cardinalibus ex clero saeculari data sunt, deinceps Gregorius XIV. (2) etiam regularibus rubrum pileum attribuit. Denique Urbanus VIII. eos titulo *Eminentissimi* honestavit. Incertus olim, et varius eorum numerus fuit (3); nunc septuaginta esse debent, quem numerum definivit Sixtus V., exemplo septuaginta Seniorum, quos secum assumpsit Moyses (4); atque ex iis quinquaginta oportet esse Presbyteros, Diaconos quatuordecim, Episcopos sex ex vicinioribus, uti diximus, Episcopatibus.

(1) Confer Thomassinum *vet. et nov. eccl. disciplin. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 113. *num.* 7., et Michaelem Canensium *in vita Pauli II.* editam a Cardinali Quirinio.

(2) *Constit. Sanctissimus* 22. *pag.* 276. *tom.* 5. *par.* 1. *Bullar.*

(3) Vide ea de re Thomassinum *loc. cit. cap.* 114. *num.* 13., et Platum *de Cardinalis dignit. et offic. cap.* 2. §. 5. *pag.* 38., *et seq.*, ibique Trium *in notis edit. Romae* 1758.

(4) *Constit. Postquam verus* 76. *tom.* 4 *par.* 4. *pag.* 279. *Bullar.*

§. XXVII. Solus Pontifex creat Cardinales, eorum munus est, uti diximus, consilio juvare

Pontificem pro bono Christianae Reipublicae, Ecclesiam regere, donec ipsa illo caret, suffragium ferre in electione, quae ab ipsis tantum perficitur, Summi Pontificis (1), quod jus non habent Cardinales, nisi Diaconatus ordinem acceperint, aut eam facultatem nominatim a Pontifice impetraverint. Suum vero munus explent Cardinales aut in Consistorio (2) coram Summo Pontifice, aut in Congregationibus, qui caetus sunt Cardinalium a Pontificibus instituti ad certa negocia curanda, discutienda, ac definienda. Harum singulis singuli praeficiuntur Cardinales, excepta Congregatione Inquisitionis, cujus Summus Pontifex sibi servat praefecturam. Earum aliae sunt ordinariae, quae scilicet perpetuo sunt addictae certis negotiis expediendis, aliae extraordinariae, quae pro certis rebus praeter consuetudinem indici solent, quibus absolutis dissolvuntur.

(1) Videbis Mamachium *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? epist. 7. num. 4. tom. 2. pag. 112. et seq.*

(2) Consistorii nomen in re civili significat Principum Senatum; sed hodie eo nomine comprehenditur consessus Cardinalium, qui in Urbe sunt, coram Summo Pontifice. Consistorium vel secretum est, vel publicum; secreto Cardinales cum Pontifice intersunt, ad publicum aliis etiam aditus patet.

§. XXVIII. Habent autem Cardinales in suis Titulis amplam jurisdictionem in iis, quae ad earum Ecclesiarum servitium pertinent (1), et *incompatibilia* retinent beneficia, quae decent eorum dignitatem (2), et testamentum condunt per privatam syngrapham, missis testibus, quos Jus Civile desiderat (3); denique eorum *familiarium*, ut vocant, beneficia quis impetrare non potest, nisi ipsorum consensus accedat (4).

(1) Innocentius XII. *Constit. Romanus Pontifex* 32. §. 9. *pag.* 273. *tom.* 9. *Bullar.*, per quam constitutionem uti mouet Pitonius *de controv. Patron. alleg.* 41. *num.* 31. nunc certum est, Cardinales in suis titulis non babere jurisdictionem quasi Episcopalem. *Vid.* Giraldum *expos. jur. Pontif. par.* 1. *tit.* 33. *sect.* 197. *pag* 115. *et* 126. *tom.* 1., ubi etiam explicatur jurisdictio, quam Cardinales Titulares habent in Ecclesiis Regularibus.

(2) Sixtus V. *Const.* 123. *pag.* 417. *tom.* 4. *pag.* 4. *Bullar.*

(3) Card de Luca *de Testam. disc.* 1. *num.* 2.

(4) Vide *Regulam* 32. *Cancellar.*, ibique Rigantium.

§. XXIX. Serviunt etiam Romano Pontifici Legati, quorum est in provinciis, et regnis illius vices sustinere. Scilicet cum Summo Pontifici cura sit a Christo commissa, gubernatioque Ecclesiae universae, ipse vero adesse ubique non possit, in locis, a quibus abest, partes suas per Legatos implere debet (1). Itaque jus mittendi Legatos in Pontificio Primatu penitus affixum, atque insitum est, et ideo Romani Pontifices semper apud Christianos Principés suos Legatos (2), et eos quidem jurisdictione praeditos (3) habuerunt.

(1) Constat, inter omnes catholicos jus mittendi Legatos ad Principes annexum esse Primatui, quem ubique habet Summus Pontifex, et cujus gratia curam, ac solicitudinem habere debet Ecclesiae universae. Id fatentur, atque ex ipsa primatus ratione, et natura repetunt Scriptores Sedi Apostolicae infensi Febronius *Stat. Eccles. cap.* 2. §. 10., Pehem *praelect. in Jus ecclesiast. par.* 1. §. 268. *et* 269., Dalham *in dis. praev. ad concil. Salisbergen.* §. 12. *pag.* 17. *col.* 1. Ceterum totum hoc argumentum ita graviter, accurate, solide, copiose tractavit Pius VI. in opere Romae edito, an. 1789. cui titulus *Responsio ad Metropolitanos Maguntinum, Trevirensem, Coloniensem, et Salisburgensem super Nunciaturis Apostolicis*, ut nihil amplius, prorsusque nihil sit, quod in hoc argumenti genere desiderari possit.

(2) Primus S. Leo M. fuisse videtur, a quo apud Imperatorem stabilis, ac perpetuus constitutus est Sedis Apostolicae Legatus, qui totius Ecclesiae negocia procuraret, uti patet ex ejus

Epist. 111. *ad Marcian. epist.* 112., *ad Pulcher. Aug. et epist.* 113. *ad Julian. Episc. Coens. opp. tom* 1. *col.* 1187. 1189., *et* 1190. *edit. Ballerin. Venet.* 1753. Atque hi quidem *Responsales*, sive *Apocrisarii* dicebantur: quibus antiquiores sunt Vicarii Apostolici, qui similiter Legati erant, quos Summi Pontifices in regnis, atque provinciis constituebant, et quibus graviora committebant negocia, quae ad judicium Sedis Apostolicae pertinebant. S. Innocentius I. *Praedecessores* suos, ut ipse inquit, *Apostolicos imitatus*, Anysium Thessalonicensem Episcopum Vicarium, seu Legatum suum constituit, eique causas omnes commisit, quae per totum Illyricum orirentur, uti patet ex ejus *epist.* 1. *ad ipsum Anysium* apud Constantium *col.* 736. Quod idem munus ipse Innocentius, ac Bonifacius contulerunt in Rufum similiter Thessalonicensem Episcopum, Innocentius *epist.* 13. *ad Rufum col.* 815. et Bonifacius *epist.* 4. *ad eumdem col.* 1019. *loc. cit.*, Sixtus III. in Anastasium *ep.* 8. *ad Synod. Thessalon. col.* 1263. *loc. ind.*, Zosimus pro causis Galliarum in Episcopum Arelatensem *epist.* 5. *et* 6. *ad Hilarium Episcopum col.* 959. *et* 960. *eod. loc.*, Gregorius M. pro causis Siciliae in Episcopum Syracusanum *lib.* 2. *epist.* 7. *ad Maximian. Ep. Syracusan. tom.* 2. *col.* 573. *edit. Maurin. Paris.* 1705., Simplicius, et Hormisda in Zenonem, atque Sallustium pro causis Boeticae, et Lusitaniae; in alios denique ceteri Pontifices, de quibus omnibus copiosissime, gravissimeque agit Pius VI. *cit. oper. cap.* 8. *sect.* 2. *et seq. pag.* 183. *et seq.*

(3) Qua de causa S. Leo M. Julianum Coensem Episcopum suum apud Marcianum Imperatorem Legatum constituerit, et qua eum potestate praeditum esse voluerit, ostendit ipse Leo *cit. epist.* 111. *Vicem ipsi meam*, inquit, *contra temporis nostri haereticos delegavi, atque propter Ecclesiarum, pacisque custodiam, ut a comitatu vestro non abesset, exegi*, et *cit. epist.* 113. *ad Julian. Studeat ergo*, ait, *dilectio tua, frater carissime, pium, et necessariam curam solicitudini Apostolicae Sedis impendere .. ut divino fultus auxilio speculari de Constantinopolitanae Urbis opportunitate non desinas.* Sed clarius et luculentius Leone antiquior S. Innocentius I. se Rufum Thessalonicensem Episcopum Vicarium Apostolicum constituere declarat exemplo D. Pauli qui *Tito quae curet apud Cretam, Timotheo quae per Asiam disponat*, commisit *loc. cit. col.* 816. Hoc exemplo fretus Innocentius explicat jurisdictionem, quam Apostolico Vicario committit, *ut cum aliqua ecclesiastica ratio vel in tua, vel in memoratis provinciis agitanda, cognoscendaque fuerit, quos velis Episcoporum socios quibuscumque de Ecclesiis assumas tecum, quorum et fide, et moderatione quidquid necessitas, causave flagitaverit, optimus dirigas arbitrer, et praecipuus, quippe a nobis electus,*

definias intercessor. Tum addit: *nam voluntatem hanc nostram per unamquamque provinciam satis ut decebat manifestavimus. ib. col.* 817. Innocentii vestigiis insistens S. Gregorius M. *epist.* 54. *Univers. Episc. Galliar. qui sub regno Childeberti sunt lib.* 5. *opp. tom.* 11. *col.* 783. *edit. Paris.* 1705. Apostolico Vicario Virgilio Episcopo Arelatensi amplam tribuit auctoritatem, ejusque officia describit, quae sunt, ut sedulo de fidei integritate servanda laboret; ut *si inter Fratres, Consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis suae vigore, vicibus nempe Sedis Apostolicae functus, discreta moderatione compescat*; ut si qua oriatur controversia, quae aliorum etiam, ac judicium postulet, *congregatis sibi in numero competenti fratribus, et coepiscopis nostris salubriter hoc servata aequitate discutiat, et canonica integritate definiat*; ut denique si qua sit causa gravior, quae Sedis Apostolicae judicium requirat, Vicarius rem totam cognoscere debeat, ac *relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari.* An jurisdictio Apostolico Vicario concessa clarius explicari potuisset? Hujus quoque juris Sedis Apostolicae praeclarum exhibet testimonium Joannes VIII. *epist.* 73. *Nobili Viro Lamberto* apud Labbaeum *Concil. II. col.* 60. *Porro quia dixistis, quod sine consensu tuo Legationes nusquam mittere deberemus, ususque hic non fuerit, nec literis legitur, nec a quoquam superstite umquam fuisse reminiscitur factum: et ideo Sedes Apostolica libera semper existens liberam ubique suam mittit Legationem, habens Domini auctoritatem dicentis. Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Paucis haec attigi, quae multo uberius, gravius, accuratius pertractantur *in laud. opere Pii VI. cap.* 8. *sect.* 3. *et seq. pag. num.* 46. *et seq. pag.* 205. *et seq.*

§. XXX. Sunt autem Legati vel *a latere*, vel *missi*, vel *nati*. Legati *a latere* sunt Cardinales, quos Summus Pontifex quasi ex suo *dimissos latere*, cui semper adhaerere censentur, aut ad Supremos Principes, aut in ditionis ecclesiasticae provincias mittit. Hi supra ceteros Legatos eminent, eorum in provinciam adventu silet aliorum Legatorum potestas (1). Utuntur apostolicis insignibus (2), absolvunt excommunicatos propter violationem clericorum (3), et amplissima fruuntur potestate, quam describunt

Literae Apostolicae, per quas Legationis munus accipiunt (4).

(1) *Cap. 8. de offic. Legati.*
(2) *Cap. 23. de privileg.*
(3) *Cap. 9. de offic. Legat.*
(4) Vide Platum *de Bardin. dignit. et offic. cap. 22. et* Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par. 1. tit. 20. section. 170. pag. 101. et seq.*, ubi Legatorum potestas late explicatur.

§. XXXI. Sunt etiam Legati *missi* non ex Cardinalium collegio, et *Nuntii* vocantur, quos Sedes Apostolica mittit ad Supremos Principes, quique in provinciis, et regnis, ubi legationis munere funguntur, explicant Pontificiam jurisdictionem. Eorum potestas definitur literis, quibus ipsis a Summo Pontifice officium commissum est, neque Legato misso adhibetur fides, nisi is primum literas ipsas protulerit (1).

(1) *Can. ult. dist.* 97.

§. XXXII. Sunt denique Legati *nati*, quorum dignitati conjunctum est legationis officium, ita ut Legati fiant, statim ac dignitatem consequuntur. Eo jure fruuntur Episcopi Cantuariensis, et Eboracensis in Anglia, Remensis, Bituricensis, Lugdunensis in Gallia, in Hispania Toletanus, et Bracarensis, in Germania Salisburgensis, in Italia Pisanus.

SECTIO III.

DE PATRIARCHIS, PRIMATIBUS, METROPOLITIS.

§. XXXIII.

Episcopi ordine pares, jurisdictione tamen, et imperio superiores sunt etiam Patriarchae, Primates, Metropolitae. Patriarchas quasi *Patrum Principes* interpretatur Isidorus (1); et jus quidem patriarchicum Nicaeno Concilio antiquius est (2). Sed ejus nominis prima mentio occurrit in Concilio Chalcedonensi (3), illudque primum singulari quadam ratione Summo Pontifici, deinceps etiam Alexandrino, Antiocheno, postque Hierosolymitano, aliisque nonnullis Exarchis imitatione quadam tributum est (4).

(1) *Can.* 1. *dist.* 21. Videndus Svicerus ad verb. *πατριαρχις*, ubi ea de re disputatur.

(2) Concilium Nicaenum *cap.* 6. *tom.* 2. *col.* 1733. *collect. Labbaei*, cujus haec verba sunt: *Antiqui mores serventur, qui sunt in Ægipto, Lybia, et Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quandoquidem et Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter et in Antiochia, et in aliis provinciis sua privilegia, ac suae dignitates, et auctoritates Ecclesiis serventur.* Verba *antiqui mores serventur* satis clare ostendunt, jus patriarchicum, quod habebant Episcopi Romani, Alexandrinus, Antiochenus, ante Concilium Nicaenum fuisse institu-

tum. Nimirum tres hasce sedes, non tantum quod essent locatae in principibus Romani Imperii civitatibus, sed etiam, idque potissimum, quod a D. Petro originem repeterent, semper Ecclesiae Patres praecipue quodam honore sunt prosequutae. Quae cum ratio sit Patriarchici juris tribus illis sedibus affixi, haud sane a vero aberrare videntur, qui in summa primam ejus originem ab ipsis Apostolis repetunt. Vid. Thomassinum *vet. et nov. eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. *et* 8. *tom.* 1., et Jo. Antonium Bianchium *della potestà, e polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 1. *pag.* 4. *et seq. tom.* 4. Scio equidem quanta, et quam gravis sit de sesto illo canone Concilii Nicaeni inter eruditos disputatio. Sunt enim, qui eo tantum de jure metropolitico, non vero de jure patriarchico Ecclesiarum Romanae, Alexandrinae, Antiochenae actum fuisse defendunt, atque hanc sententiam novissime sequitur Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. canon. part.* 1. *cap.* 10. §. 1. *in not.*, ut exinde efficere quis possit, Nicaeno Concilio recentiorem esse Patriarchatum Ecclesiae Romanae in Occidentem universum. Sed, uti post Sirmondum animadverrit Petrus de Marca *Concord. Sacerdot. et Imper. lib.* 1. *cap.* 3. §. 7., Alexandrini, et Antiocheni Episcoporum jura in Concilio Nicaeno patriarchica certe fuerunt, non metropolitica. Nam Alexandrino Episcopo potestas conceditur non solum in Aegiptum, sed etiam in Pentapolim, et Lybiam; et Antiocheno Episcopo ab eadem Synodo non unius, alteriusve provinciae, sed totius dioeceseos Orientalis, hoc est provinciarum quindecim, quae Oriente continebantur, administrationem fuisse commissam diserte tradunt Hieronymus *lib. contr. Joan. Hierosolymitan. cap.* 37. *tom.* 2. *col.* 447. *edit. Vallarsii Veronae*, et Innocentius I. *epist.* 24. *ad Alexandrum Antiochen.* apud Constantium *col.* 851. Ergo patriarchica etiam esse debuerunt jura Ecclesiae Romanae, ad quorum exemplum illa componuntur patriarchica jura Episcoporum Alexandrini, et Antiocheni, uti ostendunt canonis verba: *Quandoquidem et Episcopo Romano hoc est consuetum.* Difficile est autem sano homini suadere, quod Cavallarius putat, Hieronymum, et Innocentium, qui non procul aetate aberant a Concilio Nicaeno, quique vim ejus canonum ignorare non poterant, errasse tam graviter, ut aliam, quam quae esset revera, Nicaeno canoni sententiam adscriberent. Quid? Cum actum de Patriarchatu Constantinopolitano est, quid aliud adversus eum opposuerunt Romani Pontifices, quam canonem Nicaenum, qui tantum Ecclesiarum Romanae, Alexandrinae, Antiochenae jus patriarchicum agnovit? Ergo jus hoc patriarchicum revera agnitum, probatumque est Nicaena Synodo, uti late demonstrat Petrus de Marca *loc. cit.*

(3) Concilium Chalcedonense *act.* 1. *tom.* 2. *col.* 1167. *collect. Labbaei* de Leone Summo Pontifice haec habet: *Leoni multos annos.* Et *act.* 3. *col.* 1268., 1273. Theodorus, et Ischiron Diaconi

Alexandrini: *Sanctissimo et universali Archiepiscopo, et Patriarchae magnae Romae.* Et *col.* 1289. Sophronius Presbyter Alexandrinus: *Sanctissimo, et beatissimo universali magnae Romae Patriarchae Leoni.* Patriarcham etiam S. Leonem appellavit Theodosius junior *epist.* 62., *et* 63. *inter epist. S. Leonis M. tom.* 1. *col.* 985. *et* 989. *edit. Ballerin. Venet.* Ante Synodum Chalcedonensem Patriarchas memorat Socrates *lib.* 5. *cap.* 8. *pag.* 270. *edit. Valesii Cantabrigiae an.* 1720.; at eos non veros, et ordinarios Patriarchas, sed extraordinarios fuisse legatos ad stabiliendam fidem in singulis dioecesibus a Concilio constitutos observat Valesius *in not. ad eumdem locum.* Quem autem Patriarcham vocat Hadrianus apud Vopiscum in Saturninio *inter Script. Histor. Angl. tom.* 2. *pag.* 723. *Lugdun. Batav.* 1671., cum non Christianum, sed Judaeum fuisse ostendit Binghamus *orig. ecclesiast. lib.* 2. *cap.* 17. §. 3. *pag.* 239. *tom.* 1. *edit. cit.* Diligenter, atque erudite ea de re disputat Mamachius *orig. et antiquit. Christian. lib.* 4. *cap.* 4. §. 5. *num.* 2. *tom.* 4. *pag.* 550. Ceterum Patriarchae vocabantur etiam *Archiepiscopi*, atque huc spectat Concilium Chalcedonense *act.* 16. *col.* 1755. *cit. collect. Labbaei ibidem*, et Liberatus *Breviar. cap.* 17. *in Reg. Concil. tom.* 12. *pag.* 476. *Paris.* 1644., itemque *Exarchi dioecesis*, qui cum *Exarchis provinciae* confundi non debent. Hi enim erant Metropolitae, uni scilicet provinciae praepositi, atque ad hos pertinet *can.* 6. Concilii Sardicensis *pag.* 662. *tom.* 2. *Concil. Labbaei edit. Venet. Coleti*; illi autem praeerant dioecesi, quae plures provincias complectebatur.

(4) Proprie ad praecipuos Exarchos Patriarchae appellatio pertinet, sed interdum etiam ad Exarchos minorum gentium, qualis ex. gr. erat Episcopus Caesariensis, traducta est.

§. XXXIV. Post Romanum, qui Summus Pontifex est, atque Ecclesiae praeest universae, multoque ceteris auctoritate, ac dignitate praestat (1), duos agnovit Nicaena Synodus praecipuos Episcopos, qui recentiori aetate Patriarchae dicti sunt, Alexandrinum, et Antiochenum. Accessit postea Constantinopolitanus, ac demum etiam Patriarcha Hierosolymitanus (2). Itaque quatuor hodie sunt Patriarchae Orientales, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus (3); regiones vero quae sunt in Europa, atque in Africae parte Occidentali, et Ame-

rica Summo Pontifici, tamquam Occidentis Patriarchae subjiciuntur (4).

(1) De potestate, quam semper Summi Pontifices in quatuor majores Patriarchas exercuerunt videndus Carolus a S. Paulo *Geographia sacra lib.* 1. *num.* 1. *et seq. Paris.* 1641.

(2) Constantinopolitani Concilii Patres *can.* 3. *tom.* 2. *Concil. col.* 1125. *collect. Labbaei edit. Venet.* ejus Urbis Episcopum dignitate Patriarchatus ornarunt, quod deinceps probavit etiam Concilium Chalcedonense *can.* 28. *tom.* 4. *Concil. col.* 1691. *ejusd. collect.* Noluerunt id initio ratum habere Summi Pontifices, quod esset contra Nicaenum canonem 6., sed postea moti precibus Imperatorum ratum habuerunt. Denique honor etiam Patriarchatus, probante Sede Apostolica, a Theodosio juniore datus est Ecclesiae Hierosolymitanae; qua de re cum orta essent dissidia inter Antiochenum, et Hierosolymitanum Episcopum, ea lege composita sunt in Concilio Chalcedonensi, ut tres Palestinae Hierosolymitano Episcopo, utraque autem Phaenicia, et Arabia Antiocheno subjicerentur.

(3) Ordinem hunc dignitatis inter quatuor Patriarchas Orientales constituit Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. *cap.* 23. *de privil.* De quatuor Patriarchis Orientalibus late agit Michael le Quien in opere, cui titulus *Oriens Christianus in quatuor Patriarchatus digestus.*

(4) De Occidentali Patriarchatu Summi Pontificis pauca dicenda sunt, quoniam non desunt qui Patriarchatum ipsum non totum initio Occidentem comprehendisse contendunt, eaque est etiam opinio Dominici Cavallarii in *Instit. Jur. canon. part.* 1. *cap.* 10. §. 4. Sed quisquis id sentit, ignorat profecto celeberrimam, et jam IV. saeculo receptam totius Christiani orbis divisionem in Orientales, et Occidentales Ecclesias, quam divisionem *a veteri consuetudine* repetit Pseudo-Synodus Sardicensis a Semi-Arianis habita *in epist. synodic. apud Labbaeum tom.* 2. *Concil. col.* 740. Sed ut hoc mittam schismaticorum hominum testimonium, ipsam hanc divisionem compertissimam faciunt S. Ambrosius in gestis Concilii Aquilejensis, cui ipse praefuit, *col.* 1165. *et* 1666. *tom.* 2. *collect. Concil. Labbaei edit. Venet.*, S. Hieronymus *epist.* 97. *num.* 4. *col.* 577. *tom.* 1. *edit. Vallarsii*, Summique Pontifices, apud Constantium, nimirum Coelestinus I. *epist.* 13. *ad Nestor. col.* 1113., Liberius *epist.* 11. *col.* 444., Bonifacius I. *epist.* 15. *col.* 1039., praeterea Constantinopolitani Concilii Patres *in epist. ad Damas. et Occident. Episc.* apud eumdem Constantium *col.* 558. Quibus autem terminis Orientales Ecclesiae continerentur, diserte explicat Concilium Constantinopolitanum *can.* 2. apud Labbaeum *tom.* 2. *col.* 1125. *edit. Venet.* Ni-

mirum ejus Concilii Patres Ecclesias illas intra Dioeceses Thracicam, Ponticam, Asianam, Orientem, et Aegiptum coercuerunt; ceteras vero dioeceses omnes, scilicet integrum Illyricum, Italiam, Gallias, Britanias, et Africam Occidenti reliquerunt. Omnes hacce dioeceses Occidentis Patriarchatus complectebatur, atque in toto Occidente non alius umquam Patriarcha, quam Romanus fuit. Itaque Patriarchatus Romanus (hic tantum loquimur de jure Patriarchico Summi Pontificis, non de Primatu, quem habe: in universa Ecclesia, quique totum Orientem, atque Occidentem complectitur) multo latius patebat, quam singuli paterent Orientales Patriarchatus; nam hi suam singuli in Oriente dioecesim habebant, illi autem omnes Occidentis dioeceses commissae erant, duae nimirum in Italia, integrum Illiricum, quod postea sectum est in dioeceses duas; Galliae, Britaniae, Hispaniae, Africae. Atque haec certe causa est, propter quam Arelatensis Concilii Patres *in epist. ad Sylvestrum tom.* 1. *coll. Concil. Labbaei col.* 2449. eum *majores Dioeceses* tenere dixerint, et vero *dioeceses* nomine ea tempestate plures provincias comprehensas fuisse constat, uti ostendit Emanuel Schelestratus *antiquit. Eccles. tom.* 2. *diss.* 6. *cap.* 3. *num.* 2. *pag.* 424. *Romae* 1697. Ad hunc totius Occidentis Patriarchatum, quem Summus Pontifex obtinebat, spectant S. Basilius *epist.* 239. *pag.* 368. *tom.* 3. *opp. edit. Maurin. Paris.* 1730. cum eum *Occidentalium Coriphaeum* appellat: S. Augustinus *contra Julian. lib.* 1. *cap.* 4. *tom.* 10. *col.* 503. *edit. Maurin. Venet.* 1733. cum S. Innocentium Pontificem Occidentali Ecclesiae praepositum describit; S. Hieronymus *epist. ad Marcum* 17. *col.* 43. *tom.* 1. *edit. Vallarsii*, qui uti Petro Alexandrino Patriarchae totum Occidentem adscribit, et rursus *contr. Vigilant. num.* 2. *col.* 389. *tom.* 2. *edit. cit.*, ubi in toto Christiano orbe non alias agnoscit Ecclesias, quam *Orientis, Aegypti, et Sedis Apostolicae*, hoc est totius Occidentis. Innocentius ipse, quem toti Occidenti praepositum laudabat Augustinus, non solum earum, quas supra memoravi, Occidentalium dioeceseon principatum, excepto Illirico (de quo tamen agit *epist.* 13. *ad Rufum Thessalonic.* apud Constantium *col.* 815., *et in decret. cap.* 35. apud Pithoeum *Cod. Can. vet. Eccl. Rom. pag.* 204. *Paris.* 1687.) Romanae Sedi vindicat *epist.* 25. *ad Decent. Episc. Eugubin. num.* 2. *col.* 856. apud Constantium, sed etiam hujus institutionis originem ex eo repetit, quod Occidentis Ecclesiae a Petro, ejusve in Sede Romana successoribus fuerint constitutae. Mitto loca alia sexcenta Patrum, et Conciliorum, ex quibus patet, Summum Pontificem Occidentis Patriarcham ab omnibus semper habitum, atque appellatum fuisse. Quid autem Occidentis nomine intelligunt Patres, Concilia, Scriptores omnes, nisi illae octo dioeceses, quarum supra est facta mentio, quaeque totum Occidentem conficiebant? Itaque si Summus Pontifex Occidentis Patriarcha est, omnium

certe illarum dioecescon Patriarcha esset debet. Vide Leonem Allatium *de Eccles. Occident. et Orient. perpet. consens. lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 188. *Colon. Agrippin.* 1648., Christianum Lupum *ad can.* 6. *Conc. Nicaen. tom.* 1. *pag.* 244. *edit. Venet. an.* 1724., Natalem Alexandrum *Histor. Eccles. ad saec.* 4. *diss.* 20. *prop.* 1. *tom.* 4. *pag.* 506. *et seq. edit. Venet.* 1776., qui de Nicaeni canonis 6. interpretatione late agunt; et vide Petrum de Marca *Concord. Sacerdot. et Imper. lib.* 1. *cap.* 5. Emanuelem Schelestratum *Antiquit. Eccles. tom.* 2. *diss.* 6. *per tot. pag.* 409., Carolum a S. Paulo *Geografia sacra lib.* 1. *num.* 8. *et seq. pag.* 15. *et seq. Paris.* 1641., Hallier *de Sacr. ordinat. part.* 2. *cap.* 4. *sect.* 5. *art.* 3., Morinum *Exercit. Eccles. lib.* 1. *exerc.* 6. *pag.* 17. *Paris.* 1669., qui omnes de jure Patriarchico Summi Pontificis in totum Occidentem late, ac nervose disputant.

§. XXXV. Nunc Orientalium Patriarcharum sedibus Barbarorum tyrannide oppressis, tamen Sedes Apostolica Patriarchas creat, qui Romae commorantur solo insiguiti titulo, et nulla praediti jurisdictione, ne insignium Ecclesiarum memoria oblivione deleatur. Quae eadem causa est, propter quam creantur etiam Episcopi *Titulares* quos Episcopos *in partibus* appellamus (1), et quorum est, Episcopis opem ferre in iis, quae sunt ordinis Episcopalis, praesertim cum dioecesis tam late patet, ut unus Episcopus omnibus ubique muneribus obeundis idoneus non sit (2).

(1) De Episcopis Titularibus videnda in primis est homilia plena eloquentiae, elegantiae, et doctrinae, quam habuit Pius VI. in Basilica S. Pauli die 4. Octobris an. 1778. in consecratione Hieronymi Crivelli Episcopi Nepesini, et Sutrini, ac Petri Aloysii Galletti Episcopi Cyrenens., et videndus etiam Andreuccius *Hierarch. Eccles. tract.* 1.

(2) Erant olim et *Episcopi gentium*, ex quibus horum titularium Episcoporum origo repetenda videtur. Eos ordinabat Sedes Apostolica, ut mitteret ad gentes, quae ad Christianam Religionem essent instituendae. Vide Petrum Constantium *epist. Roman. Pontif. pag.* 3. *et* 6., et Franciscum Blanchinum *tom.* 2. *Anastasii in not. ad vit. S. Eleutherii pag.* 142.

§. XXXVI. Potestatem, quam Metropolitae habent in Suffraganeos, eamdem fere a Sacris Canonibus habent Patriarchae in Metropolitis. Praecipua eorum jura, et privilegia sunt, ut post Summum Pontificem, et Cardinales sedeant ordine dignitatis; ut Metropolitis pallium concedant, posteaquam ipsi a Pontifice acceperunt, ut crucem praeseferant per universum tractum sui Patriarchatus, nisi occurrat Summus Pontifex, aut ejus a latere Legatus (1) ut a suis Metropolitis ad eos appelletur (1).

(1) Concilium Lateranense IV. *cap.* 5. *Conc. Labbaei tom.* 13; *col.* 937.
(2) *Cap.* 23. *de privileg.*

§. XXXVII. Reliqui Patriarchae minores dicuntur, uti sunt Patriarcha Venetus, Indiarum, Ulisiponensis. Hi non procul distant a Primatibus, ac medium tenent locum inter majores Patriarchas, ac Metropolitas. Eorum potestas trahitur in omnes certi regni, ac nationis Metropolitas, et Episcopos, ipsi vero Majori Patriarchae subjiciuntur, cujus intra fines Episcopatum tenent.

§. XXXVIII. Proximus post eos locus est Primatum, et Metropolitarum; sed illi his antecellunt. Nam Primates omnibus praesunt Metropolitis, atque provinciis regni, aut nationis, ubi primatum habent. Hujusmodi sunt Antistites Bituricensis, Lugdunensis, Toletanus, Salisburgensis, Pisanus, aliique, quibus a Metropolitis concessae appellationes, et jus anteferendae crucis datum. Sed hodie tantum Primati Lugdunensi reliquum est jus appellationum, ceteri solam honoris prerogativam retinent (1).

(1) De antiqua Primatum dignitate, ac potestate magna inter eruditos disputatio est. Sunt enim qui eos Patriarchas, sunt qui Metropolitas fuisse putant, et sunt qui ab utrisque distinguunt. Sane apud Afros, uti patet ex Concilio Africano *cap.* 65. apud Pithoeum *Codex can. vel. Eccles. Roman. pag.* 160. *Paris.* 1687. Primates Metropolitae erant; atque hinc Numidiae Metropolitam *Primatem* Augustinus vocat *epist.* 219. *num.* 6. *col.* 1013. *tom.* 2. et Antistes Cartaginensis a Possidio *in Vita August. cap.* 8. *col.* 262. *tom.* 10. *opp. August. Primas*, in Concilio Ephesino *act.* 1. *tom.* 1. *col.* 1419. *coll. Harduini Metropolita* appellatur. Ex quo confici videtur posse, nullum inter Primatem, et Metropolitam discrimen intercedere. Accedit quod *cap.* 3. *de for. competen.* cautum est, ut orta lite inter Episcopos diversarum provinciarum dentur judices a Primate, cujus in provincia sedet locus, de quo disputatur. Cum autem proprius Episcoporum Judex Metropolita sit, certe Primas Metropolita videtur. At vero Innocentius III. apud Bosquetum *in ejus gestis pag.* 60. inquit: *apud nos haec duo nomina Primas, et Patriarcha pene penitus idem sonant, cum Patriarchae, et Primates teneant unam formam, licet eorum nomina sint diversa.* Eadem occurrunt in apocryphis literis Clementis, Aniceti, Anacleti, Lucii PP., quae apud Gratianum extant *can.* 1. *et* 2. *dist.* 80. *et can.* 1. *et* 2. *dist.* 99. Denique qui alium a Patriarcha, et Metropolita Primatem faciunt, nituntur canone 9. Concilii Chalcedonensis apud Labbaeum *tom.* 4. *col.* 1686. *edit. Venet.*, quo habentur haec: *Si autem cum ipsius provinciae Metropolitano Episcopus, vel clericus controversiam habeat, dioecesis Exarchum adeat, vel Imperialis Urbis Constantinopolis thronum.* Primas igitur alius est a Metropolita, et alius a Constantinopolitano Episcopo, hoc est Patriarcha. Pauca de hac controversia dicam. Cum primum Ecclesiae Primatis vocabulum usurpare coepit, eo significavit Metropolitam. Episcopis Arelatensi, et Vienuensi de primatus honore contendentibus Taurinense Concilium *ann.* 397. can. 2. apud eumdem Labbaeum *tom.* 2. *col.* 1385. ita respondit: *qui ex iis approbaverit, suam civitatem esse metropolim, is totius provinciae honorem Primatus obtineat.* Ita Africani Primates Metropolitae erant; et ita Primas Metropolita est *in Cap.* 3. *de For. competen.*, quod ex Africano Concilio desumptum est. Sed postea Primatis vox traducta est ad Patriarchas, et novo hoc sensu vox haec usurpari primum coepit in falsis decretalibus Clementis, Aniceti, Anacleti, Lucii, quae sunt *in can.* 1. *et* 2. *dist.* 80. *et can.* 1. *et* 2. *dist.* 99.; forte quod Auctor earum decretalium nullum discrimen fecit inter *Exarcham, aut Primatem dioecesis*, qui Patriarcha est, interque *Primatem provinciae*, qui est Metropolita. Mirum autem videri non debet, quod aliquis a Metropolitae judicio provocare posset vel ad Prima-

tem dioecesis, hoc est Patriarcham, vel ad Constantinopolitanum Antistitem, uti sancitum est canone 9. Concilii Chalcedonensis. Nam id peculiari jure, et extra ordinem datum erat Episcopo Constantinopolitano, ut in causis non suorum Metropolitarum per Orientem primo judicio decernerent; quod patet exemplo Flaviani Patriarchae Constantinopolitani, qui judices dedit in causa Ibae Metropolitae Edesseni, qui suberat Patriarchae Antiocheno, uti constat ex Concilio Chalcedonensi *act.* 10. *col.* 1545. *et seq. tom.* 4. *coll. Labbaei.*

§. XXXIX. Metropolita uni praeest provinciae, et Episcopis, qui ea comprehenduntur. Dignitatem hanc ante Concilium Nicaenum viguisse compertum est (1), multique sunt viri docti, et graves, qui ejus originem repetunt ab Apostolis, a quibus hujusce dignitatis, et juris non obscura relicta sunt monumenta, ut recte status Ecclesiasticae Hierarchiae constitueretur (2). Metropolitae nomen a metropoli procedit, quae est urbis provinciae caput. Qui in ea civitate Episcopatum gerebant, dicti sunt Metropolitae, ac deinceps etiam Archiepiscopi, quod postremum vocabulum etsi olim latius pateret, tamen lapsu temporum translatum est ad eos, qui provinciae uni essent praepositi, quales Metropolitae sunt. Itaque ratio, et mos hominum fecit, ut Metropolitica dignitas haereret civitati, quae in provincia habebat principatum, et ad quam omnes confluebant, postea a sacris canonibus jura, et privilegia dignitati consentanea fuere attributa (3).

(1) Fuisse Metropolitas ante Concilium Nicaenum, perspicuum est ex ipsius Concilii *can.* 6. *et* 7. *tom* 2. *coll.* 35. *collect. Labbaei.* Idem colligitur ex Epiphano *Advers. Haeres. lib.* 2. *tom.* 2. *haer.* 48. *num.* 1. *edit. Petavii Paris.* 1622., Athanasio *de Senten. Dionysii num.* 5. *tom.* 1. *pag.* 194. *edit. Patav. an.* 1777. atque ex Concilio Illiberitano *can.* 58. apud Labbaeum *tom.* 1. *col.* 999. *edit. Venet.*, ubi memoratur *prima cathedra*, quae Metropolitae est.

(2) Specimen satis clarum, et expressum metropoliticae dignitatis Apostoli dederunt in Tito, et Timotheo, quorum alteri omnes in Creta Insula ecclesias, alteri totam Asiam provinciam commissam fuisse constat. Vid. Chrysostomum *Hom.* 2. *in tit. et hom.* 1. *in* 1. *Timoth. pag.* 547. *et* 737. *tom.* 11. *opp. edit. Montfauconii Paris.*, atque Eusebium *Histor. eccl. lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 90. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720. Idem de successoribus Thimothei, et Titi testatur ipse Eusebius *lib.* 5. *tom.* 4. *pag.* 168., de Polycrate, qui Asiae Episcopis, de Philippo, qui omnibus Cretae Insulae Ecclesiis, de Irenaeo, qui Galliae; de Palma, qui Ponto, de Theophilo Caesariensi, et Narcisso Hierosolymitano, qui Palestinae Episcopis praefuit, *lib.* 4. *cap.* 23. *et lib.* 5. *cap.* 23. *pag.* 143. *et* 190. Ac meo quidem judicio ita componi videtur posse vetus illa quaestio, num Metropolitica dignitas ab Apostolis, an post eorum aetatem ab Ecclesia fuerit instituta. Ejus certe specimen ab Apostolis est relictum; sed res demum omnis consecutis temporibus absoluta, et perfecta est. Videndus Usserius *de Orig. Episcop. et Metropolit.*, Beveregius *Cod. can. vindicat. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 12. de Marca *Concord. sacerdot. et imper. lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 3., Thomassinus *vet. et nov. eccles. discipl. lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. *tom.* 1. *pag.* 4. *edit. Ven.* 1773., Mamachius *Orig.*, *et antiq. Christian. lib.* 4. *cap.* 4. §. 5. *num.* 4. *pag.* 555. *tom.* 4. Ceterum Metropolitae vocabulum recentius est, et qui deinceps eo nomine appellati sunt canone 37. Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 446. *Amstelaedami* 1724. dicuntur, πρῶτοι, et κεφαλαι, Concilio Sardicensi *can.* 9. apud Labbaeum *tom* 2. *col.* 676. *Episcopi Metropolis*, Augustinus *Brev. collat.* 3. *cap.* 16. *tom.* 9. *col.* 570. *edit. Venet.* 1733. *Principes*, atque in Concilio Chartaginensi III. *can.* 26. apud citatum Labbaeum *tom.* 2. *col.* 1403. statutum est, ne primus Antistes, alio nomine, quam *primae Sedis Episcopus* vocaretur. Cumque apud Afros haec dignitas, excepta Ecclesia Carthaginensi, quae in tota Africa primatum habebat, non haereret certae Sedi, sed is provinciam regeret, qui senior ordinatione erat, factum hinc est, ut qui provinciae praeerant *Senes* appellarentur. Ita Xantippus Numidiae Primas semel atque iterum *Senex* appellatur in Concilio Africano *cap.* 67. apud Pithoeum *Codex. Canon. vet. eccl. Rom. pag.* 161 *Paris.* 1687., et pluries etiam eodem vocabulo utitur Aug. *ep.* 64. 65. 141. *col.* 153. 154. 456. *tom.* 2. *edit. Maur. Venet.* 1729.

(3) Concilium Antiochenum *can.* 9. apud Labbaeum *tom.* 2. *col.* 590. *Episcopos*, inquit, *qui sunt in unaquaque provincia, scire oportet, Episcopum, qui praeest metropoli, etiam curam suscipere totius provinciae, eo quod in metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia.* Et huc etiam spectat Concilium Taurinense *can.* 2. apud eumdem Labbaeum *tom.* 2. *col.*

1385., Concilium Chalcedonense *can.* 12. *et* 17. *tom.* 4. *col.* 165.; *ejusd. coll.*, Concilium Trullanum *cap.* 38. *col.* 1366. *tom.* 7.

§. XL. Metropolita jurisdictionem habet in omnes suae provinciae Episcopos, quos suffraganeos vocat. Quare supplet eorum negligentiam (1), eosque vocat ad synodum provincialem (2), inquirit in absentiam, atque ad residendum compellit (3), negligentes ad officium cogit, jus dicit inter eos, qui a Suffraganeorum judicio ad se provocant (4), denique in tota provincia Crucem praesefert, insigne jurisdictionis suae (5).

(1) Synodus VII. *in can. Cum simus cap.* 9. *qu.* 3. Concilium Lateranense III. *can.* 8. apud Labbaeum *tom.* 13. *col.* 421., *Cap. Licet de Suppl. neglig. praelat. cap.* 7. *de offic. ord.*, Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 20 *de reform.*

(2) *Can.* 6. *dist.* 18., Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

(3) Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.*, Pius IV. *in Bulla de salute gregis* 12. *pag.* 36. *tom.* 4. *part.* 2. *Bullarii.* Hodie tamen Episcopi sine venia Summi Pontificis a suis Ecclesiis abesse non possunt. Benedictus XIV. *in Const. Ad universae* 18. *de residen. ep. tom.* 2. *ejus Bullar., pag.* 78. *edit. Rom.* 1754.

(4) *Cap.* 11. *de Offic. jud. ordin.*, *cap.* 3. *de appellat. in* 6. Videnda tamen ea de re est *Constitutio Ad militantis* 48., itemque *Constitutio Romanae Curiae* 116. Benedicti XIV. *in ejus Bullar. tom.* 1. *pag* 81. *et* 286., ubi certus est definitus appellationum modus, ne quid ex iis damni oriatur.

(5) *Clement. Archiep. de privil.*

§. XLI. Majores tamen causae criminales Episcoporum, in quibus de eorum depositione agitur, ad judicium pertinent Romani Pontificis (1), minores ad Concilium provinciale (2). Olim Metropolitae lustrare etiam poterant dioeceses Suffraganeorum suorum (3), nunc non possunt, nisi causa in provinciali synodo cognita, et pro-

bata sit (4). Atque haec quidem omnia pertinent ad praefecturam, et eminentiora jura, quae supra Episcopos insunt in Patriarchis, et Metropolitis. Nam ipsi habent etiam in dioecesi sua jura Episcopalia, quae sibi cum reliquis Episcopis communia sunt.

(1) Vetus est, sed jam a multis explosa, atque ejecta calumnia, quod falsae decretales Isidori majores criminales Episcoporum causas Romani Pontificis judicio servaverint. Haec cantilena est haereticorum, atque eorum omnium, quorum in Sedem Apostolicam insigne odium est, hoc nobis praeter ceteros objiciunt Febronius, et Eybelius, et hoc item Institutionibus non multis ab hinc annis editis Cavallarius *part.* 1. *cap.* 8. §. 4. Sed quae magis frigida, et jejuna calumnia excogitari potest, cum exploratissimum sit, idque etiam fateatur Blondellus, homo videlicet e numero haereticorum, Isidorianas decretales nullum novum jus induxisse, sed omnes esse excerptas ex sententiis Sanctorum Patrum, ex veris Summorum Pontificum post Siricium constitutionibus, canonibus conciliorum, Romanis legibus, et disciplinam comprehendere; quae jam obtinebat? Revera majores causae, quae ad Episcoporum accusationes pertinent, jam ante Isidorum servatae erant judicio Sedis Apostolicae, sine cujus consensu definiri non poterant, uti constat in primis ex S. Leone *ep.* 6. *cap.* 5. *col.* 622.. *ep.* 13. *cap.* 678, *et ep.* 14. *col.* 682. *tom.* 1. *opp. edit. Ballerin.*, atque ex S. Gregorio *ep.* 7. *et* 36. *lib.* 3. *col.* 630., *et* 650., *epist.* 3. 24. *et* 63. *lib.* 6. *col.* 794. 809. 838. *tom.* 2. *edit. Maur. Paris.* 1705. et jam ante Zosimus *epist.* 1. *ad Episc. Gall.* apud Constantium *col.* 938. graviores Episcoporum causas Summi Pontificis judicio servatas declaraverat, cum scriberet: *Ad cujus* (Patrocli Arelatensis Vicarii Apostolici) *notitiam, si quid illic negotiorum emerserit, referri censemus, nisi magnitudo causae etiam nostrum requirat examen.* Quo etiam spectat ejusdem Zosimi *commonitorium* apud eumdem Constantium *col.* 981., ubi describitur Sardicensis Canon de appellationibus ad Sedem Apostolicam. Vide *Notam* 4. *ad* §. 16. *et Notam* 4. *ad* §. 18. *Tit.* 9., et vide Blascum *de collect. Canon. Isidor. Merc. cap.* 9. *pag.* 93., *et seq.* ubi tota haec materia solide, et erudite pertractatur

(2) Conc. Trident. *Sess.* 24. *cap.* 5. *de reform.*

(3) *Cap.* 1. *de censib. in* 6.

(4) Conc. Tr. *Sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.*, Urbanus VIII. *Const. Exponi nobis* 370. *tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 277. *Bullar.*

§. XLII. Omnes Patriarchae, et Metropolitae, praeter cetera pontificalia ornamenta, habent pallium, cujus origo a divisione ecclesiasticarum provinciarum videtur repetenda, eo praesertim tempore, quo Sacerdotes a Diaconis, a Sacerdotibus Episcopi, atque inter eos, qui principem obtinebant locum, vestibus distingui coeperunt. Neque enim aliud, praeter pallium videtur occurrere ornamenti genus, quo Episcopi inter se discernantur (1). Est autem pallium fascia lanea candida (2), tres circiter digitos lata, in modum circuli contexta, quae humeros cingit, habetque ab utraque parte lineas in pectus, et humeros impendentes cum sex sericis, nigrisque crucibus intextis, tribusque aciculis aureis consuitur, et alligatur (3). Sumitur ex altari, ubi conditum est B. Petri corpus, idcirco ex eodem Petri corpore sumptum dicitur, ac per ipsum plenior Patriarcharum, et Metropolitarum potestas designatur (4). Olim a Sede Apostolica suis Vicariis, ut plurimum, tribuebatur (5); nunc ab ea datur omnibus Patriarchis, et Metropolitis (6).

(1) In tanta originis pallii obscuritate haec ceteris probabilior conjectura videtur, quam tradit Carolus Gagliardus *Institut. Jur. Canon. lib.* 1. *tit.* 17. *num.* 3, Cardinalis Baronius *ad ann.* 336. *num.* 65. *pag.* 201. *tom.* 4. *edit. Lucae*, pallium ab Ecclesia inductum putat exemplo Rationalis, et Superhumeralis, cujus mentio est in Exodo *cap.* 28. *vers.* 4., et quo tantum Summus sacerdos, alius praeterea nemo, utebatur. *Ita*, inquit, *in Christianae Religionis Sacerdotio genus illud indumenti, quod pallium dicimus, Summi tantum Pontificis cessit usui, ab eo tamen compluribus Episcopis magna ex causa communicatum.* Certe; ut est a Mamachio animadversum *ad Auctor. opus. Quid est Papa? epist* 3. *num.* 10. *tom.* 1. *pag.* 228. jam usque a primis nominis christiani temporibus Romani Pontifices Metropolitarum dignitatem indiciis quibusdam firmare, ac roborare consueverunt; atque inter haec in-

dicia pallium esse, nemo inficiabitur. Praeclare S. Gregorius M. *lib.* 2. *epist.* 22. *ad Univers. Illyric. Episc. pag.* 117. *tom.* 7. *edit. Venet.* 1770. de Joanne electo cunctis suffragiis Episcopo Justinianae primae loquens; *juxta postulationis vestrae desiderium*, inquit, *praedictum Fratrem, et Coepiscopum nostrum in eo, in quo est, Sacerdotis Ordine constitutus, nostri assensus auctoritate firmamus, ratamque nos ejus consecrationem habere, dirigentes pallium indicamus.* En pallium firmati a Sede Apostolica Archiepiscopatus indicium. Qui pallium Patriarcharum, et Metropolitarum imperatorium fuisse ornamentum, atque ab Imperatoribus Ecclesiae concessum putant, ii nituntur fundamentis, quae eruditorum omnium judicio falsa sunt. Hujus generis est Constantini donatio, quam apocrypham omnes norunt; itemque rescriptum Valentiniani III., quod habet Agnellus *lib. Pont. in vit. S. Maxim. pag.* 84. *edit. Mutin.* 1708., et de quo late disputant Baronius *ad an.* 432. *num.* 94. *seqq. pag.* 446. *seq. tom.* 7. *edit. Lucae*, Schelestratus *Antiqu. eccles. diss.* 4. *cap.* 5. *num.* 7., Norisins *Diss. histor. de Synod.* 5. *cap.* 10., Christianus Lupus *Diss.* 2. *de Africanae Eccles. Roman. appellat. cap.* 8. *pag.* 176. *et seq. opp. tom.* 8. *edit. Venet.* 1727., Bacchinius *in praef.* ad laudatum Agnelli *Librum pag.* 20. *num.* 12. *et seq., ac de Eccles. hierarch. origin. par.* 3. *pag.* 378. *et seq. edit. Mutinae an.* 1703. Multos in errorem induxit pallii vocabulum, quod erat generale nomen indumenti, quo omnes utebantur, et quo totum corpus tegebatur. Sed quis ex eo conficiat, omnino simile fuisse pallium, quod ornamenti loco conceditur Patriarchis, et Metropolitis, ut ab Episcopis distinguantur? Hoc quoque pallium initio usque ad talos fuisse productum multi tradiderunt ex eo, quod *lib.* 15. *Annal. num.* 5. *tom.* 2. *pag.* 108. *edit. Paris. ann.* 1687. narrat Zonaras, Anastasium Germani Patriarchae vestigiis insistentem ejus omophorion calcasse, ut ita eum moneret, ne properaret; sed, ut recte est a Christiano Lupo *in cit. dissert. de African. Eccles. appell. cap.* 7. *pag.* 174. animadversum, eo loco Zonaras loquitur de stola, hoc est de manicata veste talari, non autem de pallio, quod tantum intra Ecclesiam gerebatur. Contra vero Anastasius S. Germani vestem extra Ecclesiam calcavit.

(2) Die S. Agnetis Virginis, qui est dies 21. Januarii, in ejusdem Agnetis templo in via Nomentana singulis annis duo candidi agni benedici solent, qui a Capitulo Ecclesiae Lateranensis Sum. Pontifici offeruntur, et ab ipso Apostolicis Subdiaconis traduntur, atque in aliquo sanctimonialium monasterio nutriuntur, donec suo tempore tondeantur. Ex ea vero lana permixta reliquae lanae, cum in filum deducta fuerit, pallia conficiuntur.

(3) Antiquam pallii formam describit Innocentius III. *lib.* 1. *Myst. miss. cap.* 63. *tom.* 1. *pag.* 334. *col.* 1575. his verbis: *Fit*

enim pallium de candida lana contextum, habens desuper circulum humeros constringentem, et duas lineas ab utraque parte dependentes; quatuor autem cruces purpureas ante, et retro, a dextris, et a sinistris, sed a sinistris est duplex, et simplex a dextris. Similia occurrunt apud Durandum *lib.* 3. *Rational. cap.* 17. *num.* 3. Nunc sex cruces sunt, eaeque nigri coloris. Vid. Card. Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 24. §. 16. *tom.* 2. *pag.* 272., et Sala *in not.* 1. *pag.* 175. *Taurin.* 1749.

(4) *Cap.* 4. *de Elect.*

(5) Temporis injuria perierunt antiquiora monumenta, quorum ope statui certo possit, quo primum tempore Romani Pontifices Metropolitis pallium attribuere coeperint. Hoc certum est, Symmachum, qui initio VI. saeculi Pontificatum gessit, illud concessisse Theodoro Laureacensi, uti patet ex ejus *epist.* 11. apud Labbaeum *tom.* 5. *concil. col.* 440., cumque illud Pontifex se *indulgere* dicat *more majorum*, facile intelligitur, pallii a Sede Apostolica obtinendi jam tunc fuisse morem plane veterem. Virgilius Auxanio Arelatensi Episcopo *ep.* 7. apud eumdem Labbaeum *tom.* 5. *col.* 1301. pallium dedit, *sicut decessori tuo*, inquit, *Praedecessor noster sanctae recordationis Symmachus legitur contulisse.* Unde intelligimus, et Caesario, qui fuit decessor Auxanii, pallium a Symmacho fuisse concessum. Eodem VI. saeculo Pelagius I. cum Vicarium Apostolicum creasset Sapaudum Episcopum item Arelatensem literis ad eum datis ann. 557. apud eumdem Labbaeum *tom.* 6. *col.* 477. pallium etiam si se attribuere dixit, ut *in tanto fastigio constitutos praeclaro quoque habitu* decoraretur. Huc etiam referendus est Rabanus de *Instit. cleric. lib.* 1. *cap.* 23. *tom.* 6. *opp. pag.* 8. *edit. Colon. Agrip.* 1626. cum ait: *super haec autem omnia Summo Pontifici propter Apostolicam vicem pallii honor decernitur.* Petrus de Marca *Concord. Sacerdot. et Imper. lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 1. ut suam de Gallicano pallio a Romano distincto sententiam confirmet, statuit, aetate Gregorii M. solum Arelatensem Episcopum illud in Gallia gestasse. Sed ex vita Desiderii Viennensis Archiepiscopi apud Henschenium, et Papebrochium ad diem 23. Maii *tom.* 5. *Act. SS. pag.* 252. *Antuerpiae an.* 1685. manifestum est, eum quoque, *cum Archiepiscopus factus est, ex more Romam misisse pro adipiscendo Sedis Apostolicae pallio.* Quibus ex verbis intelligimus, Desiderium non primum fuisse Viennensem Episcopum, quo a Sede Apostolica pallium postulavit. Ex eodem loco deprehenditur, quam falsa sit sententia Petri de Marca *de Concordia Sacerdot. et Imper. lib.* 6. *cap.* 6., qui ait, Romanos Pontifices summam in mittendis palliis ad Episcopos Gallicanos curam adhibuisse, ut jus Metropoliticum a Vicariatu Sedis Apostolicae oriri videretur, atque ut iis novum jugum, novaque servitus imponeretur. Non enim pallium sua sponte offert Gregorius, ut

jugum aliquod imponat, sed ipse Desiderius a Gregorio postulat *de more*, quod indicat antiquam consuetudinem; cujus mentio est etiam apud ipsum Gregorium *lib.* 4. *epist.* 1. *col.* 682., et clarius *epist* 11. *lib.* 9. *col.* 937. *tom.* 2. *edit. Maurin. Paris.* 1705. Revera tantum abest, quod rectissime est a Gravesonio *Histor. Eccl. saec.* 9. *colloq.*6.*tom.*3. *pag.*202. *edit. Venet.* observatum, *ut Summi Pontifices curam in mittendis ad Gallicanos Praesules palliis adhibuerint, ut potius ferventibus Regum precibus, et ardentibus Episcoporum votis inducerentur ad usum pallii Episcopis concedendum. Quod si Romani Pontifices per usum pallii novam servitutem Episcopis imponere intendissent omni procul dubio nec Reges in gratiam Metropolitanorum suorum umquam istud pallium a Romanis Pontificibus postulassent; nec Metropolitani novam, et insolitam hanc servitutem sibi imponi passi fuissent, nedum ambiissent.* Par est sententia eorum, qui olim sine Imperatoris auctoritate pallium a Romano Pontifice concedi potuisse negant, ex eoque numero est etiam Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. canon. par.* 1. *cap.* 9. §. 2. Nam haec sententia nititur rescripto Valentiniani III., et nititur errore, quod ecclesiasticum pallium imperatorium ornamentum fuerit. Vid. Christianum Lupum *cit. dissert. de African. Eccles. Roman. appellat. cap.* 8. *pag.* 176., Bianchium *della Potestà e della Polizia della Chiesa lib.*3.*cap.*2. §. 2. 3. 4. *tom.* 5. *part.* 1. *pag.* 178. *et seq.* Bonam *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 24. §. 16. et Salam *in not. pag.* 272. *et seq. tom.* 2. *edit. Taurin.* 1794.

(6) Graecis Episcopis nunc commune pallium est, quod quidem *sibi saeculis ultimis Graeciae cunctos Episcopos arrogasse* tradit Goarius *Euchology. Graec. tit. Episc. Ordinat. pag.* 312. *edit. Paris.* 1647. Quomodo autem id evenerit, ut nunc omnes Graeci Episcopi pallio utantur, narrat Liutprandus *in Legatione* 11. *Constantinopolitana ad Nicephorum Phocam nomine Othonis* apud Muratorium *Scriptor. Rer. Italic. tom.* 2. *pag.* 488. ubi inquit: *Romanus Imperator filium suum Theophylactum Eunuchum Patriarcham constituit: cumque eum Alberici cupiditas non lateret, missis ei muneribus satis magnis, effecit, ut ex Papae nomine Theophylacto Patriarchae literae mitterentur; qua auctoritate cum ipse tum successores ejus absque Paparum permissu palliis uterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non solum Patriarchae, sed etiam Episcopi totius Graeciae palliis utantur. Quod quam absurdum sit, censere opus non est.*Consule eumdem Liutprandum, qui hoc Alberici facinus narrat, *de Reb. Eur. lib.* 3. *cap.* 12. apud Duchesnium *tom.* 3. *Hist. Franc. pag.* 598. Christianus Lupus *in d. can.* 27. *Conc. VII.pag.* 315. *seqq.* Jo. Laurentius Bertius *loc. cit.* Ceterum dumtaxat VIII. exeunte saeculo obtinere coepit consuetudo, ut omnibus indiscrimina-

tim Archiepiscopis pallium concederetur, ut colligi potest ex *tom.* 2. *oper. posthum.* Mabillonii, ubi occurrit dissertatio Theoderici Ruinart *de Pallio Archiepiscopali cap.* 11. *pag.* 457. Multa autem, praeter auctores, quos modo indicavimus, de pallio scripserunt Petrus de Marca *Concord. sacerd. et imper. lib.*6. *cap.*6. *et* 7., Nicolaus de Bralion *dissert. de Pallio*, Patres Maurini *in S. Gregorium M. lib.* 3. *epist.* 28. *col.* 518. *tom.* 2. *edit. Paris*, 1705. locisque aliis earumdem epistolarum, Dominicus Georgeus *de Liturg. Rom. Pontific. tom.* 1. *pag.* 210. *et seq.*, aliique complures. Ac videnda in primis est Constitutio *rerum ecclesiasticarum* 60.Benedicti XIV. *tom.* 2. *ejus Bullar. pag.* 294. *laud. edit.*, ubi multa habentur de pallio, quae ad recentiorem pertinent disciplinam.

§. XLIII. Solus Romanus Pontifex, cujus potestas nullam habet definitam regionem, cujus terminis septa teneatur, pallio ubique utitur, et semper; ceteri nonnisi intra fines suae jurisdictionis, et statis, certisque diebus, cum pontificalia conficiunt; scilicet die natali Christi Servatoris, die S. Stephani, S. Joannis, Circumcisionis, Epiphaniae, Palmarum, feria V. in coena Domini, in Sabbato sancto, in Paschate, et feria II. ac III. post Pascha, Dominica in albis, in Ascensione Domini, in Dominica Pentecostes, in festo Corporis Christi, in nativitate Sancti Joannis Baptistae, in festis omnium Apostolorum, ac quatuor diebus festis B. Mariae Virginis, nimirum Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, et Nativitatis, in commemoratione omnium Sanctorum, in dedicatione Ecclesiarum, in praecipuis festis diebus Ecclesiae Archiepiscopalis, in ordinatione Clericorum, in consecratione Episcoporum, et Virginum, et in die anniversaria, quam Archiepiscopus celebrat, suae consecrationis, dieque item anniversaria dedicationis Ecclesiae (1).

(1) *Cap.* 4.*et* 6. *de auctor. et usu pallii*, ibiquae. Gloss. et Pontificale Romanum *par.* 1. *tit. de pallio.*

§. XLIV. Pallio ita est adjunctum munus Archiepiscopale, ut eo nondum accepto ne Archiepiscopi quidem nomen quis mereatur (1), neque synodum provincialem indicere possit, neque chrisma conficere, neque Episcopos consecrare, neque alia obire munera sive Metropolitica, sive Episcopalia (2). Petendum est intra tres menses ab exacta consecratione, et quidem enixis precibus, sive, ut in more est, *instanter, instantius, instantissime* (3), a Summo Pontifice in Consistorio Cardinalium; petit per se ipsum si in Urbe sit Archiepiscopus, si absit, per Procuratorem. Antequam detur, exigitur juramentum fidei, et obedientiae erga Summum Pontificem (4), praesenti in Urbe datur a primo Diacono Cardinali, absenti ab aliquo Archiepiscopo, cui Summus Pontifex rem commisit.

(1) *Cap.* 3. *de auctor. et usu pallii.*

(2) *Cap.* 28. §. *super eo de elect.*

(3) *Can.* 1. *et* 2. *dist.* 100. Vide Nicolaum de Bralion. *cit. dissert. de pallio cap.* 12.

(4) Formulam juramenti, quod absentis Archiepiscopi Procurator praestare debet, habes *in cit. Constit. rerum ecclesiasticarum* Benedicti XIV.

§. XLV. Ita autem pallium adhaeret personae Archiepiscopi, ut neque alteri commodari possit, et secundum, ac tertium petendum sit, si quis iterum, ac tertio Ecclesiam mutet (1). Denique ubi Archiepiscopus sepelitur, cum eo simul pallium, vel pallia, si plura accepit, humanda sunt (2). Singulari privilegio Cardinalis Episcopus Ostiensis, cum Romanum Pontificem consecrat, pallio utitur (3), et beneficio etiam Sedis Apostolicae quibusdam Episcopis pallii usus concessus est (4).

(1) *Cap.* 4. *de postulat. Praelat.*, ibique Glossa *in fin.*
(2) *Cap. de auctor. et us. pal.*
(3) Vid. Card. Petra *tom.* 5. *ad Const.* 3. *Pii II. sect. unic.*; et Catalanum *in comment. ad Pontif. Roman. part.* 1. *tit.* 14. §. 3. *num.* 5. *pag.* 239.
(4) Ita Aretino Episcopo pallium dedit Clemens XII. *Const. Insignes* 14 *tom.* 13. *pag.* 105. *Bullar.* et ita quibusdam aliis Episcopis ab aliis Summis Pontificibus similiter pallii ipsius usus concessus est.

SECTIO IV.

DE COADJUTORIBUS

XLVI. Coadjutorum officium, et origo. XLVII. et XLVIII. Eorum species; et quis eos constituat?

§. XLVI.

De Episcopis nunc pro eorum jurisdictione rediret oratio, vel quoniam uno loco comprehendimus universam eorum potestatem tum ordinis, tum jurisdictionis, pergimus ad reliquos Magistratus, atque ad Ministros, quorum est Episcopis in dioeceseos regimine opitulari. Sit initium a Coadjutoribus. Senio, aut mala valetudine confectos Episcopos, aliosque Ecclesiae ministros de gradu dimovere injustum, atque inhumanum visum est. Ergo ab antiquis temporibus instituti sunt Coadjutores, qui impedito Antistiti subsidium compararent, ejusque vicem sustinerent. Primum Coadjutorum Episcoporum exemplum praebere videtur Ecclesia Hierosolymitana, ubi Coadjutor datus fuit Alexander Narcisso Hierosolymitano Episcopo, qui annos natus erat centum, et viginti (1). Sed illustre prae ceteris est exemplum Augustini, qui Valerio Episcopo Hipponensi malae valetudinis, seniique causa coadjutor accessit (2).

(1) Primum hoc alicujus coadjutoris exemplum esse judicat Henricus Valesius in *Euseb. lib.* 6. *cap.* 11. *pag.* 268. *edit. Cantabrigiae an.* 1720. Sed multa deinceps exempla coadjutorum occurrunt Theotecnus Episcopus Caesariensis sibi Anatolium coadjutorem adscivit, ac successorem designavit, et ambo communi studio Ecclesiae praefuerunt, uti testatur Eusebius *Histor. lib.* 7. *cap.* 32. *pag.* 370. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Maximum simul cum Macario Episcopum Hierosolymitanum fuisse scribit Sozomenus *Hist. lib.* 2. *cap.* 20. *pag.* 70. *cit. edit. Valesii*; et Orionem Episcopum Palaebiscensem sibi coadjutorem, et successorem Siderium elegisse tradit Synesius *epist.* 67. *pag.* 209. *edit. Petav. Paris.* 1633. Theodoritus *lib.* 3. *cap.* 4. *pag.* 197. *cit. edit. Valesii* memorat Joannem Episcopum Apameae, qui coadjutorem habuit Stephanum, et Ambrosius, sive potius auctor epistolae *Causa Bonosi tom.* 3. *opp. S. Ambrosii col.* 1003. *edit. Maurin. Venet.* 1751. Senecionem, qui Basso Episcopo coadjutor fuit.

(2) Possidius *in vit. Augustin. cap.* 8. *col.* 262. *tom.* 10. *opp. S. August. edit. Venet. ann.* 1733. Et Augustinus quidem, vivo adhuc Valerio Episcopus ordinatus est: quamobrem ei scrupulus animo insedit, ut ipse ait *epist.* 213. *col.* 790. *tom.* 2. *edit. cit.*, *adhuc in corpore posito beatae memoriae Patre, et Episcopo meo sene Valerio Episcopus ordinatus sum, et sedi cum illo, quod Concilio Nicaeno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat.* Hinc Eraclium collegam elegit, at Episcopum non ordinavit: *Quod reprehensum est*, inquit *loc. cit.*, *in me, noto reprehendi in filio meo. Erit Presbyter, uti est, quando Deus voluerit, futurus Episcopus.* Spectat Augustinus ad Nicaenum canonem 8., quo cautum erat, ne duo in una urbe essent Episcopi; verum hic canon non obtinebat, cum justa erat causa, propter quam duo in una civitate Episcopi constituerentur, uti ostendunt exempla que paulo ante indicavimus.

§. XLVII. Dantur Coadjutores vel ad tempus, quamdiu scilicet vitae usura fruitur Praelatus, quem vis adversa morbi, aut senectutis suum munus exercere vetat; vel perpetuo, qui nimirum mortuo succedunt. Uterque coadjutor Episcopis nonnisi a Summo Pontifice dandus est (1): ceteris beneficiorum Rectoribus etiam Episcopus Coadjutores ad tempus constituit (2).

(1) *Cap. unic. de cleric. aegrotan. in* 6., Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 7. *de reform.*

(2) Conc. Trid. *loc. cit. cap.* 3. *et ult. de cleric. aegrotan.*

§. XLVIII. Nunc, qui Episcopis dantur coadjutores sine jure futurae successionis, dicuntur *Suffraganei*, quales habet Cardinalis Episcopus Ostiensis, atque Episcopus Sabinus, aliique praesertim in Germania Episcopi, quorum dioeceses tam late patent, ut his adjutoribus opus habeant ad Episcopale munus recte exercendum. Hi sunt Episcopi insigniti titulo *in partibus infidelium*, uti sunt etiam Episcopi coadjutores, qui jus habent succedendi. Utrique enim decorantur ordine Episcopali, ut ea peragant, quae hujus ordinis propria sunt (1).

(1) Vide Andreuccium *Hierarch. eccles. tract. de. Epis. titular.*, et Benedictum XIV. *de Synod. dioec. lib.* 13. *cap.* 14.

SECTIO V.

DE CHOREPISCOPIS

§. XLIX.

Quemadmodum Episcopi, cum propter morbum, aut ingravescentem aetatem suo recte munere fungi non poterant, in civitate Coadjutores habebant, ita cum nimis late patebat dioecesis, in pagis, atque oppidis longe dissitis habebant Chorepiscopos adjutores, et administros laborum suorum. Dicuntur Chorepiscopi, quasi της χωρας, hoc est *ruris* Episcopi. De his quaeri solet, num Episcopi, an tantum Presbyteri fue-

rint; sed longe probabilior est sententia illorum, qui eos meros Presbyteros fuisse arbitrantur (1).

(1) Episcopos Chorepiscopos fuisse putant Henricus Hammondus *diss.* 3. *contr. Blondell. cap.* 8. *per tot.* praesertim §. 41. 42. 43. *pag.* 164. *Londini* 1651., Guillelmus Beveregius *not. in Conc. Ancyran. can.* 13. *in pandect. canon. tom.* 2. *pag.* 175. *Oxonii* 1672., Joseph Bingham *orig. eccl. lib.* 2. *cap.* 14. §. 4. *tom.* 1. *pag.* 195.; atque hi quidem praesertim nituntur Athanasii loco *apolog. contr. Arian. tom.* 1. *opp. pag.* 158. *edit. Patavii anni* 1777., cujus haec verba sunt: *Mareotes regio est Alexandrinae, in qua numquam Episcopus fuit, aut Chorepiscopus; sed universae illius regionis Ecclesiae Alexandrino parent Episcopo. Presbyteri autem singuli suos vicos habent maximos, qui decem circiter sunt, imo plures numero.* Apertum hic quidem discrimen inter Chorepiscopos, et Presbyteros constituitur; sed nullam equidem video causam, propter quam hoc discrimen potius ad ordinem, quam ad officium, et jurisdictionem referendum videatur. Atqui Athanasius minime adversarius est nobis, si dicamus unum et eumdem fuisse ordinem Chorepiscoporum, et Presbyterorum, dissimile tamen officium, et dissimilem jurisdictionem. Rectius igitur Franciscus Turrianus *not. in cap.* 54. *Conc. Nic. Arab.* apud Labbaeum *tom.* 2. *Concil. col.* 317. Antonius Augustinus *epist. jur. canon. par.* 1. *lib.* 6. *tit.* 1. *cap.* 3. *et seq. pag.* 259. *tom.* 5. *opp. edit. Luc.* 1770., Ludovicus Thomassinus *vet. ac nov. eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. Natalis Alexander *histor. Eccles. saecul. IV. append. ad dissert.* 44. *quaest. unic. tom.* 4. *pag.* 649., ibique Mansius *in not. pag.* 653. *edit. Venet.* 1776. Chorepiscopos Presbyteros fuisse contendunt, nixi praesertim canone 8. Concilii Nicaeni *tom.* 2. *col.* 38. *collect. Labbaei*, et canone 10. Concilii Antiocheni *tom.* 2. *col.* 590. *ejusd. collect. Labbaei*, ex quibus manifestum est, Chorepiscopos Episcopos non fuisse. Quod etiam, re diligenter cognita, et expensa, definitum est, uti patet ex Capitularibus Regum Francorum apud Balutium *tom.* 1. *col.* 233. *edit. Venet. anno* 1772. Cum enim Carolus M. ea de re Legatos misisset ad Leonem III. Pontificem, responsum est, Chorepiscopos meros esse Presbyteros, ideoque irritum esse quidquid ipsi gesserant proprium ordinis Episcopalis. Quod probarunt Ratisbonensis Concilii Patres apud Sirmondum *Concil. Gall. tom.* 2. *pag.* 239., *et seq. Paris.* 1629.; ac deinceps etiam Synodus Parisiensis an. 829. *lib.* 1. *cap.* 27. *loc. cit. pag.* 602. *tom.* 2. respondit, nihil eorum, quae ad Episcopalem ordinem pertinent, fieri a Chorepiscopis posse. Interdum vero Chorepiscopi etiam erant Episcopi, quod recte observant Cabasutius *notit. Concil. cap.* 8., Petrus de Marca *concord. sacer-*

dol. et imper. lib. 2., *cap.* 13., Bellarminus, *de cleric. lib.* 1. *cap.* 17. *pag.* 139. *opp. tom.* 2. *edit. Venet. an.* 1721.; atque ad hos pertinent canones omnes Conciliorum, quibus Chorepiscopis cum venia Episcopi Diaconos, et Presbyteros ordinare permittitur.

§. L. Chorepiscopi non unam, ut Parochi, sed plures singuli curabant Ecclesias, easque lustrabant (1); dabant literas *pacificas* quae erant ex genere *formatarum* (2), Clericis ruralibus in aliam dioecesim abeuntibus, minores ordines conferebant (3). Sed cum intra suae potestatis fines non se continerent, et jura invaderent Episcoporum, satis visum est eam dignitatem extinguere, ac delere, quod in occidente primum factum est Leone III. Pontifice (4); sed tamen etiam post Leonis aetatem mentio Chorepiscoporum occurrit (5).

(1) Quod Chorepiscopi dioecesim lustrarent, dicti sunt etiam *Periodevtae*, hoc est *circuitores*, *et visitatores*, quos memorat Laodicena Synodus *can.* 57. *tom.* 1. *Conc. collect. Labbaei col.* 1555. *edit. Venet. Coleti.* Sed non inde effici potest, Chorepiscopos, et Periodevtas unum atque idem fuisse, quod aliquibus visum est. Vide Fabrotum *ad Cujacium in tit.* 3. *cod. de Episc. et Cleric. col.* 28. *tom.* 2. *part.* 1. *edit. Venet.* 1758. Omnis quidem Chorepiscopus erat Periodevta, sed non omnis Periodevta erat Chorepiscopus, uti rectissime observat de Roye *Institut. jur. Canon. lib.* 1. *tit.* 15. Verum quod contendit Binghamus *origin. eccles. lib.* 2. *cap.* 14. §. 12. *tom.* 1. *pag.* 201. *edit. Halae Magdeburg. an.* 1751., a Laodicena Synodo *cit. can.* 57. in locum Chorepiscoporum constitutos fuisse Periodevtas, id nullum habet idoneum fundamentum, quo nisi posse videatur.

(2) Formatarum literarum multae erant species. Nam aliae erant *epistolae commendatoriae*, aliae *communicatoriae*, aliae *dimissoriae*. Postremae hac tantum ad clericos pertinebant, quibus dabantur, cum se in aliam dioecesim conferebant, ut ibi domicilium constituerent, atquae hae literae *dimissoriae*, et interdum etiam *pacificae* dicebantur, quoniam testabantur, Clericum pace Episcopi sui ex antiqua ecclesia fuisse dimissum. *Commendatoriae* et *communicatoriae* dabantur omnibus tum clericis, tum laicis, qui per alienam dioecesim iter faciebant, easque testimonium erant

orthodoxiae, et ecclesiasticae communionis illius, qui epistolas ipsas deferebat. Nam tanta erat concordia, atque inter omnes Episcopos consensio animorum, ut nemo ecclesiasticae communionis in aliena dioecesi particeps fieret, nisi ea dignus proprii Episcopi testimonio deprehenderetur. Ita per eas literas ecclesiarum unio ostendebatur, sive, ut verbis utar Tertulliani *de praescript. cap.* 20. *pag.* 206. *edit. Rigaltii Paris.* 1657. *communicatio pacis... et consecratio hospitalitatis* demonstrabatur; Hinc Optatus Milevitanus *lib.* 2. *pag.* 32. *edit. Antuerpiae* 1702. *Totus*, inquit, *orbis commercio, formatarum in una communionis societate concordat. Commendatoriae* literae dabantur vel hominibus, quorum illustrior erat conditio, vel etiam ejusmodi hominibus, quorum existimatio in discrimen vocata fuerat, vel clericis, qui in exteras regiones concedebant: *communicatorias* obtinebant omnes, qui in ecclesiae erant communione, cumque ea pacem colebant, ideoque *pacificae* et *ecclesiasticae*, atque interdum etiam *canonicae* dicebantur. Omnes generali nomine *formatae* dicebantur, quod peculiari forma, ac singularibus signis, et caracteribus scriptae erant, ne quis falsas obtruderet, et omnes ab Episcopo concedebantur. Ad has autem literas pertinet canon Apostolorum 34. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 446. *edit. Amstelaedami* 1724.; itemque Concilium Carthaginense I. *can.* 7. apud Labbaeum *tom.* 2. *col.* 749. *edit. Venet.* Laodicenum *can.* 41. *col.* 1538. *tom.* 1. *ejusd. collect.*, Antiochenum *can.* 7. *an.* 341. apud eumdem Labbaeum *tom.* 2. *col.* 590., Agathense *can.* 38. *tom.* 6. *col.* 527., Chalcedonense *can.* 11. *col.* 1672. *tom.* 4., Chartaginense III. *can.* 28. *col.* 1403. *tom.* 2. *ejusd. collect.* Quas literas cum in illo persequutionum discrimine dedissent Confessores quidam, quorum magna erat in ecclesia existimatio, id ab iis fieri vetuit, atque alias a proprio Episcopo communicatorias literas unicuique dari jussit Concilium Eliberitanum *can.* 25. *col.* 996. *tom.* 1., et Arelatense I. *can.* 9. *col.* 1453. *tom.* 1. *loc. cit.* Non enim duo hi canones, uti putat Baronius ad an. 142. *num.* 9. *pag.* 157. *tom.* 2. *edit. Lucae*, intelligendi sunt de martyrum libellis, quos *lapsi* impetrare solebant, ut in ecclesiae comunionem reciperentur; quod recte animadvertit Albaspinaeus *in not. ad can.* 25. *Concil. Eliberit. pag.* 167. *edit. Neapol.* 1770. Chorepiscopos autem dedisse literas *pacificas*, seu *formatas*, manifestum est ex Concilio Antiocheno *can.* 8. *loc. cit. col.* 1538., cujus haec verba sunt; *nec Presbyteri, qui sunt in pagis, dent canonicas epistolas, vel ad solos vicinos Episcopos epistolas emittant. Chorepiscopi autem nulli reprehensioni affines dent pacificas.*

(3) Concilium Antiochenum *can.* 10. *col.* 1538. *loc. cit.*

(4) Vid. *Capit. Caroli M. lib.* 6. *cap.* 121. apud Balutium *Capit. Reg. Franc. col.* 233. *tom.* 1. *edit. Venet. ann.* 1772.

(5) Concil. Parisiense *an.* 829. *lib.* 1. *can.* 27. *tom.* 9. *collect. Labbaci col.* 729. *edit. indic.* Meldense *an.* 845. *can.* 44. *col.* 975. *loc. cit.;* Metense *ann.* 888. *can.* 8. *col.* 594. *tom.* 11. *collect. ejusd.* Vide Thomassinum *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *et* 2., et Morinum *exerc. sac. cap.* 11. *et de Sac. Ordin. part.* 3. *exerc.* 4. Sua jam aetate Chorepiscopos exolevisse testatur Balsamon *in can.* 13. Concilii Ancyrani apud Beveregium *Pandect. canon. tom.* 1. *pag.* 386. *Oxonii* 1672.

SECTIO VI.

DE PRAELATIS INFERIORIBUS

LI. Praelati inferiores, eorumque divisio, LII. ad LIV. Singulorum potestas.

§. LI.

Medium inter Episcopos, atque Presbyteros locum tenent Praelati inferiores, nimirum antistites, qui expertes ordinis Episcopalis, in sibi subjectas Ecclesias, atque personas jurisdictionem exercent. Non idem omnium eorum Praelatorum gradus, neque eadem ratio est. Nam alii sunt ab Episcopi potestate subtracti, qui certo praesunt generi personarum intra septa alicujus ecclesiae, aut monasterii, vel conventus existentium, quales sunt Superiores regulares, et nonnulli Praelati saeculares, qui immediate subsunt Sedi Apostolicae una cum Ecclesia, ejusque clericis, atque ministris, quibus praefecti sunt. Alii praesident clero, et populo alicujus regionis, quae tametsi ab Episcopi potestate subtracta sit, tamen sedet in illius dioecesi, a qua undique circumscribitur. Alii denique propriam habent quasi dioecesim a cujusvis Episcopi dioecesi avulsam, et

separatam, in qua jurisdictionem obtinent quasi episcopalem (1).

(1) Vide Card. Petra *ad Constit. 4. Calisti III. dissert. 1. pag.* 90. *tom.* 5., et Benedictum XIV. *de Synod. dioecesan. lib.* 2. *cap.* 11.

§. LII. Omnium nobilissimi sunt Praelati, qui separatam quasi dioecesim habent; nam hi proprie, et vere *Praelati nullius* dicuntur, atque inter Ordinarios recensentur. Ceteri exempti quidem sunt ab Episcopi jurisdictione, sed nullam habent quasi dioecesim ab illius dioecesi distinctam, in qua ordinariam jurisdictionem exerceant (1). Itaque Praelati *nullius* minus proprie vocari possunt, cum revera in Episcopi dioecesi sint.

(1) Vide Benedictum XIV. *in Constit. Apostolica* 76. *tom.* 1. *ejus Bullar. pag.* 249., *et Constit. Inter multa* 53. *pag.* 166. *tom.* 2. *edit. Romae* 1754.

§.LIII. Praelati inferiores vel saeculares sunt, vel regulares; alii beneficio Sedis Apostolicae habent usum Pontificalium, alii vero non habent (1). Omnium potestas oritur vel ex privilegiis Summorum Pontificum, vel ex praescriptione, quae hominum memoriam superat (2). Quare et amplior, et angustior est, uti ferunt leges privilegii, vel consuetudinis, unde procedit. Generatim Abbates Regulares, qui in Sacerdotio sunt, et solemnem ab Episcopo benedictionem acceperunt, suis subditis regularibus pro jure suo primam tonsuram, et minores ordines conferunt, reliqui vero expresso privilegio opus habent (3).

(1) Vide Giraldum *exposit.jur. pontif.par.1.tit.38.tom. 2. pag. 723. et seq.*, ubi multa sunt de usu Pontificalium, quem habent Praelati Episcopo inferiores.

(2) Confer Benedictum XIV. *in laudata Constit. Apostolica* §. 2. *pag.* 150., *et in Constit. Inter multa* §. *et sane*, *pag.* 168.

(3) Conc. Trident. *sess.* 23. *cap.* 10. *de reformat.* De Subdiaconatu, cujus conferendi potestas interdum a Sede Apostolica quibusdam Abbatibus facta est, agit inter ceteros Juenim *de Sacrament. diss.* 9. *quaest.* 6. *cap.* 3.

§. LIV. Quod vero attinet ad jurisdictionem quasi episcopalem, multa sunt, quae Praelati inferiores, etiam cum discretam, et separatam quasi dioecesim habent, exercere non possunt, quamquam in ipsa jurisdictione insita, et affixa videantur. Principio vetantur indicere, et habere synodum dioecesanam, nisi expressam ea de re facultatem a Summo Pontifice impetraverint, eaque semper usi fuerint; et simili modo vetantur etiam eligere examinatores ad parochiales ecclesias per solemne examen conferendas (1). Hinc vicinior Episcopus in quasi dioecesi, quae nullius revera est, et Episcopus dioecesanus in ecclesia exempta, quae sedet intra fines suae dioeceseos, parochias confert, servata lege concursus, quae a Concilio Tridentino constituta est. Par est ratio literarum dimissorialium, quas illi dare nequeunt saecularibus sibi subditis pro ordinibus suscipiendis; cum horum omnium ordinationes pertineant vel ad viciniorem Episcopum, si Praelatus quasi dioecesim separatam habeat, vel, si Ecclesia exempta sit, ad Episcopum, cujus dioecesi continetur (2). De causis vero criminalibus, et matrimonialibus recte judicant Praelati, quibus sua quasi dioecesis separata est; non item Praelati exempti, nisi hoc privilegium obtinuerint vel a

Summo Pontifice, vel per praescriptionem, quae ultra hominum memoriam est (3).

(1) Vide Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. *et* 7.

(2) Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 10. *de reformat.* Consule Benedictum XIV. *loco mox indicato num.* 14. *et* 16. Card. Petram *ad Constitut. Apostol. in const.* 4. *Calixti III. sect.* 2. *num.* 67. *et seq. pag.* 116 *et seq. tom.* 5., et Giraldum *exposit. jur. Pontific. part.* 2. *tom.* 3. *pag.* 961.

(3) Confer Card. Petram *loc. cit. num.* 36. *et seq. pag.* 109. *et seq.*

SECTIO VII.

DE CAPITULIS CANONICORUM.

LV. Collegia Canonicorum.
LVI. Unde ortum Canonicorum nomen.
LVII. Canonici saeculares, et regulares.
LVIII. Capitula vel cathedralia, vel collegiata.
LIX. Canonicorum officium.
LX. Dignitas in capitulis inest.
LXI. Potestas Capituli cathedralis Sede vacante.
LXII. et LXIII. Vicarius Capitularis. A quibus, et intra quod tempus ejus electio facienda sit?
LXIV. Quis eligi debeat, et quam jurisdictionem habet?
LXV. Capitulum, ejusque Vicarius nihil Sede vacante innovare potest, et nihil agere, quod sit ordinis Episcopalis
LXVI. Quae beneficia conferri possint, quae contra non possint, et quibus recte dentur literae dimissoriae.

§. LV.

Ecclesiasticam Dignitatem hodie etiam inesse constat in collegiis Canonicorum tum cathedralium, tum collegiatarum Ecclesiarum. Cathedrale templum dicitur, in quo Episcopus suam habet cathedram, et quod princeps est ceterorum, quae in civitate, aut in dioecesi sunt. Cetera templa, quae post cathedrale collegium habent canonicorum, collegiata appellantur.

§. LVI. Omnibus olim clericis commune fuit Canonicorum nomen, quia scilicet adscripti erant *canoni*, seu *matriculae* Ecclesiae, cujus sumptu alebantur (1). Mediis autem saeculis Canonici dicti sunt clerici, qui communem, et secundum propriam regulam vitam traducebant. Hoc sensu Crodogangus Metensis Episcopus primus, ut videtur, aetate Pippini Regis Canonicos instituit, clericos videlicet, quos, nullis emissis votis, in unam societatem coegit, quibusque regulam dedit (2). Quod vitae institutum omnes pene Ecclesiae acceperunt; Synodus vero Aquisgranensis regulam edidit pleniorem, quae ad canonicae vitae institutionem pertinebat.

(1) Canonis nomine hoc sensu utitur Concilium Nicaenum *can.* 19. *tom.* 2. *col.* 41. *collect. Labbaei*, et Antiochenum *can.* 1. *col.* 585. *tom.* 2. Quod idem est atque illud, quod Canon Apostolorum 14. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom* 1. *pag.* 444. *edit. Amstelaedami* 1724. καταλογον *catalogum*, Concilium Agatense *can.* 2. *ejusd. collect. tom.* 5. *col.* 521., Augustinus *Serm.* 356. *num.* 14. *col.* 1390. *tom.* 5. *edition. Venet. an.* 1731. *tabulam clericorum* appellant. Quare cum omnium clericorum nomina in canone, sive matricula Ecclesiae essent descripta, Canonici dicebantur, et hinc Cyrillus Hierosolymitanus *praef. cathec. num.* 5. *pag.* 4. *edit. Maurin. Paris.* 1720. κανονικων παρουσιαν significat *clericorum praesentiam*, Concilium Laodicenum *can.* 15. *tom.* 1. *col.* 1534. *collect. Labbaei* κανονικων ψαλτων vocat *clericos cantores*, et generatim in Concilio Nicaeno *can.* 16. *col.* 40., et Antiocheno *can.* 2. *col.* 588. *loc. cit.* per τους εν τῳ κανονι Ecclesiae clerici significantur.

(2) Primus Crodogangus certam videtur dedisse regulam clericis communem vitam traducentibus, quae quidem regula extat apud Holstenium *Cod. Regular. tom.* 2. *pag.* 96. *edit. August. Vindelic.* 1759. Verum ante ejus aetatem jam ipsa communis vita clericorum obtinebat. Nam initium habuit in Oriente, ubi eam viguisse testatur S. Basilius *epist.* 207. *tom.* 3. *opp. pag.* 310. *edit. Maurin. Paris.* 1730., et Sozomenus *lib.* 6. *cap.* 31. *pag.* 264. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Ex Oriente in Occidentem opera S. Eusebii Vercellensis cum ipse ab Athanasio ex Oriente

rediit, illam migrasse tradit Ambrosius *epist.* 63. *num.* 66. *tom.* 3. *col.* 1128. *edit. Maurin Venet.* 1751. Eam vero sequuti sunt Ambrosius, Martinus Turonensis, Paulinus Nolanus, ac praesertim Augustinus, cujus exemplum, uti narrat Possidius *in ejus vit. cap.* 5. *col.* 260. *tom.* 10. *opp. Augustini edit. Maurin. Venet.* 1730. complures Ecclesiae sequutae sunt. Certum porro est, Augustinum una cum suis clericis communem egisse vitam, sed iis non alia fuisse videtur regula, quam Evangelium. Consule Thomassinum *vet. et nov. Eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 3. Holstenium *loc. cit. addit.* 7. *pag.* 93., Mabillonium *Annal. Benedict. tom.* 2. *lib.* 23. *num.* 31. *pag.* 170. *edit. Lucae* 1739., *et* Card. Garampium, *diss.* 9. *in vit. B. Clarae Ariminensis.*

§. LVII. Ita nati, et brevi propagati canonici, qui sub certa regula communem vitam traducebant. Sed cum haec regula, atque haec communis vita consequentibus annis pene ubique desiisset, eam instaurare conati sunt viri insignes pietate, et doctrina (1), qui monasticis etiam votis suos canonicos obstringi voluerunt: qua in re novi ab antiquis canonicis differebant, quibus suo se patrimonio non abdicare licebat. Cum vero non omnes clerici communem illam, ac pene monasticam amplecterentur vitam, hinc aditus patefactus est Canonicis, qui saeculares appellantur. Nam Regulares sunt, qui sub Praeposito communem vitam, et votis adstrictam agunt: saeculares vero, qui seorsim vivunt, ac perpetuis ecclesiasticis praebendis donati, suaque bona retinentes servant canonicum institutum, quatenus patitur vita singularis.

(1) Quod in Italia praestiterunt Petrus Damiani, in Gallia Ivo Carnotensis, in Anglia Ecbertus Eboracensis, atque alii, qui canonicum institutum monasticis étiam votis obligarunt. Atque hi quidem Canonici sub Augustini regula inclaruerunt, quod scilicet ejus clerum pari rerum suarum abdicatione aemulabantur; quoniam Augustinum nullam specialem suis clericis regulam dedisse constat. Confer Thomassinum *loc. cit. cap.* 7. *et seq.*, ac

Muratorium *Dissertazioni sopra le antichità Italiane diss.* 62. *tom.* 3. *par.* 2. *pag.* 20. *edit. Romae* 1755., atque eruditus Cajetani Cenni in hanc dissertationem notas, ubi late agitur de Canonicorum origine, et instituto.

§. LVIII. Sensim autem canonici saeculares in omnibus cathedralibus, atque in pluribus etiam inferioribus Ecclesiis locum habere coeperunt, eorumque coetus capitula appellantur, quae vel *cathedralia*, vel *collegiata* dicuntur, cum nimirum cathedrali, aut aliis inferioribus Ecclesiis inserviunt.

§. LIX. Praecipue canonicorum partes sunt altari, ac divino cultui inservire, et in Ecclesia alternis choris divinum officium canere, quod, ut inquit Synodus Tridentina (1), facere per se ipsos debent, non *per substitutos*. Cui muneri ut satisfaciant, debent canonici in suis Ecclesiis immorari; sed tamen iis quoque anno datur spatium trium mensium, quo abesse possunt ab Ecclesiis suis (2). Ultra tres menses abesse nequeunt, nisi qua justa causa eos procul esse cogat; veluti si absint curaturi res Ecclesiae, aut Episcopi (3), aut daturi operam in aliquo probato gymnasio sacrae theologiae, sacrisve Canonibus (4). Ex justis causis absentes praebendae (5) fructus percipiunt, non item quotidianas distributiones, quae tantum in choro praesentibus accrescunt (6).

(1) Concil. Tridentin. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reformat.* Satis autem non est, quod canonici choro intersint, sed etiam debent elata voce officium canere Benedictus XIV. *in Constitut.* 103. §. 24. *pag.* 226. *tom.* 1. *ejus Bullar.*, et constit. *praeclara decora* §. 6. *in supplem. num.* 4. *tom.* 3. *pag.* 335.

(2) Concilium Tridentinum *loc. cit.* Sed hoc beneficio frui nequeunt canonici, qui alternis tantum hebdomadibus choro intersunt. Vide Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par.* 2. *tom.* 3. *pag.* 1013.

(3) *Cap.* 7. *et* 15. *de cleric. non resid.* Quod tamen intra duos tantum canonicos cohibendum esse constat ex *cit. cap.* 15. et ex *Constit. exponi nobis* 286. Urbani VIII. *pag.* 149. *tom.* 6. *par.* 1. *Bullar.*

(4) *Cap.* 12. *de cleric. non resid. cap. ult. de Magistris*; *Conc. Trident. sess.* 5. *cap.* 1. *de Reform.* In c. 22. *de Praeben.* nullum definitus tempus, quo canonici abesse possunt ab Ecclesiis suis in aliquo probato gymnasio, ut dent operam sacrae theologiae, sacrisve canonibus; verum in *cap.* 5. *de Magistris* spatium quinque annorum ejus rei gratia conceditur. Illud monendum est, quod cum integri canonicatus fructus distributionibus constat, vel tertiam earum partem non attingunt, tunc absentes, sive ut doceant, sive ut adipiscant sacram Theologiam, sacrosve canones, duas tertias consequuntur partes confectas ex fructibus praebendae, atque ex distributionibus, reliqua vero tertia pars praesentibus accrescit.

(5) Vestimenta, alimenta, et cetera, quae militibus *praebebantur*, *praebenda* neutro genere (ut est a Cujacio animadversum *observat. lib.* 2. *cap.* 23. *opp. tom.* 3. *col.* 37. *edit. Venet.* 1758.) appellata sunt *L.* 19. *ff. de testib.* Eadem voce apud Ecclesiasticos illa redituum pars designata, quae datur canonicis, ut ex ea percipiant quae sunt ad vitam traducendam necessaria.

(6) *Cap. unic. de Cleric. non resid. in* 6. Excipiuntur tamen illi, *quos infirmitas, seu justa, et rationabilis corporis necessitas, aut evidens Ecclesiae utilitas excusaret*, qui absentes etiam quotidianas distributiones accipiunt. Sed de his agam copiose Libro II.

§. LX. Honorantur autem canonici supra ceteros clericos, maxime si sint canonici cathedralis templi, qui praecipua quaedam habent supra canonicos collegiatarum. Singuli canonici dignitatem non habent, quamquam ad eam proxime accedant canonici Ecclesiae cathedralis, ideoque interdum a Sede Apostolica Judices delegati constituantur (1); sed dignitas est penes corpus universum.

(1) Consule Benedictum XIV. *Constit. Quamvis* 28. §. 6. *pag.* 41. *tom.* 1. *ejus Bullarii edit. indic.*

§. LXI. Potestas, et jurisdictio Capituli Ecclesiae Cathedralis sese in primis exserit, vacua Sede Episcopali; nam tunc ad ipsum omnis transfertur Episcopi jurisdictio (1). Quod non alieno mandato, aut delegatione efficitur, sed potius nativo quodam, et proprio jure, quod mortuo Episcopo in Presbyterio reviviscit (2). Ergo omnis ad Capitulum venit ordinaria Episcopi jurisdictio; atque ejus est judicare, condemnare, poenas imponere, cetera demum agere, quae ordinariae juridictionis sunt.

(1) *Cap.* 11. *et* 14. *de majorit. et obedien.*
(2) *Episcopali Sede vacante* (inquit Card. de Luca *ad Concil. Tridentin. disc.* 31. *num.* 1.) *de jure Episcopalis jurisdictio, atque Ecclesiae administratio devolvitur ad Capitulum, non quidem ex aliquo privilegio, vel delegatione, sed ex ratione juris non decrescendi; quia Ecclesia cathedralis efformatur conjunctim ab Episcopo et Capitulo.*

§. LXII. Quam potestatem Capitulum exercet per Vicarium Capitularem, quem intra octo dies post obitum Episcopi eligere debet, ne pluribus commissa negocia segnius, et difficilius expediantur. Elapso hoc tempore, jus eligendi transfertur ad Metropolitam, et si Ecclesia ipsa metropolitana fuerit, vel exempta, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in metropolitana, et propinquior Episcopus in exempta Vicarium constituit (1).

(1) Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 16. *de reformat.*

§. LXIII. Tum ubi Ecclesiam suffraganeam carentem capitulo una cum metropolitana vacare contigerit, electio Vicarii suffraganei non ad antiquiorem suffraganeum, sed ad capitulum me-

tropolitanum pertinebit (1). Quod si omnes Vicarium eligere neglexerint, cum constituit Romanus Pontifex, aut Sacra Congregatio Episcoporum, et Regularium, ejusque facultates modo angustioribus continentur finibus, modo amplioribus explicantur. Quinimo cum Episcopo datus est ab Apostolica Sede Vicarius, is, etiam illo mortuo, officium retinet, neque tunc ob reverentiam Supremae Sedi debitam locus est Vicarii Capitularis electioni (2).

(1) Consule Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 2.

(2) Vid. Gaudentium *de visit. et jurisd. Praelat. t.* 1. *cap.* 5. *dub.* 13. *sect.* 2. *num.* 18. et Card. Petram *ad Constit. Apostol. constit.* 2. *Leonis IX. sect.* 5. *num.* 42. *tom.* 1. *pag.* 157. *edit. Venet.* 1741.

§. LXIV. Eligendus est Vicarius Capitularis ex canonicis, si quis inter eos Doctores, Licentiati, Jurisque consulti reperiuntur (1). Recte etiam eligitur postremus defuncti Episcopi Vicarius, vel extraneus, cum nemo est ex canonicis, qui ad hoc munus gerendum aptus, et idoneus habeatur. Rite constitutus ex officio dimoveri non potest, nisi justa, et Sac. Congregationi Episcoporum, ac Regularium probata causa sit (2); totamque accipit jurisdictionem, cujus nullam omnino partem sibi Capitulum reservare potest (3).

(1) Vicarius capitularis, inquit Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 16. *de reform.*, eligi debet, *qui saltem in jure canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus.* Cum autem aliquis inter canonicos aptus, et idoneus est ad Vicarii officium exercendum, hunc, non extraneum, eligendum esse, respondit Sac. Congregatio Concilii, uti testatur Gaudentius *loc. cit. num.* 16.

(2) Confer Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 4.

(3) Fuit olim multorum opinio, quod liceret Capitulo arctare, et costringere Vicarii jurisdictionem, ejusque partem sibi reservare; sed nunc communis omnium sententia est, quam etiam probat Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 10., et Giraldus *exposit. Jur. Pontific. par.* 2. *tom.* 3. *pag.* 962. id fieri non posse. Quin etiam multi sentiunt, Vicarium Capitularem propter affixam suo officio potestatem ea quoque recte expedire, pro quibus Vicarius generalis Episcopi speciali mandato opus habet. Vide Benedictum XIV. *loc. cit. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 4.

LXV. Multa tamen sunt, quae, dum vacua est Ecclesia, Capitulum, ejusque Vicarius non facit, vel quod non habet potestatem, vel quod ei sacri Canones modum constituerunt. Non facit, quae sunt ordinis Episcopalis, quamquam ad ea gerenda recte exteros Episcopos advocet; nec porro facit, quae ex delegatione, aut beneficio Summi Pontificis uni Episcopo concessa sunt (1). Nihil quoque Capitulum, sede vacante, potest innovare, ac de juribus Episcopalibus diminuere (2); quod proprium est omnium, qui rem gubernant, quae ad interregnum venit, ut nihil innovent, et nihil de juribus detrahant. Itaque, sede vacante, capitulum conjungere, aut dividere beneficia, atque aliquid alienare prohibetur.

(1) Ad cetera, quae Capitulum, ejusque Vicarius, sede vacante, facere non potest, referendae sunt etiam Indulgentiae, quae ab ipsis concedi nequeunt, quamquam earum concedendarum potestas non ad ordinem, sed ad jurisdictionem pertineat. Sane Episcopus quadraginta dierum Indulgentias tribuere potest, capitulum vero, ejusve Vicarius non potest. Tres hujus rei causas affert Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 7.; *prima*, quod facultas concedendi indulgentias non ita necessaria est pro regimine dioeceseos, ut aliquid inde oriatur detrimenti, si ea careat qui ad tempus dioecesim administrat; *altera*, quod haec facultas extraordinariae cujusdam jurisdictionis est, quae tantum

pertinet ad dignitatem Episcopalem ; *postrema*, quod universus Indulgentiarum thesaurus penes Summum Pontificem est, a quo illius juris pars in solos Episcopos conferri potuit, non autem in illos, qui veri non sunt Ecclesiarum sponsi, verique pastores, sed qui tantum ad tempus dioecesim administrant.

(2) Vide Titulum *Ne sede vacante aliquid innovet.*

§. LXVI. Ad beneficia quod attinet, Capitulum, sede vacante, oblatum a Patrono clericum recte instituit (1), et recte etiam confert beneficia, quae conjunctim cum Episcopo conferre deberet (2), non item beneficia, quorum libera collatio ad solum Episcopum pertinet (3). Denique literas dimissorias primo anno vacantis Ecclesiae Capitulum (4) recte concedit iis, quos beneficium vel acceptum, vel accipiendum ordines suscipere cogit, non item reliquis, post annum vero omnibus indiscriminatim.

(1) *Cap.* 1. *de Instit. in* 6.

(2) *Cap. unic. Ne sed. vacan. in* 6.

(3) *Cap.* 2. *Ne sede vacan. aliq. innovet.*

(4) Haud tamen capitulum per se ipsum concedit literas dimissorias, sed per Vicarium capitularem, ad quem tota, uti diximus, capituli jurisdictio defertur. Vide Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. par.* 2. *tom.* 3. *pag.* 962.

SECTIO VIII.

DE DIGNITATIBUS, PERSONATIBUS, OFFICIIS.

§. LXVII.

Sunt e Canonicis qui Dignitate, Personatu, Officio a ceteris distinguuntur. Hujusmodi sunt Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, Decanus, Praepositus, Thesaurarius, aliique, qui non solum habent canonicatum, sed etiam quae ceteris Canonicis communia non sunt, aut certum munus, aut honoris praerogativam, aut cum honore jurisdictionem; et Officia, Personatus, Dignitates appellantur. Non idem est in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, et collegiatis eorum numerus, et ratio; ac longum esset de omnibus singillatim dicere.

§. LXVIII. Totum in his rebus conficit usus, et consuetudo Ecclesiarum. Quare videndum est, quid cuique in singulis datum sit muneris, quid honoris, quid jurisdictionis, et unusquisque, quae sibi sunt commissae, partes implere debet. In Italia primam Dignitatem plerumque obtinent Archidiaconi, in Hispania, et Lusitania Decani, in Germania Praepositi (1). Nos de duobus nominatim agemus officiis, quae omnes habent Ecclesiae Cathedrales, ac de duabus dignitatibus, quibus summam post Episcopum auctoritatem Decretales attribuunt.

(1) Vid. Rigantium *ad Regul. Cancellar. IV.* §. 1. *num.* 20; *et seq.*

§. LXIX. Officia sunt Canonici Theologi, et Poenitentiarii. Utrumque instituit Concilium Lateranense IV., quod habitum est Innocentio III. Pontifice (1), utrumque probavit Synodus Tridentina (2), et utrumque omnes Ecclesiae Cathedrales, et Collegiatae in aliquo insigni oppido existentes habere debent. Est autem Canonici Theologi, quem theologiae laurea donatum esse oportet (3), Sacras Scipturas explicare, aut clericos res theologicas edocere (4): quo munere cum fungitur, praebendae fructus, et quotidianas distributiones percipit, perinde ac choro interesset (5).

(1) *Cap.* 4. *de Magistris.*

(2) Concilium Tridentinum *Sess.* 5. *cap.* 1. *de reform.* non modo Theologi officium retineri voluit in iis Ecclesiis, in quibus jam erat institutum, sed etiam addidit quod *in Ecclesiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius dioecesis, si ibi clerus numerosus fuerit, ubi nulla praebenda, aut praestimonium, seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, praebenda quomodocumque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta, et deputata intelligatur.* Similiter poenitentiarium *in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, cum unione praebendae proxime vacaturae ab Episcopo institui* jussit Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 8. *de reform.* Testatur autem Van-Espenius *part.* 1. *tit.* 12. *cap.* 3. §. 13., quod in locis quibusdam Poenitentiarius non merum Officium, sed Dignitas habeatur, ita tamen ut novissimum inter dignitates locum obtineat. Similiter Theologum inter dignitates recenset ipse Van-Espenius *loc. cit. tit.* 11. *cap.* 6. Verum id vel fundationis lege, vel peculiari locorum consuetudine factum est; nam Theologum, et Poenitentiarium merum esse officium respondit Sac. Congregatio Concilii *in Murana* 12 *Aprilis* 1699. et in *Senen. Poenitentiariae* 1691.

(3) Consule Benedictum XIV. *Instit. Eccles.* 59. *num.* 5.

(4) Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 13. *cap.* 9. *num.* 17. Canonicum Theologum suo muneri satisfacere animadvertit, sive in Sac. Scriptura, sive in Theologia scholastica explicanda versetur. Quibus autem diebus lectio Theologalis habenda sit, expresse non edixit Synodus Tridentina: verum qua hora, quibusve diebus, tum super quo Sac. Scripturae libro conficienda sit lectio, Episcopi arbitrio relictum voluit Sac. Congregatio Concilii apud Garziam *de benefic. par.* 3. *cap.* 7. *num.* 155. Multa etiam de Theologi officio habet Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. part.* 1. *lib.* 5. *tit.* 5. *tom.* 3. *pag.* 596. *et seq.*

(5) Vide Benedictum XIV. *Instit. Ecclesiast.* 107. §. 9. *num.* 55., et Giraldum *loc. cit. par.* 1. *tom.* 1. *lib.* 3. *sect.* 358. *pag.* 244. *et seq.*

§. LXX. Suppar est institutione Theologo Poenitentiarius, cujus est audire confessiones, atque is similiter, dum hoc agit, tamquam praesens in choro habetur. Sit autem oportet Sacrae Theologiae, aut Juris Canonici laurea insignitus, et annos saltem quadraginta natus, nisi aliud loci ratio, et necessitas, aut utilitas Ecclesiae postulet (1). Neuter eorum habet Dignitatem, aut Personatum, sed unusquisque sedet in choro, servato ordine collationis, possessionisque antiquioris, nisi quid aliud consuetudo velit; et utrumque officium, concursu adhibito, conferendum est (2).

(1) Concilium Tridentinum *dict. Sess.* 24. *cap.* 8. *de reformat.*

(2) Benedictus XIII. in Constitut. *Pastoralis Officii* 69. *tom.* 11. *pag.* 414. *Bullarii*, quae Constitutio pro Italia, insulisque adjacentibus edita est.

§. LXXI. Decretales recensent potissimum inter Dignitates Archidiaconatum, et Archipresbyteratum, quibus post Episcopum summam auctoritatem tribuunt. Archidiaconi ex ordine Diaconorum erant, sed eorum Principes, et ratio-

ne habita meritorum (1) ab Episcopo ut plurimum eligebantur (2). Ordine inferiores erant Archipresbyteris, jurisdictione tamen superiores (3). Sed cum absurdum videretur, non Presbyteros Presbyteris praestare, iis demum est imposita necessitas Presbyteratus (4).

(1) Male Salmasius Archidiaconum dictum putat, qui ordinatione esset antiquior; nam ille eligebatur, quem Diaconi *industrium noverant*, uti loquitur Hieronymus *Epist.* 146. *num.* 1. *col.* 1076. *tom.* 1. *edit. Vallarsii*, et vero Theodoritus *lib.* 1. *cap.* 26. *pag.* 39. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720. Athanasium Diaconum, etsi junior esset principem ordinis Diaconorum appellat.

(2) A Diaconis Archidiaconum electum videtur tradere Hieronymus *loc. cit.*, sed complurima sunt exempla eorum, qui ab Episcopis Archidiaconi sunt constituti. Ita Laurentium Sixtus, et Serapionem Chrysostomus Archidiaconum elegerunt; Ambrosius *lib.* 1. *de Off. cap.* 41. *tom.* 3. *pag.* 64. *edit. Maurin. Venet.* 1751., Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 9. *pag.* 337. *cit. edit. Valesii.* Vid. Selvagium *Antiquit. Christian. lib.* 1. *par.* 2. *cap.* 2. §. 4.

(3) Isidorus apud Gratianum *Can.* 1. *dist.* 25. *Archipresbyter vero*, inquit, *se esse sub Archidiacono, ejusque praeceptis, sicut Episcopi sui, sciat obedire.* Observant Romani Correctores verba haec non extare in ipsa Isidori epistola, neque apud Burchardum *lib.* 3. *cap.* 41., ubi haec epistola refertur. Extant tamen in decreto Ivonis *par.* 6. *cap.* 20., ex quo forte Gratianus ea desumpsit, atque in decretum transtulit. Atque ex hoc Gratiani loco desumptum fortasse est *cap.* 1. *de Off. Archipresbyt.*, quod tribuitur Concilio Toletano, et tamen nullum est Toletanum Concilium, in quo illa occurrant verba de Archidiaconi supra Archipresbyterum potestate.

(4) Celebres sunt literae Hincmari Remensis ad Archidiaconos Presbyteros.

§. LXXII. Amplissima olim erat potestas Archidiaconi (1), qui Episcopi Vicarius erat a jure constitutus, et ejus etiam *oculus* dicebatur (2), propter latam administrationem, et in rebus gerendis potestatem, quae omnia fere, exceptis sacramentalibus muneribus, comprehendebat. Is enim collector olim oblationum, redi-

tuum, atque universae pecuniae ecclesiasticae praebendas, partesque suas tribuebat clericis, pauperibus, Ecclesiae fabricae; mittebat in possessionem eos, qui beneficia acceperant, quos nosset idoneos ad ordines, et beneficia, Episcopo offerebat: atque omnes fere noscebat, definiebatque causas fori episcopalis (3). Et licet initio Archidiaconi haec fere omnia gererent mandato, arbitrioque Episcopi, tamen deinceps eo usque progressi sunt, ut propriam, atque ordinariam obtinerent jurisdictionem, quae pridem erat delegata, ac jura etiam invaderent, quae propria erant Episcoporum (4).

(1) Isidorus Hispalensis in *Can.* 1. *dist.* 25. *et can.* 20. *dist.* 63. late describit Archidiaconi jura, quae sua aetate obtinebant. Ea vero diu perseverasse, lapsusque temporum aucta etiam fuisse, ostendit Decretalium titulus *de offic. Archidiac.*

(2) *Can. diaconi* 6. *dist.* 93. Conc. Trident. *cap.* 12. *Sess.* 24. *de reform. Archidiaconus post Episcopum sciat, se vicarium ejus esse in omnibus*, scriptum est *cap.* 1. *de offic. Archid.*

(3) Confer Thomassinum *par.* 1. *lib.* 1. *cap.* 17. *et seq.*

(4) Synodaticum, procurationes, aliaque id genus Archidiaconi capiebant. Petrus Blesensis *Ep.* 51. *pag.* 237. *edit. Paris.* 1667., Conc. Lateranense *in cap.* 6. *et* 23. *de censib.*

§. LXXIII. Tantam hanc Archidiaconorum potestatem Episcopi tollendam, aut minuendam curarunt, et nunc vix ejus umbra, et imago superest. Sinodus Tridentina Archidiaconis, aliisque inferioribus praelatis judicium ademit causarum matrimonialium, et criminalium, quas Episcopo reservavit (1); ipsis vero reliquit jus visitandi Ecclesias, quas antea visitare consueverant, modo id faciant per semetipsos, et cum consensu Episcopi, cui debent intra mensem rationem reddere peractae visitationis, atque integra acta exhibere (2).

(1) Tridentinum *cap.* 20. *sess.* 24. *de reform.*, quo decreto etiam beneficiales, majoresque causas comprehendi, omnes fere arbitrantur. Eadem Synodus *cap.* 14. *sess.* 25. *de reform.* speciatim vetuit Archidiaconos clericorum de impudicitia causas cognoscere.

(2) Tridentinum *cap.* 3, *sess.* 24. *de reform.*

§. LXXIV. Nunc omne Archidiaconi munus eo redactum est, ut adsistat Episcopo cum generales ordinationes conficit, vocatque eos, qui ordines suscepturi sunt (1). Cumque Archidiaconi nunc amplius non sint vicarii nati Episcopi, tanta hodie in singulis inest auctoritas, quanta vel Episcopi mandato, vel Ecclesiae statuto, vel diuturna consuetudine data est (2). Diaconatus autem ordine insignitos esse oportet Archidiaconos (3), eosque Synodus Tridentina (4) in omnibus Ecclesiis, in quibus fieri potest, Magistros in Theologia, seu *Doctores*, seu *Licentiatos* in jure Canonico esse jubet.

(1) Benedictus XIV. *in Constit. Ex quo dilectus* 25.*pag.*107. *tom.* 2. *ejus Bullar. indicat. edit.*

(2) *Cap.* 4. *et* 5. *de off. Archid.* Conc. Trident. *cap.*5, *sess.*24. *de reform.*

(3) *Can.* 1. *dist.* 60.

(4) Conc. Trident. *cap.* 12. *sess.* 24. *de reform.*

§. LXXV. Archipresbyter est princeps Presbyterorum, eaque dignitate donabantur interdum qui aetate, interdum qui sapientia praestarent (1). Si suo fungatur munere Archipresbyter in cathedrali, sive in Civitate, urbanus dicitur, si in minoribus oppidis, ruralis appellatur. Urbani Archipresbyteri officium respicit sacramentorum administrationem, forique interni jurisdictionem; atque ejus praesertim est praesentis Episcopi curam levare, et vices agere absentis in iis omnibus, quae sacerdotalis officii sunt (2).

(1) Antiquiores ordinatione apud Latinos Archipresbyteros constitutos fuisse constat ex S. Leone M. *epist.* 19. *col.* 733. *et seq. tom.* 1. *edit. Ballerin. Venet.* 1753., apud Graecos eos, qui virtute praestabant, ostendit Thomassinus *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. Sed idem interdum etiam a Latinis factum est. Unaquaeque Ecclesia suum habebat Archidiaconum, et Archipresbyterum, uti docet S. Hieronymus *Ep. ad Rusticum Monach.* 125. *col.* 936. *tom.* 1. *opp. edit. Vallarsii Veronae* 1734. *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi.*

(2) *Cap.* 1. 2. 3. *de offic. Archipresbyt.*

§. LXXVI. Ruralis est *imperiti vulgi sollicitudinem gerere*, *et Presbyterorum*, *qui per minores titulos*, hoc est Ecclesias *habitant*, puta Parochorum, *vitam jugi circumspectione custodire*, *et qua unusquisque industria divinum opus exercent*, *Episcopo renunciare* (1). Nunc omnis Archipresbyteri auctoritas pendet ex mandato Episcopi, ex statuto ecclesiarum, ex consuetudine. Et cum plerumque Archipresbyter adjunctam habeat curam animarum, hinc hujusmodi beneficia, in quibus hoc onus inest, nemo consequi potest, nisi saltem vigesimum quintum aetatis attigerit, atque idonea scientia, et morum integritate commendetur (2).

(1) *Cap.* 4. *de offic. Archipresbyt.* Synodus Regiaticina *an.* 850. *cap.* 13. apud Labbaeum *tom.* 9. *col.* 1070. *edit. Venet.*

(2) *Cap.* 7. *de elect.*

SECTIO IX.

DE VICARIIS.

§. LXXVII.

Cum Archidiaconis adempta est ampla illa potestas, quam pridem a jure habebant, Episcopi elegerunt vicarios, quorum auctoritas a suo arbitrio, et voluntate penderet. Id vero factum est medio illo tempore, quod inter Gregorianam, et Bonifacianam collectionem excurrit (1). Est autem Vicarius, qui vices gerit Episcopi, et *generalis* dicitur, quoniam ejus potestas fertur in dioecesim universam.

(1) Vicarios tantum constitui coepisse saeculo XIII. ex eo conficit Thomassinus *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *tom.* 1. *pag.* 232. *edit. cit.*, quod nulla sit eorum mentio in Gratiani decreto, et nulla in decretalibus Gregorii IX. Itaque eorum originem repetit a Concilio Lateranensi IV., ubi Innocentius III., et ceteri Patres hortantur Episcopos, ut si expedire nequeant per se negocia universa, eligant Presbyteros, quorum in iis vicariam supponant fidem. Tandem addit, exeunte saeculo XIII. ubique receptos vicarios generales, et hinc in VI. decretalium libro titulus est *de officio Vicarii*, in quo totum ejus munus explicatur.

§. LXXVIII. Vicarius non habet beneficium, sed habet munus, et muneri adjunctum honorem

cum jurisdictione, cujus fines Episcopi arbitrio constituuntur. Nam ut Vicarius ab Episcopo eligitur, ita omnem ab eo accipit jurisdictionem (1). Itaque Episcopus suo lubitu potest aut electum Vicarium removere, aut unum, vel plures, vel etiam nullum eligere, cum ipse sine aliena ope suo per se munere fungi potest (2). Ubi plures constituti sunt, iique *in solidum*, antefertur potestas ejus, qui primus negocium aliquod occupavit; ubi inter singulos divisa sunt officia, intra eorum fines continere se unisquisque debet.

(1) Num ordinaria, an delegata sit Vicarii generalis jurisdictio, vetus quaestio est, quae ingenia canonistarum exercet. Qui eam ordinariam esse arbitrantur, his fere argumentis nituntur; quod Vicarius numquam delegatus in decretalibus appellatur; quod potest causas nonnullas alteri delegare, cum id delegato non liceat; quod denique semel constitutus suo jure exercet ea, quae sunt Episcopalis jurisdictionis. Sed multa tamen argumenta sunt, ex quibus confici videtur posse, Vicarii jurisdictionem delegatam esse, non ordinariam. Tota enim pendet ab arbitrio, nutuque Episcopi, qui suo lubitu vicarium constituit, et removet, in eumque vel minorem, vel majorem confert potestatem. Rursus Vicarii tribunal unum idemque est cum tribunali Episcopi; eoque mortuo, aut dignitate moto, omnem Vicarius amittit jurisdictionem, quae proinde alia non est, quam ipsa Episcopi mandata, vel delegata jurisdictio. Verum si Vicarii jurisdictionem ordinariam dicimus, quod ipse eam exercet propter officium, quod jure probatum est, et ideo jurisdictionem ipsam non tam ab homine, quam a jure habere videatur, hoc quidem sensu eam ordinariam appellari posse, non inficiabor.

(2) Si Episcopus suum recte munus per se ipsum obire potest, nullam habet necessitatem eligendi Vicarium, quod et res ipsa declarat, et ostendit historia eorum temporum, quibus Episcopi ipsi per se solos Episcopatum gesserunt; habet omnino, ut suo satisfaciat muneri, si ei solus impar sit. Ita paucis expediri videtur posse vetus controversia, in qua plerique canonistarum, et theologorum otio, ac tempore abusi sunt.

§. LXXIX. In Italia unus constitui solet Vicarius, cui committitur administratio rerum spiritualium, et simul etiam contentiosa jurisdi-

ctio (1). Sed in Gallia, aliisque ultramontanis regionibus Officialis a Vicario distinguitur. Vicarii potestas ea complectitur, quae voluntariae jurisdictionis sunt. Officialis autem, quae sunt jurisdictionis contentiosae.

(1) Sequitur hanc Italiae consuetudinem Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 16. *de reform.*, ubi officialem cum Vicario confundit.

§. LXXX. Igitur Italiae more transit in constitutum Vicarium ordinaria Episcopi jurisdictio, sed non transit potestas gerendi ea, quae peculiare mandatum postulant, et quae uni Episcopo servantur. Propterea sine speciali mandato non cognoscit causas criminales, in quibus in reum criminis gravius est animadvertendum (1), non item, ut plerique sentiunt (2), causas matrimoniales; non confert beneficia (3), neque iis permutandis, uniendis, erigendis consensum impertitur (4), sed instituit praesentatos a patronis, et judicat causas beneficiarias de jurepatronatus, deque ejus quasi possessione (5); non visitat dioecesim, neque Synodum cogit (6), excepto Vicario Romani Pontificis, cui licet habere Synodum dioecesanam Cleri Romani (7); non indicere collegium Canonicorum, eique interesse ac ferre suffragium potest (8); non absolvit a casibus Episcopo reservatis (9), neque tollit irregularitates, quae ex occulto crimine procedunt (10); non denique concedit literas dimissorias, nisi Episcopus in longinquis regionibus diu commoretur (11). Eoque minus Vicarius generalis aliquid attingere potest eorum, quae sunt ordinis Episcopalis.

(1) *Cap.* 2. *de offic. Vicar. in* 6.

(2) Confer Barbosam *ad Conc. Trident. sess.* 24. *cap.* 20. *de reform. num.* 57., ubi plures, qui utramque tuentur sententiam, afferuntur.
(3) *Cap. de offic. Vicar. in* 6.
(4) *Cap.* 5. *de rer. permut.*
(5) *Cap.* 3. *de instit.*
(6) Ita respondit Sac. Congregatio Concilii die 4. Decembris 1655. uti patet *ex lib.* 19. *Decretor. pag.* 543. *a tergo.* Confer Altaserram *in Vindic. Eccles. jurisdict. lib.* 7. *cap.* 5., Fagnanum *in cap. sicut olim num.* 21. *de accusat.*, Laurenium *tract.* 1. *de potest. Vicar. Episc. cap.* 5. *quaest.* 168. §. 9.
(7) Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. *et* 4.
(8) Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 6. *de reform.*
(9) *Cap.* 2. *de poenit. et remission. in* 6.
(10) Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de refor.*
(11) *Cap.* 3. *de tempor. ordinat. in* 6.

§. LXXXI. Vicarii munus recte obeunt omnes clerici tonsura initiati; sed ab eodem arceantur clerici conjugati, minores annis vigintiquinque (1), Parochi, Canonici Poenitentiarii, et ceteri, qui curam habent animarum, demum imperiti, et ideo necesse est, quod Vicarius generalis vel Sacrae Theologiae, vel juris Canonici lauream obtinuerit (2); nisi aliunde viri peritia manifesto constet (3).

(1) Vid. Barbos. *de Jur. eccles. lib.* 1. *cap.* 15., *et sequen.*
(2) Plura ea de re sunt decreta Sac. Congregationis Episcoporum et Regularium apud Pellegrin. *par.* 1. *cap.* 1. *num.* 9.
(3) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 26 *de reform.* ubi cautum est, ut Vicarius tam Episcopi, quam capituli *saltem in jure Canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus.* Vide Card. de Luca *disc.* 31. *ad Concil. Trident.*, ubi decretum laudatur Sac. Congregationis Episcoporum, et Regularium.

§. LXXXII. A Vicario generali ad Episcopum provocare non licet, cum utriusque tribunal unum, idemque sit. Expirat autem Vicarii

jurisdictio, vel si ipse eo munere sese abdicet, vel si ab Episcopo removeatur, vel si ipsa Episcopi jurisdictio aut obitu, aut poena, aut alio quovis modo extinguatur.

§. LXXXIII. Solent Episcopi *foraneos* etiam habere Vicarios in oppidis dioecesis suae, qui mandata ab Episcopo potestate fruuntur, quae loco circumscribitur, et plerumque pertinet ad res peculiares. Hi propter locorum distantiam tribunal habent ab Episcopo discretum, et separatum, ideoque ab iis ad Episcopum recte provocatur. Eo munere fungebantur olim Chorepiscopi (1), Archidiaconi (2), Archipresbyteri, et Decani rurales (3); sed translata Archidiaconi potestate ad Vicarium generalem, instituti videntur Vicarii foranei, quos memorat Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi (4), et Clemens V. in Viennensi (5).

(1) Vide Jenuin. *de Sacramen. dissert.* 9. *quaest.* 2. *cap.* 4.

(2) Sigebertus *in Chronico* de Damaso II., qui Pontificatum tenuit saeculo XI., scribens: *Damasus*, inquit, *Papa decrevit, qui dicuntur Chorepiscopi, idest villarum, et regionum Episcopi.* Concilium Londinense an. 1237. *can.* 2. *tom.* 15. *col.* 1401. *collect. Labbaei* decrevit, ut Archidiaconi *in suorum Decanatuum conventibus sacerdotes maxime in his studeant erudire, docentes eos, qualiter circa baptismum, poenitentiam, eucharistiam, et matrimonium debeant se habere.* Vid. Thomassinum *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 1. *et* 2. *tom.* 1. *pag.* 130. *edit. cit.*

(3) Innocentius III. *in cap.* 7. *de off. Archidiac.* memorat *Decanos rurales* vices gerentes vel Episcopi, vel Archidiaconi urbani, vel utriusque, quos vel alteruter, vel uterque suo lubitu constitueret, atque amoveret. Emanuel Gonzalez in notis ad hunc locum verbo *rurales* interpretatur, eos esse Archipresbyteros.

(4) *Cap.* 1. *de offic. ordin. in* 6.

(5) *Clem.* 2. *de rescript.*

§. LXXXIV. Sunt et Vicarii, qui vel perpetuo, vel ad tempus constituti animarum curam ad-

ministrant, quae *habitu*, uti vocant, penes alios est propter ecclesiam parochialem, quae ipsorum ecclesiis, monasteriis, collegiis, locisque piis conjuncta est (1). His certa fructuum portio ex ipsius Ecclesiae redditibus detrahenda Episcopi arbitrio tribuitur (2). Saepe etiam Episcopus, cum simili fructuum portione, constituit Vicarios vel ad tempus, vel perpetuo, qui Parochi absentis, impediti, imperitive vices gerant (3), Vicarii perpetui propriam interdum habent Ecclesiam, quae *filialis* dicitur, respectu habito ad matrem Ecclesiam, quae est titulus Parochi, cui subjiciuntur.

(1) A capitulis, et monasteriis, uti monet Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 12. *cap.* 1. *num.* 2. constitui solent vicarii *temporarii, ad nutum amovibiles*, qui animarum curam exerceant in parochiis, quae iisdem capitulis, sive monasteriis unitae sunt, a quibus tamen secundum jus commune etiam sine causa removeri possunt, modo procul sit dolus, et omnis odii causa.

(2) Concilium Tridentinum *Sess.* 7. *cap.* 7. *de reform.* Arbitrium hoc Episcopi arctavit S. Pius V. *in constit. Ad exequendum* 68. *pag.* 401. *tom.* 4. *par.* 2. *Bullarii*, sed illud postea pro ratione locorum, et temporum restituit Benedictus XIV. *Constitut. Cum semper* 103. §. 10. *pag.* 224. *tom.* 1. *ejus Bullarii edit. Romae* 1754.

(3) Concilium Tridentinum *Sess.* 21. *cap.* 6. *et Sess.* 25. *cap.* 16. *de reform.*

§. LXXXV. Nec praetereundi Vicarii nati, quorum potestas non ab arbitrio pendet Episcopi, sed a lege, quae illorum beneficiis illam perpetuo conjunxit. Archipresbyter, et Archidiaconus sunt Vicarii nati Episcoporum, et vicarios perpetuos, quorum nunc facta mentio est, vicarios natos Parochorum possumus appellare.

§. LXXXVI. Sunt denique Vicarii Apostolici, quos constituit Sedes Apostolica (1), sive cum metus est, ne diutius Ecclesia pastore ca-

reat, sive cum turbas, et dissidia fore prospicitur in Vicarii capitularis electione, vel cum Episcopus senio, aut alia de causa suum recte munus gerere non potest, vel demum cum Episcopus ab administratione suspenditur, aut etiam removetur. Eliguntur autem hi vicarii interdum cum charactere Episcopali, atque hi creantur Episcopi *in partibus infidelium*, interdum sine hoc charactere; eorum vero potestas noscenda est ex literis Apostolicis, quibus suum officium acceperunt.

(1) Sixtus V. *in Constit.* 117. *tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 399. *Bull.* Sacrae Congregationi Episcoporum, et Regularium facultatem dedit eligendi Vicarios Apostolicos, quando eos Ecclesiarum necessitas postularet.

SECTIO X.

DE PAROCHIS, ET RELIQUO CLERO.

LXXXVII. ad LXXXIX. Paroeciarum institutio.
XC. Parochorum officia. Missa pro populo.
XCI. Divini verbi praedicatio.
XCII. Sacramentorum administratio.
XCIII. Officium reliquorum clericorum.

§. LXXXVII.

Inter eos, qui Episcopo opem ferunt in procuratione dioeceseos nobile in primis est officium Parochorum, qui semel ab Episcopo constituti jure proprio concrediti sibi populi curam exercent (1). Per tria fere priora Ecclesiae saecula nulla in Ecclesiasticis monumentis eorum mentio est (2). Una in principe dioecesos Civitate erat Ecclesia, ad quam Christiani omnes non modo Urbis, sed etiam

vicinorum oppidorum die solis, hoc est Dominico confluebant; et praesentibus quidem distribuebatur Eucharistia, ad absentes per Diaconos mittebatur (3). Huic Ecclesiae, quae cathedralis erat, ipse praeerat Episcopus, qui suum habebat Senatum, et Presbyterium (4), hoc est illi addictos Presbyteros, quorum erat Episcopo dare operam in Ecclesiae regimine, et administratione.

(1) Parochos a Christo ipso fuisse institutos, ut una cum Episcopis, subjecta tamen ipsis potestate, Ecclesiam regerent, quorumdam opinio est; et id quidem demonstrari vellet libro, qui ex Gallico in Italicum sermonem conversus Florentiae prodiit an. 1783. cum titulo: *L' istruzione divina de' Parochi, e loro diritto al governo generale della Chiesa.* Eadem est sententia Petri Tamburini in libro, cujus titulus: *Vera idea della S. Sede.* Verum quam falsa haec opinio sit, satis ostendit ipsa Parochorum origo, quae certe III. saeculo antiquior non est. Imo in Civitatibus ante annum Christi millesimum nullos fuisse Parochos ostendit Marius Lupus Bergomensis *De Parochiis ante annum Christi millesimum.* Certe antiquiori aetate nulli erant hujusmodi Presbyteri, qui proprium haberent officium regendi populum, sed Episcopus unum, aut alterum eligebat Sacerdotem, cui modo unam, modo alteram populi partem committebat, et cui adhimebat officium eodem arbitrio, quo dederat. Nemo enim, uti nunc Parochi sunt, certo erat addictus populo, quem perpetuo regeret jure officii sui; dabat Episcopus subditos cuivis Presbytero, dabat quamdiu, et quos vellet, neque ulla erat injuria Presbytero, a quo Episcopus repetebat subditos suos, quos vel ipse per se regeret, vel alteri Presbytero regendos committeret. Lapsu temporum maluerunt Episcopi parochos eligere, hoc est Presbyteris quibusdam certam populi partem perpetuo regendam committere; atque ita Parochorum potestas ab Episcopali ordine, tamquam a fonte, procedens instituta est; sed ita tamen instituta, ut hujusmodi Presbyteri in rebus omnibus ab Episcopo penderent, ac nihil agerent sine mente, aut conscientia Episcopi, ut inquit Concilium Laodicenum *can.* 57. apud Labbaeum *tom.* 1. *concil. col.* 1539. *edit. Venet.*, et Toletanum I. *can.* 20. *col.* 1474. *tom.* 2. Nam constans est Patrum regula, Presbyteros in rebus omnibus Episcopo obnoxios esse oportere, neque eorum, quae ad Ecclesiam pertinent, quidquam sine Episcopo ab aliis esse faciendum. *Necessarium itaque est,* inquit S. Ignatius Martyr. *Ep. ad Trallian. num.* 2. apud Cotelerium PP. *Apostol. tom.* 2. *pag.* 22. *edit.*

Antuerp. 1698., *Quemadmodum facitis, ut sine Episcopo nihil agatis et ad Philadelph. num.* 7. *pag.* 32. *Testes autem mihi estis, in quo vinctus sum, quod a carne humana non cognoverim sed Spiritus annunciavit dicens ita: sine Episcopo nihil facite, et ad Smyrn. num.* 8. *pag.* 37. *Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quae ad Ecclesiam spectant. Rata Eucharistia habeatur illa, quae sub Episcopo fuerit, vel cui ipse commiserit.... Non licet sine Episcopo neque baptizare, neque agapem celebrare; sed quodcumque ille probaverit, hoc et Deo est beneplacitum, ut tutum ratumque sit quodcumque agitur.* Idem docent Tertullianus *de baptism. cap.* 17. *pag.* 230. *edit. Venet.* 1744., S. Cyprianus, *Epist.* 27. *col.* 95. *edit. Venet.* 1758., S. Hieronymus *Dial. advers. Luciferian. num.* 9. *opp. tom.* 11. *col.* 181. *edit. Vallarsii Veronae*, S. Coelestinus I. *Ep.* 27. *ad Episc. Galliar. cap.* 1. apud Constantium *col.* 1186., demum cuncti Patres. Confer etiam Canonem Apostolorum 40. apud Cotelerium *loc. cit. pag.* 443, Concilium Gangrense *can.* 6. apud Labbaeum *tom.* 2. *Concil. col.* 442. *edit. Venet.*, Antiochenum *can.* 24 *ib. col.* 603. Qui divinitus Parochos institutos putant, eorum originem repetunt a 72. discipulis, quos Christus Sacerdotes fecisse arbitrantur. Verum hi discipuli missi quidem sunt in omnem locum, et civitatem, quo Christus erat venturus, ad animos ejus adventui praeparandos, sed neque erant sacerdotali charactere insigniti, neque ipsis erat tributa potestas regendi populos, neque electi ad sacramenta administranda, cum potestas clavium nonnisi in Petrum, et Apostolos a Christo collata fuerit. Itaque procul aberant Discipuli ab iis, quae proprie Parochum constituunt. Sane ex septuaginta duobus discipulis septem viri electi sunt, quos Apostoli manuum impositione Diaconos ordinarunt *Act. Apostolor. cap.* 6. Quomodo igitur iidem a Christo sacerdotes creati esse poterant? S. Epiphanius *Haeres.* 20. *num.* 4. *lib.* 1. *tom.* 1. *pag.* 50. *edit. Coloniae* 1682. id rectissime animadvertit inquiens: *praeter hos* (Apostolos) 72. *alios ad eamdem functionem allegat, e quibus septem illi fuere, qui ad viduarum obsequium delecti sunt. Stephanus, Philippus etc.*, qui quidem Philippus ad Christi fidem convertit Samaritanos, diuque post Christi Ascensionem ab coelum Diaconus erat. Dionysius Petavius *de Ecclesiast. hierarch. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 2. *tom.* 6. *Theolog. dogmat. pag.* 171. *edit. Venet.* 1757. loquitur de missione, quam septuaginta duo discipuli a Christo acceperunt, nullam autem in hac missione ordinis, aut jurisdictionis potestatem agnoscit. *Prior ista missio,* inquit, *nullam aliam quam praedicandae poenitentiae, ac tam doctrina, quam miraculis praeparandi ad Christi fidem populi facultatem illis indidit; non regendi, gubernandive jus ullum, aut potestatem sive ordinis, quam sub coenam ultimum contulisse creditur, sive jurisdictionis, quam post resurre-*

ctionem suam reipsa, et ut loquuntur, acta tradidit. Petrus Palludanus *de caus. immediat. Eccles. potest.* latissime ostendit, 72. discipulos haud fuisse Sacerdotes a Christo constitutos, idque ex eo praesertim conficit, quod illi ab Apostolis Diaconi ordinati fuerunt *ib. art.* 3. Facile ex his intelligitur, quam leve, et infirmum sit fundamentum, quo nititur opinio eorum, qui Presbyteros, ac praesertim Parochos 72. Discipulorum locum tenere existimant, unde repetunt jura Parochorum, quos pene Episcopis pares faciunt. Late hoc argumentum persequitur Corgnius peculiari dissertatione, quam descripsit II. tomo operis, quo jura defendit Episcoporum, et vide etiam Bolgenium *Esame della vera idea della S. Sede pag. 7. et seq.*: atque auctorem operis *de l' Autorité des deux puissances tom. 2. par. 3. cap. 1. par.* 3. Ad haec autem, quae dixi, adverti diligenter volo, ut omnibus pateat, quae vera sit animi mei sententia de Parochorum origine, et jurisdictione, quam ipsis committi arbitror ab Episcopis, quos Christus Ecclesiae Rectores constituit. Nam Scriptores Annalium Ecclesiasticorum Florentiae, quod superiori loco scripsi, Presbyteros interdum appellari *Sacerdotes secundos*, aut *secundi ordinis*, ut distinguantur ab Episcopis, qui *Summi Sacerdotes*, aut *Sacerdotes primi ordinis* dicuntur, exinde conficere se posse censuerunt, me sectari falsam sententiam illorum, qui a Christo repetunt Parochorum jurisdictionem. Ego vero me ab hac sententia quam longissime abesse profiteor, idque satis me significasse arbitror argumentis illis, quae mox attuli, et scriptoribus, quos ne praeter institutum meum longior essem, indicavi. Presbyteros vocavi *Sacerdotes secundos*, non quod in iis aliquam agnoscerem jurisdictionem ab Episcopo non delegatam, sed tantum ut eos distinguerem ab Episcopis, qui sunt *Sacerdotes Summi*, et quorum est in sua Ecclesia jurisdictio. Atque hoc sensu Patres *Sacerdotes secundos* Presbyteros vocant.

(2) Sane in Epistolis Ignatii, ac Cypriani, in epistola Dionysii Chorinthiorum Episcopi ad Soterem P. apud Eusebium *histor. Eccles. lib. 4. cap. 23. pag.* 159. *edit. Taurin.* 1746. in epistola, quam Cornelius P. *ad Fabium Antiochenum* dedit apud Constantium *col.* 146., itemque in canonibus Apostolorum tantum maximarum urbium Ecclesiae memorantur. Si quando *Parochiae* vox occurrit, ea dioecesis universa comprehenditur; quoniam antiquitus *παροιχια*, *et διοιχησις* eamdem significationem habebat Eusebius *Histor. Eccles. lib. 2. cap. 24. pag. 74. edit. Taurin.* 1746., Alexander *Epist. encycl.* apud Socratem *histor. Eccles. lib. 1. cap. 6. pag. 9. edit. Taurin.* 1746., Epiphanius *epist. ad Joan. Hierosolym. opp. tom. 2. pag.* 313. *edit. Coloniae* 1682., Concilium Ancyranum *can.* 18. apud Labbaeum *concil. tom.* 1. *col.* 1491. *edit. Venet.*, et Antiochenum *can.* 6. *ib. tom.* 2. *col.* 590.

(3) S. Justinus M. *Apol.* 1. *num.* 67. *pag.* 83. *edit. Maurin. Paris.* 1742.

(4) In hoc tamen Presbyterio suum etiam Diaconi habebant locum, qui ea gerebant, quae sui ordinis propria erant, uti observant Thomassinus *Vet. et Nov. Eccl. disciplin. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 2.

§. LXXXVIII. Cum aucto Christianorum numero, plures in una Civitate Ecclesiae conditae sunt, ad eas Episcopus diebus dominicis mittebat ex Ecclesia Cathedrali Presbyteros, quorum erat sacra obire munera, et praeesse populo, qui ad Ecclesias illas confluebat. Verum hi Presbyteri non erant perpetui Rectores harum Ecclesiarum, cum Episcopus eos modo uni, modo alteri committeret ex clericis Ecclesiae cathedralis, eorumque officium finiretur tempore, quod ab illo constituebatur (1). Itaque una tantum in singulis civitatibus erat Ecclesia, quae proprie Parochia, uti nunc est, dici posset, nimirum Ecclesia cathedralis; reliquae minores Ecclesiae nulli separatim Presbytero addictae erant, sed ad eas regendas singulis diebus dominicis clerici de Ecclesia Episcopi mittebantur.

(1) Romae tamen, et Alexandriae minoribus quoque Ecclesiis certi Presbiteri, qui iisdem praeessent jam inde ab antiquissimis temporibus affixi erant. Id de Ecclesia Alexandrina testatur disertissime Epiphanius *Haeres.* 49. *sive* 69. *Arian. num.* 1. *opp. tom.* 1. *pag.* 727. *edit. Coloniae* 1682. *Quotquot*, inquit, *Alexandriae catholicae communionis Ecclesiae sunt, uni Archiepiscopo subjectae, suus cuique praepositus est Presbyter, qui ecclesiastica munera iis administraret, qui circa Ecclesias illas habitant, eorumque conventicula vici, seu laurae ab Alexandrinis vulgo nuncupantur.* Dionysius Petavius *Animadvers. in d. loc. Epiphan. tom.* 2. *pag.* 276. non tantum Alexandriae, sed in aliis quoque majoribus urbibus eam consuetudinem viguisse censet, ut plures intra urbem essent Ecclesiae, quibus certi Presbyteri affixi erant. Henricus Valesius *Not. in Sozomen. lib.* 1. *cap.* 15. *pag.* 31. *edit. Taurin.* 1747. a Petavio dissentit, et morem illum ad-

dicendi in civitate Presbyteros certae Ecclesiae, quam separatim regerent, proprium, ac peculiarem fuisse putat Ecclesiae Alexandrinae. Ego vero Petavio non assentior ajenti, quod in cunctis majoribus urbibus Presbyteri certae adscriberentur Ecclesiae, quam perpetuo regerent; sed tamen eam, quam supra memoravi, consuetudinem non tantum Alexandrinae, sed etiam Romanae Ecclesiae propriam fuisse arbitror. Certe Romanos Presbyteros titulis quos S. Evaristus distribuit, affixos fuisse censeo, et Biton Presbyter Romanus, cujus meminit S. Athanasius *Apol. advers. Arian. num.* 20. *opp. tom.* 1. *pag.* 111. *edit. Maurin. Petav.* 1777. addictus firmiter erat Ecclesiae, in qua populum colligebat. Locus autem Innocentii I. *Epist.* 25. *ad Decent. Eugubin. cap.* 5. *num.* 8. apud Constantium *col.* 860. meo quidem judicio minime ostendit, ut Valesius putat, quod aetate Innocentii Romani Presbyteri suis titulis, sive Ecclesiis affixi non essent. Ait quidem Innocentius, hos Presbyteros reliquis diebus secum convenire solitos, sed in eo pugna est, quod illi alicui minori praeessent Ecclesiae, et quod reliquis diebus, excepto die Dominico, cum Pontifice in Ecclesia majori convenire deberent. Hoc certum, quod iidem Presbyteri die Dominico, *propter plebem sibi creditam* suis titulis praeesse debebant, quod mihi tantum quadrare videtur posse in eos, qui certam plebem, certamque Ecclesiam perpetuo regendam haberent. Quod autem addit Innocentius de fermento a se confecto, quod ad hos Presbyteros mittebatur, id tantum indicat vinculum communionis, qua minores Ecclesiae cum majori conjunctae esse debebant, uti ipse declarat Innocentius inquiens, *idcirco fermentum a nobis confectum per acolythos accipiunt, ut se a nostra communione, maximo illo die, non judicent separatos.*

§. LXXXIX. Constitutae sunt Parochiae primum in vicis, et villis, quorum incolae cum ad civitatem commode ire non possent, eorum gratia ibi conditae sunt Ecclesiae, quibus praepositi Saeerdotes, qui populum illum regerent, muneraque ecclesiastica exercerent (1). Serius in Civitatibus ortae sunt Parochiae (2), neque ubique omnes eodem tempore initium habuerunt. Cum enim ea res tota ab Episcoporum arbitrio penderet, alii citius, serius alii Parochos in civitate constituerunt, uti major, minorve numerus Christianorum, eorumque utilitas, atque necessitas postulabat (3).

(1) Parochiae nomen, quo nunc etiam Civitatis Ecclesiae designantur, proprium initio erat ruralium Ecclesiarum. Concilium Chalcedonense *can.* 17. apud Labbaeum *tom.* 4. *Concil. col.* 1687. *edit. Venet. Quae sunt*, inquit, *in unaquaque provincia rurales, vicanasque parochias firmas, et inconcussas manere apud eos, qui illas tenent, Episcopos.* Vide etiam Socratem *histor. Eccles. lib.* 1. *cap.* 27. *pag.* 55. *edit. Taurin.* 1747., Severum Sulpicium *Dial.* 1. *num.* 8. *opp. tom.* 1. *pag.* 69. *edit. Veronae* 1741, Innocentius I. *Epist.* 25. *ad Decent. Eugubin.* apud Constantium *col.* 860., qui quidem diserte distinguit Ecclesias civitatis ab Ecclesiis ruralibus, sive parochiis, atque ad illas se die Dominico fermentum per Acolythos mittere declarat, *quod per paroecias*, inquit, *fieri debet non puto, quia nec longe portanda sunt sacramenta.* Parochiae vocabulum a rusticanis ad urbanas Ecclesias translatum deinceps est. De origine Paroeciarum disputant Petavius *in Epiphan. haeres.* 69. *Arian. tom.* 2. *pag.* 276. *edit. Colon.* 1682., *et de Eccles. hierar. lib.* 2. *theolog. dogm. cap.* 12. *num.* 2. *seq. tom.* 6. *pag.* 128. *seq. edit. Venet.* 1757., Thomassinus *Veter. et nov. Eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 11. *et* 22. Muratorius *Dissertazioni sopra le antichità Italiane dissert.* 74. *pag.* 324. *tom.* 3. *par.* 2. *edit. Romae.*

(2) Ante annum Christi millesimum, nullasut supra dixi in Civitate Parochias fuisse, ostendit Marius Lupus *de Parochiis ante annum Christi millesimum.*

(3) Binghamus *Origin. ecclesiast. lib.* 9. *cap.* 8., §. 2. *tom.* 5. *pag.* 593. *et seq. edit. Halae Magdeburg.* 1758.

§. XC. Praecipua Parochorum munera sunt sacrificium pro populo offerre, divinum verbum nunciare, sacramenta administrare (1). Debet enim unusquisque Parochus, sive dives, sive pauper, pro populo sibi commisso cunctis dominicis, festisque diebus sacrificium offerre. Licet tamen Parochis, qui gravi inopia laborant, cum Episcopi venia festis diebus accipere, quod a pio aliquo homine datum est, et pro eo missam offerre, modo infra hebdomadam pro populo rem divinam conficiant, quam festis diebus conficere debuissent (2).

(1) Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.*

(2) Benedictus XIV. *in Constitut. Cum semper* 103. *tom.* 1. *ejus Bullar. pag.* 222. *edit. cit.* Vide Ubaldum Giraldum *ad Instit. Canon. Remigii Maschat Elenc. VI. tom.* 1. *pag.* 461. Atque hoc quidem onere offerendi pro populo missam dominicis, ac festis de praecepto diebus tenentur generatim omnes, qui curam habent animarum, etiam Vicarii amovibiles, ac temporarii, et regulares, uti declaravit Benedictus XIV. *cit. constitut.* §. 4. Num teneatur etiam Episcopus, cui potiori jure, quam Parocho, animarum cura commissa est, disputant Ferraris *Bibliothec. verb. missa art.* 3. *num.* 11., et Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. par.* 2. *tom.* 3. *pag.* 925.

§. XCI. Debent etiam Parochi non solum pueros, rudesque homines Christianae Religionis rudimenta edocere (1), sed etiam cunctis saltem dominicis diebus, et in festis solemnibus sermonem ad populum habere de rebus divinis, eique explicare, quae ad aeternam salutem omnibus sunt necessaria (2). Huc etiam refertur munus nunciandi festos dies, indulgentias, jejunia, et cetera, quae emerserint, Ecclesiae praecepta, ne populi ignorantia violentur (3).

(1) Vide Benedictum XIV. *Constit. Et si minime* 42. *tom.* 1. *ejus Bullar. pag.* 67. *edit. cit.*

(2) Concilium Tridentinum *sess.* 5. *cap.* 2. *de reformat.* Quae concio a Parocho habenda est inter missarum solemnia, recteque ostendit Card. Bona *Rer. liturgic. lib.* 2. *cap.* 7. §. 7. *pag.* 159. *et seq. tom.* 3. *edit. Taurin.* 1753., morem hunc semper obtinuisse, ut *proxime post Evangelium sermo, sive homilia, vel tractatus ad populum haberetur.* Vide *Constitutionem Apostolici ministerii* 34. *Innocentii XIII. pag.* 258. *tom.* 11. *Bullarii* editam pro Regnis Hispaniarum, quam postea confirmavit Benedictus XIII. *Constit. In supremo militantis* 31. *pag.* 350. *eod. loc.* ubi animarum pastores suas has partes implere jubentur, quamquam exiguum habeant populi numerum, et quamquam per annuos concionatores satis huic rei consultum videatur.

(3) Concilium Tridentinum post *sess.* 25. *de reform. in decreto de delectu ciborum, jejuniis, et diebus festis.*

§. XCII. Denique eorum etiam est administratio sacramentorum. Quare Lateranense Con-

cilium (1) non modo sancivit, ut Christiani omnes in Paschate a proprio Parocho poenitentiae, et Eucharistiae sacramenta suscipiant, sed etiam Tridentinum (2) monuit, ab eo solo, exceptis confirmatione, et ordine, generatim licite suscipi sacramenta. Sed nunc cum privilegia Regularium, et frequentes Episcoporum concessiones quam plures extra ordines sacramentorum ministros induxerint, ab iis etiam, modo se contineant intra fines concessionis, ea probe suscipiuntur, et jus Parochorum redactum est ad Paschalem communionem, ad viaticum, ad extremam unctionem.

(1) *Concilium Tridentinum cap. 12. de poenit. et remiss.*
(2) *Cap. 12. sess. 25. de reformat.*

§. XCIII. Ceteri Clerici generatim satisfacere debent oneri, quod conjunctum est beneficio, quo fruuntur. Quidam eorum praepositi sunt sacellis, hospitalibus, aliisque locis, et hi curam gerunt praefecturae, quam exercent, suisque fruuntur juribus ac privilegiis, et Capellani Rectores, Gubernatores appellantur. Quidam autem nullum habent onus, praeter quotidianam recitationem divinarum precum, quas *officii* nomine comprehendimus, et hi simplex beneficium habere dicuntur.

TITULUS IV.

QUIBUS MODIS POTESTAS ORDINIS ACQUIRATUR.

I. Ordinis potestas consecratione, vel ordinatione acquiritur.

§. I.

Omnes clericorum gradus, et officia, atque universam singulorum potestatem sumus persequuti; proximum est ut videamus, quemadmodum ipsi hanc potestatem consequantur. Initium capiemus a potestate ordinis, quam clerici acquirunt vel consecratione, vel ordinatione. Consecratio ad Episcopos, ordinatio ad sacerdotes, ceterosque clericos pertinet.

SECTIO I.

DE CONSECRATIONE EPISCOPORUM.

II. Ritus in Episcopi consecratione observandi.
III. Quis Episcopum consecrat?
IV. Quando facienda sit consecratio, ejusque vis.

§. II.

Episcoporum consecratio manibus impositis, et Divino invocato Spiritu maxime perficitur, quamquam et alii ab Ecclesia ritus, ac caeremoniae adhibeantur (1). Nam recitatis initio literis Cancellariae Apostolicae de collato Episcopatu consecrandus praestare debet Romano Pontifici juramentum obedientiae, et fidelitatis, cujus formula in Pontificali Romano descripta est (2); deinde examen conficitur, super electi humeros, atque cervicem imponuntur codices Evangeliorum, recitantur pre-

ces, funditur benedictio, caput, et manus sacro chrismate unguntur (3), tum benedicuntur (nisi haec omnia primum benedicta fuerint) baculus Pastoralis (4), annulus (5), mitra (6), chirothecae (7). Accipit etiam Episcopus, antequam consecretur, crucem, quam ante pectus gestat (8).

(1) Vide Pontificale Romanum *tit.* 13 *de consecratione electi in Episcopum pag.* 169. *tom.* 1. *edit. Catalani Romae* 1738., ubi cuncta haec, quae recensemus, ordine referuntur, ritusque omnes describuntur consecrationis; et vide etiam canonem Concilii Carthaginensis IV. apud Gratianum *can.* 7. *dist.* 23. ex quo hodierna consecrationis forma profluit.

(2) Vetus juramenti formula, quae a S. Gregorio VII. originem ducit, habetur *in cap.* 4. *de jurejur.*, eaque comprehenditur septem articulis, sed nunc iis duo alii adduntur. De hujus sacramenti antiquitate, et aequitate videndus Catalanus *in Pontific. Rom. par.* 1. *tit.* 13. §. 9. *tom.* 1. *pag.* 179. *seq. edit. Rom.* 1738. Zaccaria *dissert. de reb. ad histor. atque antiq. Eccles. pert. dissert.* 13. *tom.* 2. *pag.* 264. *et seq.*

(3) Sacra unctio neque in Episcoporum consecratione, neque in presbyterorum ordinatione, nunc a Graecis adhibetur, licet olim adhibita fuisse videatur. Confer Menardum *in lib. Sacramentor. S. Gregorii not.* 777. *et* 784. *col.* 516. *et* 526. *tom.*3. *opp.S.Gregorii edit. Maurin. Paris* 1705., Hallier *de Sacr. elect. par.* 2. *sect.* 8. *cap.* 10. *art.* 1. *et seq.*, Catalanum *in Pontific. Roman. tom.* 1. *tit.* 12. §. 1. *pag.* 122. *et tit.* 13. § 22. *pag.* 202. Est tamen Decretalis Innocentii III. *in cap. unic. de Sacr. unct.*, qua etiam Graeci unctionem hanc adhibere jubentur; sed vide hujus Decretalis explanationem apud Gonzalez, et vide Giraldum *Exposit. jur. Pontif. part.* 1. *sect.* 3. *tom.* 1. *pag.* 72.

(4) Baculi pastoralis meminit antiquus ordo Romanus, et meminit Concilium Toletanum IV. *can.* 28. *tom.* 6. *Concil. Labbaei col.* 1460. Et hinc animadvertit Joannes Morinus *de Sacr. ordinat. par* 3. *exerc.* 2. *cap.* 2. *num.* 5., ritum hunc esse antiquissimum. Vide Jacobum Goar. *in not. ad Ritual. Graecor. pag.*313. *edit. Paris. an.* 1647. Illud hic animadvertendum, quod Summus Pontifex *non utatur baculo pastorali tum propter historiam, tum propter mysticam rationem*, ut inquit Innocentius III. *in cap. unic. de sacr. unct.* Intelligit Innocentius historiam, quam narrant Innocentius Augustodunensis *Serm. de Ss. Petro, et Paulo*, ac Petrus Cluniacensis Abbas *lib.* 1. *epist.* 2. de S. Petro, quem ajunt baculum tradidisse S. Eucherio primo Trevirentium Antisti-

ti, a quo per illum S. Maternus ejus socius ad vitam revocatus est. Vid. Cironium *in Paratitl. ad Decretal. Gregorii IX. tit. de Sacr. unct.* §. 6. Baculi significationem explicat Innocentius III. *lib.* 1. *cap.* 62. *Myster. Miss. tom.* 1. *opp. pag.* 333. *edit. an.* 1575. sed et jurisdictionem significat, et ideo Marinus Romanae Ecclesiae Diaconus, et Legatus in Synodo VIII. Constantinopolitana *act.* 7. *tom.* 10. *Concil. Labbaei col.* 568. de Photio inquit; *tollite baculum de manu ejus; signum est enim dignitatis pastoralis, quod hic habere nullatenus debet.* Atque in chronico Novalicensi apud Duchesnium *Histor. Franc. tom.* 3. *lib.* 6. de Abbate exauctorato habentur haec: *detestabilem Sarabaitam coepit, baculum fregit, atque superbum de sede dejecit.* De baculo pastorali fuse scripserunt Joseph Vicecomes *de appar. missae lib* 3. *cap.* 41., Andreas Saussajus *Panopl. Episc. lib.* 2., Ciampinius *Vet. monum. part.* 1. *cap.* 15. *pag.* 121. *et seq.*; Georgius *Liturg. Roman. Pontific. lib.* 1. *cap.* 29., Catalanus *Prolegom. ad Pontif. Roman. tom.* 1. *cap.* 20. *pag.* 27. *et tit.* 13. §. 26. *de consecrat. elect. in episc. pag.* 207.

(5) Annuli etiam usum antiquissimum esse observat Morinus *loco. cito.* quoniam ejus mentio est in vetusto Ordine Romano, *in cit. can.* Concilii Toletani IV., apud Surium in vit. S. Borini *die* 3. *Decembris*, apud Isidorum Hispalensem *lib.* 2. *de Offic. cap.* 5. *in Biblioth. Patr. tom.* 10. *pag.* 205. *edit. Paris.* 1624. Et licet Alcuinus, Amalarius, et Rabanus nihil de annulo dicant, tamen eorum silentium hoc tantum ostendit, non eamdem ea de re fuisse omnium Ecclesiarum consuetudinem, quod recte observant Bona *Rer. liturg. lib.* 4. *cap.* 24. §. 13. *pag.* 248. *tom.* 2. Vide Martenium *tom.* 2. *de Antiq. Eccles. rit. pag.* 342. *et* 368.

(6) De Mitrae Episcopalis origine, et antiquitate non una omnium sententia est. Sunt qui eam antiquissimam, sunt qui circa saeculum X. inductam putant. Ego dubitari vix posse arbitror (quae sententia est Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 24. §. 14. *pag.* 251. *tom.* 2. *edit. Taurin.* 1749.) quin semper Episcopi, si non omnes, saltem aliqui ornamentum aliquod capitis habuerint; cujus locus recentiori aetate mitra, qualis hodie est, adhiberi coepit. Vide Bonam *loc. cit.*, et Salam *in not.*, Menardum *in not. ad sacram. S. Gregorii not.* 947. *col.* 557. *tom.* 3. *opp. S. Gregorii edit Maurin. Paris.* 1705., Martenium *de Antiq. Eccles. rit l ib.* 1. *cap.* 4. *art.* 1. *num.* 14., Mabillonium *praef. in saec.* 4. *Benedict. part.* 2. *num.* 182. *tom.* 6. *pag.* 65. *edit. Venet.* 1738. Recte tamen observat Alexius Symmachus Mazochius in lib *de Sanct. Neapol. Eccles. Episc. cult. par.* 3. *cap.* 15. *sect.* 1 *num.* 2. breviorem antea fuisse mitram, postea factum fuisse oblongiorem, uti nunc adhibetur. Plures hujusmodi Mitrae una cum antiquissimo Baculo Pastorali in Cathedrali Ecclesia

Anauiensi servantur. Confer Hermannum Dominicum Christianopolum *De S. Exuperantio Cingulanorum Episcopo cap.* 2. §. 3. *num.* 67. *seq.*

(7) Vide Innocentium III. *lib.* 1. *de Myster. missae cap.*10. *pag.* 322. *tom.* 1. *edit. Coloniae* 1575. De antiquitate chirothecarum erudite disputat Cardinalis Bona *Rer. liturg. lib.* 1. *cap.* 24. §. 12. *pag.* 247. *tom.* 2., et Robertus Sala *in notis ad eumdem.*

(8) Monet Innocentius Gironius *Paratitl. in Decret. Gregorii IX. lib.*1. *tit.*8. §. 18. Episcopos in Concilio Constantinopolitano VIII. a cruce, quam gestant, σταυροπατάς fuisse appellatos, Innocentius III. *lib.* 1. *de Mister. missae cap.* 53. *pag.* 331. inquit, Pontificem crucem gerere in pectore pro lamina, qua Hebraeorum Pontifex frontem exornabat. Vide Bonam et Salam. *loc. cit.* §. 10. *pag.* 243.

§. III. Olim Episcopum Metropolita consecrabat, Metropolitam senior Episcopus provinciae, ceteris tamen utriusque consecrationis causa ad Synodum vocatis, atque in principe vacantis Ecclesiae templo congregatis. Ibi enim coram populo, atque clero consecrationem absolvere oportebat(1). Hodie posteaquam Summo Pontifici sunt reservatae Ecclesiae cathedrales, vel ab ipso, vel ejus mandato fiunt Episcoporum consecrationes(2). Episcopi, qui Romae consecrationem accipiunt, aut ab aliquo Cardinali, aut ab aliquo ex quatuor majoribus Patriarchis, qui in Urbe commorantur, mandato Summi Pontificis consecrandi sunt. Ceteri vero Episcopi, qui extra Urbem consecrantur, suo arbitrio Episcopum eligunt, cui datur mandatum Apostolicum, ut eorum consecrationem absolvat, vel in ipsa, cui praeesse debent, Ecclesia, vel saltem in provincia (3).

(1) Vide Gratianum *dist.* 64. 65. 66., et Decretales *in cap.*9. *de tempor. ordinat.*

(2) Confer Christianum Lupum *dissert. An Romanus Pontifex possit omnibus Ecclesiis consecrare, aut consecrari jubere Episc. opp. tom.* 6. *pag.* 362. *seq. edit. Venet.* 1726. *et* Zacca-

riam *in Anti-febron. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 4. *et* 5. *et in Anti-febron. Vindic. par.* 3. *dissert.* 8. *cap.* 1. *et* 2.

(3) Consule Benedictum XIV. *in Constitut. In postremo* 64. §. 16. *pag.* 506. *tom.* 4. *ejus Bullarii edit. Romae* 1758., et Pontific. Roman. *tit.* 13. §. 2.

§. IV. Tres adhibentur Episcopi in consecratione (1); ea peragenda est die dominico, aut aliquo die festo Apostolorum post actum superiori Sabbato jejunium effusasque preces (2), hora tertia, qua scimus, Spiritum Sanctum e coelo in Apostolos delapsum. Tempus consecrationi praefinitum est trium mensium, quibus elapsis, si Episcopus consecrari neglexerit, perceptos fructus amittet, atque etiam Ecclesia privabitur, si tres alios ultra menses consecrationem protraxerit (3). Consecratus vero acquirit ordinis potestatem (4), quam tamen Metropolita, et Patriarcha solum post acceptum pallium exercere possunt; ejus matrimonium cum Ecclesia *consumatum* efficitur (5); et vacant beneficia, quibus ipse antea fruebatur (6).

(1) *Cap.* 6. *et* 7. *de tempor. ordinat.* Num ad vim consecrationis necessaria sit praesentia trium Episcoporum, magna inter Theologos, et Canonistas disputatio est. Morinus *de Sacr. ordinat. par.* 3. *exerc.* 4. *cap.* 2., et Tournely *de Sacram. ordin. pag.* 453. *edit. Paris. an.* 1729., consecrationem sine tribus Episcopis absolutam plane irritam esse arbitrantur. Sunt qui eam firmam, ratamque habent, si unus tantum adhibitus est Episcopus cum venia Summi Pontificis, eaque est opinio Aurelii Piette *Theolog. quaest. de Sacram. ordin. part.* 6. *quaest.* 13. §. 1. *et* 2. contra sunt alii, qui consecrationem ab uno Episcopo absolutam illicitam quidem, non tamen irritam existimant, atque ita sentiunt Cabassutius *Notit. Eccles. saec. IV. in not. ad can.* 4. *Nicaen.*; Juenin *de Sacram. dissertat.* 9. *de ordin. in spec. quaestion.* 1. *de Episcopat. cap.* 4., Christianus Lupus *Append. ad can.* 4. *concil. Nicaen. tom.* 1. *opp. pag.* 241. *et seq. edit. Venet. an.* 1724., Thomassinus *Veter. et nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *per tot.*, Bocat *tom.* 5. *de Ordin. institut. disp.* 6. *sect.* 6. *punct.* 2., *pag.* 445., Van-Espen. *in Jus. Ecclesiast. par.* 1. *tit.* 15. *de con-*

secr. Episc. cap. 1. *num.* 7. *et seq.*, Hallier *de Sacr. ordinat. par.* 2. *sect.* 5. *cap.* 2. *art.* 2. *per tot.*; et praesertim §. 3., Cardinalis Gottus *Theol. tom.* 15. *quaest.* 5. *de Episcopat. dub.* 4. §. 1. *et* 2. Catalanus *ad Pontific. Roman. tom.* 1. *tit.* 13. *pag.* 198. *et seq.* Quaa postrema opinio similior veri esse videtur; et certe in sacra antiquitate non desunt exempla Episcopalium consecrationum, quae ab uno Episcopo factae sunt, et hae quidem illicitae, non tamen irritae judicantur. Neque vero Sedes Apostolica interdum ex justa causa hujusmodi consecrationes ab uno tantum Episcopo absolvi permitteret, praesentibus duabus, tribusve Dignitatibus, si ad earum vim tres Episcopos omnino necessarios esse arbitraretur. Consule Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 13. *cap.* 13. *num.* 2. *et seq.*, et Cotelerium *in Constitut. Apostol. lib.* 3. *cap.* 19. *tom.* 1. *PP. Apostol. pag.* 292. *edit. Amstelaedami* 1724.

(2) In illis tamen Ecclesiae primordiis Episcoporum consecrationes quolibet die fieri consuevisse tradit Pagius *in Baronium an.* 67. *num.* 18. *pag.* 649. *tom.* 1. *edit. Lucae.* Certe disciplinae, quae nunc viget, antiquitas educi non potest ex Decretali, quam Gratianus in *can.* 1. *dist.* 75. adscribit Anacleto Pontifici, et qua sancitum est, ut Episcopi consecratio die Dominico peragatur. Nam haec Decretalis prodiit ex officina Isidori Mercatoris.

(3) Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 2. *de reform.*

(4) *Cap.* 15. *de elect.*

(5) *Cap.* 2. *de translat. Episcop.* Fallitur Van-Espenius *in Gratianum. can.* 11. *cap.* 7. *quaest.* 1., et falluntur ceteri, quorum animis eadem haeret sententia, quod Innocentius III. in *cit. cap.* spirituale hoc conjugium Episcopi cum Ecclesia sua ex falsa Decretali Evaristi Pontificis *in laudato can.* 11. arripuerit. Nam hujus matrimonii diserte meminerunt antiqui Patres, nimirum S. Cyprianus, Patres Concilii Alexandrini anni 339., S. Siricius, seu S. Innocentius, S. Ambrosius, S. Hieronymus, atque alii, quos enumerat Blascus *de Collect. canon. Isidor. Mercator. cap.* 8. *num.* 2. *pag.* 77. Vide etiam eumdem Blascum *loco indicato not.* 6., *et cap.* 10. *num.* 2. *not.* 1. *pag.* 120 qui solide, vereque defendit Innocentium III., qui hoc *spirituale vinculum fortius, quam carnale* esse dixit.

(6) *Cap.* §. *Cum. vero de elect.*

SECTIO II.

DE PRESBITERORUM, ET ALIORUM CLERICORUM ORDINATIONE.

§. V.

Plures etiam caeremonias adhibet Ecclesia in Presbyterorum ordinatione. Praecipuae sunt ordinandis manus imponere, preces super eos recitare, divinum Spiritum invocare, illorum manus oleo cathecumenorum inungere, vasa demum tradere pro sacrificio. Diaconis quoque, dum ordinantur, manus imponit Episcopus (1), funduntur preces, Evangeliorum libri traduntur. In ordinatione Subdiaconorum, Acolytorum, ceterorumque clericorum traduntur instrumenta, quae ordinis cujusve sunt propria (2), missisque precibus eorum ordinatio perficitur (3).

(1) Diaconis tamen solus Episcopus manus imponit, uti habetur in Pontificali Romano *tit.* 2. §. 8. *pag.* 115. *tom.* 1. *edit. Catalani*, Presbyteris Episcopus una cum adstantibus Sacerdotibus, uti ipsum habet Pontificale Romanum *tit.* 12. §. 6. *pag.* 129. Verum manuum impositio, quam alii Presbyteri faciunt, solemnitatis, non necessitatis est. Vide Catalanum in utrumque locum.

(2) Ita Subdiaconus accipit calicem vacuum, et patenam similiter vacuam, Acolythus ceroferarium cum cereo, et urceolos vacuos. Lector librum Epistolarum, Exorcista librum exorcismorum, Ostiarius claves, et funem campanarum. In Subdiaconatu,

atque in minoribus ordinibus nulla adhibetur manuum impositio ; et plane mendosa est vulgata lectio *in cap.* 1. *de Sacram. non iteran.*, ubi Innocentius III. etiam in Subdiaconatu manuum impositionem desiderare videtur. Jampridem enim observarunt viri eruditi, praesertim Antonius Augustinus, et Emanuel Gonzalez *in not. ad dict. cap.* 1. loco *Subdiaconatus* legendum esse *Diaconatum*. Graeci tamen manuum impositione Subdiaconos, et Lectores ordinant, uti habetur in VII. Concil. Oecumenico *can.* 14. *tom.* 8. *col.* 1258. *collect. Labbaei*: Ritum hunc Graecorum a Latinorum ritu diversum in ordinatione Subdiaconorum, atque Lectorum Vid. *in Euchologio* Goarii *pag.* 233. *et* 244. *Paris* 1647.; *et in Codice Liturgic.* Assemanii *lib.* 8. *par.* 2. *pag.* 34. *et seq.*

(3) Vide Pontificale Roman. *par.* 1. *tit.* 4. *et sequen. pag.* 74. *et seq. tom.* 1. *edit. Catalani Romae* 1738. Concilium Carthaginense IV. apud Gratianum *can.* 16. *et seq. dist.* 23. Eugenium IV. in decreto *Concil. Florent.* apud Labbaeum *tom.* 18. *col.* 22.

§. VI. Dignus ordinatione locus est Ecclesia cathedralis, illaque certis, statisque diebus fieri debet (1). Majores ordines die Sabbati in omnibus quatuor anni temporibus (2), ac Sabbato sancto, et Sabbato ante Dominicam Passionis (3). inter Missarum solemnia conferuntur. Qui extra statuta tempora sacros ordines suscepit, eorum muneribus fungi (4), et Episcopus, qui in illam legem peccavit, ordines conferre prohibetur (5). Minores autem ordines quolibet die festo de praecepto etiam extra missam, sed ante meridiem conferuntur (6) ; tonsura autem quocumque loco, hora, die.

(1) Conc. Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 8. *de reform.* Cum ab ethnicis vexaretur Ecclesia, etiam in privatis aedibus ordinationes peragebantur S. Cyprianus *Ep.* 45. 52. 68. *pag.* 59. 66. 112. *edit. Rigaltii Paris* 1666. Sed post ea tempora constitutum est, ut publice in Ecclesia, atque inter Missarum solemnia fierent, et ideo primum cathecumeni ejiciebantur Conc. Laodicenum *can.* 5. apud Labbaeum *tom.* 5. *col.* 1531. *edit. Venet.*

(2) Apostolos orantes, et jejunantes manus imposuisse scriptum est *in act.* XIII. 3., Apostolorum exemplo Ecclesia jejunia instituit quatuor temporum, ut populus per haec poenitentiae

opera bonos Ecclesiae ministros a Deo impetrare possit. Hinc S. Carolus Borromeus in suo Concil. Provinc. 2. *tit.* 1. *decret.* 22. jussit, *ut dominico die, qui stata quatuor temporum jejunia, quibus ordinis sacramentum administratur, antecedit, Parochi in sua unusquisque eorum Parochiali Ecclesia supplicationes, litaniasque pie, ac religiose vel intus habeat, vel prosequente fidelium multitudine foris Ecclesiam, sicut moris, obeat; ut Dei, Sanctorumque ope implorata, tum Episcopus in eorum delectu, quibus ordines conferet, Spiritus S. lumine illustretur, tum illi, quibus conferuntur, in vitae sanctitate, doctrina, religiosisque virtutibus proficiant.* Idemque habetur in Concilio Mediolanensi IV. *tit. Quae pertinent ad Sacram. ordin.* Hinc putarunt aliqui, jejunia quatuor temporum primum a S. Carolo in Ecclesia Mediolanensi fuisse instituta; sed eos late refellit Justus Fontaninius *Dissert. de Coron. ferrea Longob. cap.* 8. *num.* 5. *pag.* 69. *et* 70. Porro in Ecclesia Romana quinto saltem saeculo generatim obtinuisse jejunium quatuor temporum, ostendunt sermones S. Leonis, praesertim sermo 86., *et seq. de Jejunio septimi mensis col.* 340. *sermo* 12. 13. 19 *et* 20. *de jejun.* 10. *mensis col.* 39. 43. 59. 62. *tom.* 1. *edit. Ballerin. Venet.* 1753. Alia bene multa S. Leonis testimonia refert Card. Cozza *de jejun. par.* 2. *art.* 9. *num.* 7. *pag.* 104. *et seq.* In jejunii mensibus, Junio videlicet Septembre, Decembre, eadem erat omnium Ecclesiarum ratio, et consuetudo, sed dissimilis erat disciplina in hebdomada designanda, uti post Sirmondum *ad Ep.* 23. *lib.* 3. *Goffrid. Vindocin. in Bibl. PP. tom.* 21. *pag.* 105. *edit. Lugdun.* observat Card. Bona *Rer. liturg. lib.* 2. *cap.* 16. §. 4. *tom.* 3. *pag.* 343. Solemnis erat denuncianda jejunii formula; aliam habet Card. Bona *loc. cit.*, et aliam Muratorius, *in Liturg. Rom. vet. tom.* 1. *pag.* 365. *edit. Neapol.* 1776.

(3) Quovis die Apostolos ordinationem absolvisse putat Hallier *de Sacr. elect. et ordin. tit. de Tempor. sacr. ordin. art.* 2. *num.* 6. Quidam vero sunt, qui olim a Romanis Pontificibus tantum mense Decembri exactas ordinationes putant; sed eos refellunt Pagius *in Breviar. gest. Pontif. Roman. tom.* 1. *in vit. S. Simplic.* Hallier *loc. cit. par.* 2. *sect.* 7. *art.* 2. *cap.* 1. §. 3. *num.* 6. Porro S. Leo M. apud Gratianum *can.* 4. *et* 5. *dist.* 75. tradit disertissime, vetustam esse, atque a Patribus acceptam consuetudinem, quod ordinationes non *passim diebus omnibus* expediantur, sed *die dominicae resurretionis* (qualis olim dicebatur quilibet dies Dominicus) *cui a vespera Sabbati initium constat adscribi.* Primus Gelasius I. apud Gratianum *can. ult. dist.* 75. constituit, ut ordinationes fierent *jejunio mensis quarti* (hoc est Junii, quoniam olim Christiani exemplo Romanorum a mense Martio annum inchoabant) *septimi*, hoc est *Septembris*, *decimi* hoc est *Decembris*, *et quadragesimalis initii*, hoc est *primae hebdomadae quadragesimae*,

ac *medianae hebdomadae*, idest Sabbati ante Dominicam passionis quintam quadragesimae, quae mediana quoque Dominica dicitur; quia in ejusdem lectionibus commemoratur luna quartadecima, et quintadecima, quae sunt medietas periodi lunaris. Quamquam vero in hac epistola nulla sit mentio Sabbati Sancti, tamen eo quoque die a Gelasio permissas Presbyterorum, et Diaconorum ordinationes putat Christianus Lupus *in calc. Schol. ad decret. 3. S. Leonis IX. in respon. ad 2. quaest. tom. 4. pag.* 299. *edit. Venet.* Sed clarius deinde Alexander III. ordinationis tempora constituit *in cap. 3. de tempor. ordin.*, cum inquit quod ad Subdiaconatum, et ceteros majores ordines, *nisi quatuor temporibus, aut Sabbato sancto, vel in sabbato ante dominicam de passione nulli Episcoporum, praeterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.*

(4) *Cap. 2. et cap. 8. de tempor. ordinat.* Potest tamen Episcopus ordinatum ab ea poena post actam poenitentiam liberare, uti in *cap.* 16.*eod. tit.* sancitum est a Gregorio IX., emendata ea in re Decretali, quae est *in cit. cap.* 8., per quam haec clerici restitutio Sedi Apostolicae fuerat reservata. Et quamvis Sixtus V. *Constit. Sanctum et salutare* 140.*pag.* 40. *tom.* 5. *par.* 1. *Bullarii* eam rem similiter Sedi Apostolicae reservasset, tamen huic Constitutioni derogavit recentior Constitutio *Romanum Pontificem* 121. Clementis VIII. *pag.* 97. *tom.* 5. *par.* 2. *Bullarii.*

(5) *Cap. 2. de tempor. ordinat.* Quemadmodum autem Summus Pontifex extra tempora a jure constituta sacros ordines conferre potest, ita Episcopis conferendi tribuit facultatem, quod praestat literis Apostolicis *in forma Brevis*, quas vulgo *extra tempora* appellamus. Quae facultas conceditur justis de causis, quas numerat Congregatio particularis habita, Innocentio XII. Pontifice, apud Rigantium *ad regul.* 24. *Cancellar.* §. 1. *num.* 44. *tom* 2.

(6) *Cap. 3. de tempor. ordinat.* Quae Decretalis non ita est intelligenda, ut Episcopus eadem die uni clerico plures minores ordines conferat, nullis servatis interstitiis, quae etiam in minoribus ordinibus servari jubet Synodus Tridentina *c.* 11. *sess,* 23. *de Reform.*, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur. Nam ea non ad unum pertinet clericum, sed ad plures, qui ordines erant suscepturi, atque id sibi voluit Pontifex ut plures quidem minores ordines eadem die, sed uni clerico unus, alteri alter recte tribuerentur. Non igitur, ut quidam putant, huic Decretali ea in re a Tridentina Synodo derogatum est.

§. VII. Gradatim praeterea conferendi sunt ordines, et qui ad majorem ordinem, neglectis

mediis, ascendit, quem *per saltum promotum* dicimus (1), is, si dolo careat, tamdiu suscepti ordinis munus exercere prohibebitur, quamdiu labatur tempus necessarium ad ordinem, quem omisit; et si non ministraverit, poterit cum eo Episcopus, ut inquit Synodus Tridentina (2), *ex legitima causa dispensare.*

(1) Vox haec *per saltum promotus*, quae habetur etiam in titulo Decretalium *de clerico per saltum promoto*, est sane vetus apud Ecclesiasticos Scriptores, extatque in decretis Siricii *cap.* 13. apud Pithoeum *Codex canon. Eccl. Roman. pag.* 190. *Paris* 1687. Elegantius Alexander II. *in can.* 1. *dist.* 52. *praeposterum cursum* vocat, hoc est inversum cursum, atque ordinem ab antiquis canonibus constitutum, quem προκοπὴν, hoc est progressum vocat Concilium Sardicense *can.* 10. *tom.* 2. *col.* 665. *collect. Labbaei.* Mandat autem Alexander Constantiensi Episcopo, ut cum, qui, omisso ordine Subdiaconatus *negligentia potius, quam superbia*, Diaconatum, Presbyteratumque susceperat, ab officio sacerdotali prohibeat, *donec proximo quatuor temporum jejunio Subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, et sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.* Haec recentior disciplina ab antiqua distat, quod nunc nullus ex inferioribus ordinibus omitti potest, antequam superiores accipiantur; sed olim minor aliquis ordo impune omittebatur, si qui satis probatus esset, adeo ut superiori ordine dignus videretur, ut ostendit Morinus *de sacr. ordinat. par.* 3. *exercit.* 11. *cap.* 2. *et* 3.

(2) *Sess.* 23. *cap.* 13. *de refor.* Quod tamen ita est intelligendum, ut Episcopus post susceptum ordinem, quem omisit, facultatem tribuat ministrandi in ordine per saltum suscepto, non est ordinatus, antequam inferiorem ordinem omissum suscipiat, ad superiorem evehatur. Confer etiam Clemen. VIII. *cit. Constitut. Romanum Pontificem*, qua Episcopis restituta est facultas ea in re dispensandi, quam uni Sedi Apostolicae reservaverat Sixtus V. *cit. Constitut. Sanctum et salutare.*

§. VIII. Sed et certa intervalla temporum, quae *interstitia* vocantur, inter unum, atque alterum ordinem debent intercedere, eaque non tantum in majoribus, sed etiam in minoribus ordinibus servanda sunt. Vetus in Ecclesia est lex in-

terstitiorum (1); et licet olim aliqui interdum minores ordines impune omitterentur (2), numquam tamen recte quis poterat, nullo interjecto spatio, pluribus ordinibus initiari (3). Hodie minorum ordinum interstitia Episcopi arbitrio permissa sunt (4), quod arbitrium tam late patere non debet, ut sine juxta causa nulla adhibeantur. Quod attinet ad interstitia majorum ordinum, saltem unius anni spatium inter unum, atque alterum ordinem debet intercedere, nisi aliud Episcopo videatur ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem (5).

(1) Confictam esse epistolam Caji Pontificis apud Gratianum *can.* 1. *dist.* 77., jam pridem animadverterunt viri eruditi; sed tamen interstitiorum mentio est apud Siricium, ac Zosimum *dict. dist.* 77. *can.* 2. et 3., in Concilio Sardicensi *can.* 10. *col.* 666. *tom.* 2. *collect. Labbaei edit. Venet.* in VIII. Synodo oecumenica *can.* 5. apud eumdem Labbaeum *tom.* 10. *col.* 635., et in Capitular. Reg. Francor. *lib.* 7. *cap.* 42. apud Balutium *tom.* 1. *pag.* 693. *edit. Venet. an.* 1772. Antiquam vero de interstitiorum tempore Ecclesiae disciplinam explicant diligenter Thomassinus *Veter. ac nov. Eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 35. *et* 36., Hallier *de sacr. elect. et ordinat. tit. de tempor. sacr. ordinat. sect.* 7. *cap.* 2. *art.* 7., Juenin *de sacram. Dissertat.* 8. *quaest.* 8. *cap.* 3. *de sacrament. ordinat. in commun.*

(2) Vide S. Thomam *in supplem. quaest.* 35. *art.* 5. *num.* 50. Juenin *de sacram. loc. cit. cap.* 4. Morinum *de sacram. ordinat. par.* 3. *exerc.* 11. *cap.* 2.

(3) Vide Thomassinum *Veter. ac nov. Eccles. disciplin. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 35.

(4) Concilium Tridentinum *Sess.* 23. *cap.* 11. *de Reformat.* satis perspicue declaravit, etiam in minoribus ordinibus interstitia esse servanda, cum eos conferri jussit *per temporum interstitia*; verum nullum certum eorum tempus definivit, remque totam Episcopi arbitrio permisit.

(5) Concilium Tridentinum *Sess.* 23. *cap.* 11. 13. 14. *de Reformat.* Haud tamen Episcopo licet plures uno die majores ordines conferre. Certum hic interstitiorum annus, qui inter unum, atque alterum majorem ordinem debet intercedere, et annus ecclesiasticus, ideoque ordinatus Diaconus in quatuor temporibus Quadragesimae recte ordinatur Sacerdos in quatuor temporibus Quadragesimae anni consequentis, licet Pascha celerius advenerit, uti secun-

dum sententiam Sac. Congregationis Concilii monet Fagnanus *in Cap. Literas num.* 2. *de tempor. ordinat.*, *et in cap. Ad nostram num.* 18. *vers. et confirmatur de regular.*

§. IX. Ne autem clericus, cum dedecore sui ordinis, aut stipem quaerere, aut sordidum aliquod munus exercere cogatur, nemo sacris est initiandus ordinibus, exceptis regularibus (1), nisi beneficium (2) habeat, aut pensionem, aut patrimonium (3), quod suppeditet ad cultum, et ad victum, quodque nullis subjici oneribus, neque alienari potest, nisi clericus aliunde habeat, quod suppetat ad decentem ejus tuitionem (4). Qui decepto Episcopo falsum obtulit aut simulatum patrimonium, suspenditur a susceptis ordinibus, donec illud integrum, atque legitimum obtineat (5); et Episcopus, qui sciens prudens clericum sine beneficio, aut patrimonio ordinavit, cogitur ei praestare necessaria ad vitam honeste transigendam, donec aptum, atque conveniens beneficium consequatur (6).

(1) Regulares paupertatis titulo ordinari compertum est, verum eos, qui professionem non emiserunt, vel exire, aut dimitti e claustro possunt: titulo hoc paupertatis ordinari vetuit S. Pius V. *in Const. Romanus Pontifex* 102. *tom.* 4. *part.* 3. *pag.* 46.

(2) *Nullum absolute ordinari*, inquit Concilium Calcedonense *can.* 6. apud Labbaeum *tom.* 4. *col.* 1683. *edit. Venet. nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui sunt in ordine ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesia civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel monasterio is, qui ordinatur, designetur. Eos autem, qui absolute ordinantur, decrevit S. Synodus irritam, ac invalidam haberi ejusmodi manuum impositionem, et nusquam exercere, ac operari posse ad ejus, qui ordinavit, injuriam.* Eadem habet Concilium Francofurdiense *can.* 28. *col.* 105. *eod. loco.* Aliquem *absolute ordinare* idem erat atque *ordinare sine titulo*, hoc est nulla designata Ecclesia, cui perpetuo addictus esse, ac servire deberet. Nam *titulus* eamdem atque Ecclesia significationem habebat. Baronius *ad ann.* 112. *num.* 5. *tom.* 2. *pag.* 68. *edit. Lucae ann.* 1738. hujus nominis rationem affert hujusmodi.

Quemadmodum, inquit, Fiscus imposito titulo, hoc est velis quibusdam, in quibus Imperatoris Imago, aut nomen, inscripta, inscriptumque erat, rem sibi addicebat, ita Christiani crucis imagine, aut Christi nomine Ecclesiae inscripto locum aliquem divino cultui addictum significabant. Sed credibile non est, Chistianos ea tempestate, qua ethnici imperio potiebantur, signa illa in suis Ecclesiis ante omnium oculos ponere voluisse, nisi forte dicamus, haec signa tantum Christianis nota fuisse. Rectius Mabillonius *Comment. in ordin. Roman. cap.* 3., et Bertius *histor. Eccles. II. saec. tom.*2. *dissert.*1. *num.*3. *pag.* 40. *edit. Bassani* 1769. Titulos fuisse observant loca Deo consecrata, quae sacerdotes, et ministros sibi addictos habebant. Nam et lapis erectus, et Deo consecratus a Jacob in Bethel Titulus dicitur *Genes. cap.* 28. *vers.* 18. *et* 22., atque arae similiter, et delubra Idolorum *Levit. cap.* 26. *vers.* 1. et *numer. cap.* 23. *ver.* 52., Tituli appellantur. Pauca haec de titulis dicenda putavi; nunc ad rem redeo. Omnes igitur in ordinatione certae adscribebantur Ecclesiae, quam deserere non poterant, nisi ab Episcopo dimissi fuissent, quo spectabant veteres *literae dimissoriae.* Quare clericos, qui sine Episcopi venia a suis Ecclesiis discesserant, ad eas redire cogunt, et poenis etiam coercent S. Leo M. *Ep.* 1. *cap.*5. *col.* 590. *tom.*1. *opp. edit. Ballerin. Venet.* 1753. S. Gregorius M. *lib.* 9. *Ep.* 65. *col.* 981. *tom.* 2. *edit. Maurin. Paris.* 1705., Concilium Arelatense *can.* 21. *col.* 1453. *tom.* 1. et Francofurdiense *can.* 27. *ejusd. collect. Labbaei.* Quod idem sancitum est *Novel.* 3. *cap.* 2. et in Capitularibus Regum Francorum *apud Balutium tom.* 1. *cap.* 1. *an.* 789. *cap.* 24. *col.* 163. *capit. an.* 794. *cap.* 26. *col.* 193. *capitul.* 1. *incerti ann. cap.* 11. *col.* 351. *capitul. Caroli M. lib.* 1. *cap.* 3. *col.* 475. *edit Venet. an.* 1772. Ordinatorum titulos populo nunciabat Archidiaconus ea formula, quam describunt Romani Correctores *in can.* 5. *dist.* 70. Ab Ecclesiae titulo non procul aberat titulus Monasterii. Quidam enim ordinabantur, ut sacra conficerent in sacellis, quibus erant addicti, ut ceteri clerici Ecclesiis suis. Non desunt tamen exempla quorumdam, quorum insignis pietas, atque doctrina, propter quam Ecclesiae universae utiles videbantur, ab Episcopis impetrare potuit, ut in ordinatione nulli certae Ecclesiae adscriberentur. Ita Paulinus *Ep.* 6. *pag.* 7. *edit. Veron.* 1736. de ordinatione, qua insignitus est a Lampio Barcinonensi, habet haec: *Ea conditione in Barcinonensi Ecclesia consecrari adductus sum, ut ipsi Ecclesiae non alligarer in Sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum Ecclesiae dedicatus.* Eademque lege Hieronymus a Paulino Episcopo Antiocheno ordinatus est. Erant tamen haec exempla praeter communem consuetudinem, a qua se recte discedere Episcopi putabant posse, ut morem gererent illis, quos Ecclesiae universae utiles fore prospiciebant. Verum ea disciplina, per quam

nemo ordinabatur, nisi certae adscriberetur Ecclesiae, cui perpetuo addictus esse deberet, generatim obtinuit, eaque vigebat adhuc saeculo XI., uti patet ex Concilio Placentino apud Gratianum *can.* 2. *dist.* 70., et Claramontano *can.* 13. apud Labbacum *tom.* 12. *col.* 831. Eodem autem redibat Ecclesiae, ac Beneficii titulus; nam qui certae adscribebatur Ecclesiae, ea de ipsius Ecclesiae reditibus alimenta praestabantur; quae praestationes beneficii loco erant. Nunc, ut recte animadvertit Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 11. *cap.* 2. *num.* 8. *et seq.* cum instituta sint beneficia simplicia, quorum Rectores residentiae onere non obstringuntur, cum item patrimonia ordinationis titulum praebeant, non ea potest retineri generatim Calcedonensis Concilii lex, ut scilicet nullius ordinatio habeatur, nisi mancipetur certae alicujus Ecclesiae ministerio, quod ipse deserere nusquam possit. Verum nunc etiam eo jure utimur, ut omnes clerici in ordinatione certae Ecclesiae adscribantur, quod quidem jus est constitutum a Concilio Tridentino *sess.* 23. *cap.* 16. *de reform.* ab Innocentio XIII. *Constit. Apostolici ministerii* 34. §. 3. *Bullar. Roman. ult. edit. tom.* 11. *pag.* 259., a Benedicto XIII. *Constit. In supremo militantis* 51. §. 2. *loc. cit. pag.* 250., et *in Concil. Roman. tit.* 6. *cap* 2. *de aetat. et qualit. praeficiend.* Atque haec adscriptio non ea quidem omnia efficit, quae a Concilio Chalcedonensi, vetustisque canonibus sancita erant, sed tamen clericus servire debet Ecclesiae, cui in ordinatione adscriptus est, praesertim si ea parochialis sit. Nam clericus susceptos ordines in ea debet exercere, tum suam Parocho operam praebere, cum pueros rem christianam docet, cum sacris in Ecclesia muneribus fungitur, cum ad aegrotos defert sanctissimum Eucharistiae sacramentum. Omnis clericus qui non haec sese praestitisse demonstraverit, non est ad superiores ordines traducendus.

(3) Patrimonii titulo occasionem dedisse videtur Alexander III. *in cap.* 4. *de praeben.*, cum Episcopum, qui clericum sine beneficio ordinaverat, liberat a poena eidem suppeditandi necessaria, donec ecclesiasticum beneficium obtinuerit, quo sese alere honeste possit; *nisi forte talis qui ordinatur extiterit, qui de sua vel paterna hereditate subsidium vitae possit habere.* Si recte Alexandri mentem inspiciamus, non hic profecto ipse patrimonii titulum instituit, sed tantum proponit casum, quo Episcopus ab ea poena liberetur. Verumtamen Canonistae hoc freti decreto Alexandri indiscriminatim ordinari putarunt clericos, vel beneficii, vel patrimonii titulo; sed Concilium Trident. *sess.* 21. *cap.* 2. *de reform.* statuit: *Ne quis clericus saecularis ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere . . . Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non*

possint, nisi illos, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum, quibus ex verbis manifestum est, recte definitum a Sac. Congregatione Concilii apud Fagnanum *in cap. 4. de praeben. num.* 24. ex sententia Synodi Tridentinae beneficium titulum *legitimum*, atque *ordinarium* esse, titulum vero patrimonii, ac pensionis *extraordinarium*, ac veluti *ex dispensatione* admitti, cum nimirum Episcopus pro Ecclesiae utilitate, aut necessitate aliquem ordinandum esse judicaverit.

(4) Synodus Tridentina *loc. cit.* tantum in majoribus ordinibus titulum postulat beneficii, pensionis, aut patrimonii; sed in locis compluribus, sive lege, quam multi cum Glossa repetunt ex *cap.* 2. *de praeben.*, ubi ea in re nullum inter majores, minoresque ordines discrimen constituitur, sive consuetudine receptum est, ut etiam in minoribus ordinibus titulus requiratur. Confer Giraldum *Exposit. jur. Pontif. par.* 1. *lib.* 3. *tit.* 5. *section.* 360. *tit.* 1. *pag.* 250.

(5) Cit. Constit. *Romanus Pontifex* S. Pii V.

(6) *Cap. cum secundum de praeben.* Haec autem poena, per quam Episcopus clerico sine titulo ordinato alimenta praestare cogitur, eum tantum liberari, si ipse clericus obtineat beneficium, non item si ex bonis patrimonialibus obtineat unde vivere honeste possit, secundum jus novissimum Conc. Tridentini, ostendit Rigant. *ad Regul.* 24. §. 5. *num.* 192.

§. X. Utque ordo clericalis turpitudine omni careat, et idonea scientia sit praeditus, necesse est inquirere in vitam, mores, scientiam singulorum (1), antequam ordines suscipiant, quod examen qui subterfugerit, prohibebitur obire munus ordinum susceptorum, si ordinandis se clam inseruerit, aut Episcopum deciperet (2). Quin etiam si quis sacris se miscuerit officiis, cum non esset ordinibus initiatus, spem ordinum amittet in posterum, atque ab Ecclesia abijcietur (3).

(1) Vetus est in Ecclesia lex, ut nemo ordinetur nisi primum Episcopi judicio probatus fuerit *can.* 2. 3. 5. *dist.* 24., quae lex consentanea est praecepto Apostoli 1. *ad Timoth. V.* 22. *Manus cito nemini imposueris*, eamque commendant Ss. Patres, praesertim S. Jo. Chrysostomus *Homil.* 16. *in* 1. *ad Timoth. tom.* 11. *pag.* 642. *edit Paris. an.* 1734., S. Leo M. *Ep.* 12. *cap.* 2. *col.* 659.

tom. 1. *edit. Ballerin.*, S. Gregorius M. *lib.* 3. *Ep.* 49. *et lib.* 4. *Ep.* 26. *col.* 660., *et* 704. *tom.* 2. *edit. Paris.* 1705. Atque huc spectat Decretalium titulus *de scrutinio in ordine faciendo*, in quem videndus Cironius *in Paratitl.* Consultissimam hanc legem probavit Synodus Tridentina *sess.* 23. *cap.* 7. *de reform.*, cum statuit, ut Episcopus ordinationes facturus sibi etiam ascitis peritis viris *ordinandorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, doctrinam, et fidem diligenter investiget, et examinet.* Plura simul eadem Synodus decreta edidit de scientia, qua clericos pro singulis ordinibus praeditos esse oportet *de sess.* 23. *cap.* 4. 11. 13. 14. Atque ut ordinandorum vita omnibus esset explorata, vetus Ecclesia eorum nomina coram clero, et populo nunciare consuevit, uti patet ex Concilio Chalcedonensi apud Gratianum *can.* 1. *dist.* 70., uti habetur *ordinationis publicatae vocabulum*, ex S. Cypriano *Ep.* 33. *pag.* 47. *edit. Paris.* 1666., aliisque apud Hallier. *de sacr. elect. lib.* 1. *cap.* 2. *art.* 2., et Em. Gonzalez *ad tit. de scrutin. in ord. facien.* Synodus Tridentina *sess.* 23. *cap.* 5 *de reform.*, statuit, ut *ad minores ordines promovendi bonum a Parocho, et magistro scholae, in qua educantur, testimonium habeant. Hi vero, qui ad singulos majores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committant, ut nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoveri, publice in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, aetate, moribus, et vita a fide dignis diligenter inquirat, et literas testimoniales ipsam inquisitionem factam continentes ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat.*

(2) *Cap. ult. de eo qui furtiv. ordin. suscep.* Potest tamen Episcopus suspensionis poena solvere furtive ordinatum, nisi ministraverit, uti statuit Clemens VIII. *cit. Const. Romanum Pontificem*, abrogata constitutione Sixti V., cujus paulo ante facta mentio est.

(3) *Cap.* 1. *de cler. non ordin. Ministr.*

§. XI. Ordinum ubique conferendorum potestas unius est Romani Pontificis (1), Episcopi in dioecesi sua. Alienae dioeceseos hominem ordinare quis nequit; nisi ab ejus Episcopo veniam acceperit literis, quas appellant *dimissoriales.* Dabantur olim hae literae, ut clericus dimitteretur ab Ecclesia, cui erat addictus, atque ut alteri Ecclesiae adscribi posset (2); nunc dantur, ut

ordinetur ab Episcopo non suo, sed is tamen, ut antea, pertinet ad suum Episcopum, cum hodie tantum suscipiendorum ordinum gratia clerici dimittantur (3).

(1) De ordinatis a Summo Pontifice illud est animadvertendum, quod qui ab eo minorem ordinem accepit, majorem ab alio accipere non potest, quam ab ipso Pontifice, aut ab Episcopo, cui idem Pontifex facultatem dederit. Confer Benedictum XIV. *in Const. In postremo* 64. *pag.* 298. *tom.* 4. *ejus Bullarii edit. Romae* 1758., ubi ea de re agitur copiose, et diligenter.

(2) Huc spectabant antiquae literae *dimissoriae*, quae et *pacificae*, *et formatae* dicebantur, quamquam, uti demonstratum supra est *Titul.* 3. *sect.* 5. §. 50. *not.* 2., *formatarum* literarum vocabulum nomen esset generis, quod et *commendatorias*, et *communicatorias*, et *dimissorias* literas comprehendebat. Omnes enim clerici in ordinatione certae Ecclesiae adscribebantur, neque eam deserere poterant, nisi primum Episcopus ipsos ab ejus servitio *dimitteret*, et quasi emanciparet: Concil. Carthagin. I. *can.*5. *col.*749., et Trullanum *can.* 17. apud Labbaeum *tom.* 7. *col.* 1355. *edit. Venet.* quo decernitur, ut *nullus omnino clericus, in quocumque sit gradu, potestatem habeat sine proprii Episcopi scripta dimissoria in alienae Ecclesiae cathalogum referri.* Ex quo evidens est, datas literas dimissorias, non ut clericus ordinaretur, sed ut referri posset *in alienae Ecclesiae cathalogum*, quod fieri non poterat nisi primum ab Ecclesia, cui erat addictus, dimitteretur. Duas literarum dimissorialium formulas proponit Gratianus *can.* 1. *et* 2. *dist.* 73., sed hae commentitiae sunt. Clerici *peregrini*, qui sine Episcopi literis vagabantur, graviori afficiuntur poena a Conciliis Arelatensi I. *Can.* 2. *col.* 1454. *tom.* 1. Nicaeno *Can.* 16. *col.*39. *tom.* 2. Taurinensi *can.*7. *col.*1386. *tom.*2., Calcedonensi *can.* 20. *col.* 1690. *tom.* 4., Arelatensi II. *can.* 13. *col.* 4. *tom.* 5. apud Labbaeum *edit. Venet.* atque a canone 15. Apostolorum apud Cotelerium PP. *Apostol. tom.* 1. *pag.* 444. *edit. Amstelaedami* 1724., ubi hujusmodi clericus *ulterius ministrare* prohibetur, et *tamquam laicus communicare* jubetur.

(3) *Cap.* 8. *de offic. Archid.*, *cap.* 3. *de tempor. ordinat. in* 6.

§. XII. Episcopus, qui sine literis dimissoriis alienum subditum ordinavit, anni spatio or-

dinum collatione interdicitur; ipse autem clericus susceptos ordines exercere non potest, nisi primum a suo Episcopo veniam obtineat (1). Diu in utraque Ecclesia proprius Episcopus is tantum fuit, qui aliquem primum clero adscripserat. Nulla enim habebatur ratio originis, aut domicilii (2); et cum clericus relinquere non posset Ecclesiam, cui adscriptus in ordinatione fuerat, ab ejus Episcopo reliquos etiam ordines suscipiebat.

(1) Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 8. *de reform.* Vide Rigant. *ad Regul.* 24. *Cancel* §. 4. *num.* 39., *et seq.*, ubi etiam explicatur poena, qua plectitur Episcopus, qui aut extra tempora constituta, aut ante legitimam aetatem ordines contulit.

(2) Vide Hallier *de Sacr. ordinat. par.* 2 *sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 5. §. 4., qui multis exemplis ostendit, olim vetitum fuisse solum alienos *clericos*, non autem alienos *laicos* ordinare. Revera tantum de clericis, nulla de laicis mentio est in vetustis canonibus Concil. Sardicensis *can.* 18., *et* 19. *col.* 679. apud Labbaeum *edit. Venet. tom.* 2., Carthaginensis III. *can.* 21. *col.* 1402. *tom.* 2. *ejusdem collect.* Quod etiam confirmant S. Leo M. *Ep.* 14. *cap.* 9. *col.* 689. *tom.* 1. *edit. Ballerin. Venet.* 1753., *et* S. Augustinus *Ep.* 64. *col.* 153. *tom.* 2. *edit. Venet.* 1729. qui tradit dissertissime, Carthaginensi canone *de solis clericis statutum, non etiam de laicis.* De Orientali Ecclesia testatur Balsamon *in respons. ad Marcum* apud Leunclavium *Jur. Graec. Roman. pag.* 382. *et* 383. *edit. Francofur.* 1596. primum in Synodo Constantinopolitana Michaelis Anchiali Patriarchae actum fuisse de alienis laicis non ordinandis. Atque huc spectant exempla Origenis, Hieronymi, Augustini, aliorumque complurium, qui omnes ordinati non sunt ab Episcopis, quorum in dioecesi nati erant, aut domicilium habebant. Quin Demetrius Episcopus Alexandriuus licet Origeni esset infensissimus, tamen ei numquam vitio vertit, quod ab alieno Episcopo ordinatus fuisset, ac tantum objecit voluntariam sui ipsius mutilationem, cujus causa eum irregularem contendebat: *nihil namque aliud habebat, quod ei objiceret*, uti narrat Eusebius *lib.* 6. *hist. cap.* 8. *pag.* 230. *edit. Augustae Taur.* 1746.

§. XIII. Sed deinceps non amplius prioris ordinationis, verum *originis*, et *beneficii* ratio haberi coepit (1). Accessit recentiori aetate titulus

domicilii (2), ac denique titulus etiam *familiaritatis* (3). Itaque certo Episcopo nunc omnes subjecti sunt aut propter *beneficium*, quod aliquis habet in ejus dioecesi, aptum, et conveniens ad decentem ipsius tuitionem (4); aut propter *originem*, cum nimirum ipse in ejus dioecesi natus est non fortuito, sed domo pridem a parentibus constituta (5); aut propter *domicilium*, quod quis in ejus dioecesi perpetuum, fixumque posuit (6); aut propter *familiaritatem*, cum per triennium Episcopo familiaris fuit, et cum eo commoratus est (7).

(1) *Cap.* 1. *de tempor. ordinat. in* 6.

(2) *Cap.* 3. *eod. tit.*

(3) Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 9. *de reform.*

(4) Quemadmodum olim ipsa ordinatio clericum certae ecclesiae adscribebat, ita hodie beneficium ecclesiasticum clericum facit ministrum Ecclesiae, in qua habet beneficium, et subjectum Episcopo, cujus in dioecesi illud situm est. Quare haec subjectio propter beneficium omnino est consentanea antiquae Ecclesiae disciplinae, uti ostendit Hallier *de Sacr. ordinat. par.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 5. §. 1. Ut vero omnes amoverentur fraudes, quae ea in re fieri possent, statuit Innocentius XII. in Bulla *Speculatores* 96. *tom.* 9. *pag.* 374. *Bullarii ult. edit.*, ut illud satis debeat ad decentem clerici tuitionem. Qua quidem Bulla accurate recensentur, atque explicantur quatuor illi tituli *beneficii*, *originis*, *domicilii* *familiaritatis*, quorum causa quis certe Episcopo subjicitur, et alia in conferendis ordinibus servata necessaria proponuntur.

(5) Episcopum originis memorat Clemens IV. *in cap.* 1. *de tempor. ordinat. in* 6., sed ita memorat, ut facile constet, disciplinam hanc jampridem fuisse constitutam. Et licet *originis* nomen secundum Jus civile *in leg.* 6. §. 1. *ff. Ad municip.* non tantum propriam ipsius ordinandi, sed etiam patris originem comprehendat, tamen in ordinatione nulla habetur paternae originis ratio, sed tantum spectatur locus originis, aut nativitatis ejus, qui ordinibus initiatur; modo ipse eo in loco casu natus non fuerit, puta cum pater in itinere esset, aut ibi mercaturae ex gr., officiive causa temporalem moram duceret.

(6) Innocentius XII. *in cit. Const. Speculatores* legem constituit, per quam domicilium acquiritur, ut quis ejus loci Episco-

po subjiciatur. Inquit enim domicilium ab eo tantum acquiri, qui *illud adeo stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum suorum partem cum instructis aedibus in locum hujusmodi transferendo; ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuo ibidem permanendi animum demonstraverit, et nihilominus ulterius utroque casu se vere, et realiter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet.* Sed hoc jusjurandum requiritur, cum filius propter suum, non item cum propter patris domicilium ordinari cupit, uti demonstrat Rigant. *ad Regul.* 24. *Cancell.* §. 3. *num.* 51.

(7) Ut Episcopus ordinare recte possit illum, quem triennii spatio secum habuit familiarem necesse est etiam, quod *beneficium*, *quacumque fraude cessante, statim re ipsa illi conferat*, ut inquit Synodus Tridentina *sess.* 23. *cap.* 9. *de reform.* Illud vero *statim* ita explicat Innocentii constitutio §. *ad haec*: *statim, hoc est saltem intra terminum unius mensis a die factae ordinationis.* Et quamquam Synodus Tridentina, atque Innocentii constitutio tantum beneficii titulum memoret, tamen Episcopum ordinare posse clericum familiarem suum etiam titulo pensionis, aut patrimonii, modo id postulet utilitas, aut necessitas suarum Ecclesiarum, eumdemque illis adscribat, monet Giraldus *Exposit. jur. Pont. par.* 2. *sect.* 97. *pag.* 958. *tom.* 3.

§. XIV. A quolibet Episcopo, cui quis subest propter *beneficium*, aut *originem*, aut *domicilium*, aut *familiaritatem*, ordines suscipere potest, quin etiam, modo fraus absit, ordo unus ab uno Episcopo, et alius ab alio recte suscipitur (1). Verum cum Episcopus ordines confert jure *beneficii*, aut *familiaritatis*, necessariae sunt literae testimoniales Episcopi originis, et domicilii, per quas comperta sit vita, aetas, natales, mores clerici, qui ordines suscepturus est (2). Regulares autem exhibitis literis dimissoriis sui superioris ordinandi sunt ab Episcopo, cujus in dioecesi situm est coenobium, in quo commorantur, non item ab alio Episcopo, nisi certis monumentis ostendant, illum vel abesse, vel ordinationes non habere (3).

(1) Ita qui unum ab Episcopo originis ordinem accepit, alium ab Episcopo domicilii, vel beneficii accipere potest; atque ita modo procul sit fraudis causa, responsum est a Sac. Congregatione Concilii *in Fundana Ordinum* 23. *Januar.* 1666. *lib.* 25. *decret. pag.* 52, *in Aquipendien. seu Clusina Diaconatus* 13. *Novembr.* 1717., *et in Bononien. seu Ferrarien. Ordinationis* 14. *Novembris* 1733. *tom.* 6. *pag.* 183. Vid. Card. Petra *ad Const. Apostol. tom.* 1. *pag.* 186. *sect.* 1. *num.* 64. *edit. Venet.* 1741.

(2) Cit. Constit. *Speculatores* §.3. *et* 6.

(3) Benedictus XIV. *Const. Impositi* 27. *tom.* 2. *ejus Bullar. pag.* 109. *edit. Venet.* 1754. Excipiuntur tamen Regulares, ut ipse docet Benedictus, qui a Sede Apostolica privilegium impetrarunt suscipiendi ordines a quovis catholico Antistite, modo hoc privilegium ipsis nominatim, et post Concilium Tridentinum concessum sit.

§. XV. Certa etiam pro singulis ordinibus aetas requiritur, qua in re varia fuit antiquae Ecclesiae disciplina (1). Nunc tonsura, et minores ordines ante exactum septimum aetatis annum non conferuntur (2); Subdiaconus autem nemo esse potest, nisi vigesimum secundum, Diaconus, nisi vigesimum tertium, Presbyter, nisi vigesimum quintum aetatis annum attigerit (3). Qui ante hanc aetatem, non impetrata venia Sedis Apostolicae, vel ab alieno Episcopo, sine literis dimissoriis Episcopi sui, ordinibus initiatus est, susceptorum ordinum munera exercere prohibetur, et si exercuerit, irregularis efficitur (4).

(1) De aetate ordinandorum non eadem semper fuit Ecclesiae disciplina, quod late ostendit Thomassinus *Vet. ac nov. Eccles. discipl. par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 67, *et seq. pag.* 251. *tom.* 1. *edit. cit.* Diu viguit consuetudo, ut parentes Ecclesiae offerrent infantes filios, qui in clerum cooptabantur, ac suo deinceps tempore per gradus ad superiores ordines evehebantur, cum antea singulorum minorum ordinum officia exercuissent. Quo fiebat, sicuti observat Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 25. §. 18. *tom.* 2. *pag.* 374. *edit. Taurin.* 1749., *ut rerum ecclesiasticarum peritissimi essent, in quibus fuerant ab ipsa pene infantia enutriti.* Quam parentum oblationem tanti valuisse multi putant, ut filii etiam cum puberes

evaserant, deserere non possent illud vitae institutum; cui parentes eos vel infantes, vel impuberes addixerant. Certe in Concilio Chalcedonensi ex interpretatione Dionysii Exigui *can.* 7. *tom.* 4. *Concil. Labbaei col.* 2697. *edit. Venet. indic.* habetur haec: *qui semel in clero deputati sunt, aut monnchorum vitam expetiverunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundnnam.* Pueros autem a parentibus oblatos in ipsa infantia tonsos fuisse, ac Lectoratus ordine insignitos, adeout revera *in clero deputati* dicerentur, non obscure tradit Concilium Toletanum II. *can.* 5. *col.* 878. *collect. ejusd.* cum inquit, hos pueros, *mox* fuisse *detonsos, et ministerio electorum contraditos.* Quod etiam ostendit Cyrillus Scytopolitanus *in Vit. S. Euthimi Abatis Analector.graecor.tom.*1. *pag.* 8., *et* 9. *Paris.* 1688., ex quo intelligimus, ipsum Euthymium triennem Otrejo Melitinensi Episcopo oblatum fuisse, *qui susceptum puerum baptizavit, et totondit, commissaeque sibi ecclesiae Lectorem fecit, atque in Episcopio accepit, et enutrivit.* Quibus ex locis, meo judicio, perspicuum est, pueros a parentibus oblatos statim tonderi, ac Lectoratus ordine donari consuevisse; quamquam non ignorem, plures esse viros doctos, quorum in animis alia insidet opinio. Utut ea de re sit, profecto si haec parentum oblatio efficiebat, ut hi pueri revera clerici fierent, non item efficiebat, ut perpetuam castitatem servare cogerentur. Nam ipsis integrum erat, posteaquam adoleverant, aut uxorem accipere, aut suscepto subdiaconatu sese perpetuae continentiae lege obstringere. Rem omnem explicat disertissime laudatus Canon I. Concilii Toletani II., cujus haec verba sunt: *De his, quos voluntas parentum a primis infantiae annis clericatus officio manciparit, statuimus observnndum; ut mox cum detonsi, vel ministerio lectorum contraditi fuerint, in domo ecclesiae, sub episcopali praesentia, a praeposito sibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum aetatis suae compleverint annum, coram totius Cleri, plebisque conspectu voluntas eorum de expetendo conjugio ab Episcopo perscrutetur. Quibus si gratia castitatis, Deo inspirante, placuit . . . primum Subdiaconatus ministerium habitu probationis suae vicesimo anno suscipiant.* Quod cautum erat de omnibus, qui se clero adscripserant, ut cum ad pubertatis annos venissent, vel *uxorem ducerent*, vel *continentiam profiterentur*, uti loquitur Conc. Carthaginense III. *can.* 19. *tom.* 2. *col.* 1402. *collect.indic.* Poterant hi quidem minores clerici uxorem accipere, sed non poterant a clericatus professione recedere, quod late ostendit Thomassinus *Vet. et nov. Eccles. disciplin. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 11. *tom.* 2. *pag.* 24. *edit. cit.* Dicam paulo post de pueris, quos parentes monasterio offerebant. Hujus autem disciplinae de filiorum oblatione *moderationem paucis ab hinc saeculis inductam esse* monet Benedictus XIV. in literis datis ad P. Hieronymum Guglielmi 15. De-

cembr.1751., quae extant in ejus Bullario *tom.3.cons. tit.* 54. §. 3. *pag.* 240. *edit. an.* 1754. Consule Morinum *de Sacr. ordinat. par.* 5. *exerc.* 13. *de tonsur. cleric. cap.* 3., Bosquetum in *notis ad Ep.* 136. *Innocentii III. lib.* 2. *reg.* 14. *pag.* 151., Martenium *de Antiq. Eccles. ritib. lib.* 1. *par.* 2. *cap.* 6. *art.* 3. *num.* 2. *tom.* 2. *pag.* 6. *edit. cit.* Thomassinus *Vet. et nov. eccles. disciplin. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 23., *et* 24. *pag.* 41. *ibid.*

(2) Nullam pro tonsura, et minoribus ordinibus aetatem expresse constituit Synodus Tridentina; sed ea res Episcopi arbitrio relinquitur, qui pueros ordinare poterit ea aetate, qua ipsos ad hoc munus aptos, et idoneos judicabit. Generatim tamen post septennium minores ordines conferuntur. Vide Catalanum *in Pontific. Roman. tit.* 2. §. 1. *num.* 9. *par.* 1. *pag.* 28. et Fagnanum *in cap. super ordinat. de praeben. num.* 27. *ad ult.*

(3) Conc. Trident. *sess.* 23. *cap.* 12. *de reform.* De Subdiaconorum aetate non eadem semper, et ubique fuit antiquae Ecclesiae disciplina. Conc. Toletanum II. *loc. cit.*, et Trullanum *can.* 15. *col.* 1354. *tom.* 7. *cit. collect. Labbaei* aetatem constituunt annorum viginti; Concilium Melfitanum *can.* 4. *col.* 781. *tom.* 12. *collect. ejusd.* anno decimoquarto aut decimoquinto Subdiaconos ordinari permittit. Hugo a S. Victore *de Sacram. lib.* 2. *cap.* 21. *pag.* 614. *tom.* 3. *opp. edit. Rotomag.* 1648. : sua adhuc aetate ante quartumdecimum aetatis annum Subdiaconatum dari non consuevisse testatur; et Clemens V. *in Clement. Generalem.de aetat. et qualit. ordin.* annum decimum octavum definivit. Diaconos vero ante annos 25., Presbyteros ante annos 30. ordinari vetat *cap.* 5. *et* 6. *dist.* 77.

(4) Ita sancitum est a Pio II. *constit. cum ex sacrorum* 9. *tom.* 3. *pag.* 109. *Bullarii edit. ult.* Graviores, quam quae hac constitutione comprehenderentur poenas indixit Sixtus V. *in cit. const. Sanctum* 240. *pag.* 40. *tom.* 5. *par.* 1., sed eas sustulit, et antiquiorem Pii II.constitutionem, cujus nunc facta mentio est, servare voluit Clemens VIII *cit. constit. Romanum* 121. *pag.* 97. *tom.* 5. *par.* 2. *Bullarii edit. cit.* Piana Constitutio tantum memorat *ordines sacros*, ex quo conficit Rigantius *ad regul.* 24. *Cancell.* §. 3. *num.* 22. : ea poena tantum illos esse plectendos, qui majores, non item, qui minores ordines extra legitimam aetatem, vel extra tempora a jure constituta, vel sine literis dimissoriis proprii Episcopi susceperunt; quamquam *num.* 24. fateatur, hos etiam clericos, cum absit bona fides, a susceptorum ordinum exercitio esse suspendendos. Verum id quidem est, quod dicitur de Piana Constitutione; sed Innocentius XII. *in cit. Constit. Speculatores*, *eo ipso suspensos a susceptorum ordinum executione declarat clericos*, qui sine literis testimonialibus proprii Episcopi tonsuram, atque ordines susceperunt.

TITULUS V.

QUIBUS MODIS POTESTAS JURISDICTIONIS, ET OMNIA ECCLESIASTICA BENEFICIA ACQUIRANTUR.

I. Potestas jurisdictionis acquiritur vel ecclesiastico Magistratu vel delegatione.

§. I.

Potestatem jurisdictionis acquirunt clerici vel ecclesiastico Magistratu, vel delegatione. Qui jurisdictione utuntur sua, et insita beneficio, quo fruuntur, ii proprie dicuntur gerere ecclesiasticum Magistratum: qui non propriam, et nativam, sed ab alio acceptam jurisdictionem exercent, ii delegationem habent, uti sunt Vicarii, de quibus superiori loco actum est. Ecclesiasticum Magistratum clerici consequuntur per electionem, postulationem, collationem, institutionem, quae nimirum pertinet ab beneficia jurispatronatus. Iisdem etiam modis omnia ecclesiastica beneficia acquiruntur.

SECTIO I.

DE ELECTIONE.

§ II.

Electio est idoneae personae ad ecclesiasticum magistratum, aut dignitatem vocantem canonice facta vocatio. Ea proprie pertinet ad majores Ecclesiae dignitates, ad Summum Pontificem, ad Episcopos, ad Praelatos sive saeculares, sive regulares, qui aliis praeficiuntur.

§. III. Romanum Pontificem ab antiquis temporibus eligunt Cardinales, de quo multae sunt editae Constitutiones (1), quas servare oportet diligenter, ut res tanti momenti rite, recteque expediatur. In hac electione praecipua sunt, quod post soluta justa funeri defuncti Pontificis per dies novem, Cardinales die decima conclave ingrediuntur, posteaquam Missa Spiritus S. solemniter celebrata est. Postero autem die inchoa-

tur electio, neque Cardinales, qui in conclavi sunt, absentes expectare coguntur, neque absentibus licet suffragium suum alteri committere.

(1) De electione Summi Pontificis celebres in primis sunt constitutiones Alexandri III. *in cap.* 6. *de elect.* Gregorii X. in Concilio Lugdunensi *cap.* 3. *de elect. in* 6., Clementis V. *Clement.* 2. *de election.*, praeterea missis ceteris quae multae sunt, duae Gregorii XV. constitutiones quarum altera est constitutio *Decet Romanum Pontificem* 51. *pag.* 5. *tom* 5. *par.* 5. altera constitutio *Aeterni* 41. *pag.* 400. *tom.* 5. *par.* 4. *Bullar. edit. cit.*, in quibus Pontificis electio accurate describitur. Omnes autem antiquiores de Summi Pontificis electione constitutiones confirmavit Clemens XII. *in constit. Apostolatus* 76. *pag.* 302. *tom.* 13. *Bullarii edit. cit.*, ubi plura de conclavis regimine, ac de rebus gerendis, Sede Apostolica vacante, decreta sunt. De jure autem Cardinalium in eligendo Summo Pontifice videndus in primis Mamachius *ad Auctor. opusc. Quid est Papa? ep.* 7. *num.* 1. *et seq. pag.* 96. *et seq. tom.* 2.

§. IV. Cum electio fit per scrutinium (nam fieri potest etiam per compromissum, et quasi inspirationem, quos singulos eligendi modos paulo post explicabimus) non tantum *scrutinium*, sed etiam *accessus* adhibetur. Nimirum cum publicato scrutinio, nemo electus deprehenditur a duobus ex tribus eligentium partibus, quas postulat electio Summi Pontificis (1), novum *in accessu* suffragium ferre possunt Cardinales, et ita conficere justum numerum suffragiorum, quo opus est, ut canonice electio absolvatur. Omnes, qui praesentes sunt, Cardinales, exceptis iis, qui in sacris constituti non sunt (2), jus habent ferendi suffragii, neque repelli quis potest, quod excommunicatus sit, suspensus, interdictus (3).

(1) *Cap.* 6. *de elect.*
(2) Pius IV. *in constit. In eligendis* 73. §. 25. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 148. *Bullarii edit. cit.*

(3) *Clement.* 2. *de elect.*, Pius IV. *in cit. constit. In eligendis* §. 29. Sed praecipua, quae ad Romani Pontificis electionem pertinent, accurate descripta sunt in laudatis constitutionibus Gregorii XV., atque in libello, cui titulus *Caeremoniale electionis Romani Pontificis*, ubi etiam habentur constitutiones, quas Cardinales initio conclavis sese diligenter servaturos jurati promittunt.

§. V. Episcopos in illis Ecclesiae primordiis Apostoli ipsi constituerunt, in primis autem Petrus caput, et princeps omnium, a quo praesertim Occidentales Ecclesiae originem repetunt (1): Verum ampla illa, quae in Apostolis inerat, potestas regiminis, aut jurisdictionis cum ipsis Apostolis expiravit, non ad eorum in Episcopatu successores translata est; tantum Petri potestas, cui ceteri suberant, ordinaria fuit, atque ad ejus successores deferri debuit. Itaque vita functis Apostolis tantum Petri Successores Romani Pontifices, Episcopos constituere potuerunt eodem jure, quo Petrus ipse constituerat; atque haec sane fuit vetustissima Ecclesiae disciplina (2).

(1) Celebre est illud, quod repugnante nemine testatus est Innocentius I. *epist.* 25.*ad Decent. Eugubin.* apud Constantium *col.* 856. *praesertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasque adjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes.*

(2) Confer quae scripsimus *tit.* 3. *sect.* 1. §. 18.*not.* 1.

§. VI. Lapsu temporis constitutis Episcopatibus, et ampliatis eorum regionibus, factaque provinciarum divisione, ut res omnis commodius expediretur, Episcoporum electio Metropolitis, ac Synodis provincialibus commissa est. Verum posterior haec disciplina nihil detrahere potuit de jure Summi Pontificis, ad quem initio pertinebat Episcopos constituere. Itaque Romani Pon-

tifices etiam cum a Metropolitis, Synodisque Provincialibus Episcoporum electio perficiebatur, ea in re sui jura Primatus exercuerunt, constitutis legibus, quas temporum, ac locorum ratio postulabat (1). Atque his quidem legibus factae semper sunt Episcoporum electiones, et vero factae ab iis, quibus hoc negocium Summi Pontifices commiserunt (2). Itaque si ea, quae in Episcopis eligendis a Sede Apostolica immutata, sancitaque sunt, perperam, et injuria gesta dicamus, legitimam cum Protestantibus Episcoporum successionem tollemus; at si catholici esse volumus, et legitimam hanc successionem agnoscere, profecto recte omnia, et jure facta habeamus necesse est.

(1) Confer Siricium *Ep.* 4. *ad Anys.* apud Constantium *col.* 642. *et Ep.* 6. *ad divers. Episc. cap.* 1. *col.* 659., Innocentium I. *Ep.* 2. *ad Victric. cap.* 1. *col.* 748., *et ep.* 3. *ad Synod. Tol. col.* 764., *et seq.*, Zosimum *Ep.* 7. *ad Patrocl. Areletan. col.* 961., *et Ep.* 11. *ad Cler. ordin. et Presb. Massilien. col.* 973., Leonem M. *Ep.* 10. *ad Episc. Provinc. Viennen. cap.* 4. *opp. tom.* 1. *col.* 636. *et seq.*, *Ep.* 13. *ad Episc. Metropol. Illyric. cap.* 3. *collect.* 679., *Ep.* 14. *ad. Anastas. Thessalon. cap.* 5. *col.* 688., *et Ep.* 167. *ad Rustic. Narbon. Inqu.* 1. *col.* 1420. *edit. Ballerin. Venet.* 1753., Gregorium M. *lib.* 1. *Ep.* 77. *opp. tom.* 11. *col.* 561. *edit. Maurin. Paris.* Sane Romani Pontifices certo generi personarum Episcopos eligendi, aut nominandi potestatem concesserunt, dederuntque etiam leges, quibus electiones fieri deberent. Quae leges semper observatae fuerunt; atque ita profecto Capitula Ecclesiarum Cathedralium eligendi facultatem, ita Principes per indulta, aut pacta conventa jus nominandi obtinuerunt. Quisquis in dubium revocat Sedis Apostolicae potestatem, is in idem quoque discrimen revocet necesse est electiones Capitulorum, aut nominationes Principum, quae omnes ex illo fonte procedunt. Non igitur in Ecclesia catholica legitimam Episcoporum successionem habebimus: qui Protestantium error est. Testatur Petrus de Marca *de concord. Sacerd. et Imper. lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 6. idque certissimis ostendit monumentis quod *Pontificum Romanorum decretis electio personae collata est in arbitrium Cleri, et Populi etiam absque Synodi Episcopalis praesentia, et num.* 7. *hujus*, inquit, *novae*

formae origo tribuenda est Siricio Papae, et sequentibus Pontificibus etc. Quomodo hae electiones ratae firmae haberi potuissent, nisi illi legitimam eligendi, potestatem habuissent? Quomodo vero legitima fuisset haec potestas, nisi eam Summi Pontifices suo jure concessissent?

(2) Vide Cl. Card. Gerdilium *Confutazione di due libelli ec. tom.* 1. *pag.* 20. *et seq. et pag.* 108., *et seq.*

§. VII. Jam vero ad clerum delatis Episcoporum electionibus, is porro eligebat, seu potius aliquem designabat, praesente, ac testimonium dicente populo (1), ne Episcopus daretur invitis, atque in omnibus essent comperti mores ejus, qui eligebatur (2). Praecipuae tamen erant in electione partes Metropolitae, et Episcoporum provinciae (3), qui proprie eligebant Episcopum, et qui suo lubitu rejiciebant postulatum, aut nominatum, ubi minus idoneus videretur.

(1) Populum in Episcoporum electionibus unum dedisse testimonium ostendunt Bellarminus *de cleric. lib.* 1. *cap.* 6. *pag.* 258. *tom.* 1. *edit. Venet.* Sixtus senensis *lib.* 5. *Biblioth. adnot.* 118. *pag.* 625. *edit. Neap.* 1742., Petrus de Marca *concord. Sacerd. et imper. lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 2. *et seq.*, Thomassinus *Vet. et nov. Eccl. disc. par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 1. *et seq.* Quod testimonium initio dabatur a populo universo, deinceps, ut procul essent dissidia, et confusio multitudinis, ab *Honoratis, et Primatibus* Civitatis dari coepit. Si alias umquam populus in electionibus partes habuit, id factum est per abusum, et contra canonum disciplinam.

(2) *Episcopus* inquit Cyprianus *Ep.* 67. *pag.* 289. *edit. Amstelaed.* 1700., *deligatur plebe praesente, quae singulorum vitam plenissime novit, et uniuscujusque actum de ejus conversatione prospexit.* Et paulo antea *pag.* 288. sacerdotales ordines fieri ait, *ut plebe praesente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita praedicentur, et sit ordinatio justa, et legitima quae omnium suffragio, et judicio fuerit examinata.* Saepe tamen hoc populi testimonium, atque petitio despiciebatur; quoniam ut inquit Coelestinus I. *Ep.* 5. *ad Episcop. Apul. et Calabr.* apud Constantium *col.* 1074, *docendus est populus, non sequendus; nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his consensum praebere debemus.*

(3) Concil. Nicaenum *can.* 4. *tom.* 2. *col.* 72. *collect. Labbaei edit. Venet.*

§. VIII. In Ecclesiis compluribus, potissimum si quod erat periculum, ne qua in electione dissidia essent futura, Metropolita ad viduatam Ecclesiam mittebat Episcopum Visitatorem, cujus erat edocere populum, quid esset de eligendis Episcopis a canonibus constitutum, et motus componere animorum, qui contrariis studiis raperentur. Ita Clerici, Monachi, laici cum Episcopo Visitatore certum hominem laudabant, atque inde decretum conficiebatur. Re perlata ad Metropolitam, is, accitis provinciae Episcopis, aut eum, de quo canonicum decretum factum fuerat, Episcopum consecrabat, aut si quid ei officere, et obstare animadverteret, alium Episcopum eligebat (1). Saeculo tamen XII. jus eligendi Episcopos ad solos viduatae Ecclesiae canonicos migravit, quod jus est Decretalium Gregori IX. (2).

(1) Episcopi Visitatoris crebra mentio est in epistolis S. Gregorii M., praesertim *lib.* 1. *epist.* 78. *col.* 562., *epist.* 41. *lib.* 4. *col.* 721., *epist.* 21. *lib.* 6. *col.* 808., *epist.* 17. *lib.* 10. *col.* 1052., *et epist.* 13. *lib.* 13. *col.* 1227. *tom.* 2. *edit. Paris.* 1705. Operae pretium est verba ipsa describere ipsius Gregorii *cit. epist.* 13. *lib.* 19. ut pateat, quod munus esset Episcopi Visitatoris, et quas in Episcoporum electionibus partes clerus, et populus haberent. *Ideo dilectio tua*, inquit Gregorius, *ad praedictam Ecclesiam ire properabit, et assiduis adhortationibus clerum, plebemque ejusdem Ecclesiae admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi definiendum expectat Sacerdotem, qui, et tanto ministerio dignus habeat reperiri, et a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati, et dilectionis tuae testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat.* Iisdem verbis conceptae sunt reliquae Gregorii epistolae, quibus Visitator constituitur. Ex his autem intelligimus, clerum, et populum tantum laudasse, aut postulasse Episcopum, sed veram, propriamque electio-

nem ad eum pertinuisse cujus erat postulationem rejicere, aut approbare, et Episcopum consecrare. In multis quidem Ecclesiis cum de eligendo Episcopo agebatur, a Metropolita Visitatore mitti consuevisse constat; sed non idem in omnibus generatim Ecclesiis factum videtur, quamquam ubique praecipuae fuerint Metropolitae partes in Episcoporum electionibus. Plures autem formulae decreti, quod a clero, et populo fiebat, extant apud Balutium *Formul. antiq. promot. Episc. num.* 7. 10. 21. *tom.* 2. *capitul.* 418. 420. 435. *edit. Venet.*

(2) Consule titulum Decretalium *de electione.*

§. IX. Tandem post Clementem V., Benedictum XII., ceterosque Pontifices Episcoporum electiones Sedis Apostolicae reservatae sunt. Avertenda nimirum erant mala complurima, quae in ipsis electionibus ex ambitione hominum, ex dissentione, studiisque partium oriebantur. Quibus rebus cum remedium adhibere oporteret Romanos Pontifices, factum est, ut ipsi servarent sibi Episcoporum electiones, ut Ecclesiae consulerent, ut dissidia tollerent, ut favorem, et gratiam arcerent, ut ratio haberetur una meritorum (1).

(1) Plenum est corpus Juris canonici dissidiorum, quae in electionibus oriebantur. Leo X. *in constit. Primitiva* §. 6. *tom.* 3. *par.* 3. *pag.* 434. *Bullar.*, quae complectitur concordata Galliae, ex his causis repetit Episcopatuum reservationes, et apposite Innocentius apud Thomassinum *tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 5. *in fin*; inquit, *ne si denuo restitueremus vobis licentiam eligendi, denuo Apostolica licentia abutentes Remensem scinderetis ecclesiam.* Atque haec quidem dissidia, et hae turbae, uti ostendit Thomassinus *loco mox indicato*, ex populi factionibus oriebantur, et interdum etiam in caedes erumpebant, adeout in Ecclesiis quibusdam Episcoporum electiones intermittere oportuerit, quod in Ecclesiis Bituricensi, Lugdunensi, Burdegalensi, Carnotensi evenisse constat. Rem hanc testatissimam facit can. 1. Concilii Bituricensis, anni 1276. *col.* 574. *tom.* 4. *collect. Labbaei*, cui praefuit Legatus Pontificius, a quo anathematis poena indicta est adversus tantorum facinorum auctores: *Multitudine populi per iniquitatis filios concita in electores impetum faciente, electiones ipsae in nonnullis ecclesiis impediuntur totaliter etc.* Alias quoque

poenas constituit haec Synodus contra eorum criminum reos, quae poenae in concilio Auscensi anni 1279. renovatae sunt *col.* 602. *tom.* 14. *collect. Labbaei.*

§. X. Neque vero Summi Pontifices aliquid de alieno jure usurparunt, uti jactant homines in Sedem Apostolicam male animati, sed potius repetiere jus suum, quod ecclesiae solicitudo, ac ratio temporum repetere cogebat. Nam initio jus constituendi Episcopos, uti demonstratum supra est, proprium erat Pontificum Romanorum, qui deinceps eligendi potestatem concesserunt Synodis Provincialibus, Clero, Metropolitis, Capitulis Canonicorum. Cum hi omnes concessa sibi potestate abuterentur, cum leges in electionibus observandas despicerent, cum in iis ambitio, simonia, studia partium, cetera hujuscemodi dominarentur, consequens erat, ut creatio Episcoporum ad eum rediret, in quo jus hoc semper haeserat, et a quo potestas omnium in inferiores derivata fuerat (1). Ita *jure devolutionis* (2), justissimisque de causis integrata est vetus disciplina, per quam Summus Pontifex suo jure Episcopos constituebat.

(1) Consule Benedictum XIV. *const. In postremo* 64. §. 15. *ejus Bullar. tom.* 4. *pag.* 305. *edit. Venet.* 1758.

(2) Jus devolutionis secundum receptam ubique doctrinam declarat Thomassinus *Respons. ad not. Script. anonymi praemiss. tom.* 1. *oper. de veter. et nov. Eccles. disciplin. Ubi jus*, inquit, *ab inferiori ad Superiorem devolvitur, verbi gratia a Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatem, non accipit ab inferiori, non usurpat in inferiorem Superior, non facit injuriam inferiori Superior, non repetere potest a Superiori inferior ... Ratio porro ista potiundae potestatis alicujus oppido magnificentissima est. Solemne est enim, jura omnia ad Superiores ab inferioribus devolvi, et omnium prorsus spi-*

ritualium potestatum jura ad Summum Pontificem devolvi posse; quia summus omnium vertex est. Nec flocci ergo facias jus devolutionis, quo splendidius aliud vix fingi potest. Si autem haec jura a Conciliis provincialibus ad Romanum Pontificem devolvuntur, quia summus omnium vertex est; perperam ergo inde infertur, quod ea ex sese non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit committere. Scripserat autem paulo supra : *non ergo eam potestatem a Conciliis provincialibus vel accepit, vel extorsit Romanus Pontifex; sed quam semper habuerat, semper alicubi exercuerat, eam supersedentibus Conciliis provincialibus coepit ubique terrarum solus exercere.*

§. XI. Initio Clemens V. Sedi Apostolicae reservavit Ecclesias, quarum Episcopi in Romana Curia decedunt (1). Benedictus XII., praeter Episcopatus in Curia vacantes, alias etiam fecit reservationes (2). Denique post editas Regulas Cancellariae generatim Summo Pontifici servata est electio, et collatio omnium Cathedralium Ecclesiarum.

(1) *Extrav. Etsi in temporalium de praeben. int. communes.*
(2) *Extrav. Ad regimen eod. tit.*

§. XII. Ob hanc rem turbae in Ecclesia factae sunt, quas sustulerunt *concordata*, hoc est pacta conventa inter Sedem Apostolicam, et potentissimos Europae Principes. Nicolaus V. ita cum natione Germanica rem composuit, ut in Germania Episcopi a Canonicis eligantur, servata Summo Pontifici eorum confirmatione. (1) Leo X, abrogata pragmatica sanctione, quam ediderat pseudo-concilium Basileense adversus Pontificias reservationes, Galliarum Regi permisit nominationem idonei viri, qui tamen a Summo Pontifice in Consistorio creandus esset Episcopus Ecclesiae, ad quam fuerat nominatus (2). Denique alia etiam

inita sunt pacta, sive concessa indulta, et privilegia Regibus Hispaniarum, Lusitaniae, Pannoniae, aliisque Principibus, qui nunc ad cathedrales Ecclesias ditionum suarum vel nominationem habent, vel praesentationem, vel supplicationem, ut Pragmatici loquuntur, pro viris idoneis, et Episcopatu dignis (3).

(1) Concordata Germaniae a Nicolao V. probata fuerunt in Bulla *Ad Sacrament*. 1. *tom*. 3. *par*. 3. *pag*. 61. *Bullar.*

(2) Vide Leonis X. Bullam *Pastor aeternus* 21. *tom*. 3. *par*. 3. *pag*. 430., *et seq*. *Bullarii edit. cit.*, qua abrogatur Pragmatica sanctio, et Bullam *Primitiva pag*. 433., qua comprehenduntur pacta conventa inter Leonem X., et Franciscum I. Galliarum Regem.

(3) Consule Rigant. *Ad Regul*. 2. *Cancellar*. §. 1 *per tot*, ubi omnia inter Sedem Apostolicam, atque Europae Principes pacta conventa, eisque concessa indulta, et privilegia accurate recensentur, *item concordata novissima inita inter magnos Europae Principes et Pontifices Pium VII. et Leonem XII.*

§. XIII. Pertinent haec ad Episcoporum electiones. Prelati autem ceteri vel saeculares, vel regulares, aut nominantur a Principibus, ut eos Pontifex confirmet, vel eliguntur a collegio illorum, quibus praeficiuntur.

§. XIV. Electio canonica esse debet, ut vim habeat: atque ut canonica sit, duo praesertim spectare decet, primum, qui eligere, alterum, qui eligi possint. Omnibus, qui sunt e gremio capituli, jus est eligendi, et cunctos, qui eo jure frui possunt, vocare decet (1), ne si aliquis praetermissus est, querelam proponat suam, ut electio irrita declaretur (2). Absentes vocantur per literas, nisi in remotis locis commorentur (3); nemo invitus interesse cogitur electioni (4), et qui interesse nequit propter justum impedimen-

tum, recte suffragium suum committit uni ex canonicis, vel etiam extraneo, si capitulum consenserit (5).

(1) Cap. 18. *de elect.*
(2) Quod si absens ratam habeat electionem vel expressis verbis, vel silentio suo, ea minime vitiatur *cap.* 28. *de elect.*
(3) *Cap.* 18. *et* 28. *de elect.*
(4) Argum. *cap.* 6. *de privil.* Verum si intersit Ecclesiae, vel consuetudine, aut statuto inductum sit, quod omnes non impediti ad faciendam electionem venire debeant, eos omnes venire oportet Schmalzgrueb. *Jus eccles. lib.* 1. *par.* 2. *tit.* 6. §. 2. *num.* 22.
(5) *Cap.* 42. §. *Illud autem de elect.* Quin etiam plures constitui possunt procuratores, ut tamen unus eorum tantum suffragium ferat *cap.* 46. *de elect. in* 6. Verum eligens nomine alterius, et suo, non debet ancipiti conscientia dividere suffragia in diversos, sed utrumque debet in unum conferre, nisi ad certam personam eligendam fuerit constitutus *cap.* 46. §. *Porro de elect. in* 6.

§. XV. Carent eligendi jure furiosi, et amentes, in sacris non constituti (1), suspensi (2), qui personali interdicto (3), aut majori excommunicatione tenentur (4), canonici supra numerum (5), carentes aetate, quam statuta postulant (6); denique prohibetur quis semetipsum eligere (7). Quidam etiam ad tempus amittunt eligendi potestatem, et hi sunt, qui inter eligentes laicorum suffragia, admiserunt, quae electio nullius momenti est (8), praeterea negligentes eligere intra tempus a jure definitum, et canonicam in eligendo formam contemnentes (9), et indignum scienter eligentes. Quae potestas, pro ea vice, qua ii deliquerunt, devolvitur ad reliquos canonicos non delinquentes, et si omnes deliquerint, statim delabitur ad Summum Pontificem, si tantum neglexerint, ad proximum superiorem (10).

(1) *Clement.* 2. *de aetat. et qualitat.; et ordinat. praefic.*

(2) Confer Schmalzgrueb. *loc. cit.* §. 1: *num.* 9. et Pirhing *Jus can. lib.* 1. *tit.* 6. *sect.* 1. *num.* 30. ubi explicatur genus suspensionis, quae canonicos a jure eligendi repellit.

(3) Vid. Schmalzgrueb. *loc. cit.*

(4) *Cap. Postulatis, et cap. ult. de cler. excom. minist.* Sed qui tenentur minori excommunicatione licet eligi nequeant, possunt tamen eligere, uti constat ex *cap.* 39. *de elect.*

(5) Argum. *cap.* 54. *de elect.*

(6) *Cap.* 32. *eod. tit. in* 6.

(7) *Cap.* 26. *de Jurepatr. et cap.* 7. *de instit.*

(8) *Cap.* 43. *de elect.*

(9) *Cap. Quia propter eod. tit.*

(10) *Cap.* 41. *de elect., et cap.* 18. *eod. tit. in* 6.

§. XVI. Ut vero quis creetur Episcopus, exiguntur justi, ac legitimi natales (1), et sana religio, et morum virtus, et idonea scientia (2), et laurae Sacrae Theologiae, Jurisve Canonici, aut publicum alicujus Academiae testimonium, quo ad alios docendos idoneus ostendatur (3). Excluduntur ab Episcopatu minores annis triginta (4), irregulares omnes (5), criminosi (6), excommunicati, suspensi, interdicti (7), qui contra canonum decreta pluribus fruitur beneficiis, quae incompatibilia dicuntur (8), qui alium habet Episcopatum, nisi eo se abdicare paratus sit (9), qui saltem sex ante menses, quam eligatur, sacros ordines non susceperit (10), denique qui scienter eligit indignum, eligi per triennium nequit (11).

(1) *Cap.* 7. *de elect.*

(2) *Cap.* 19. *eod. tit.*

(3) Concil. Trid. *sess.* 22. *cap.* 2. *de Reform.*

(4) *Cap.* 7. *de elect.* Concil. Trid. *sess.* 7. *cap.* 1. *de reform.* Quae aetas annorum 30. absoluta esse debet, uti sancitum est a Gregorio XIV. in constit. *Onus Apostolicae* 16. §. 9. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 269. *Bullar. edit. cit.* In Galliis tamen secundum pacta conventa a Rege nominantur ad Episcopatus, qui vigesimum septimum agunt aetatis annum.

(5) *Cap. ult. de cleric. excom.*

(6) *Cit. const. Onus Apostolicae* Gregorii XIV. §. 9.

(7) *Cap. 8. de consuet., cap. 8. de aetat. et qualitat. et ordin. praefic.*

(8) *Cap. 54. de elect.*

(9) Conc. Trid. *sess. 7. cap. 2. de reform.*

(10) Conc. Trid. *sess. 22. cap. 2. de reform.*

(11) *Cap. 25., et 26. de elect.*

§. XVII. Episcopi electio facienda est intra tres menses (1), ut plurimum in templo cathedrali, et cum vacua est Ecclesia, adeout irritum sit quidquid, vivo Episcopo, gestum fuerit (2). Lapso hoc tempore jus eligendi devolvitur ad proximum superiorem (3).

(1) *Cap. 41. de elect.*

(2) *Cap. 36. eod. tit.*

(3) *Cap. 3. de supplen. neglig. Praelat.*

§. XVIII. Tribus autem modis, alio praeterea nullo, electio perficitur, *per scrutinium*, *compromissum*, et *quasi inspirationem* (1). Fit *scrutinium* electis tribus scrutatoribus, quorum est colligere suffragia singulorum, quae certa, et vacua conditione, atque ambiguitate esse debent (2), eaque colligenda sunt *secreto*, ut plurimum in scriptis *singillatim*, non a pluribus conjunctim, *justo ordine*, ut scrutatores invicem a se ipsis suffragia excipiant, deinde a ceteris secundum ordinem, et prerogativam gradus, quem unusquisque obtinet, *diligenter*, ut vel ipsi, vel iis praesentibus, tabellio in scriptum redigat suffragia singulorum, eaque mox publicent, hoc est patefaciant, ut electus censeatur, in quem major, et sanior pars capituli consensit (3).

(1) *Cap. Quia propter 42. de elect.*

(2) *Cap.* 2. *eod. tit. in* 6.

(3) Ex quo conficiunt Canonistae, non tantum suffragiorum numerum esse aestimandum, sed etiam zeli ad zelum, aut ajunt, et meriti ad meritum collationem esse faciendam monent. Verum nunc ea zeli ad zelum, et meriti ad meritum collatio obsolevit, ac tantum suffragiorum, quae quidem justa, ac legitima sint, numerus inspicitur, uti observat Giraldus *Exposit. Jur. Pontific. Par.* 1. *lib.* 1., *sect.* 46. *pag.* 29. *tom.* 1.

§. XIX. Major pars aestimatur, respectu habito ad omnes illos, qui electioni intersunt; et ideo si eorum collegium constet ex. gr. canonicis quindecim, nemo rite electum habetur, nisi octo suffragia obtinuerit (1). Si desit justus hic numerus suffragiorum, nihil agitur, sed electio consequenti die iteranda est, ac tamdiu repetenda, donec quis a majori parte eligatur. Absoluta, et patefacta electione, conficitur decretum, quod subscribunt eligentes (2), quibus tunc omnis variandi potestas adimitur (3).

(1) *Cap.* 48. *de elect.*
(2) *Cap.* 20 *eod.*, *can.* 9. *cap.* 2. *quest.* 1.
(3) *Cap.* 21. *et* 58. *de elect.*

§. XX. Alter modus eligendi est *per compromissum*, quando a capitulo, nemine dissentiente, uni, vel pluribus, etiam extra gremium capituli existentibus clericis (1), electio committitur (2). Potestas compromissariis data, re non integra, revocari nequit, et cum ii, servatis compromissi legibus, idoneum elegerunt, in eum consentire omnes debent, eumque habere Episcopi loco (3).

(1) *Cap.* 42. *de elect.*
(2) *Cap.* 30., *et.* 33. *de elect.*

(3) *Cap.* 8. 30. *et* 32. *eod.*

§. XXI. Denique *per quasi inspirationem* electio absolvitur, cum electores omnes quasi divino spiritu afflati in eum repente feruntur, de quo antea vix cogitaverant.

§. XXII. Electio rite absoluta electo mox offerenda est, ejusque consensus petendus, quem intra mensem, ne cadat jure suo, debet emittere (1), et praeterea intra menses tres a Superiore petenda est confirmatio (2). Sed Episcopi, et ceteri, qui a Summo Pontifice confirmandi sunt, intra mensem iter arripere debent ad Sedem Apostolicam, et ab ea petere confirmationem vel per se ipsos, vel per idoneum procuratorem, sumpto tempore ad itineris longinquitatem necessario (3).

(1) *Cap.* 6. *de elect. in* 6.
(2) *Cit. cap.* 6. *de elect. in* 6.
(3) *Cap.* 16. *de elect. in* 6. *Clem.* 2. §. *ult. eod.*

§. XXIII. Ideo vero desideratur confirmatio, ut in electionis rationem, in mores, atque in merita electi sedulo inquiratur (1). Nam per eam Episcopus consequitur jurisdictionis potestatem (2), quam si exerceat ante confirmationem, jus amittit ex electione quaesitum (3).

(1) *Cap.* 19. 22. 43. *de elect.*
(2) *Cap.* 15. *eod. tit.*
(3) *Cap.* 17. *eod. cap.* 5. *eod. in* 6. Vide etiam *Constit. Romani Pontificis* 6. Julii II. *tom.* 3. *par.* 3. *pag.* 265. *Bullarii ult. edit. Roman.*, qua, confirmatis superioribus ea de re constitutionibus, cautum est, ut qui Episcopatum adepti sunt in Curia Romana literas Apostolicas intra annum impetrare debeant, atque ut ante eas impetratas Ecclesiae administrationem suscipere nequeant.

§. XXIV. Olim confirmatio a Metropolita fiebat, et cum eam, ut plurimum, statim excipe-

ret consecratio, vix ab altera distinguebatur, adeout Episcopus utramque simul potestatem et jurisdictionis, et ordinis acquirere videretur. Verum confirmatio, et consecratio duo semper distincta fuerunt, ac semper firmum, immotumque fuit, per illam jurisdictionis, per hanc vero ordinis conferri potestatem. Nunc primum Episcopi ab aliis electi, aut nominati a Summo Pontifice confirmantur, postea eorum consecratio perficitur, uti demonstratum supra est. Cum extra Curiam Romanam electi mores, et cetera scitu necessaria expenduntur, *processus* conficitur vel a Nuntio Apostolico, vel ab Ordinario, vel si hic desit, a vicinioribus Ordinariis (1), et inde ad Urbem transmittitur, ubi, cunctis diligentissime perpensis, in Consistorio refertur ad Summum Pontificem, quae *praeconizatio* dicitur, deinde in altero Consistorio judicium fertur, quae dicitur *propositio*, quam statim sequitur decretum, quod, consultis Cardinalibus, a Summo Pontifice emittitur (2). Episcopi Italiae, atque insularum adjacentium coram Summo Pontifice a Cardinalibus, Praelatis, atque aliis Sacrae Theologiae, et Juris Canonici peritis viris diligenti, atque improviso examine probantur, eorumque processus in Urbe conficitur, antequam Episcopatum obtineant (3).

(1) Conc. Trid. *sess.* 22. *cap. de refor. et sess.* 24. *cap.* 1. *de reform.*, ubi accuratius rei totius conficiendae methodus, et ratio declaratur.

(2) Vid. *cit. constit. onus Apostolicae* Gregorii XIV. et instructionem editam ann. 1627. ab Urbano VIII., quae est *in Bullario tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 73. *const.* 234., ubi etiam traditur ratio, quam servare oportet, cum Regulares Episcopatum consequuntur,

et ostenditur, quae tenenda sit methodus cum extra urbem; quae item cum in urbe processus conficitur.

(3) Vide Fagnanum *in cap. Nisi cum pridem num.* 63. *de Renunciat.*

SECTIO II.

DE POSTULATIONE.

XXV. Quid postulatio sit?
XXVI. In quo differat ab electione?
XXVII. In quo cum ea conveniat?

§. XXV.

Cum aliquis eligendus est, qui canonico impedimento laborat, ita ut ejus electio rata firma haberi non possit, rogare oportet eum, cui jus est dandae veniae, ut vitium illud, et impedimentum removeat. Quod fit per postulationem, quae est petitio a collegio Electorum apud majorem potestatem facta ejus, qui ob aliquod canonicum impedimentum eligi non potest; ea vero respicere debet dumtaxat illos, quorum tolli impedimentum solet, et potest, ceteri inutiliter postulantur (1).

(1) *Cap.* 1. *de postulat.*

§. XXVI. Differt ab electione postulatio, quod haec gratiae innititur, illa juri; hac Superiori offertur, qui idoneus non est, ut ab eo vitium, et impedimentum avertat, illa qui est idoneus, ut electus confirmetur; in electione, quae rite facta est, electores consilium mutare non possunt, possuut (1) in postulatione, antequam ea Superiori offeratur (2); electus consentire in suam ele-

ctionem potest, postulatus non potest, nisi sub conditione, si eadem rata habeatur; denique electio a majori suffragiorum parte perficitur, postulatio, ut probetur, duas saltem eorum partes desiderat (3).

(1) *Cap.* 58. *de elect.*
(2) *Cap.* 4 *de postulat.*
(3) *Cap.* 3. *de postulat.*

§. XXVII. In ceteris eadem est electionis, et postulationis ratio, et qui eligendi, ii etiam postulandi jus habent. Praestat tamen electio postulationi, et ideo si pars capituli aliquem elegerit, pars vero postulaverit, tum postulatio electioni praefertur, cum postulantium numerus duplo major est numero eligentium (1). Postulatio autem, ut electio, examinanda est, et postulantes adire debent Superiorem, qui jus habet confirmandae electionis. Sed hodie generatim omnes, quibus vel aetas, vel alius Episcopatus, vel quidvis aliud impedimento est, quominus eligi possint a Sede Apostolica veniam, sive ut pragmatici vocant, *indultum eligibilitatis* impetrare solent.

(1) *Cap.* 40. *de elect.*

SECTIO III.

DE COLLATIONE.

§. XXVIII.

Collatio est modus alius, quo Ecclesiasticos Magistratus, et beneficia adipiscimur. Definitur beneficii vacantis ab habente potestatem libere facta concessio. Summo jure collatio dupliciter differt ab electione. Primum, quod electio locum habet in beneficiis, quae vacua viduam faciunt Ecclesiam, uti Episcopatus, Abbatiae, collatio in ceteris; deinde quod electio fit a pluribus, uti sunt collegia Canonicorum, collatio ab uno solum rectissime absolvitur. Sed moribus hominum et consuetudine factum est, ut quibusdam in locis Dignitates etiam capitulorum electione tribuantur, atque interdum electio dicatur ea beneficii concessio, quae ab uno conficitur.

§. XXIX. Collator est omnium beneficiorum suae dioeceseos Episcopus; sed lex aliqua, saepe impedimento est, quominus ipse certa beneficia conferre possit. Atque huc spectant Apostoli-

cae reservationes, per quas certorum beneficiorum collatio pertinet ad Summum Pontificem, huc leges, consuetudines, fundationes, per quas certa beneficia vel ab Episcopo cum Capituli consensu, vel conjunctim cum eo, vel alternatim, vel a solo Capitulo conferuntur. Quas fundationes, consuetudines, leges, quae in unaquaque Ecclesia vigent, tenere, ac servare diligenter decet.

§. XXX. Sed Summus etiam Pontifex, cujus potestas fertur in omnes dioeceses, omnium beneficia conferre potest; et ideo sibi merito quorumdam collationes reservavit (1). Eo jure certe usus est S. Gregorius M. (2), quem suspicari non licet jus alienum invadere, et rem non suam arripere voluisse. Saeculo praesertim XII. jus hoc explicabatur per triplex genus literarum (3), quae conferendi ratio cum minus commoda videretur, satius visum est literis consignare certas beneficiorum reservationes, ut omnes intelligerent, quod collatio ad Summum Pontificem, quorum ad Episcopos, atque ad ceteros pertineret.

(1) *Papa jure potuit*, inquit Petrus Aliacensis *de Eccles. Conc. gener. Rom. Pontif. auctor. par. 2. cap. 1. §. unde ulterius tom. 2. opp. Gersonii pag.* 945. *edit. Antuerpiae* 1706, *ordinationes majorum, et electivarum dignitatum, ac collationes aliorum beneficiorum sibi, et Apostolicae Sedi reservare; quia haec antiquissimo jure sibi competebant. Haec etiam non solum jure universali administrationis Papalis potuerunt competere, sed etiam ex speciali causa ratione materiae subjectae; utpote quia inferiores in suis electionibus, et ordinarii collatores in beneficiorum collationibus abutebantur, et per potentiam laicalem saepe jure suo non libere uti permittebantur, seu aliqua speciali ratione . . . Ex quo subinfertur, quod cum Sedes Apostolica in praemissis praescripserit, supposito quod Summi Pontifices in hoc abusi fuerint, vel excesserint, non propter hoc est ab eis hujusmodi jus tollendum, sed abusus pellendus, et excessus restringendi sunt.* Confer Paulutium *Jurispr. sac. tom. 2. lib. 6. tract. 10.*

cap. 4., et Thomassinum *vet.*, *et nov. Eccles. disciplin. par.* 2. lib. 1. *cap.* 43., *et seq.*

(2) Vide S. Gregorium M. *ep.* 8. 79. *et* 80. *lib.* 1. *col.* 495. *et* 563., *ep.* 13. 24. *et* 37. *lib.* 2. *col.* 577. 587., *et* 599. *seq.*, *et ep.* 14. *lib.* 4. *col.* 694. *opp. tom.* 2., *edit. Paris.* 1705., ubi multa hujus rei exempla sunt. Nullum vero indicium, et nulla conjectura est, unde colligi possit, S. Gregorium primum fuisse, qui eo jure uti coeperit. Quinimo cum ipse antiquarum regularum studiosissimus esset, certe dicendum merito est, eum nihil novi induxisse, sed illum tantum egisse, quod ab aliis Pontificibus superiori aetate actum fuerat. Revera ante Gregorium M. Innocentius I. anno circiter 413. ab Episcopo Naissitano restitui jussit Presbyteros a Bonoso, antequam damnarentur, ordinatos, qui Naissitanae dioeceseos Ecclesias administrabant *Ep.* 16. apud Constantium *col.* 821. *seq.* Coelestinus an. 430. *aperte Sedis Apostolicae auctoritatem* sanxisse scribit, ut clerici de dignitate dejecti locum suum recuperare deberent *Ep.* 14. *ad cler. et popul. Constantinopol. num.* 7. *col.* 1146. *ibid.* Leo M an. 454. Anatolio Constantinopolitano Antistiti jussit, ut Aetium de Archidiaconatu ejus Ecclesiae dejectum restitueret, ejiceretque Andream, qui ejus locum injuria occupabat *Ep.* 113. *cap.* 2. *col.* 1190. *ep.* 132. *cap.* 2. *col.* 1262. *et ep.* 135. *cap.* 2. *col.* 1278. *opp. tom.* 1. *edit. Ballerin. Venet.* 1753. Simplicius anno circiter 475. Gaudentium Aufiniensem Episcopum ob illicitas ordinationes, munere sacerdotali, et magna ecclesiasticorum redituum parte mulctavit *Ep.* 5. *ad Florent.* apud Labbaeum *tom.* 5. *Concil. col.* 96. *edit. Venet.* Neque multo post Gelasius I. de reditibus Ecclesiarum universe constituit, poenamque indixit in Episcopos, qui secus facerent *Ep.* 9. *ad Episc. Lucan. cap.* 27., *et* 28., *et ep.* 10. *ad Episc. Sicil. eod. loc. col.* 321. Confer etiam eumdem Gelasium *in Fragmen. Epist. loc. cit. col.* 349. *seq.*, et Symmachum *Ep.* 5. *ad Caesar. Arelaten. cap.* 1. *ibid. col.* 425. Mitto cetera generis ejusdem, ex quibus manifestum est, semper Romanos Pontifices ecclesiasticorum bonorum arbitrium, et potestatem habuisse.

(3) Dabantur primum literae *monitoriae*, quibus nisi pareret Episcopus, adhibebantur *praeceptoria*, et si neque iis mos gereretur, mittebantur *executoriae*, et simul cum iis Executor, cujus erat curare, ut pontificia mandata exitum consequerentur. Earum mentio est in decretalibus, praesertim Innocentii III., et Honorii III. *cap.* 30. 37. 38., et 40. *de rescript.* Non inde tamen confici potest, *praeceptorias*, atque *executorias* literas primum ab his Pontificibus datas fuisse, quasi superiores Pontifices rem omnem egerint hortatu solum, ac precibus, quae deinceps in mandata conversa fuerint. Nam ante hos Pontifices non preces, sed *mandatum* hoc est *praeceptorias* literas adhibuerant Hadrianus IV. *Ep.* 11.

ad Theobal. Episc. Paris., *ep.* 14. *ad Canon. S. Crucis Aurelian.*, *ep.* 16. *ad Godefrid. ep. Atreb. col.* 23., *et seq. tom.* 13. *concil. collect.* Labbaei *edit. Venet.*, et Alexander III. *in cap. Si quando de rescript.*; atque ejus quidem ea in re potestatem non solum nemo in discrimen revocavit, sed etiam Rex ipse, atque Episcopi agnoverunt. Nam *Ep.* 167. *ad Decanum, et capitul. Parisien. col.* 224. *cit. tom.* 13. *Concil.* Nepoti Meldensis Episcopi beneficium, aut dignitatem contulit *precibus*, ut ipse loquitur, *Carissimi in Christo filii illustris Francorum Regis, Reginae quoque, et aliarum magnarum personarum precibus inductus.* Quid opus verbis est? Quanta, et quam late patens antiquissimis temporibus potestas fuerit Summorum Pontificum in administratione, cura, et distributione redituum Ecclesiarum, ostendit S. Gregorius M. non solum literis, quarum supra facta mentio est, sed etiam *ep.* 12. *lib.* 5. *col.* 737. *ibidem*, qua jussit, ut Visitatori, quem ipse miserat ad Ecclesiam Agrigentinam, quarta pars redituum ejusdem Ecclesiae unoquoque anno tribueretur, itemque Cesarius Arelatensis *ep. ad Symmachum P. tom.* 5. *concil. collect. Labbaei col.* 424., S. Leo M. *ep.* 17. *pag.* 85. *par.* 2. *edit. Romae* 1755., aliique complures. Non in omnibus quidem Pontificiis literis eadem est verborum formula, sed omnes tamen eodem redeunt, ut quidquid iis literis comprehensum est, exitum habere debeat. Orto schismate inter Urbanum VI. et Pseudo-Papam Clementem VII. jus reservationum in discrimen revocari coepit; verum ipse Ludovicus Bavarus in suo, cui favebat Pseudo-Papa potestatem agnovit reservandi sibi collationem beneficiorum, *ubicumque Ludovicus dominium habebat temporalium, aut praevalebat armis, Antipapa in spiritualibus praesidebat, dignitates, ac beneficia conferebat*, uti narrat Cornelius Zantfliet *in chronic.* apud Martenium *veter. Scriptor. tom.* 5. *pag.* 187. Ex quo facile intelligitur, quomodo catholici reservationes, quae a vero Pontifice fiebant, accipere debuerint. Revera eas *utiles, et salubres* appellant antiqui Scriptores, qui ea aetate floruerunt, quoniam per eas effectum est, ut averterentur mala, et vitia, quae in collationes beneficiorum atque in Episcoporum electiones irrepserant. Confer Bernardum Guidonis *in Vit. Joan. XXII.* apud Baluzium *Vit. Papar. Avenion. tom.* 1. *col.* 157., Petrum de Herentals *ibid. col.* 182., Auctorem Anonymum, qui suppar fuit Joanni XXII. in *Cod. Vatican. num.* 4869. *pag.* 9., et confer etiam acta Cleri Gallicani *tom.* 12. *pag.* 15. *edit. Paris.* 1740. ubi inter ceteras, hanc etiam rationem proposuit Henricus III. Galliarum Rex, cum quidam essent, qui antiquam electionum rationem redintegrari cupiebant. Sed et aliae, eaeque justissimae fuerunt reservationum inducendarum causae, ut scilicet Romani Pontifices clericos bene de Ecclesia meritos remunerandi, cum Principibus pro aliquo rogan-

tibus gratificandi, eosque in Ecclesiam propensiores reddendi copiam haberent, atque etiam ut beneficiorum collatione firmior esset Romanae Ecclesiae communio cum ceteris Ecclesiis, atque ita unitas Religionis, et mutua conspiratio, atque concordia ecclesiasticae disciplinae conservaretur. Consule Thomassinum *vet. et nov. eccles. discipl. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 43. *et seq.*, et cl. Zaccaria *in Anti-Febronio par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 8., *et seq. tom.* 4., ubi de his reservationibus diligenter, atque erudite disputatur. Actum est de Pontificiis reservationibus in Concilio Constantiensi, atque hoc alterum erat caput, quod a futuro Pontifice emendari debebat; ut patet *ex sess.* 40. *col.* 706. *tom.* 16. *concil. collect.* Labbaei *edit. Venet.* Sed electo Martino V. nihil a Concilio contra illas actum est, imo a S.Pontifice in ipso Concilio probatae, confirmataeque sunt tum antiquae reservationes, tum regulae Cancellariae, ac praeterea nova est inducta reservatio mensium, quae regula IX. Cancellariae continetur, uti constat *ex sess.*43. *col.*722. 731., *et* 1275.

§. XXXI. Tunc igitur stabilitae sunt reservationes, quae sane sunt dissimiles ab affectionibus, et hinc alia sunt beneficia, quae reservata, alia, quae affecta dicuntur. Affecta sunt ea, quibus conferendis se miscuit, seu manus apposuit Summus Pontifex; reservata autem sunt, quorum collatio Pontifici expresse servata est. Reverentia Pontifici debita facit, ut nemo conferre possit beneficium affectum, aut reservatum; sed affecta beneficia pro ea tantum vice, reservata perpetuo a Pontifice conferuntur (1).

(1) Praeter jus reservationis, confert etiam Summus Pontifex alienarum dioeceseon beneficia *jure devolutionis*, cum scilicet ad eum collatio devolvitur, et *jure praeventionis*, cum primus collationem occupat.

§. XXXII. Reservationes aliae *juris corpore clausae*, et aliae *extra corpus juris* esse dicuntur. *Juris corpore* continetur reservatio, quam sancivit Clemens IV. (1), beneficiorum, quae per obitum in Curia vacua fiunt. Quae reservatio a Bo-

nifacio VIII. traducta deinceps est etiam ad beneficia, quae obtinent Legati, aut Nuntii Sedis Apostolicae, ac ceteri omnes ad Romanam Curiam venientes, vel ab ea recedentes, si in locis Curiae finitimis, hoc est duorum dierum in itinere distantibus ex hac vita migraverint; itemque ad beneficia Curialium, qui se in locum contulerint Curiae finitimum, ibique decesserint, aut Curiam comitantes, dum ea transfertur, in itinere mortui sunt (2).

(1) *Cap.* 3. *de praeben. in* 6.
(2) *Cap.* 34. *eod. tit. in* 6.

§. XXXIII. *Extra corpus* juris sunt reservationes, quae Extravagantibus, quae item Bullis Summorum Pontificum, quae denique Cancellariae Regulis comprehenduntur. Principio Joannes XXII. (1) confirmavit, latiusque explicavit reservationem, quam fecerat Clemens V.; tum Sedi Apostolicae reservavit collationem beneficiorum vacantium per prohibitam eorum multitudinem, sive pluralitatem (2). Postea Benedictus XII. superiora confirmans, reservata esse voluit beneficia, quae vacua fiunt, ubi quis Episcopatum est assequutus, ubi alio translatus, ubi motus dignitate, ubi addictus Curiae decessit, postremo beneficia, quae coram Pontifice resignantur (3). Atque hae reservationes sunt, quae Extravagantibus continentur (4).

(1) *Extravag. Ex debito* 5. *de election. in communes.*
(2) *Extravag. Execrabilis* 4. *de praeben. inter communes.*
(3) *Extravag. Ad regimen.* 13. *eodem tit. int. communes.* Vide Rigant. *ad Regul.* 1. *Cancellar.* §. 1. *num.* 38. *et seq.*
(4) Extravagantes tum communes, tum Joannis XXII. nunc corporis Juris Canonici partem conficiunt; sed quoniam extrava-

gantium nomine huic corpori insertae sunt, pristinam adhuc naturam suam retinere videntur, ideoque iis comprehensae reservationes Juris corpore clausae non dicuntur. Confer Rigantium *loc. cit. num.* 45., *et seq.*

§. XXXIV. Bullae Pontificum Romanorum multas habent reservationes. Nam ad eas spectant beneficia vacantia propter crimen haereseos (1); beneficia recepta contracta fiducia, sive, ut vulgo ajunt *in confidentiam* (2); beneficia vacantia vacua Sede Episcopali (3), Ecclesiae parochiales, quae concursu delatae non fuerint (4); beneficia eorum, qui offendunt litigantes, judices, causidicos Curiae Romanae (5); itemque beneficia eorum, qui simulato nomine subeunt examen, ut pro aliis beneficium obtineant, aut pensiones offerunt beneficiis obtinendi causa (6); denique beneficia vacantia ex resignatione, in qua observatum non fuit praeceptum, quod de ea publicanda a Gregorio XIII. dictum est (7).

(1) S. Pius V. *Bulla cum ex Apostolatus* 44. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 348. *Bullar. ind.edit.ult.*

(2) S. Pius V. *Bulla Intollerabilis* 117. *tom.* 4. *par.* 3. *pag.* 67.

(3) S. Pius V. *Bulla Sanctissimus in Christo* 77. *tom.* 4. *par.* 3. *pag.* 7.

(4) S. Pius. V. *Bulla In conferendis* 51. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 362.

(5) Alexander VI. *Bulla In eminenti sedis* 15. *tom.*3. *par.*3. *pag.* 255.

(6) Paulus IV. *Bulla Inter ceteras* 17. *tom.* 4. *par.* 1. *pag.* 340.

(7) Gregorius XIII. *Bulla Humano vix judicio* 155. *tom.* 4. *par.* 4. *pag.* 41.

§. XXXV. Magnus quoque est reservationum numerus in Regulis Cancellariae. In I. renovantur reservationes duarum, quas memoravimus,

Extravagantium *ad regimen*, et *execrabilis*; praeterea reservantur beneficia, in quibus conferendis non ea servata est ratio, quam Synodus Tridentina constituit. In II. reservantur omnes Ecclesiae Cathedrales, et Monasteria consistorialia majoris reditus quam 200. florenorum auri, et omnia beneficia, quae vacua fiunt Sede Episcopali vacante. In III. ampliantur reservationes *Extravagantis ad regimen*, et reservantur beneficia, quae aliquis resignavit, aut dimisit intra tempus vacationis, et concessionis aliorum incompatibilium beneficiorum. In IV. reservantur majores dignitates post Pontificales in Ecclesiis Cathedralibus, et principes dignitates in Ecclesiis Collegiatis excedentes reditus decem florenorum auri, non quidem omnes, sed quae prima sit, sive Decanatus, sive Praepositura, sive alio quovis nomine appelletur; praeterea dignitates conventuales, regulares, quae in commendam dantur, et perpetuae sunt, praeceptoriae quorumvis Ordinum non militarium; denique beneficia Cardinalium (1), et eorum qui vel Summo Pontifici, vel ipsis Cardinalibus familiares famuli fuerint.

(1) Vide constitutionem Julii III. editam *die* 12. *Decembr.* *an.* 1553. impressam post ejus Regulas Cancellariae, qua declaratum est, etiam Cardinales tamquam Pontificis familiares habendos esse.

§. XXXVI. In V. omnia beneficia collectorum, et subcollectorum fructuum Camerae Apostolicae. In VI. omnia beneficia Curialium in itinere decedentium, dum Curia transfertur. In VII. beneficia omnia cubiculariorum, atque cursorum Summi Pontificis. In VIII. Canonicatus, Praebendae, Dignitates, Personatus, Officia, quae sunt

in tribus Urbis Ecclesiis Sancti Joannis Lateranensis, Sancti Petri in Vaticano, et Sanctae Mariae Majoris (1), itemque beneficia, quae, absentibus Cardinalibus, in eorum titulis vacaverint.

(1) Verum regula haec non comprehendit minora beneficia, quorum collatio privilegiis Summorum Pontificum ad Cardinales Archipresbyteros, atque ad Capitula pertinet, uti observant Rigantius *ad eamdem regulam* §. 1. *num.* 13. *et seq.*

§. XXXVII. Denique in IX. regula reservantur cuncta beneficia, quae vacaverint in octo mensibus Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, Novembris. Hodie iis Episcopis, qui in suis Ecclesiis commorantur, beneficii, et remunerationis loco libera (quam tamen postulare debent) sex mensium collatio permittitur, eo quidem tempore, quo resident, ita ut alternis mensibus cum Pontifice dividant collationem, nisi ea beneficia vacent, quae ex aliis capitibus ad Pontificem pertineant. Relinquuntur autem his Episcopis Februarius, Aprilis, Junius, Augustus, October, et December; menses reliqui Summo Pontifici reservantur.

§. XXXVIII. Inter reservationes harum regularum, ceterasque reservationes, quae aut juris corpore, aut Extravagantibus, aut Bullis continentur, magnum discrimen est. Nam hae perpetuam vim habent, illae autem vim omnem amittunt, decedente Pontifice, sed paulo post creationem ab unoquoque suscitantur. Quod non ita intelligendum est, ut vacua Sede Apostolica liceat Episcopo conferre beneficia omnia, quae in Regulis Cancellariae reservantur.

§. XXXIX. Nam videndum est, cujus generis sit reservatio. Cum adhaeret rei, hoc est be-

neficio, cujus generis sunt Regulae I. II. III. IV. et VIII., cum item pertinet ad certam personam, cujus officium reservationem inducit, quo spectant Regulae V. VI. VII., etiam mortuo Pontifice manet reservatio. Itaque nullum ex his beneficiis conferre potest Episcopus, exceptis illis, quae curam habent animarum, quaeque vacua Sede Apostolica ab Episcopo recte conferuntur, ne quid interim, dilata collatione, populus accipiat detrimenti (1).

(1) *Cap.* 35. *de praeben. in* 6.

§. XL. Quare propter obitum Pontificis tantum reservata esse desinunt beneficia, quae ad tempus conferendi pertinent, quaeque Regula IX. continentur. Verum haec etiam beneficia ut recte ab Episcopo conferantur, expedienda est collatio, cum vacua est Sedes Apostolica; nam electo Pontifice, confirmatisque Regulis amittit Episcopus conferendi facultatem, eaque redit ad Summum Pontificem (1).

(1) Regula LXVII. Cancellariae.

§. XLI. In conferendis beneficiis exigit Sedes Apostolica unius anni reditus, si beneficia sint majora, sive consistorialia, ut Archiepiscopatus, Episcopatus, et similia; dimidium autem fructuum unius anni, si beneficia minora sint, et ejus reditus singulis annis summam superent 24. ducatorum aureorum, quos vocant *de camera*, quae annatae, et mediae annatae nuncupantur (1). Earum usus in Ecclesiis quibusdam antiquissimus est (2); sed quo primum tempore iisdem Roma-

na Ecclesia uti coeperit, non satis exploratum est (3).

(1) De annatis agitur *in Bulla Decet Romanum* 7. Pauli II. *tom.* 3. *par.* 3. *Bullar. pag.* 126., *in Bulla Apostolicae* 4. Innocentii VIII. *tom.* 3. *pag.* 200., *in Bulla Incumbentia* 16. Pauli IV. *tom.*4. *par.*1. *pag.*339., *in Bulla Apostolicae* 56. Pii V. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 369., *in Bulla Camerae nostrae* 46. Sixti V. *tom.* 4. *pag.* 213. *in Bulla Alias* 56. Urbani VIII. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 222., *in Bulla Postquam* 82. Clementis X. *tom.* 7. *pag.* 146.

(2) Consule Thomassinum *vet. et nov. Eccles. disciplin. par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 58. *num.* 1., *et seq. tom.* 3. *pag.* 267. *edit. cit.*, et Natalem Alexandrum *Histor. Eccles. dissert.* 9. *de annatis art.* 1. *pag.* 487. *tom.* 9. *edit. Venet. ann.* 1776., a quibus multa ea de re exempla afferuntur.

(3) Multi sunt viri docti, et graves, qui annatas inductas putant exemplo Legis veteris, qua Levitae Summo Sacerdoti decimas decimarum solvere jubebantur *Num. XVIII.* Nam quemadmodum lege nova Romanus Pontifex Summus Sacerdos est, ac totius Ecclesiae caput, ita acquum est, quod ei ab Episcopis, et Sacerdotibus aliquid persolvatur, quo ipse consulat decenti tuitioni sui, atque omnes agnoscant primatum, quem habet in Ecclesia universa. Ita sane Legatis Principum Germaniae, qui de annatis conquerebantur, responsum scribit Pallavicinius *Histor. Concil. Trid. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 4. Confer D. Thomam 2. 2. *quaest.* 87. *art.* 4., Petrum Alliacensem *in tract. de Auctor Eccles. etc. par.* 2. *tom.* 2. *opp. Gersonii pag.* 945. *edit. Antuerpiae* 1706. Baronium *ad an.* 1156. *num.* 19. *pag.* 105. *tom.* 19. *edit. Lucae*, Raynaldum *ad an.* 1339. *num.* 12. *pag.* 50. *tom.* 8. *edit. Lucae.* Annatarum usum in Ecclesia Romana antiquissimum esse constat; sed quo primum tempore induci coeperit, certo definiri non potest. De Clemente V. narrat Matthaeus Westmonasteriensis *Flor. Histor. ad an.* 1306. *par.* 454. *edit. Francofurti* 1601., et Thomas Walsinghamus *Ypodigm. Neutriae in Anglic. Hibernic. etc. pag.* 497. *et* 498. *edit. Francofurti* 1602. eum ad duos tresve annos beneficiorum, quae in Anglia vacarent, annatas reservasse. Similiter Joan. XXII. legem edidit de annatis ad certum tempus solvendis ex omnibus beneficiis *Extrav.* 10., *et* 11. *de praeben.*, *et dignit. inter communes*; et post obitum Gregorii XI. Camerae Apostolicae magna vis pecuniae ob non solutas annatas debebatur, uti tradit Thomassinus *par.*3. *lib.*2. *cap.*59. *num.* 3. Denique Bonifacius IX. perpetuam ea de re legem edidit, modumque constituit, qui nunc pro solvendis annatis obtinet; atque hinc ipse Pontifex annatarum auctor a quibusdam habetur, licet eae revera multo antiquiores

sint, uti ostendunt Spondanus *ad an.* 1399. *num.* 1., et Raynaldus *ad eumdem annum num.* 12. *pag.* 50. *tom.* 8. *edit. Lucae.*

§. XLII. Hoc unum constat, pervetustum esse annatarum usum in Ecclesia Romana, atque earum exigendarum causas esse justissimas, ac prope necessarias. Nam a Romanis Pontificibus multa, et gravia ferenda sunt onera, ut opem ferant Principibus adversus haereticos, atque infideles, cujus rei monumenta certa in historiis extant, ut in longinquas regiones mittant viros ecclesiasticos amplificandae causa religionis, ut pauperibus, atque ad Christi fidem venientibus opitulentur, ut denique rebus consulant Ecclesiae universae (1). Hinc cum saepe de annatis actum, quaesitumque fuisset, nihil adversus eas constitutum est, sed firmae, immotaeque sunt relictae, omniaque explosa, et rejecta, quae contra ipsas reponebantur (2).

(1) His de causis, quas nemo non intelligit esse justissimas, exiguntur annatae; ex quo patet, quam gravis sit error illorum, qui aliquod simoniae vitium in iis latere existimant, quasi propter electionum confirmationem, aut beneficiorum collationem exigantur. In hoc errore refutando frustra a nobis opera teneretur, cum id multi praestiterint graves, et intelligentes viri, quos ne singulos recenseamus, indicabimus Thomassinum *vet. et nov. eccles. disciplin. par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 58. *num.* 5. et Natalem Alexandrum *Histor. eccles. saec. XV. et XVI. dissert.* 9. *de annatis art.* 3. *pag.* 490. *tom.* 9. *edit. Venet.* 1776. Tournelyum *Praelect. Theolog. in tract. de loc. theolog. tom.* 3. *art.* 2. *pag.* 293. *seq. edit. Venet. Neapol.* 1765.; Berthienum *in dissert. de annatis tom.* 15. *Histor. Eccles. Gallican. praemissa, et in Anti-Febron.vindic. dissert.* 7. *cap.* 6. Confer etiam Fagnanum *in cap. Praeterea* 1. *Ne Praelati vices suas etc.* et Zaccariam *in Anti-Febronio par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 1., *et seq. tom.* 4., qui de annatis agunt copiose et diligenter.

(2) Actum de annatis fuit in Concilio Constantiensi, cum quidam essent, quibus eae minime probarentur. *Nationis Gallicanae Deputati*, ut inquit Natalis Alexander *d. dissert.* 9. *art.* 3.

num. 3. pag. 490. tom. 9., simoniae notam annatis affixerant errore facti, quia propter confirmationem electionum, et promotionum ad ecclesiasticas dignitates sacrum illud tributum exigi sunt arbitrati. Sed nemo *Gallicanae Ecclesiae tribuat, quod nationis Gallicanae Deputati contra annatas apud Constantiense Concilium scripserunt, cum florentissimam illam Ecclesiam sufficienter non repraesentarent, nec Petrus de Alliaco, et Joannes Gersonius, praeclara ejusdem Ecclesiae, et Accademiae lumina, aliique Praesules, et Doctores annatas simoniae damnarent.* Illae de annatis querelae ad Concilium delatae fuerunt, ut *sess.* 40. etiam annatae describerentur inter cetera, quae futuro Pontifici emendanda proponebantur. Martinus V., qui *sess.* 41. Pontifex creatus est, multa emendavit *sess.* 43., sed nihil contra annatas constituit, imo vero declaratum est, quod ceteris fuerat satisfactum, uti patet ex ipsa *sess.* 43. *col.* 721. *tom.* 16. *collect.* Labbaei *edit. Venet.* Quin in Ms codicibus Cardinalis Capranica, et Vindobonensis, qui appendicis loco Constantiensis Concilii actis adjuncti sunt *ib. col.*723. *decr.* 4., *et col.*728. *decret.* 13. habentur haec: *Romano Pontifici, et S.R. E. Cardinalibus pro illorum substentatione, rebus Romanae Ecclesiae stantibus, ut sunt, non videtur aliter posse provideri, quam hucusque factum est, scilicet per beneficia, et communia servitia, quae vacantiae nuncupantur.* In Concilio Basileensi *sess.*12. *tom.* 17. *concil. collect.* Labbaei *col.* 277. rogatus est Summus Pontifex, ut annatas tolleret, cum polliciti fuissent concilii Patres, se se daturos operam, ut aliud annatarum loco obtineret. Sed cum deinceps nihil ea de re praestitissent concilii Patres, Summus Pontifex annatas retinuit, quas antea percipiebat. Ejusdem concilii Patres cum male animati essent in verum Pontificem Eugenium IV., a quo Synodus revocata fuerat, annatas sustulerunt *sess.* 21. *ibidem col.* 317., sed postea *sess.* 42. *ibid. col.* 418. annatas, quas in legitimo Pontifice condemnaverant, dederunt Pseudo-Papae Felici V., cujus partes tuebantur. Aliae adversus annatas editae sunt leges in sanctione Pragmatica; sed ea sublata pactis conventis inter Leonem X., et Franciscum I. Galliarum Regem, cautum est, ut irritae essent collationes beneficiorum, quorum veri reditus designati, ac patefacti non fuissent. Etiam ad Concilium Tridentinum querelae contra annatas delatae sunt; sed Concilii Patres omnibus satisfecerunt, atque annatarum aequitatem clarissime demonstrarunt, uti narrat Cardinalis Pallavicinius *in Histor. Concil. Trident. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 3., *et seq.* Confer etiam Pii IV. responsa ad Germanorum de annatis querelas apud Raynaldum *ad ann.*1563.*num.*44.*tom.*15. *pag.* 370. *edit. Lucae* 1756.

§. XLIII. Etiam Cardinales, et Legati *a latere* fruuntur jure conferendi beneficia, quae vacaverint in eorum titulis, atque Episcopatibus suburbicariis, aut in provincia, in qua legationis munus exercent. Atque hi beneficia conferunt quovis mense, cum non obstringantur alterna illa mensium divisione, quae profluit ex regula 9. Cancellariae, et Legatus quidem *a latere* in provincia sua primus occupare potest collationem beneficiorum, quae ad Episcopum pertinent, ita ut si ab utroque idem beneficium collatum sit, potior habeatur collatio, quae antiquior est (1).

(1) *Cap.* 6. *de offic. Legat.*, *cap.* 31. *de praeben. num.* 6.

§. XLIV. Omnes Cardinales habent a Summo Pontifice facultatem, sive, uti vocant, indultum (1) conferendi beneficia, quibusdam exceptis (2), quae vacua fiunt in suis titulis, Ecclesiis Cathedralibus, Dioecesibus, Abbatiis, et Monasteriis sibi commendatis, laxato vinculo Regularum Cancellariae. Verum ut in suis Titulis, atque Episcopatibus suburbicariis conferre ipsi beneficia possint, in Curia Romana commorari debent (3), quoniam absentes eo jure carent, nisi illud peculiari beneficio Summi Pontificis impetraverint (4). In tribus autem Basilicis Sancti Joannis Lateranensis, Sancti Petri in Vaticano, et Sanctae Mariae Majoris, quae inter Cardinalium titulos minime recensentur. Cardinales Archipresbyteri minora conferunt beneficia, etiamsi absentes a Curia reperiantur (5).

(1) Indultum, quod singulis Cardinalibus a Summo Pontifice dari solet, late explicat Rigantius *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 1, *fer. per tot.*

(2) Excipiuntur majores dignitates in Cathedralibus, et Principes dignitates in Collegiatis Ecclesiis, aliaque beneficia, quorum collatio ad unum Pontificem pertinet, et de quibus late agit Rigant. *ad regul.* 1. *Cancell.* §. 4. *num.* 13., *et seq. ad regul.* 4. §. 1. *num.* 38., *et* §. 3. *num.* 24. *et seq.*

(3) Vide Rigant. *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 1. *num.* 44., *et seq.*, *et num.* 144., *et seq.*, ubi ostenditur, quae propria Curia Romana sit, in qua Cardinalis commorari debet, ut beneficia conferat, quae in suo Titulo, aut Episcopatu suburbicario vacua fiunt.

(4) Quaedam hujus generis exempla numerat Rigantius *loc. cit. num.* 142.

(4) Vide Rigant. *loc. cit. num.* 57., *et seq.* Verum collatio minorum beneficiorum in tribus Urbis Basilicis pertinet etiam, uti diximus, ad capitula, qua de re videndus ipse Rigantius *loc. cit. num.* 13. *seq.*

§. XLV. Collatio, sive ab Episcopo fiat, sive a Summo Pontifice, sive ab ejus Legato, aut Cardinali, non viva voce, sed scripto fieri debet. Pontifex dat diplomata, quae Bullae dicuntur, quaeque a pluribus Datariae, et Cancellariae ministris obsignantur. Earum aliae dicuntur *in forma gratiosa*, aliae *in forma dignum*, aliae demum *in forma commissaria*. Literae *in forma gratiosa* dantur ad clericum, qui sui Episcopi exhibito testimonio beneficium obtinuit, eaeque veram secumferunt beneficii collationem. *Literae in forma dignum*, quae ita appellantur, quod ab eo verbo exordiuntur, locum habent, cum illud Episcopi testimonium, ex quo pateat idoneum esse clericum, in medium allatum non fuit; propterea mittuntur ad Episcopum, cujus esse debet certo clerico beneficium attribuere, postquam ipse, facto periculo, dignus, et idoneus repertus est. Denique *in forma Commissaria* conceduntur literae, cum clericus illud quidem dedit Episcopi testimonium, sed multa adhuc ab se narrata Summo Pontifici ut beneficium consequatur, demon-

strare debet coram designatis *Exequutoribus*, vocatis omnibus, quorum interest. Atque hae literae non veram collationem continent, sed tantum *mandatum*, ut ajunt *de conferendo*.

§. XLVI. Episcopus etiam publico instrumento, eoque ab ejus Cancellario obsignato complectitur beneficii collationem. Ubique mentio fit de natura, atque reditibus beneficii, de tempore, ac modo, quo illud vacaverit, de meritis ejus, qui idem postulat.

SECTIO IV.

DE INSTITUTIONE, ET JUREPATRONATUS.

XLVII. Institutionis definitio.
XLVIII. Juspatronatus. Unde ductum Patroni nomen?
XLIX. Jurispatronatus concedendi causae, ejusque origo.
L. et LI. Juspatronatus vel ecclesiasticum, vel laicale, vel mixtum.
LII. Reale, vel personale, itemque hereditarium, vel gentilitium.
LIII. et LIV. Quomodo acquiratur?
LV. ad LVII. Quomodo transferatur, et quomodo a pluribus praesentatio fiat?
LVIII. Quomodo amittatur?

§. XLVII.

Postremus modus, quo ecclesiasticos Magistratus, et beneficia consequimur, est Institutio, quae definitur beneficii concessio facta ad praesentationem ejus, qui habet juspatronatus (1). Quare duo hic necessaria sunt, ut quis beneficium obtineat, institutio, et praesentatio. Haec ad Patronum pertinet, cujus est designare, et offerre clericum; illa ad Episcopum, cujus est designato clerico beneficium tribuere, modo nihil obstet, cujus causa repellendus videatur (2).

(1) Institutionis vocabulum latius interdum accipitur, adeout etiam collationem comprehendat; eaque est institutio, quae libera appellatur. Proprie tamen, ac stricte institutio pertinet ad beneficia jurispatronatus, ac de ea nos hoc loco disserimus.

(2) *Cap. ult. de instit. in* 6., Conc. Trident. *sess.* 7. *cap.* 13., *et sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.*

§. XLVIII. Est autem juspatronatus jus praesentandi clericum instituendum ad ecclesiam, vel beneficium vacans. Quae praesentatio nobilissimam facit, ac praecipuam jurispatronatus partem quamquam ipsum et minora quaedam jura comprehendat, uti sunt jura alimentorum, sepulturae, sedis, processionis, thuris, et cetera, quae honorifica appellantur (1). Qui his juribus fruitur Patronus dicitur, sive quod patrocinium Ecclesiae praestare debet, sive quod olim dominus fuerit earum rerum, ex quibus Ecclesia aedificata est (2).

(1) Cuncta haec jura ut una definitione comprehendat Franciscus de Roye *in prolegom. ad. tit. de jurepatron. cap.*1., juspatronatus definit jus, quod fundatori alicujus ecclesiae in ea competit. Verum, et in jure civili juspatronatus quod manumissor in libertum habet, multis constat, puta successione, operis, obsequiis, atque officiis; et tamen jus successionis, quod praecipuum est, per eminentiam juspatronatus appellatur. Ipse Franciscus de Roye peculiari libello *de juribus honorificis* Patronorum diligenter disputat.

(2) Originem hujus nominis quidam referunt ad aetatem S. Gregorii VII., quidam etiam ad ea tempora, quibus Gregoriana collectio edita est. Sed eam antiquiorem esse demonstrat Franciscus de Roye *in prolegom. ad tit. de jurepatron. cap.* 1.

§. XLIX. Propterea Sacri Canones templorum, altarium, beneficiorum fundatores, eorumque liberos, et heredes praecipuis quibusdam juribus, honoribus, et privilegiis donarunt, ut erga illos se gratos praeberent, ceteri autem pari ad bene de Ecclesia merendum voluntate excitarentur (1). Hinc nomina, et elogia Fundatorum in Ecclesiis recitata, sacrisque dypticbis inscri-

pta fuisse constat (2): hinc eorum nomina Ecclesiis imposita (3); hinc datum jus designandi, et offerendi clericum, qui beneficium adipiscatur; hinc reliqua concessa jura, quae honorifica appellari diximus (4). Omnium tamen maximum, ac praecipuum est jus offerendi, seu praesentandi Episcopo clericum, qui instituit et creari debeat Rector templi, seu beneficii, ad quod praesentatus fuit; de quo quidem jure agendum nobis hoc loco est.

(1) Integer canon. 38. Concilii Toletani IV. apud Labbaeum *tom.* 6. *col.* 1462. *edit. Venet.* quem mancum, et mutilum Gratianus habet *in can.* 30. *caus.* 16. *quaest.* 7., satis aperte significat, Ecclesiam jura illa Patronis concessisse, ut se erga ipsos gratam praeberet. Nam de Patronis ad inopiam redactis inquit: *praebendum est Sacerdotibus vitae solatium indigentibus, et maximo his, quibus restituenda vicissitudo est.* Et in fine *quanto magis his consulendum est, quibus retributione justa debetur.* Justa haec *retributio et vicissitudo*, praecipue fuit jurispatronatûs inducendi ratio.

(2) Concilium Emeritense *can.* 19. *coll.* 522. *apud citat.* Labbaeum *tom.* 7., S. Paulinus *epist.* 32. *col.* 194. *edit. Veron.* 1736., Sidonius Apollin. *lib.* 2. *epist.* 10., *et lib.* 4. *epist.* 18. *pag.* 1086., *et* 1097. *tom.* 6. *Biblioth. PP. Lugdun.* 1677.

(3) Ita Titulus Equitii, Titulus Damasi, Titulus Lucinae, aliaeque complures Ecclesiae a suis fundatoribus nomen acceperunt. Viden. F. Florens *tract. de jurepatr. in praefat. pag.* 324. *tom.* 2. *opp. edit. Norimbergae* 1756.

(4) Jus praesentandi concessum est fundatoribus a Concilio Arausicano I. *col.* 703. *tom.* 4. *collect. Labbaei* canonem non multo post confirmarunt II. Arelatensis Concilii Patres *can.*36.*tom.* 5.*col.*7.*ibid.* postea Nicolaus II. utrumque renovavit apud Gratianum *can.* 1. *caus.* 16. *quaest.* 3. Ipsius quoque juris meminit Zeno Imperator *in leg.* 15. *C. de sacros. eccles.*, atque etiam Justinianus. Nam *novella* 57. probat Zenonis constitutionem, et *Novel.* 127. *cap.* 18. confirmat idonei clerici praesentationem, ac nominationem, sicut et Pelagius Pontifex *in can.* 31.*cap.* 16. *quaest.*1.*et in can.* 4. *cap.*18. *quaest.* 2. Haec etiam confirmata sunt a Concilio Toletano IV., et IX. *in can.* 30., *et* 32. *cap.* 16. *quaest.* 7., ac Patrono ad inopiam redacto ex Ecclesiae bonis alimenta tributa sunt. Postremo honorem quoque processionis addidit Clemens III. *in cap.* 25. *de jurepatr.* Neque enim audiendi sunt, qui jus hoc Patronis multo ante tributum putant a Gelasio Pontifice in *can. Frigentius*,

et can. Piae mentis cap. 16. *quaest.* 7., quoniam hi canones longe aliud significant, uti ostendunt Fr. de Roye *de jurib. honorif. lib.* 1. *cap.* 7. Baronius *ad ann.* 455. *num.* 23. *tom.* 8. *pag.* 180. *edit. Lucae* memorat piam mulierem Bassam, quae Andream accersivit, ac *pastorem efficit, et praefectum monasterii, quod ab ea fuerat aedificatum.*

§. L. Juspatronatus vel est ecclesiasticum, vel laicale, vel mixtum. Ecclesiasticum est, quod Ecclesia, vel clericus habet titulo ecclesiastico, laicale, quod ex bonis laicorum constitutum est, quodque ad aliquem pertinet laicali titulo; ex. gr. agnationis, hereditatis: mixtum, quod ex ecclesiasticis, et laicalibus bonis conflatum est; atque ita ad laicos, et Ecclesiam pertinet, ut non alternatim, sed simul ab utrisque fiat praesentatio. Laicus ad praesentandum habet quatuor menses, ecclesiasticus menses sex, uterque a die cognitae vacationis (1). Laicus, cui brevius conceditur temporis intervallum, quo praesentationem expediat, potestatem habet variandi, offerendique alium; Ecclesiasticus ea facultate caret, quoniam in eligendo clerico, quem offerat, et laico peritior esse censetur, et longiori deliberatione accuratius ferre judicium debet (2).

(1) *Cap.* 22., *et* 27. *de jurepatr.*, *cap. un.* §. *ult. eod. in* 6.

(2) Quae variandi potestas, quam Laicus habet, in eo est posita, ut ipse facta praesentatione alium similiter idoneum clericum nominare possit *cumulative*, ut ajunt, non *privative*, hoc est alium adjungere illi, quem pridem nominaverat, non ut eum rejiciat *cap.* 5. *et* 24. *de jurepatr.* Tunc autem cum aeque idonei sunt clerici, *quis eorum alteri praeferatur*, *judicio Episcopi* relinquitur, ut inquit Lucius III. *in cit. cap.* 24 Verum cum ecclesiasticum est juspatronatus, qui primo praesentatus est, modo sit idoneus, institui debet. Similiter si laicus Patronus clericum obtulit non idoneum, propter suam, quam habet, variandi facultatem, alium offerre potest; sed ecclesiasticus, qui sciens prudens id fecit, pro ea vice amittit juspraesentandi. Confer Benedictum XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 12. *cap.* 7. *num.* 6., et Giraldum *Exposit. jur. Pontific. par.* 1. *lib.* 3. *titul.* 38. *sect.* 579. *tom.* 1. *pag.* 393.

§. LI. Lapso tempore, quod ecclesiastico, aut laico Patrono concessum est, neque exacta praesentatione, transit ad Episcopum potestas conferendi beneficium suo arbitratu (1). Mixtum autem juspatronatus naturam utriusque sequitur, ac semper illud sibi vindicat, quod in altero fuerit optimum. Itaque est in eo tum variandi potestas, tum spatium sex mensium ad faciendam praesentationem, quorum alterum laicalis, alterum jurispatronatus ecclesiastici proprium est.

(1) *Cap. 3. de jurepatr.*

§. LII. Est item juspatronatus reale, quod inhaeret rei, praedio scilicet, aut castro, et cum re defertur ad ejus possessorem; et personale, quod non rei est adjunctum, sed certis adscriptum personis, hoc est patrono, ejusque heredibus, aut descendentibus. Denique juspatronatus est hereditarium, quod simul cum hereditate sive legitima, sive testamentaria ad heredes defertur, et agnatitium, sive familiare, quod transit ad eos, qui sunt ex familia, sive agnatione; praeterea mixtum ex utroque, quod etiam vocatur *ex pacto, et providentia*, quodque ad eos defertur, qui sunt heredes simul, et successores legitimi, adeout nemo illud sibi asserere possit, nisi ostendat, esse se heredem, atque a testatore descendentem.

§. LIII. Acquiritur juspatronatus per constructionem, si quis videlicet aere suo Ecclesiam aedificavit (1); per fundationem, si quis fundum ad Ecclesiam construendam praebuit; per dotationem, si quis dotem dedit aptam, et idoneam, per quam consultum sit sumptibus, quos Ecclesiae

conservatio, et Ministri postulant (2). Qui haec tria unus praestitit, is unus quoque patronus efficitur; at cum alter Ecclesiam excitavit, alter fundum, et alter dotem dedit, omnes juspatronatus consequuntur (3); modo cum Episcopi consensu aedificata Ecclesia fuerit (4).

(1) *Can.* 26. 31. 32. 33. *cap.* 16. *quaest.* 7. *cap.* 25. *de jurepatr.*; Conc. Trid. *Sess.* 25. *cap.* 12. *et sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.* Atque haec quidem, quam sequimur, communis opinio est, quod tribus hisce modis constructione scilicet, fundatione, dotatione acquiratur juspatronatus, adeout si tres fuerint, quorum alter ecclesiam aere suo aedificaverit, alter fundum, alter dotem dederit, omnes juspatronatus consequantur. Quidam tamen sunt, qui fundi donatione illud acquiri negant, ajentes, fundationem, quam canones memorant, esse constructionem, non fundi donationem, et aliquem esse vix posse, qui in alieno fundo ecclesiam aedificet. Quae sententia est Francisci de Roye *ad tit. de jurepatron. cap.* 13., Van-Espenii *jus eccles. univers. par.* 2. *tit.* 25. *cap.* 3. *num.* 6., *et seq.*, et aliorum quorumdam. Ego facile do, et concedo, interdum constructionem cum fundatione confundi, atque omnes, ut plurimum, in suo, non in alieno fundo ecclesiam aedificare. Sed si quis in alieno aedificet, cur non acquirere debet juspatronatus, qui fundum dedit, sine quo Ecclesia aedificari non potest? Neque certum est quod canones, qui de fundatione loquuntur omnes ad constructionem referendi sint; imo vero *in can.* 4. *caus.* 18. *quaest.* 2. satis perspicue jus praesentandi *possessionis* domino adscribitur.

(2) Non omnem tamen dotationem, aut constructionem satis esse ad acquirendum juspatronatus, perspicue docet Synodus Tridentina *cit. sess.* 25. *cap.* 9. cum statuit, *ut Patronatus quicumque . . . acquisiti a quadraginta annis citra, et in futurum acquirendi seu ex augumento dotis, seu nova constructione, vel alia simili causa etiam auctoritate Sedis Apostolicae, ab iisdem Ordinariis, uti delegatis, ut supra, qui nullius in his facultatibus, aut privilegiis impediantur, diligenter cognoscantur; et quos non repererint ob maxime evidentem ecclesiae, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, in totum revocent.* Ita si qui Ecclesiae non satis dotatae incrementum dotis attribuit, bene is quidem de Ecclesia meritus habetur, sed patronus non efficitur.

(3) Ita illud Glossae *Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus*, intelligendum esse ostendit Fagnanus *in cap. quoniam de jurepatron. num.* 49. Ceterum illud est animadvertendum, quod,

qui tantum Ecclesiam aedificat non acquirit juspatronatus, nisi ei suam quoque dotem habeat. Neque enim sine dote Ecclesia aedificanda est; quinimo constituendam esse dotem, antequam illa aedificetur, tradit Fagnanus *loc. cit. num.* 34. Quare cum Sacri Canones fundatores juspatronatus habere statuunt, eos intelligunt fundatores, qui necessaria quaeque dederunt, si plures hi sint, omnes *in solidum* juspatronatus obtinebunt; si unus cuncta praestitit, is unus patronus habebitur. Et quamquam conjunctim aedificanda, et dotanda sit Ecclesia, tamen dotatis, quae deinceps fiat cum Episcopi consensu, valet etiam ad acquirendum juspatronatus Fagnanus *loc. cit. num.* 48.

(4) Sola fundatione, quae secundum ecclesiasticas regulas facta sit, acquiri juspatronatus, quamquam illud expresse reservatum non fuerit, docet Glossa *in can.* 6. *de consecrat. dist.*1., idque late demonstrat Franciscus de Roye *in prolegom. ad tit. de jurepatr. cap.* 15. Quod non obscure videtur significare Clemens III. *in cap.* 25. *de jurepatr.* cum rogatus *num aliquis efficiatur sola ecclesiae constructione patronus*, respondit: *quod si aliquis ecclesiam cum assensu dioecesani construxit, ex eo juspatronatus acquirit.*

§. LIV. Acquiritur etiam juspatronatus privilegio Summi Pontificis (1), et praescriptione. Quae praescriptio si contra Ecclesiam liberam sit, debet esse temporis, quod hominum memoriam excedat, et cum pluribus sociata praesentationibus, quae exitum habuerint (2), potissimum si qua sit suspicio, illud a viro potente usurpari potuisse. Tunc enim, praeter quasi possessionem temporis antiquissimi, cujus initium in tenebris lateat antiquitatis, necesse est etiam probare titulum; et evincere praesentationes perpetuas saltem per annos quinquaginta, quae omnes ad exitum perductae fuerint (3).

(1) Privilegium hoc tantum a Summo Pontifice concedi potest, ab Episcopo vero non potest *cap.* 2. *de reb. eccles. non alien. in* 6.

(2) Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.*

(3) Conc. Trid. *loc. cit.*, ibique Barbosa *num.* 32. Atque hoc quidem de probando jurepatronatus Concilii Tridentini decretum non solum ad petitorium, sed etiam ad possessorium judicium per-

timere docet Fagnanus in *cap. Consultationibus de jurepatr. num. 9.* Id vero obtinet, cum adversus ecclesiam probandum est jus patronatus, nam si inter duos quaeratur, quis habere debet juspatronatus, hoc contra verum patronum praescribendum necessarium, tres adsunt praesentationes, ostendit Franciscus de Roye *in prolegom. ad tit. de jurepatr. cap.* 16.

§. LV. Transfertur juspatronatus cum re, cui inhaeret, si reale sit (1), et transfertur etiam contractu, aut successione. Contractus donationem respicit, ac permutationem; quoniam juspatronatus, nisi qua lex impedimento sit (2), donari, permutarique potest. Donatio in privatum hominem collata indiget Episcopi auctoritate, collata in Ecclesiam, aut Monasterium non indiget (3). Quod etiam dictum volo de permutatione, quae similiter cum privato homine absoluta opus habet Episcopi auctoritate (4); atque haec praeterea rem aliam spiritualem, aut spirituali annexam desiderat, ut recte perficiatur (5). Vendi tamen juspatronatus nequit (6), nisi forte vendatur fundus, aut castrum, cui adhaeret, quia tunc etiam juspatronatus in emptorem transfertur (7). Verum ex jurepatronatus, quod fundo adhaeret, nulla pretii fieri debet accessio; quia tunc res spiritualis, vel spirituali annexa, quod fieri nequit, tacite venderetur (8).

(1) Ita juspatronatus beneficio, aut dignitati conjunctum cum beneficio ipso, et dignitate, adjunctum castro, aut praedio cum praedio, et castro transfertur.

(2) Sic distrahi gentilitium juspatronatus vetat lex fundationis, quae ad illud vocat certae familiae agnatos, aut cognatos, prout agnatitium, vel cognatitium juspatronatus est.

(3) *Cap.* 8. *de jurepatr., cap. unic. eod. in* 6.

(4) *Cap.* 5. *eod.*

(5) *Cap.* 6. *et ult. de rer. permut.*

(6) *Cap.* 6., *et* 16. *de jurepatr.*

(7) *Cap. 7. eod.*
(8) Consule Schmalzgrueber. *jus eccles. lib. 3. tit 28. §. 5. num.* 159.

§. LVI. Successione transfertur juspatronatus ad heredes sive legitimos, sive testamentarios (1); et vero transfertur in solidum, quamquam hereditas inaequaliter dividatur, quoniam juspatronatus dividi non potest (2). Quae successio defertur in stirpes, hoc est jure repraesentationis; et ideo pluribus patronis decedentibus, quorum alter duos heredes reliquerit, alter unum, duo illi heredes unum habebunt suffragium ad faciendam praesentationem, quoniam ambo unicum tantum patronum repraesentant (3).

(1) Quod de jurepatronatus hereditario intelligendum est; nam gentilitium defertur ad successores cum iis legibus, quae in fundatione sunt constitutae.
(2) *Cap. 1. de. Jurepatr.*
(3) *Clem. 2. eod. tit.*

§. LVII. Cum autem inter plures patronos, aut unius patroni heredes facile dissidia, litesque exoriantur, merito, ut haec removeantur, constitutum est, eos recte posse inter se alternis vocibus dividere jus praesentandi (1). Quae alterna divisio nisi facta fuerit, quoties facienda erit praesentatio, omnes patroni suum habebunt suffragium, sive vocem ad eam expediendam (2), et cum omnium voluntas consensiens non fuerit, ilie erit anteferendus, cui plura numero suffragia praesto sunt, nisi quid forte obstet, propter quod repulsam ferre debeat; cum autem paria erunt omnia, itemque cum orta inter patronos dissidia, intra menses quatuor composita non fuerint, Episcopus beneficium conferet suo arbitratu (3).

(1) *Cit. Clem. de jurepatr.*

(2) Praesentatio interdum spectat ad collegium, et tunc omnes, qui collegium conficiunt, vocandi sunt ad ferendum suffragium, et praesentatio *collegialiter*, ut inquiunt, fieri debet, adeout extra collegium facta non valeat. Interdum vero pertinet ad plures divisim, sive *uti singulos*, et tunc separatim praesentatio fieri potest, neque necesse est, quod omnes eodem tempore consensum praebeant.

(3) *Cap.* 3. *et* 27. *de jurepatr. cit. Clement.* 2. *eodem.*

§. LVIII. Amittitur juspatronatus, si Patronus Ecclesiam reparare, et conservare recuset (1), si eadem incendio consumpta fuerit, vel motu terrae, vel vetustate, aut vitio suo corruerit; si patronus suo se jure abdicet, aut alteri concedat (2), vel Ecclesiam, nulla sui juris facta reservatione, collegiatam fieri patiatur (3), vel praedium vendat, cui juspatronatus adhaeret; si in haeresim inciderit (4), si ecclesiae Rectorem, aut clericum vel per se, vel per alios occidere, seu mutilare ausus fuerit (5), vel jura ecclesiae usurpaverit (6), vel separatim juspatronatus vendiderit (7); denique si praescribi permiserit.

(1) Benedictus XIII. *const. pius, et misericors* 59. §. 7. *pag.* 398. *tom.* 11. *Bullar. Roman. edit. Mainardi.*

(2) *Cap. unic. de jurepatr. in* 6.

(3) *Cap.* 25. *de jurepatr.*

(4) *Cap.* 10. *de haeres.*

(5) *Cap.* 12. §. *sacri de poenis.* Atque haec quidem poena non ipsum modo patronum comprehendit, sed ejus etiam descendentes usque ad quartum gradum, modo post homicidium nati sint. Nam qui nati sunt, antequam Ecclesiae Rector interficeretur, nullam dependunt poenam, sicuti ostendit Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 21.

(6) Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 9. *de reform.*

(7) *Cap.* 6. *de jurepatr., Conc. Trident. loc. indic.*

TITULUS VI.

QUIBUS ECCLESIASTICI MAGISTRATUS, ET BENEFICIA RECTE TRIBUANTUR.

§. I.

Nunc videamus, quibus Ecclesiastici Magistratus, et Beneficia recte tribuantur; deinceps ostendemus, quae impedimento sint, quominus rite, et recte ordines suscipiantur. Illud initio tenendum est, vacua esse oportere ecclesiastica beneficia, ut ea recte concedantur. Nam collatio, quin etiam promissio beneficii non vacantis, nisi fiat a Summo Pontifice, nulla est (1), et qui sciens prudens ad beneficium non vacuum institui se passus fuit, is ab ecclesiastica communione pellendus est (2). Deinde collatio idoneo tempore, hoc est intra sex menses est expedienda (3), ne hoc elapso tempore jus conferendi devolvatur ad proximum superiorem (4); eaque non pretio fieri debet, non sub conditione, non alternatim, non impetrari per vim, et metum, non per obreptionem, et subreptionem.

(1) *Cap. 2. et 7. de concess. praeben.* Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 19. *de reform.* ubi sublatae sunt *gratiae*, quae dicuntur *ex-*

pectativae, *et reservationes mentales*, et *aliae quaecumque gratiae ad vacatura.*

(2) *Cap.* 1. *de concess. praeb.* Vid. etiam. *Reg.* 21. *cancellar.*

(3) *Cap.* 5. *eod.*; atque hoc tempus numeratur a die cognitae vocationis.

(4(*Cap.* 2. *eod.*

§. II. Post haec singulorum merita scrutanda sunt, et qui ceteris praestat, beneficium obtinere debent. Paroeciae conferendae sunt per concursum, qui expeditur a tribus saltem Examinatoribus Synodalibus, et coram Episcopo, vel ejus Vicario generali (1), ac beneficium ab Episcopo deferendum est ad eum, qui moribus, aetate, prudentia, doctrina cunctis antecellit, adeout irrita habeatur collatio, si minus dignus ceteris sit antelatus (2). Reliqua beneficia, quae adjunctam non habent curam animarum, tribuenda sunt etiam magis aptis, et magis idoneis clericis; sed jura humana firmas habent hujusmodi collationes, quas minus idonei clerici impetrarunt.

(1) In hoc Examinatorum judicio nullae sunt partes Episcopi, aut Vicarii generalis, qui ejus loco praesens est nisi forte paria, aut singularia sint Examinatorum suffragia, quia tunc integrum erit Episcopo, aut Vicario, cui voluerit, accedere, uti perspicue statuit Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* atque ita respondit Sac. Congregatio Concilii *lib.* 1. *decret. pag.* 158.

(2) Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.* Debent Examinatores renuntiare quotquot idoneos judicant *aetate*, *moribus*, *doctrina*, *prudentia et aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis.* Episcopus vero debet *ex his*, *qui renuntiati fuerint*; *magis idoneum eligere*, atque ita a Sac. Congregatione Concilii definitum fuisse testatur Garcias *de benefic. par.* 5. *cap.* 7. *num.* 11. Suo autem deessent muneri Examinatores Synodales, ut recte monet Benedictus XIV. *de synod. dioeces. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 3., si tantum de alicujus doctrina, literarumque peritia judicium ferrent, non item de morum probitate, ceterisque dotibus quae sunt ad recte obeundum Parochi officium necessariae. Confer eumdem Benedictum *cit. const. cum. illud.* §. 10.

§. III. Legem concursus editam a Synodo Tridentina, ut ejus cursum, atque exitum facerent expeditiorem, declarare, et ampliare censuerunt Summi Pontifices, praesertim Sanctus Pius V. (1), Clemens XI. (2), et Benedictus XIV. (3). Quamobrem qui a minus aequo judicio Episcopi, et examinatorum provocat ad Metropolitam, aut ad Summum Pontificem, is impedimentum inferre non potest, quominus alter parochiae possessionem obtineat; quamquam appellationis beneficio delere possit repulsae notam, ad suam novo experimento virtutem ostendere (4).

(1) S. Pius V. *in bulla in conferendis* 51. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 562. *et bulla Apostolatus* 62. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 51. *Bullarii edit. cit.*

(2) Clemens XI. *per literas Sac. Congregationis Conc. datas die* 10. *Januar.* 1721., quae referuntur a Benedicto XIV. *in constit. Cum illud.* 68. *Bullar. sui pag.* 153. *tom.* 1. *edit. Rom.* 1752.

(3) Benedictus XIV. *in cit. const. Cum illud.*

(4) S. Pius in *cit. const. In conferendis*, ubi appellatio tantum *in devolutivo*, ut ajunt, non item *in suspensivo* conceditur.

§. IV. Solutae sunt hac lege concursus Ecclesiae jurispatronatus laicorum. Nam oblatum a Patrono instituere debet Episcopus, si eum, facto experimento sine concursu cum examinatoribus in synodo designatis, idoneum inveniat (1). At patroni ecclesiastici inter approbatos ab iisdem examinatoribus, qui in concursu periclitati fuerunt ingenium, et virtutem suam, debent digniorem eligere, atque eum Episcopo offerre, ut ab ipso deinceps instituatur (2). Episcopus autem judicium patroni ecclesiastici in delectu, et praesentatione dignioris omnino sequi debet, cum nullae sunt aliorum querelae, at vero inquirit in judicium patroni, si quis de eo conqueratur (3).

(1) Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 18.

(2) Quod obtinet, cum institutio ad Episcopum pertinet. Verum *cum institutio*, inquit Synodus Tridentina *loc. cit.*, *ab alio, quam ab Episcopo, erit facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei praesentet, ad quem institutio spectat.*

(3) Benedictus XIV. *in const. redditae nobis* 4. *tom.* 2. *pag.* 15. *Bullarii sui.* Quod si aliquis sit, qui de Patroni judicio conqueratur, in illud Episcopus inquirere debet; illique etiam appellationis beneficium conceditur. Quae appellatio datur *in suspensivo*, si Episcopi judicium a patrono dissentiat, si cum eo consentiat, datur tantum *in devolutivo*, uti sancitum est *in cit. const.* 4. Benedicti XIV.

§. V. His accedunt, quae a jure, et quae ab hominibus constituta observari necessario debent, ut ecclesiastica beneficia recte tribuantur. Jure cautum est, ut qui beneficium consequuntur. I. nullo canonico impedimento teneantur. Hinc a beneficiis repelluntur baptismo, aut tonsura carentes; illegitimi, quibus tamen potest Episcopus veniam dare minorum obtinendorum ordinum, et simplicium beneficiorum (1); haeretici, eisque faventes, et illorum filii ad secundum in linea paterna gradum, in materna tantum ad primum, si parentes in haeresi decesserint (2); conjugati, bigami, excommunicati, suspensi, interdicti, irregulares.

(1) *Cap.* 1. *de fil. presbyt. in* 6.

(2) *Cap.* 2., *et* 15. *de haeret. in* 6.

§. VI. II. Ut habeant aetatem necessariam, quae pro simplicibus beneficiis est annorum 14. pro dignitatibus, et beneficiis, cum quibus conjuncta est cura animarum, annorum 25., pro reliquis dignitatibus, quae nullam habent animarum curam, annorum 22., pro Episcopatu annorum 30 (1).

(1) Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 6., *et sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.*

§. VII. III. Ut initiati sint ordine, quem dignitas, aut beneficium postulat. Ita Sacerdotium adjunctum habent Episcopatus, Abbatia, Praepositura, Parochia, et Dignitates, quae secumferunt curam animarum, et quae Canonicorum collegio praeficiuntur (1). Generatim tamen, nisi secus cautum sit vel statuto, vel lege fundationis, sancitum est, ut quilibet intra annum suscipiat ordinem, quem cum beneficio conjunctum esse oportet (2).

(1) *Cap.* 1. *de aetat.*, *et qualit.*, *et ordin. praefic.*
(2) *Clemen.* 2. *eod.*

§. VIII. IV. Denique ut ea sint praediti doctrina, qua est opus, ut recte obeant munus, quod in beneficio inest (1), utque insigniti sint laurae Sacrae Theologiae, Jurisve Canonici, si eam postulat beneficium, quod consequuntur. Nam ea decoratos esse oportet Vicarium generalem, et capitularem, Archidiaconum, et ceteros, qui primas habent in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis dignitates (2).

(1) *Cap.* 7. *de elect.*

(2) Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* Sed Archidiaconos; et ceteros, qui primas obtinent in cathedralibus, aut in collegiatis ecclesiis dignitates, quique non curam animarum, neque aliquam jurisdictionem habent, ea lege minime teneri, atque id plus semel a Sac. Congregatione Concilii definitum ostendunt: Garcias *de benefic. par.* 7. *cap.* 7. *num.* 33., Pignatellus *consult. can.* 114. *num.* 44. *tom.* 9., Monacellus *formular. eccles. tom.* 1. *in append. pag.* 281. *num.* 15., *et* 16.

§. IX. Sunt haec jure tradita, quibus parere, et quae sequi debent, qui beneficia conferunt. Sed et observandae, retinendaeque sunt leges a Fundatoribus constitutae de aetate, meritis, et qualitatibus beneficiatorum, quamquam inde regula canonum: non quidem tollatur omnino, sed vel paulo ienior, vel etiam severior evadet. Quare etiamsi vana sit lex, quae ecclesiastica beneficia laicis adscribit, ea tamen retinenda est lex per quam simplices etiam Capellaniae, et Canonicatus beneficia fiunt sacerdotalia, aut per quam beneficia quaedam, quae jure essent sacerdotalia, vel diaconalia, minoribus clericis conceduntur.

§. X. Atque haec, quae de Fundatorum lege dicimus, dicta etiam volumus de constitutionibus singularum ecclesiarum. Nam eas pari modo spectare, et servare decet in iis, quae praecipiunt de canonicorum, et ceterorum beneficiatorum qualitatibus.

§. XI. Illud postremo decet animadvertere, quod non tantum in conferendis beneficiis, sacrisque magistratibus inspicere oportet gradum, aetatem, mores, doctrinam singulorum, sed etiam in ecclesiasticis officiis, quae jure delegato mandantur. In quo tamen multum valet mandantis voluntas, atque potestas; praeterea necesse est indolem, atque naturam jurisdictionis, quae commissa fuit, diligenter expendere.

TITULUS VII.

QUI PROMOVERI NON POSSINT.

§. I.

Non aditus datur omnibus ad ordines suscipiendos, sed iis intercluditur, qui canonico impedimento laborant, et quos irregulares vocamus. Quem recentior aetas Ecclesiae novo vocabulo irregularem dixit, eum Nicaeni Patres (1) *alienum a regula* appellarunt. Est autem alienus a regula, cui ecclesiastica regula impedimento est, quominus aut clero adscribatur, aut evehatur ad ordinem superiorem, aut in suscepto ordine ministret. Ex quibus facile educitur irregularitatis definitio. Non unum semper pro varia Ecclesiae disciplina fuit irregularitatis genus (2); sed hodie irregularitates omnes vel ex crimine, vel ex vitio aliquo, aut defectu procedunt.

(1) *Can.* 17. *cap.* 331. *tom.* 1. *collect. Harduini.*
(2) Vid. Thomassin. *vet. et nov. eccles. disciph. par.* 2. *lib.* 2. *a cap.* 17. *ad* 91.

§. II. Criminis puros Ecclesiae ministros Apostolus, omnesque Graeci, et Latini Patres esse

voluerunt (1). Quare olim quisquis pro crimine publicam egerat poenitentiam, cum non careret justa reprehensione, quae dedecet sacrum ministerium, quo clericos fungi oportet, ab ordinibus repellebatur. Nunc laxata severitate antiquae disciplinae, ea dumtaxat crimina irregularitatem inducunt, quae infamiam afferunt, ob maculam, qua inde criminosus adspergitur, vel quae nominatim expressa sunt. Hujusmodi criminosi, qui nominatim a jure designantur, sunt serio, ac scienter baptismum iterantes, et qui palam baptismi iterationi ministerium impenderunt (2); simoniaci (3); ordinati per saltum (4); qui in ordine non suscepto ministrarunt (5); qui ad suscipiendos ordines non approbati, nec vocati obrepserunt (6); qui ordines susceperunt, aut eorum jam susceptorum exercuerunt munera, cum majori excommunicatione, aliave censura tenerentur (7); qui voluntarium, atque injustum homicidium patrarunt (8).

(1) Apostolus *ad Titum I.6.et 7.I.ad Timoth. III.2., et 10.* Conc. Nicaen. *can. 2., et 9. col.71., et 75. tom. 2. collect. Labbaei can.* 55. 56. 58. 59. 60. *dist.* 50., S. Gregorius M. *lib.* 3. *epist.* 49. *col.* 660., *et lib.* 4. *epist.* 10. *opp. tom.* 2. *col.* 690. *edit. Paris.* 1705., S. Petrus Damian. *in Gomorrhian. cap.* 3., *et seq. pag* 64. *opp. tom.* 3. *edit. Paris.* 1663. Atque olim quodlibet grave crimen, etiam illud, quod eluerat poenitentia, irregularitatem inducebat. Origenes *contra Celsum lib.* 3. *cap.* 51. *opp. tom.* 1. *pag.* 481. *edit. Paris.* 1733. tradit, lapsos, qui resipuissent, in communionem per poenitentiam recipi consuevisse, *sed quia lapsi sunt, ab omni posthac dignitate, et praefectura in Ecclesia Dei arceantur.* Hinc illud Concilii Carthaginensis IV. *can.* 68. apud Labbaeum *tom.* 2. *col.* 1442. *edit. Venet. ex poenitentibus (quamvis sit bonus) clericus non ordinetur.* Consentiunt S. Siricius *epist.* 1. *ad Himerium Tarraconen. num.* 18. apud Constantium *col.* 636., Zosimus *decret. cap.* 3. apud Pithoeum *Cod. can. vet. eccles. Roman. pag.* 215. *edit. Paris. an.* 1687., S. Augustinus *epist.* 185 *num.* 45. *opp. tom.* 2. *col.* 669. *edit. Maurin. Venet.* 1729., S. Isidorus Hi-

spalens. *de eccles. offic. lib.* 2. *cap.* 5. *pag.* 597. *opp. edit. Paris* 1601. Et vero gravia crimina non tantum publica, et manifesta, sed etiam occulta, irregularitatem inducebant. Sed orta deinceps inter publica, et occulta crimina distinctione, quam probavit Gratianus post *can.* 32. *dist.* 50., omnibus firmum ratum esse coepit, quod ex publicis, non autem ex occultis criminibus irregularitas exoriatur. Hodie nonnisi crimina occulta, quae in jure expressa sunt, et reliqua crimina publica, quae infamiam afferunt, irregularitatem secumferunt, Synodus Tridentina *sess.* 24. *cap.* 6. *de reform.* ortas ex occultis criminibus irregularitates, et suspensiones *ex occulto crimine provenientes*, excepto homicidio voluntario.

(2) *Can.* 65. *dist.* 50. *cap. ult. de baptism. cap.* 2. *de apostat.*

(3) *Can.* 2. *dist.* 33. Sixtus V. *const. Sanctum* 140. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 40. *Bullar. ult. edit.*

(4) *Cap. un. de cleric. per salt. promot.*

(5) *Cap.* 1. *de cler. non ordinat. ministr.*

(6) *Cap.* 1. 2. 3. *de Eo qui furtiv. ordin. suscept.*

(7) *Cap.* 32. *de senten. excom.* Minoris tamen excommunicationis violatorem irregularem non fieri, decrevit Gregorius IX. *in cap. ult. de cler. excom. depos. interd. minist.*

(8) *Cap.* 1., *et* 10. *de homicid. volunt. vel. casual.*

§. III. Quod pertinet etiam ad eos, qui animatum mulieri partum abegerunt, sive id medicamentis, sive alio quovis modo effecerint (1); itemque ad eos, qui consilium, mandatum, opem alicui dederunt, ut hominem interficeret (2). Fortuitum vero homicidium, quod admissum est ab eo, qui rei licitae operam dabat (3); quemadmodum et homicidium, quod servato, ut inquiunt, *moderamine inculpatae tutelae* aliquis patrare coactus est, sui ipsius defendendi causa (4), aut quod commissum est ab amente, furioso, infante, irregularem facit neminem (5).

(1) *Cap.* 20. *de homicid.* Sixtus V. *In constit. effrenat.* 134. *par.* 5. *tom.* 1. *pag.* 25. *Bullarii edit. cit.* eadem poena plecti voluit illos, qui mulieri partum adhuc anima carentem abegissent, verum hac in re, Sixti constitutione abrogata, jus antiquum servari jussit Gregorius XIV. *constit. Sedes Apostolica* 10. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 275. *Bullar. dict. edit.*

(2) *Cap.* 6. *eod.*, *cap.* 2. *de cleric.pugnan.*; *can.* 23. *dist.* 1. *de poenit.*, *can.* 80. *dist.* 50.

(3) *Cap.* 13. 14. 15. 23. *de homicid.* At vero irregularis est, qui praeter voluntatem hominem interfecit, non adhibita diligentia, quam adhibere oportet: *Cap.* 7. 8. 12. *de homicid.* quique furtuitum homicidium admisit, cum rem vetitam, sive illicitam gereret *cap.* 19. *eod.* Qui autem rem medicam, aut chirurgicam exercuerunt, cum recte periti artis essent, omnemque in curandis aegrotis curam, ac diligentiam adhibuerunt, si paulo accuratius expendimus canonicam jurisprudentiam, irregulares non sunt, licet aegrotus aliquis decesserit. *Physici, vel Chirurgi, si periti sint in arte, et nihil omiserunt de contingentibus, habuerint super hoc sanam conscientiam, poterunt promoveri, si causa eorum aliquid in homine contigerit*, inquit S. Petrus Coelestinus *in opusc.* 7. *par.* 4. *sect.* 1. *cap.* 3. *tom.* 25. *Biblioth. PP. edit. Lugdun. pag.* 822. Nihilotamen minus cum hi ordinibus initiantur, quoniam *certo non sciunt*, ut ait Benedictus XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 4., *semper usos fuisse omnibus ab arte praescriptis regulis ad expellendum morbum, qui aegrotum interemit, sibi tutius consulere cupientes, rescriptum, vel breve dispensationis ab irregularitate ad cautelam satagunt obtinere.* Et licet olim clerici non prohiberentur medicam artem exercere, nunc tamen id ipsis vetitum est: Concilium Lateranense 22. *can.* 9. *col.* 1499. *tom.* 12. *Concil. collect.* Labbaei *cap.* 3., *et* 10. *Ne cleric. vel monach.*; ideoque Apostolica venia, sive indulto opus habent, ut artem illam exercere possint. Quae venia conceditur certis adjectis legibus, quas numerat Benedictus XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 13. *cap.* 10. *num.* 8.

(4) Olim nihil intererat, num quis dolo malo, an ob sui tutelam hominem interfecisset *can.* 8. *dist* 50.; quae vetus disciplina viguisse videtur usque ad tempora decretalium, ut colligi potest ex *cap.* 24. *de homicid.* Sed Clemens V. in *Clem. unic. eod. tit.* irregularem non esse respondit eum, *qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilavit invasorem.*

(5) *Clem. unic. de homicid. volunt. vel casual.*

§. IV. Defectus, sive vitium vel est corporis, vel animi: Vitio corporis irregulares sunt, qui non habent aetatem, quam pro singulis ordinibus Sacri Canones constituunt, et quam superiori loco descripsimus (1).

(1) Vide *tit.* 4. *sect.* 2. §. 15.

§. V. Sed potissimum ad hunc locum pertinent irregularitates eorum, qui insigni aliqua deformitate notantur; et qui propter corporis impedimentum ordinis ministerium exercere non possunt. Ob deformitatem ordinibus prohibentur, qui ita deformes sunt, ut risum, aut stomachum moveant, uti sunt illi, quibus abscissae sunt nares, aut oculus erutus (1), qui lepra laborant (2), qui ridicule pusilli, atque ita claudi sunt, ut sine fulcro incedere nequeant (3); non tamen illi, quorum leve vitium est, uti si quis maculam habeat in oculo, aut ungulam digiti amiserit (4).

(1) *Can. ult. dist.* 55.
(2) *Cap.* 4. *de cleric. aegrot.*
(3) *Can.* 1. *dist.* 49.
(4) *Cap.* 2., *de corpor. vitiat.* Irregularitatis, quae ex corporis deformitate procedit, vestigia sunt in veteri testamento *Levit.* 21. *ad* 29., ubi excluditur ab altaris ministerio, si quis *caecus fuerit, si claudus, si parvo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.* Verum caeremonialia haec veteris legis praecepta desierunt. Antiqui Ecclesiae canones potius vitia mentis, atque animi, quam corporis notari voluerunt, et huc spectat Canon. 77., et 78. Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostolic. tom.* 1. *pag.* 474., *et* 475. *edit. Amstelaedami* 1724., et facit etiam id, quod Sozomenus *lib.*6. *histor. cap.* 30. *pag.*163. *edit. Valesii Cantabrig.*1720. narrat de Anachoreta Ammonio, qui licet abscissa esset auricula, tamen Episcopatu dignus est habitus, et Palladius *in hist. Lausiac.cap.*12.apud Ros-weydum *Vit.PP.pag.*947.*Antuerpiae* 1615. Episcopum memorat, qui profitebatur, *se paratum ordinare virum bonae vitae etiam naso amputato.* Vitio corporis ab ordinibus excludebantur, qui eorum munera obire non poterant, vel qui sibi sponte, ac sine causa partem aliquam corporis absciderant. Sed saeculo V. jam disciplina vigebat, per quam corpore vitiati ab ordinibus repellebantur, uti patet ex *can.* 3. *dist.* 55.

§. VI. Ob impedimentum corporis irregulares habentur surdi, muti, caeci utroque oculo,

vel sinistro solum, quem oculum *canonis* appellamus; vel qui eumdem ita lacsum habent, ut, nonnisi indecore conversa facie, missae canonem legere possint, paralitici, comitiali morbo laborantes, carentes aliquo membro, puta manu, aut pede (1), quin etiam digito ad frangendam hostiam necessario, pollice nimirum, atque indice (2), qui pedibus stare, et consistere non possunt (3), quibus volentibus virilia sunt secta (4), nisi id suasu medicorum, aut in cunalibus factum sit (5).

(1) *Can.* 6. *de corpor. vitiat. ordinan.*

(2) *Cap.* 2. *eod.*

(3) *Cap.* 57. *dist.* 1. *de consecr.*, *ibique Glossa verb. cum baculo.*

(4) *Can.* 4. *et* 5. *dist.* 55., *cap.* 3., et 4. *de corpor. vitiat. ordin.* Conc. *Nicaenum can.* 1. *tom.* 2. *Conc. collect.* Labbaei *col.* 33. *edit. Venet.*

(5) *Cap.* 3., *et* 5. *eod.* Sunt etiam irregularitatis expertes, qui vel a natura, ut Dorothaeus apud Eusebium *Eccles. histor. lib.* 7. *cap.* 32. *pag.* 366. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720., Melitho, et alii; vel a violentia, quales olim fuerunt Germanus, et Ignatius, eunuchi facti sunt. Ivo Carnotensis *ep.* 231. *opp. par.* 2. *pag.* 98. *edit. Paris.* 1647. loquitur de Monacho Cluniacensi, qui propter languorem eunuchus factus fuit, neque irregularis evasit; multa hujusmodi exempla refert Theophilus Reynaud *opp. de eunuchismo.* Quare Nicaenus can. 1. ad eos pertinet, qui se ipsos absciderunt, ut Origenes, et Leontius, quos imitati sunt Valesii, seu Valesiani haeretici apud Epiphanium *advers. haeres. lib.* 2. *haeres.* 38. *tom.* 1. *opp. pag.* 499. *edit. Petavii Paris.* 1622.

§. VII. Vitium, aut defectus animi irregulares efficit illos, qui baptismum non acceperunt; et horum quidem ordinatio irrita est, quia cum Ecclesiae januam ingressi non fuerint, apti non sunt ad suscipiendos ordines, et capessenda officia, quae sunt Ecclesiae filiorum propria (1). Qui carent sacramento confirmationis ordinibus initia-

ri non debent (2); verum si initiati fuerint, ordinatio rata firma est. Huc quoque referuntur neophiti, hoc est nuper baptizati, qui a majoribus ordinibus repelluntur, quoniam eos cita ordinatio in superbiam raperet (3); item in aegritudine baptizati, nisi postquam convaluerint, suis operibus ostendant, se non metu mortis, sed studio pietatis, et religionis baptismum suscepisse (4).

(1) *Cap.* 1., *et* 3. *de presbyt. non baptiz.*
(2) Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 4. *de reform.*
(3) *Can.* 1. *dist.* 48., et Concilium Nicaenum *can.*2. *col.*33. *tom.* 2. *collect.* Labbaei. Quantum vero temporis sit necessarium, ut neophitus pro suscipiendis ordinibus satis probatus habeatur, inter Juris canonici interpretes non bene exploratum est. Alii annum unum satis esse arbitrantur, quia miles in Jure Civili, exacto militiae anno, veteranus dicitur; alii biennium postulant, quoniam Gregorius M. *lib.* 10. *ep.* 24. opp. *tom.* 2. *col.* 1056. *edit. Paris.* 1705. eos qui Christi fidem amplexi fuerant, ordinari vetuit, *priusquam biennium in conversione compleant*; alii decennium requirunt, quod hoc in Jure longum tempus est; alii demum, cum nullum ea de re certum tempus a jure definitum sit, rem totam reliquunt arbitrio Episcopi, cujus est videre, num recens baptizati tantae sint virtutis, atque in fide constantiae, ut iis ecclesiastica ministeria committi possint.
(4) *Can.* 1. *dist.* 57.: Idcirco Cornelius P. *ep.* 9. *ad Fabium Antiochen. num.*4. apud Constantium *col.* 151. irregularem habuit Novatianum, quod in lecto decumbens baptismum accepisset. Hi vero homines *clinici* dicebantur a graeco verbo κλινκ, quod *lectum* significat.

§. VIII. Pertinet etiam ad animum libertas, doctrina, lenitas, sana mens, fama integra, vacuitas ab omni sorde, atque ab omni incontinentiae nota. Sunt haec bona animi, quaeque his adversantur, faciunt aliquem irregularem.

§. IX. Itaque irregulares habentur servi (1), nisi a domino libertatem fuerint consequuti; ordinati autem sciente domino ingenui efficiuntur (2); praeterea, qui ad servos videntur accedere, tu-

tores, curatores, et ceteri, qui tenentur onere rationum reddendarum, nisi eas antea reddiderint, atque ita omnem fraudis suspicionem excusserint (3); item illiterati, et indocti (4); denique qui alienum ab ecclesiastica lenitate animum declaraverint.

(1) *Cap.* 1., *et* 2. *de serv. non ordin.*
(2) *Can.* 20. *dist.* 54.
(3) *Cap. unic. de obligat. ad ratiocin.*
(4) Illiteratos eodem jure ac corpore vitiatos censet Gelasius Pontifex *in can.* 1. *dist.* 36., *et inscios literarum* Synodus Toletana IV. *can.* 5. *dist.* 51. Ex quibus evidens est, eos ab ordinibus excludi, qui prorsus ignari sunt literarum, non item eos qui mediocri scientia sunt praediti, uti respondit Innocentius III. *in cap.* 19. *de elect.* Quantam autem in singulis ordinibus debeant Episcopi scientiam exquirere, tradit Synodus Tridentina *sess.* 22. *cap.* 2., *et sess.* 23. *cap.* 4. 11. 13. *de reform.*

§. X. Nam ministros suos, exemplo Christi, lenes esse voluit Ecclesia; atque hinc inter Episcoporum munera non illud postremum fuit, ut pro reis crimine damnatis intercederent apud Magistratus (1). Itaque irregulares sunt, qui aliquid conferunt ad necandum, aut mutilandum hominem, quamquam is alterutra poena merito plectatur, veluti judices, qui sententiam proferunt mortis, aut mutilationis, modo eadem sententia ad exitum perducatur (2), item accusator, fisci patronus, testes in causa sanguinis, et ministri omnes, qui sententiam exequuntur (3), cunctique demum, qui alienae mortis, aut mutilationis participes fuerint (4).

(1) S. Augustinus *ep.* 153. *ad Macedon. opp. tom.* 2. *col.* 524. *edit. Maurin. Venet.* 1729., S. Ivo Carnotensis *ep.* 246. *opp. par.* 2. *pag.* 106. *edit. Paris.* 1647. Conc. Sardicense *can.* 7., *et* 8. *tom.* 2. *col.* 662., *et* 663. *coll.* Labbaei, Concilium Toletanum IV. apud Gratianum *can.* 29. *caus.* 23. *quaest.* 8.
(2) *Cap.* 5., *et* 9. *Ne cleric. vel monach.*

(3) *Can.* 30. *cap.* 23. *quaest.* 8., *cit. cap.* 5., *et* 9. *Ne cler. vel monach.*

(4) *Cap.* 24. *de homicid. volunt. vel casual.*

§. XI. Quod si clericus, qui civile habet imperium in suos, criminales causas alteri committat, eumque *justitiae debitum exequi* jubeat, irregularis non est, quamquam a judice mortis sententia proferatur (1). Ne quis autem ansam habeat ad vexandos impune clericos, statuit Bonifacius VIII. (2), eos irregulares non esse, cum illatas sibi a laicis injurias persequuntur, modo vere, atque ex animo declarent, se non ultores injuriarum agere, ut sanguis effundatur.

(1) *Cap. ult. Ne cleric. vel monach.*

(2) *Cap. ult. de homicid. in* 6.

§. XII. Sunt etiam, uti dicebamus, irregulares ii, quorum mens sana non est, et huc vocantur amentes, furiosi, energumeni, et quotquot vel natura, vel morbo mente sunt imbecilliores (1); praeterea qui bona fama non sunt, et huc referendi haeretici, schismatici, apostatae, atque ii, quorum pater, avusque haeretici sunt, vel haeretici decesserunt (2), itemque adulteri, perjuri, falsi testes, lenones, et rei ceterorum criminum, quae alicui infamiam inferunt (3). Crimina haec aut nota omnibus, aut judicio probata eorum reos ab ordinibus repellunt (4).

(1) *Can.* 3. 4. 5. *dist.* 33. Vid. Conc. Aurelianense III. *can.* 6. *col.* 1275. *tom.*5., et Toletanum II. *can.* 1, *et* 3. apud Labbaeum *tom.* 5. *col.* 879. *edit. Venet.* S Gregor. M. *Dialog. lib.*2. *cap.*19. *tom.* 2. *col.* 240. *edit. Paris.* 1705.

(2) *Cap.* 15. *de haeret. in* 6.

(3) *Can.* 17. *cap.* 6. *quaest.* 1.

(4) *Cap.* 4., *et ult. de tempor. ordinat.* ubi statuitur; *Si proposita crimina ordine iudiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi (praeter reos homicidii), post poenitentiam in jam susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri.*

§. XIII. Vacuitas ab omni sorde eo spectat, ut ordines suscepturi nullum dedecus, nullasque sordes ex nativitate contraxerint. Ea de causa ab ordinibus arcentur illegitimi (1); nisi postea nuptiae inter eorum parentes rite concilientur (2), aut nisi religionem professi monumento hoc pietatis natalium sordes eluerint, quia tunc recte ordinibus initiantur, licet a sui Ordinis praefecturis, nisi primum ea lege soluti fuerint, abstinere se debeant (3). Sed et bona cum venia Episcopi, aut Summi Pontificis ordines suscipere potest illegitimus, atque etiam consequi ecclesiasticos Magistratus. In minoribus ordinibus, et beneficiis simplicibus satis est venia Episcopi (4); in ordinibus sacris, parochiis, dignitatibus Summi Pontificis venia desideratur (5).

(1) Hujus irregularitatis nullam antiqui canones rationem habuisse videntur. Nam *can.* 8. Nicephori Confessoris apud Cotelerium *Eccles. Greac. monum. tom.*3.*pag.* 146. *Paris.* 1686. habentur haec: *qui ex concubina, aut bigamis, vel trigamis nati sunt, modo vitam exhibuerint sacerdotio dignam, ordinantur.* Consentiunt antiqui Patres, quoniam testimonia Gratianus describit *dist.* 56.; idque late demonstrat Christianus Lupus in *Synod. general., et provinc. tom.* 4. *cap.* 12. *dissert.* 1. *proem. pag.* 36. *edit. Venet.*1 724. Irregularitatem hanc, quae ex natalium vitio procedit, memorat Innocentius III *lib.* 1. *ep.* 444. *tom.* 1. *pag.* 460. *edit. Paris.* 1682.; et ejus etiam antea meminerat decretum Urbani II. *can.* 1. *dist.* 56, et canon Synodi Pictaviensis *in cap.* 1. *de Fil. Presbyt.* Tam canon hic, quam illud decretum pertinent ed exitum fere saeculi XI.

(2) *Cap.* 1. *et* 7. *Qui fil. sint legit.* Necesse tamen est, quod inter parentes consistere potuerit matrimonium, cum filii concepti sunt, ut postea per illud legitimi efficiantur. Vide literas Benedicti XIV. datas ad Archiepiscopum S. Dominici, quae extant in ejus

Bullario tom. 1. *pag.* 276. *Constit.* 113, ubi ea de re solide, copioseque disputatur.

(3) *Cap.* 1. *de fil. presbyt.* Quae autem servare oporteat, ut illegitimi regulare institutum recte suscipiant, explicant Gregorius XIV. *constit. circumspecta* 5. *part.* 252. *tom.* 5. *par.* 1. et Clemens VIII. *constit. In suprema* 268. *pag.* 409. *tom.* 5. *part.* 2. *Bullarii*; quae constitutiones mitigant, et relaxant severitatem constitutionum ea de re a Sixto V. editarum.

(4) *Cap.* 1. *eod. in* 6.

(5) *Cap. ult. eod.*, *cap.* 1. *eod. in* 6.

§. XIV. Atquae haec quidem venia non latius explicanda, sed certos intra fines cohiberi debet, et ideo cui data copia est suscipiendorum ordinum, non ci data etiam videtur copia obtinendi beneficii, nec cui permissum est unum beneficium licet plura obtinere (1). Docet autem hujus veniae cupidum cuncta narrare, ac patefacere Summo Pontifici, et potissimum significare oportet, num beneficium, quod illegitimus petit, si tum sit in eadem ecclesia, in qua pater ejus ministrat, vel ministravit. Difficilius enim in hac ecclesia illegitimo beneficium permittitur; cum sacri canones, ut omnis a beneficiis imago hereditariae successionis arceatur, et nulla sit reliqua memoria conjugii, beneficio potiri illegitimos vetent, aut aliquod obire munus in ecclesia, in qua eorum pater dignitatem, aut beneficium obtinuit (2). Imo nec filius Presbyteri legitimus, scilicet ex justo conjugio susceptus ante ordinationem, sine venia Sedis Apostolicae proxime succedere potest in beneficio patris; nisi media persona intercesserit, in quam illud post patrem collatum fuerit (3).

(1) *Cit. cap.* 1., *et cap.* 2. *de fil. presbyt.* Vid. *Rebuf. in prax. benefic. par.* 1. *tit. de dispensat. super defect. natal. num.* 47. *et seq.*

(2) *Cap.* 15., *et* 16. *de fil. presbyt.* Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 15. *de reform.* Clemens VII. *Const. Ad canonum* 37. *tom.* 4. *par.* 1. *pag.* 92. *Bullar. edit. ind.*

(1) *Cap.* 7. 11. ; *et* 17. *de fil. presbyt.* At filius Praesbyteri illegitimus, ne media quidem intercedente persona ac nunquam omnino consequi potest beneficium, quod ejus Pater obtinuit, uti declaravit Clemens VI. *in cit. const. Ad canonum.*

§. XV. Ob notam, cts uspicionem, quam praebuerunt, incontinentiae (1,, ab ordinibus arcentur bigami, qui scilicet plures nuptias contraxerunt. Triplex autem est bigamia, vera, interpretativa, et similitudinaria. Vera bigamia est quam modo descripsimus, nempe duplex conjugium, interpretativa, in qua non re, sed interpretatione quadam duplex matrimonium consideratur, veluti si quis ducat uxorem alio marito viduatam (2), aut ab alio corruptam, antequam suo se immisceret conjugi (3); similitudinaria est, cum quis solemni castitatis voto devinctus uxorem accipit, cumque ea liberis dat operam (4).

(1) Caput hoc irregularitatis, ex nota incontinentiae repetunt Graeci Patres, quibus, et Latinorum quidam assentiuntur. S. Jo. Chrysostomus *homil.* 2. *in epist. ad Titum opp.tom.*11.*pag.*738. *edit. Paris.* 1734. explicans illa Apostoli verba, *oportere Episcopum esse unius uxoris virum*, habet haec: *eademque opera impudicos castigat, non sinens eos post secundas nuptias ad Ecclesiae regimen assumi.* Eadem dicit S. Hieronymus *in eamdem epist. ad Titum cap.* 1. *col.* 696. *opp. tom.* 7. *edit. Veronae* 1737. Confer etiam Tertullianum *ad uxor. lib.* 1. *cap.* 7. *pag.* 165. *edit. Venet. an.* 1744. Esse autem ab ordinibus tamquam bigamum, repellendum cum etiam, qui ante baptismum uxorem unam accepit, alteram post baptismum, docent Innocentius I. *ep.* 17. *ad Macedon. episc. cap.* 2. apud Constantium *col.* 831, Leo M. *ep.* 6. *ad Anastas. Thessalon. cap.* 3. *opp. tom.* 1. *col.* 621. *edit. Venet. Ballerin.*, Ambrosius *de offic. ministr. lib.* 1. *cap.* 50. *opp. tom.* 3. *pag.* 78. *edit. Venet.* 1748, licet alia Hieronymi fuerit, aliorumque sententia.

(2) *Can.* 59. *dist.* 50.

(3) *Can.* 2. *dist.* 33. *can.* 11., *et* 12. *dist.* 34. *cap.* 1. *de bigam. non ordin.*

(4) *Cap. ult. eod.*

§. XVI. Verum hoc irregularitatis genus vulgo repetimus a conjunctione Christi cum Ecclesia, quam significare non potest bigami matrimonium (1). Propterea bigamus non habetur, qui alienam viduam, sed non compressam a viro accepit uxorem (2), nec qui plures foeminas in incestum, aut in stuprum illexit (3).

(1) Primos hanc irregularitatem ad effectum significationis sacramenti retulisse videtur S. Augustinus *de bon. conjugat. cap.* 18. *opp. tom.* 6. *col.* 331. *edit. Maurin. Venet.* 1731., ac S. Leo *ep.* 12. *cap.* 3. *opp. tom.* 1. *col.* 660 *edit. Venet. Ballerin.* Eadem sententia est Innocentii III. *in cap.* 5. *de bigam. non ordin.*, et ceterorum Pontificum in decretalibus, et ideo nunc hujusmodi irregularitas ex hac ratione repetitur.

(2) *Cap.* 5. *de bigam. non ordin.*

(3) *Cap.* 6. *de eod.*, *can.* 7. *dist.* 34.

§. XVII. Irregularitates quaedam perpetuae sunt, quaedam temporariae, et hae quidem statim desinunt, sublata causa, unde procedunt. Ita qui caret idonea scientia, aetate, libertate, cum liber est factus, cum aetatem, et scientiam adeptus est, recte ordinibus initiatur. Perpetuae irregularitates, quas induxit Jus Ecclesiasticum, tolluntur venia Sedis Apostolicae; verum in homicidio voluntario venia dari non solet, neque ei locus est, cum quis animi, aut corporis vitio non est aptus omnino ad suscipiendos ordines, atque ad obeunda munera, quae eorum propria sunt. In occultis criminibus solvit lege etiam Episcopus, excepto homicidio voluntario (1).

(1) Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reform.*

TITULUS VIII.

QUIBUS MODIS POTESTAS JURISDICTIONIS ET ECCLESIASTICA BENEFICIA AMITTANTUR.

I. et II. Potestas jurisdictionis, et ecclesiastica beneficia vel poenae causa, vel voluntate nostra amittuntur.

§. I.

Amittunt saepe clerici ecclesiastica beneficia, et amittunt jurisdictionem, quam acceperunt. Ordinis potestas semper in iis fixa haeret, uti haere in animo character, qui semel impressus deleri non potest; licet interdum aliquis hujus potestatis usu prohibeatur. Verum potestas jurisdictionis, quae tota pendet ex imperio in subditos, plane tollitur, et extinguitur, cum quis non amplius habet subditos, in quos illam exerceat.

§. II. Simili modo etiam ecclesiastica beneficia amittuntur. Cum enim ea consistat in jure percipiendi fructus bonorum ecclesiasticorum, in officio, in honoris gradu, in jurisdictione, facile intelligitur, haec omnia tolli posse; iis vero sublatis beneficia amittantur necesse est. Duobus autem modis beneficia, et potestatem jurisdictionis amittimus, voluntate nostra, hoc est per renunciationem, translationem, permutationem, atque extra voluntatem nostram, ac poenae causa, scilicet per depositionem, aut degradationem.

SECTIO I.

DE RENUNCIATIONE.

§. III.

Renunciatio, quae et resignatio dicitur, definiri potest ecclesiastici magistratus, et beneficii ex auctoritate superioris sponte, ac legitime facta abdicatio. Ea vel tacita, vel expressa est. Tacita oritur ex facto ipso, atque a jure inducitur, cum beneficiatus uxorem ducit (1), cum Regularis instituti professionem amittit (2), cum beneficium consequitur, quod priori repugnat, sive, ut inquiunt., *incompatibile* est (3). Tunc enim vacant beneficia, quae simul cum nuptiis, cum Regulari instituto, cum altero incompatibili beneficio stare non possunt.

(1) *Cap. 1., et 3. de cleric. conjug.*
(2) *Cap. de regul. in 6.*
(3) *Cap. 28. de praeben.*

§. IV. Expressa est, quae fit verbis dimittendi animum declarantibus, sive ea ore sint prolata, sive comprehensa literis conceptis forma, quae a jure praescribitur. De his expressis renunciationibus agendum nobis est, quae olim non pro-

batae sacris canonibus in more esse coeperunt, potissimum Alexandro III. Pontifice, justis allatis causis (1).

(1) *Cap. 20. de renunc.*

§. V. Magistratibus, et beneficiis se abdicare cuivis licet, etiam Pontificatu Maximo, uti Coelestinus declaravit suo exemplo, et constitutione, quam probavit Bonifacius VIII (1). Sed tamen vires non habet renunciatio, neque quis abdicatione sua beneficium amittit, nisi se abdicet auctore eo, a quo illud obtinuit, excepto Summo Pontifice, qui supra se ex hominibus habet neminem. Hinc Episcopi recte haud renunciant, nisi renunciatio Sedi Apostolicae probata fuerit (2), ac nisi justas habeant renunciandi causas.

(1) *Cap. 1. de renunc. in 6.*
(2) *Cap. 2. §. sicut de translat., cap. 1., et tot. tit. de renunc.*

§. VI. Causae sunt imbecillitas corporis, ob quam Episcopus munera episcopalia exercere non potest; imperitia, ut regere nequeat Ecclesiam; conscientia criminis, propter quod etiam post actam poenitentiam munere carere debet; personae irregularitas; pervicacia plebis, quae cogi ad parendum nequeat; gravis offensio, sive scandalum, quod nonnisi dimissa Ecclesia removeri potest (1).

(1) Omnes has causas enumerat, atque explicat diligenter Innocentius III. *in cap. 10. de renunc.*, unde illa tracta sunt carmina.

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.

§. VII. Episcopus interdum loco tantum renunciat, interdum loco, et dignitati. Qui loco tantum renunciavit, honorem retinet, et dignitatem episcopalem, licet jurisdictionem exercere non possit, quoniam nullos amplius habet subditos; sed rogatus ab alio Episcopo recte exequitur in ejus dioecesi, quae sunt ordinis episcopalis. Qui loco simul, et dignitate se abdicavit, quamquam retineat ordinis characterem, qui deleri non potest, nihil tamen agere potest eorum, quae ejus ordinis propria sunt (1).

(1) *Cap.* 1. *de ordinat. episcop. qui renunc.*

§. VIII. Praelati Episcopo inferiores, qui sacrum habent imperium, et Sedi Apostolicae immediate subjiciuntur, opus habent venia Summi Pontificis, qui eis copiam renunciandi faciat (1). Dignitas, Canonicatus, Parochiae, et cetera beneficia, quorum collatio ad Episcopum pertinet, coram eo dimittuntur. Curandum tamen est, ut intra unum mensem renunciatio rata habeatur, et simul ab Episcopo beneficii collatio fiat; nam nisi eo temporis spatio totum illud negocium expediatur, ad Summum Pontificem jus conferendi tranfertur (2).

(1) *Cap. ult. de renunc.*
(2) Gregorius XII. *Const. Humano vix judicio* 155. §. 7. et 8. *pag.* 42. *tom.* 4. *part.* 4. *Bullar.*

§. IX. Beneficio renunciamus aut pure, ac sine ulla reservatione, aut sub conditione, hoc est eum nobis, aut aliis certam ex beneficio pensionem quovis anno servamus. Hujusmodi renunciationes his obstrictae legibus, et conditionibus fieri ne-

queunt coram Episcopo, sed Pontificiam auctoritatem postulant (1).

(1) S. Pii V. *Constit. quanta* 80. *tom.* 4. *part.* 3. *pag.* 10. *Bullarii* ubi late statuitur, quae ab Episcopis resignationes admitti debeant, et Episcopi ipsi resignata beneficia aut suis, aut resignantium consanguineis, vel affinibus conferre prohibentur. De his resignationibus, quae reservata pensione fiunt, est etiam in primis observatu digna constitutio *in sublimis* 30. Benedicti XIV. *pag.* 43. *tom.* 1. *ejus Bullarii edit. Romae* 1754. edita adversus resignationes, quae fiunt reservata pensione, et arcano pacto eam extinguendi per certam vim pecuniae, quae resignanti persolvitur. Hae autem reservationes extrinctionesque pensionum irritae declarantur; praeterea statuitur, ne intra sex menses a capta beneficii possessione pensiones deleri possint.

§. X. Multa vero in his renunciationibus quae alterius commodo emittuntur, observanda sunt, ut eae vim, atque exitum obtineant. Praecipua sunt, ut qui beneficium resignavit, non decedat infra viginti dies post actam renunciationem (1); ut si beneficium sit jurispatronatus, patronus assentiatur; ut beneficium non sit litigiosum, quia tunc tantum in alterum litigantem conferri potest, neque item sit conjunctum, vel unitum, etiam antequam unio exitum consequatur (2); denique ut beneficiorum Episcopatu inferiorum resignatio publicetur intra certum tempus certisque in Ecclesiis, cum populus magno numero ad eas confluit, secundum formam, quae a Gregorio XIII. constituta est (3).

(1) Regula 19. Cancellariae, quae *de viginti* inscribitur.

(2) Conc. Trid. *sess.* 21. *cap.* 5., *et sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.*

(3) Gregorius XIII. constit. *Humano vix judicio* 155. *tom.* 4. *part.* 4. *pag.* 41. *Bullar.* Quam constitutionem confirmavit, atque ad omnes avertendas fraudes explicavit Benedictus XIV. *in const. Ecclesiastica* 10. *pag.* 37. *tom.* 2. *ejus Bullar.*

§. XI. Renunciamus tam per nosmetipsos, quam per procuratorem, sive clericum, sive laicum, sive unum, sive plures; modo literis consignetur peculiare mandatum, quo facultas resignandi, et beneficii demonstratio contineatur (1). Facta, et probata renunciatione, frustra renunciantem poenitet eorum, quae gessit (2); cum omne amiserit jus in beneficio, quo se abdicavit, et quod nonnisi nova electione aut collatione recuperare potest (3).

(1) *Clem. unic. de renunc.*
(2) *Cap. 3. de renunc.*
(3) *Cap. 2. eod.*

SECTIO II.

DE TRANSLATIONE.

XII. Translationis definitio.
XIII. Translationes sine justa causa vetitae.
XIV. Episcoporum translationes sine auctoritate Summi Pontificis fieri nequeunt.
XV. Justae translationis causae.

§. XII.

Translatio est modus alter, quo voluntate nostra beneficium amittimus. Definitur ecclesiastici Magistratus de una in aliam Ecclesiam facta mutatio.

§. XIII Episcoporum translationes quasi spirituale adulterium, improbant antiqui canones (1); sed hoc ita intelligendum est, nisi justa adsit causa, et ita statutum fuit in Synodo Romana habita ab Joanne IX., in qua vindicata est memoria Formosi Pontificis, qui relicto Episcopatu Portuensi Romanum acceperat. Neque enim desunt exempla Episcoporum pietate, et doctrina prae-

stantium, qui ob utilitatem, aut necessitatem Ecclesiae Episcopatum mutarunt, et in ipsa Nicaena Synodo Eustathius Beraeae Episcopus ad Sedem Antiochenam translatus est (3).

(1) Conc. Nicaenum *can.* 15. *col.* 39. *tom.* 2., Antiochen. *can.* 21. *col.* 594. *cit. tom.* 2., Sardicense *can.* 1. *et* 2. *col.* 658. *et seq.* apud Labbaeum *tom.* 2. *mox relato edit. Venet.*, et alia permulta concilia, quorum canones ex parte refert Gratianus *in caus.* 7. *quaest.* 1. Appositae S. Hieronymus *epist.* 69. *ad Oceanum num.* 4. *col.* 415. *tom.* 1. *opp. edit. Veronae* 1734. *Et hoc* inquit, *in Nicaena Synodo a Patribus decretum, ne de alia in aliam Ecclesiam Episcopus transferatur, ne virginis pauperculae societate contempta, ditioris adulterae quaerat amplexus.*

(2) Conc. Cartag. 4. *can.* 27. *tom.* 2. *col.* 1439. *col. Labbaei.*

(3) Vide Pagium *Critic. in Baronium ad an.* 324. *num.* 62. *tom.* 4. *pag.* 78. *edit. Lucae* 1729. Similiter S. Gregorius Nazianzenus, relicto Episcopatu, quem pridem habebat, Theodosio M. Imperatore, ad Constantinopolitanum, et alii etiam Episcopi ad alias Ecclesias translati sunt. Ex quibus intelligitur, Episcoporum translationes, quae justum habeant causam, permissas fuisse.

§. XIV. Episcopi nonnisi Summi Pontificis auctoritate ad aliam Sedem transferuntur (1). Et adeo quidem pendet a Pontificis potestate translatio, et si quis, eo ignaro, mutet Ecclesiam, non novam modo, sed etiam veterem, quam regebat, amittat (2); et si Pontifex Episcopum ad majorem Ecclesiam transferri permiserit, ad parem, aut ad minorem transire non possit (3).

(1) *Cap.* 2. *de translat. Episc.*

(2) *Cap.* 3. *de translat. Episc.*

(3) *Cap.* 4. *eod.*

§. XV. Transfertur Episcopus vel utilitatis causa, si alterius Ecclesiae regimini utilior habeatur (1): vel necessitatis, si ipse populo in odium acerbissimum venerit, si infestum ejus loci aerem

ferre non possit, si praesens Ecclesia ab hostibus eversa sit (2). Minorum beneficiorum Rectores transfert Episcopus, cujus in loco ea sita sunt, factaque translatione vacat beneficium, cum Sacri Canones aliquem pluribus Ecclesiis adscribi vetent, qua de re alius erit agendi locus.

(1) *Can.* 34. *cap.* 7. *quaest.* 1.
(2) *Can.* 42., *et* 44. *cap.* 7. *quaest.* 1.

SECTIO III.

DE PERMUTATIONE.

XVI. Permutationis definitio.
XVII. Quid in permutatione observandum?
XVIII. Quae beneficia recte permutantur?

§. XVI.

Renunciationi, et translationi affinis est permutatio, quae definitur mutua beneficiorum dimissio, seu resignatio, ut alter alterius dimittentis beneficium consequatur. Episcopatus sine auctoritate Summi Pontificis, cetera beneficia sine venia Episcopi, cujus in dioecesi sunt, permutari non possunt (2). Qui secus fecit, sententia Judicis beneficium amittit (2).

(1) *Cap.* 5. *de rer. permut., et cap. unic. eod.*
(2) *Cap.* 7. *de rer. permut.*

§. XVII. Episcopi esse debet, antequam permutationem fieri sinat, cognoscere causas, propter quas petitur, videre, ne qua fraus lateat (1),

exigere consensum eorum qui jus habent conferendi, eligendi, praesentandi, curare, ut permutatio publicetur, eaque serventur, quae Gregoriana constitutione praescribuntur (2).

(1) Confer Benedictum XIV. *de Synod. dioeces. lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 8., *et seq*, qui plura habet, quae ad permutationes beneficiorum pertinent. Quaerit autem, num etiam permutationes comprehendantur *cit. const. Quanta* 80.*S. Pii V.*, per quam Episcopi resignata beneficia suis, aut resignantium consanguineis, et affinibus conferre prohibentur, et eas comprehendi negat, modo fraus omnis ab his permutationibus procul absit.

(2) *Cit. const. Humano vix judicio* Gregorii XIII.

§. XVIII. Dum spirituale cum temporali non permutetur, omnia beneficia permutari possunt (1), etiam curata cum simplicibus; exceptis beneficiis unitis, quae scilicet cedere debent in incrementum alterius Ecclesiae, reservatis Summo Pontifici, cujus consensu opus est, ut eorum permutatio recte expediatur, denique litigiosis (2),

(1) *Cap. de rer. permut.*

(2) Vid. Pirhing. *lib.* 3. *tit.* 19. §. 4. *per tot.*

SECTIO IV.

DE DEPOSITIONE, ET DEGRADATIONE.

§. XIX.

Poenae causa ecclesiastica beneficia, et potestatem jurisdictionis amittimus per depositionem, et degradationem. Exemplo militaris exauctorationis, quae, detracto cingulo, quod erat insigne militiae, absolvebatur, etiam Ecclesia suorum militum, hoc est clericorum exauctorationem induxit, quam degradationem vocamus, et in qua clerico a summo ad infimum singulorum ordinum insigna detrahuntur (1). Nullum olim inter depositionem, atque degradationem discrimen fuisse videtur (2), sed hodie magnum inter utramque discrimen est (3).

(1) Vetus est mos detrahendi insignia, quae ordinis propria sunt, cum quis deponitur. Adversus Iracneum Episcopum Nestorio addictum constitutum est, ut *ornatuque, et nomine sacerdotii penitus exutus, privatus in patrio tantum solo vivere permitteretur*, uti scribit Baronius *ad ann.* 448. *num.* 6. *tom.* 7. *pag.* 616. *edit. Lucae.* Paulum Alexandriae Episcopum per ablationem pallii depositum, narrat Liberatus *in breviar. cap.* 23. *pag.* 161. *edit. Paris.* 1675. Similia de depositione Ignatii Patriarchae Constantinopolitani ex Nicetae testimonio describit Baronius *ad ann.* 861. *num.* 7. *pag.* 535. *tom.* 14. Qui in conciliis deponebantur Episcopi, ut impii, ut scelerati, per clamores probris afficiebantur. Socrates *histor. eccles. lib.* 1. *cap.* 24. *pag.* 58. *edit. Cantabrig.* 1720. Confer Du-Cangium *Glossar. med. et infim. latinit.*

(2) Hinc Theologi, et Canonistae complures degradationem cum depositione confundunt; quod quidem secundum veterem Ec-

clesiae disciplinam dici vere, recteque potest, secundum disciplinam recentiorem non potest, uti observat Du-Cangius *Glossar. med., et infim. latinit. verb. degradatio.* Nunc enim depositio a degradatione distinguitur. Jam vero non una, atque eadem erat degradationis ratio. Nam interdum clerici omnino degradabantur, hoc est omnibus privabantur juribus et privilegiis clericorum, et prorsus laici habebantur. Interdum ex parte tantum degradabantur, quod pluribus modis fieri solebat. Quidam enim sui ordinis honorem, et dignitatem retinebant, sed ejus munera exercere prohibebantur. Quae poena a Concilio Ancyrano *can.* 1. *et* 2. *col.* 1486. *et seq. tom.* 1. *collect. Labbaei* constituta est adversus Presbyteros, et Diaconos, qui in idolatriam lapsi novo certamine confessores evaserant, et Concilio Nicaeno *can.* 8. *col.* 38. *tom.*2. *ejusdem. collect.* adversus Episcopos Novatianos, qui ad catholicam communionem redierant, quibus permissus est honor Episcopi, sed ipsi tamen ad ordinem Presbyterorum redacti sunt, denique a Concilio Agathensi *cap.* 1. *tom.* 5. *col.* 521. Eamdemque poenam memorant Socrates *lib.* 1. *cap.* 9. *pag.* 27., Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 24. *pag.* 42. *edit. Cantabrig.* 1720., Basilius *ep.* 199. *ad Amphiloch. cap.* 27. *pag.* 294. opp. *tom.* 3. *edit. Paris.* 1730. Quidam ex gradu, quem habebant, ad inferiorem dejiciebantur. Concilium Neocaesarense *can.* 10. *tom.* 1. *col.* 1517. *ibidem* Diaconum impudicum ad ordinem Subdiaconorum detrudi jussit, et Concilium Toletanum I. *can.* 4. *tom.* 2. *col.* 147. *collect. indicat.* subdiaconum, qui defuncta uxore aliam acceperat, ostiarii vel lectoris gradum obtinere voluit. Interdum clericis quaedam tantum sui ordinis munera adimebantur, cetera autem relinquebantur, uti patet ex Concilio Neocaesariensi *can.* 9. *col.*1517., et Carthaginensi IV. *can.* 68. *col.* 1442. *tom.* 2. *ibidem*, et interdum etiam ultimi inter clericos sui ordinis sedere cogebantur, quae poena erat eorum, quos ambitio, atque arrogantia rapiebat. Concil. Trullanum *can.* 7. *tom.* 7. *vol.* 1350. *ibid.* Conc. Nicaenum II. *can.* 5. *tom.* 8. *col.*256. atque hanc poenam etiam inter monachos in regulis SS. Pachomii, et Benedicti obtinuisse constat *ex regula Pachomii art.* 161. apud Holstenium *cod. reg. tom.* 1. *pag.* 34., *et Benedicti cap.*43. *pag.* 128. *edit. August.* 1759. Clerici ex parte degradati proprie *regradati* dicebantur, et eorum mentio est in Concilio Toletano I. *can.* 4. *loc. cit.* Aurelianensi III. *can.* 27. *tom.* 5. *col.* 1281. Matisconensi I. *can.* 10., *et* 19. *tom.* 6. *col.* 660., *et* 662. *collect. cit.* Regradationis vocabulum sumptum est ex re militari *L.* 2. *Cod. Theodos. de curs. public.*, atque erat rejectio militis in inferiorem militiam. Qui omnino degradabantur, ii proprie *degradari*, et *omnino deponi*, et *omnino de proprio gradu dejici, et deordinari, et ab ordine cleri amoveri, et a clero cessare, et ad laicam communionem redigi* dicebantur. Concilium Carthaginen-

se IV. *can.* 48. 49. 50. *tom.* 2. *col.* 1441., Antiochenum *can.* 5. *col.* 587., Ephesinum *can.* 5. *col.* 1527. *tom.* 3., Arelatense I. *can.* 13. *col.* 1452. *tom.* 1. Nicaenum *can* 2. *col.* 34. *tom.* 2., Tarraconense *can.* 10. *col.* 699. *tom.* 5. *collect. Labbaei.* De clerico, qui ad laicam communionem redigebatur, Synodus Agathensis *can.* 50. *tom.* 5. *col.* 529. *laudatae collect.* habet haec: *ab officii honore depositus in monasterium detrudatur, et ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.* Erat autem laica communio genus poenae, qua plectebantur clerici degradati, et qua ipsi in conditionem laicorum redigebantur, quod patet ex Concilio Aurelianensi III. *can* 7., *et* 8. *tom.* 5. *col.* 1216. *collect. Labbaei*, ex Martino Bracarensi *collect. can.* 26. apud Justellum *Biblioth. Jur. can. tom.* 1. *in append. pag.* 20. *edit. Paris.*, ex Gratiano *can.* 52. *dist.* 60., *et can.* 16. *dist.* 55. Ita sentiunt Petrus de Marca *in dissert. select. interpr. cap. clericusq.* 4. *num.* 16. apud Balutium *ad dialog. Anton. August. de emend. Gratian.*, Ducangius in Glossar. *verb. communio laica*, Rigaltius *in Ciprian. ep.* 52. *pag.* 69. *edit. Paris.* 1666., Albaspinaeus *observ. lib.* 1. *cap.* 4. *per tot* Card. Bona *rer. liturgic. lib.* 2. *cap.* 19. §. 3. *tom* 3. *pag.* 416. *edit. August. Taurin.* 1753., Graveson. *histor. Eccles. IV. saecul. colloq.* 6., Bellot. *observ. ad rit. Laudunt pag.* 639.; Franc. de Berlendis *de oblation. com.* §. 3. *novis. edit. pag.* 77., *et seq.* Neque vera esse potest opinio Bellarmini *de Euchar. lib.* 4. *cap.* 24. *opp. tom.* 3. *par.* 357. *edit. Venet.* 1721. putantis, laicam communionem fuisse communionem sub una panis specie, cum certum sit, olim laicos sub utraque specie Eucharistiam accepisse. Similiter Lindanus *Panopl. lib.* 4. *cap.* 58. Durant *de rit. Eccles. lib.* 2. *cap.* 55. *num.* 6., Vossius *Thes. theolog. disp.* 23. *tit.* 5. Pithoeus *glossar. ad lib. capitul. verb. communio peregrina* apud Balutium *capitular. Reg. Franc. tom.* 2. *pag.* 494. *edit. Venet.* 1773., qui laicam communionem explicant communionem, quam laici extra sanctuarium accipiebant, non satis clare ejus vim, naturamque declarant. Erat et id proprium laicae communionis, ut clerici ad eam redacti extra sanctuarium una cum laicis Eucharistiam acciperent; verum in isto solum nequaquam posita erant omnia. Nam si laicae communionis vocabulum tantum aestimemus ex loco, quo Eucharistia dabatur; etiam Presbyteri aegrotantes, cum ad eos in lecto decumbentes Eucharistia deferebatur, laicam communionem accepisse viderentur. Eamdem hanc poenam memorant can. 15. Apostolorum apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 444. ubi Presbyter, atque Diaconus, qui ab Episcopo vocatus ad suam Ecclesiam redire noluerit, *tamquam laicus communicare* jubetur et S. Gregorius apud Gratianum *can.* 10. *dist.* 50., ubi agitur de clerico criminoso damnato *ad recipiendam inter laicos communionem.* Hinc aliquem laica etiam communione

privare idem erat, ac excommunicare, sacrisque interdicere, et degradare. Quare S. Athanasius *histor. Arianor. ad monach. cap.* 28. *pag.* 284. *opp. tom.* 1. *par.* 1. *Patavii* 1777. de Leontio primum Presbytero, mox et Episcopo Antiocheno, homine Ariano inquit: *Leontius ille castratus, qui ne laici quidem nomine ad communionem admittendus erat, quod se ipse castrasset, ut libere cum quadam Eustolia dormiret, revera quidem ejus muliere, virgine autem dicta.* Quemadmodum vero clerici per laicam communionem redigebantur ad conditionem laicorum, ita *per communionem peregrinam* censebantur jure clericorum peregrinorum, qui sine literis formatis vagabantur, et qui suorum ordinum muneribus fungi non poterant. Alebantur hi quidem Ecclesiae sumptibus, uti scriptum est *can.* 26. *Apostolorum* apud Cotelerium *PP. Apost. tom.* 1. *pag.* 446. *laudatae edit.*, sed neque ad communionem admittebantur, neque ordinum munera exercere poterant, eo fere modo, quo nunc extraneis, et ignotis sacerdotibus non permittitur rem divinam conficere, nisi literas suae ordinationis ostendant. Quare, ut *laicae communionis* poena omnis in eo erat posita ut clerici, non amplius clerici, sed laici haberentur ita poena *communionis peregrinae* in eo consistebat, ut clerici non peregrini eodem, quo clerici jure censerentur. Uno verbo *peregrina communio* non plena erat et perfecta dejectio, qualis erat *communio laica*, sed temporaria segregatio clericorum, qui post actam poenitentiam, quae privata esse debuit, quia publica poenitentia spem nullam restitutionis dabat, gradum suum repetebant. Ita Albaspinaeus *observ. lib.* 1. *cap.* 3., Sirmondus *in histor. public. poenit cap. ult.* quorum sententiam refert, laudatque Card. Bona *rer. liturgic. lib.* 2. *cap.* 19. §. 6. *pag.* 421. *edit. Taurin.* Petavius *Not. in Synesii ep.* 67. *cap.* 3. *pag.* 78. *edit. Paris.* 1633., de Marca *dissert. in cap. clericus ad calcem Balutii de emend. Gratian. pag.* 369. *edit. Paris* 1681, Schelestr. *Not. in Conc. Antioch. pag.*397. *can.* 7. *cap.*12. *art.*3., Bencinus *in dissert.* 1. *de liter. enciclic.* §. 20. *num.* 11., *et seq. pag.* 301. 304., *et* 308., quibus etiam assentitur Josephus Binghamus *origin. ecclesiast. lib.* 7. *cap.* 3. §. 7. *tom.* 8. *pag.* 17. *edit. Halae Magileb.* 1760., ita inquam explicant communionem peregrinam, licet alii minus probabiliter eam alio modo explicandam putent. Nam Binius *not. in conc. Ilerdense cap.* 757. *tom.* 5. *conc.* Labbaei *edit. Venet.*, Bellarminus *loc. cit.*, Gratiani Glossator *in can.* 11. *cap.* 13. *quaest.* 2. inter laicam, et peregrinam communionem nullum discrimen fuisse arbitrantur, quod revera maximum erat, cum clerici ad peregrinam communionem redacti post actam poenitentiam gradum suum et munera recuperarent, sed clericis in laicam communionem conjectis nulla ordinaria spes esset restitutionis. Idem Gratiani Glossator *loc. cit.* peregrinam communionem intelligi posse existimat communionem, quam homo in exitu vitae

suscipit., *cum recedit*, *vel peregrinatur de hoc mundo*. Verum vita, non mors peregrinatio est, et Concilium Agathense *can*.2.*tom*.5. *col* 521. *collect*. *Labbaci* disserte statuit, quod hi clerici post actam poenitentiam *gradum suum dignitatemque suscipiant*; ex quo intelligitur, poenam hanc fuisse clericorum, quos Synodus bene sanos habebat, adeo ut suum gradum, et dignitatem recuperare possent. Nullo demum antiquitatis monumento nituntur opiniones Gabrielis Henao *de sacrific. missae par*. 3. *disp*. 28. §. 49., qui peregrinam communionem fuisse putat peregrinationes sive perpetuas, sive temporarias, quas clerici criminosi poenae causa suscipere cogebantur, et Gregorii Cassandri *de commun. sub utraque specie pag*. 1029., atque aliorum, qui communionem peregrinam interpretantur oblationem Eucharistiae, quae extra statos dies peregrinorum causa fiebat. Memorat hanc poenam Concilium Regense *can*. 3. *tom*. 4. *col*. 534., Agathense *can*. 2., *et* 5. *col*. 522. *tom*.5. *collect*.Labbaei, et Canon.34. Apostolorum *apud* Cotelerium *PP. Apostol*.*tom*.1. *pag*.446., ac Conc. Carthaginense I. *can*. 7.*tom*.1. *col*. 686. *collect*. *Harduini* praesertim explicant, quo jure peregrini vagantes sine Episcopi literis censerentur.

(3) Discrimen hoc agnovit Coelestinus III. *in cap*. 10. *de judic*.

§. XX. Simplex depositio clericum perpetuo quidem arcet aut ab exercitio ordinum susceptorum, aut ab officio, usuque ecclesiasticae jurisdictionis, aut a beneficio, aut denique ab ordinis exercitio simul, et officio, et beneficio, sed non ei fori, et canonis privilegium adimit, ideoque ipse, ut antea, subest ecclesiastico imperio, non laico subjicitur. At vero degradatio non tantum clericum perpetuo privat ecclesiastico ministerio, officio, beneficio, sed eum etiam obnoxium facit laicae potestati, a qua post degradationem judicatur, atque in carceres detruditur, ut laicorum more sustineat poenas, quae sunt ejus sceleri a jure constitutae.

§. XXI. Duplicem degradationem distinguit Bonifacius VIII. (1), *verbalem*, quae etiam *depositio* dicitur, et *realem*, sive *actualem*, quae proprie *degradatio* appellatur. *Verbalis* est ipsa

sententia, per quam Judex Ecclesiasticus clericum de gradu dimovet, et laico foro addicit, *realis* autem est tristis ipse actus, seu funesta caeremonia, qua Episcopus clerico, contra quem est lata degradationis sententia, detrahit insignia ordinum singulorum, eumque saeculari curiae puniendum tradit (3), adjunctis tamen precibus, ut quam mitissime tractetur. Tum vero clericus omnia amittit ordinis privilegia, et quamquam ejus retineat potestatem, quae tolli non potest, eam tamen exercere nequit, amittit item omnia ecclesiastica officia, beneficia, jurisdictionem, et poena plectitur, quam criminis sociam laicus Judex putat.

(1) *Cap.* 2. *de poenis in* 6.

(2) De clerico qui Curiae traditur, mentio fit in *L.* 39. *cod. Theod. de episc., et cleric. in L.* 53. §. 1. *eod. tit. Cod. Justinian., et in Novell.* 123. *cap.* 14. Ex his locis evidens est, clericum Curiae tradi consuevisse, ut ei adscriberetur, atque ut *in posterum Curiae ministraret*, ut loquitur Justinianus *in cit. leg.* 53. §. 1., non autem ut puniretur. Eodem modo rem explicat falsa decretalis, quam Fabiano Isidorus adscribit, quaeque extat *in can.* 31. *cap.* 11. *quaest.* 1. Verum antiquitatis ignoratio fecit, ut haec formula longe aliter intelligeretur, atque apud Canonistas aliquem tradere Curiae saeculari idem esset, ac puniendum dare. Serius tamen inducta est solemnis illa clerici degradati traditio judici saeculari, quae nunc adhibetur, quaeque in eo est posita, ut gravioris criminis reus poena coerceatur, ac mihi quidem persuasum est, eam antiquiorem non esse Innocentio III., qui eamdem diserte constituit *in cap.* 8. *de crimin. falsi.* Regula erat Ecclesiae, quod clericus, qui ab ecclesiastico judice propter crimen gradu motus fuerat, non aliam deinceps a saeculari Magistratu poenam toleraret, ne duplex irrogaretur poena, secundum Canonem Apostolicum apud Gratianum *can.* 12. *dist.* 81. Quae regula proposita est in controversiis de ecclesiastica immunitate, quae ortae sunt Alexandro III. Pontifice, quasque sustinuit S. Thomas Cantauriensis, uti narrat vetus scriptor apud Baronium *ad ann.* 1164. *num.* 36. *pag.* 232. et Pagium *in not. num.* 2. *pag.* 218. *tom.* 19. *edit. Lucae.* Eamdemque ipse Alexander III. *cap.* 4. *de judic.* Salernitano Episcopo proposuit *sed non debet quemlibet depositum pro suis excessibus (cum suo sit functus officio, nec duplici debeat ipsum con-*

tritrione conterere) judici tradere saeculari. Nihilotamen minus Alexandri successor Lucius III., ut graviori poena persequeretur haereses,quae tunc late grassabantur, longe aliud constituit in clericos, qui in haeresim lapsi fuerant *cap.* 9. §. *praesenti de haeret. si clericus*, inquit, *est, vel cujuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis praerogativa nudetur, et sic omni officio, et beneficio spoliatus ecclesiastico, saecularis relinquatur arbitrio potestatis animadversione debita puniendus.* Atque haec prima, meo quidem judicio, ecclesiastica lex est, qua clericus degradatus arbitrio relinquitur saecularis Magistratus, ut poena afficiatur; et in hac ipsa Lucii constitutione animadvertendum est, quod clericus *non traditur Curiae*, sed tantum *relinquitur saecularis arbitrio potestatis.* Qua in re nihil ipsa agit Ecclesia, tantum impedimento non est quominus saecularis Magistratus iu hunc clericum animadvertere possit. Urbanus III., qui post Lucium Pontificatu maximo functus est, in *cap.* 3. *de crimin. falsi* clericos, qui *falsaverant sigillum reg. Francor.* ab Episcopo plecti voluit poena, modo per eam neque mors inferretur, neque membrum aliquod amputaretur, jussitque praeterea, ut iisdem *degradatis in signum maleficii characterem aliquem imprimi faceret*; verum eos saeculari Curiae puniendos tradi noluit, Clemens III., sive ut alii putant, Coelestinus III. *in cap.* 10. *de judic.* clericum iu furto, homicidio, perjurio, aliove crimine deprehensum deponi voluit, tum excommunicari, *si incorregibilis fuerit, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri*, postremo, *si in profundum*, inquit, *malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per saecularem comprimendus est potestatem.* Ex quibus manifestum est, laicos in clericos criminosos nullam exercere jurisdictionem potuisse, etiam posteaquam hi depositi ab Episcopo fuerant; nam si post depositionem adhuc in criminibus versari pergant, primum *excommunicantur*, deinceps *anathematis mucrone feriuntur*, tantum cum *in profundum malorum venerit, et Ecclesia non habeat ultra quid faciat*, tum demum *per saecularem potestatem comprimitur.* Itaque usque ad exitum saeculi XII., qua quidem aetate Pontificatum tenuerunt Alexander, Lucius, Urbanus, Clemens, Coelestinus, nullum exemplum est clerici degradati, qui saeculari Magistratui puniendus tradatur. Tantum Lucius clericum in haeresim lapsum *saecularis potestatis arbitrio relinquit*, sed non eum Ecclesia *tradit*, ut poena afficiatur. Similiter Clemens, seu Coelestinus clericum criminosum deponi jubet deinceps excommunicari, et *anathematis mucrone feriri*, postremo cum *comprimi* vult a Magistratu saeculari, sed non eam praescribit solemnem traditionem, quae uunc degradationem sequitur, Primum, uti dixi, monumentum clerici degradati, qui saeculari judici traditur, est in *cap.* 8.

de crimin. fals. Nam Innocentius III., ut severius animadverteret in clericos, qui falsi crimen commiserant, sancivit, ut ii *omnibus officiis, ei beneficiis, perpetuo sint privati, ita quod qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum judicem fuerint degradati, saeculari potestati tradantur, secundum constitutiones legitimas puniendi.* Constitutionem hanc ipse Innocentius clarius explicavit in *can.* 27. *de verb. signific.*, ut dirimeret controversias, quae de recta ejus interpretatione ortae fuerant. Atque ita factum est, ut deinceps clerici propter graviora crimina degradati saeculari Curiae traderentur, et clericum Curiae tradere idem haberetur, ac dare puniendum saeculari potestati. Quae nunc nobis eorum vocabulorum significatio est, quamquam olim, uti supra demonstravimus, longe aliud iis verbis intelligeretur. Formam autem, quae adhibetur in reali degradatione clerici, describit Bonifacius VIII. *in cit. cap.* 2. *de poenis in* 6. et Pontificale Romanum *par.* 3. *tit.* 7. *et seq. pag.* 138., *et seq. edit. Romae* 1740.

§.XXII. Olim Episcopi degradatio postulabat duodecim Episcopos, qui praesentes essent, Presbyteri sex, Diaconi tres (1); sed hodie criminales causae Episcoporum, quae depositione sunt, aut privatione dignae, ab uno Romano Pontifice noscendae, finiendaeque sunt (2). Reliqui autem clerici de gradu dejiciuntur ab Episcopo, ad consilium accitis, Episcoporum loco, totidem Abbatibus usum mitrae, atque baculi habentibus, sive aliis in Ecclesiastica dignitate constitutis, qui et sint aetate graves, et Juris scientia commendentur (3). Minores autem clerici sola Episcopi sententia degradantur.

(1) *Can.* 4. 5. 6. 7. *cap.* 15. *quaest.* 7.
(2) Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 5. *de reform.*
(3) Conc. Trid. *sess.* 13. *cap.* 4. *de reform.*

§.XXIII. Degradatio gravissimum poenae genus est, et ideo non infligitur ex omnibus criminibus, sed tantum ex gravioribus, quorum causa reus saeculari curiae puniendus traditur. Hu-

jusmodi sunt crimen haeresis, et apostasiae cum pertinacia (1); falsationis literarum Apostolicarum (2); assassinii, ut vocant (3); aversae veneris plus semel exercitae (4); solicitationis ad turpia in sacramentali confessione (5); celebratae missae, auditaeque confessionis sine ordine sacerdotali (6); patrati abortus (7); falsae, aut vitiatae monetae aureae, vel argenteae (8); furti sacrilegi Sanctissimae Eucharistiae, sive cum sacra pixide, sive sine illa quis sacram hostiam surripiat, et apud se retineat, aut alio transferat (9).

(1) *Cap.* 9., *et* 15. *de haeret.*, *cap.* 1., *et* 4. *eodem in* 6. Paulus IV. *const. cum quorumdam* 5. *tom.* 4. *par.* 1. *pag.* 322., et Clemens VIII. *const. Dominici gregis* 298. *tom.*5. *par.* 3.*pag.*1. *Bullar. edit. cit.*, quibus duabus constitutionibus speciatim degradationis poena plectuntur negantes mysterium Sanctissimae Trinitatis, vel Christum Dominum sola Spiritus Sancti opera conceptum, vel ejus mortem, vel semper integram Deiparae virginitatem.

(2) *Cap.* 7. *de crimin. falsi*, *cap.* 27 *de verb. signific.*

(3) *Cap.* 1. *de homicid. in* 6.

(4) S. Pius V. *constit. horrendum* 95. *tom.* 4. *par.* 3. *pag.* 33. Bullarii *dict. edit.*

(5) Pius IV. *constit. cum sicut* 37. *tom.* 4. *par.* 2. *pag.* 77.; Gregorius XV. *constit. universi* 73. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 54. *Bullarii edit. Mainard. citat.* Benedictus XIV. *constit. Sacramentum* 20. *tom.* 1. *pag.* 30. *ejus Bullarii edit. Romae* 1754.

(6) Clemens VIII. *const. et si alias* 260. *tom.* 5 *par.* 2. *pag.* 395., Urbanus VIII. *const. Apostolatus* 259. *tom.* 6. *par.* 1. *pag.*113. *edit. cit.* Benedictus XIV. *const. Sacerdos in aeternum* 97. *pag.* 208. *tom.* 1. *ejus Bullarii.* Cum autem usu fori vigeret opinio damnandi ad triremes, aut ad carcerem perpetuum illos, qui in carceres conjecti statim crimen suum confitebantur, Benedictus XIV. hoc beneficio frui vetuit illos, qui crimen aperiunt carceribus detenti, et coram Judice constituti, ne Curiae saeculari tradantur, uti patet *ex constit. divinar.* 71. *pag.* 332. *tom.* 4.

(7) Sixtus V. *constit. effrenatam* 134. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 25. Sed cum Sixtus sua hac constitutione animati, et non animati partus abortum eodem jure censeret, Gregorius XIV., *constit. Sedes Apostolica* 20. *tom.* 5. *par.* 1. *pag.* 275. Sixtinam illam legem tantum ad abortum partus animati pertinere voluit.

(8) Urbanus VIII. *constit. in suprema* 249. *tom.* 6. *par.* 2. *pag.* 95., qua constitutione comprehenduntur omnes, qui in Italia dumtaxat provinciis *aureas, vel argenteas monetas tendere, fabricare, colorare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare, aut exponere praesumpserit.* Atque hanc degradationis poenam ab Urbano indictam Benedictus XIV. *constit. ad curum* 65. *pag.* 310. *tom.* 4. *ejus Bullar.* ampliavit ad eos, qui idem falsi crimen admittunt in syngraphis vulgo *cedole* Sac. Montis Pietatis Urbis, aut mensae nummariae S. Spiritus; quique eo in crimine suam dolose operam praestant.

(9) Alexander VIII. *const. cum alias* 37. *tom.* 9. *pag.* 97. qua confirmata vetustior constitutio Innocentii XI., et utraque postea confirmavit Benedictus XIV. *constit. ab Augustissimo* 93. *pag.* 190. *tom* 1. *ejus Bullar.* Inter graviora crimina, propter quae clericus degradationis poenam pendere debet, quidam recensent etiam contumeliam gravem, vel calumniam adversus Episcopum vel conspirationem in ejus necem. Scriptum id quidem est *in can.* 18. *cap.* 11. *quaest.* 1. ex sententia S. Pii Pontificis, sed hic canon eductus est ex falsis decretalibus Isidori Mercatoris. Eo vero excepto canone, cujus nulla certa fides, et auctoritas est, alius non extat Juris pontificii locus, quo adversus reum hujus criminis degradationis poena constituatur. Quidam etiam maleficium, seu sortilegium, cujus causa mors hominum evenerit, degradationem secumferre arbitrantur, idque se colligere posse censent *constitution. Omnipotentis Dei* 101. Gregorii XV. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 97., verum haec constitutio nullum de clericorum degradatione verbum habet, uti observat Cardinalis Albitius *de incostan. in fid. par.* 1. *cap.* 32. *num.* 150. Quidam denique etiam polygamiam degradationis poena puniendam existimant, cum quid videlicet simulato nomine, viva uxore sua, aliam ducit; quoniam hujus criminis reos saeculari Curiae tradi jussit Urbanus VIII. *in constit. magnum* 537. *tom.* 6. *par.* 2. *pag.* 107. Sed haec constitutio non pertinet ad clericos, neque ulla degradationis mentio in ea est. Sola igitur crimina speciatim expressa degradationis poena plectuntur; cetera graviora crimina eidem poenae subjici possunt, cum eorum rei plane emendari nequeunt, et postquam alias gradatim sustinuerunt poenas, per quas moniti resipiscere, et aliud sequi vitae institutum possent; quae communis est sententia omnium, qui hanc materiam scriptis illustrarunt.

TITULUS IX.

DE MONACHIS, ET REGULARIBUS.

§. I.

Hactenus de clericis, quos *saeculares* dicimus, nunc agemus de Regularibus, qui nimirum, solemnibus emissis votis, Regulare institutum amplexi sunt. Fuere semper inter christianos, qui durius quoddam, et asperius vitae genus sequerentur vacantes jejunio, precibus, et meditationi rerum divinarum. Hi ab hac exercitatione *Ascetae* (1) dicti sunt; quos semper habuit Ecclesia, et qui cum Monachis confundi non debent.

(1) Ascetae nomen tractum est a graeco verbo ἄσκησιν quod *exercitationem* significat. Quisquis durioribus abstinentiae, ac virtutis regulis sese exercebat, Asceta dicebatur. Quare Asceta erat, qui se a carnibus, et vino astinebat, ut corpus vexaret. Origenes *contr. Cels. lib.* 5. *num.* 49. *opp. tom.* 1. *pag.* 615. *edit. Paris*, 1733., can. Apost. 43. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 449. *edit. Amstelaedami* 1724. qui in divino cultu, atque in assiduis precibus tempus impendebat, et hinc Cyrillus Hierosolimytanus *catech.* 10. *num.* 19. *pag.* 146. *edit. Paris* 1720. Annam Pro-

phetissam *ασκητριαν ascetriam* vocat, qui duriorem agebat vitam voluntariam amplexus paupertatem, et caduca despiciens, et hinc Hieronymus *de vit. illustr. cap.* 76. *opp. tom* 2.*col*. 902. *edit. Veronae* 1734., Pierium *ascetam*, *et appetitorem paupertatis* dicit; et Athanasius, si vere est auctor *synopseos Sripturae num.* 77. *tom.* 2. *opp. pag.* 156. *edit. Patav.* 1777., Lucianum martirem *μεγαλον ασκητην*, *magnum ascetam* appellat propter duritiem, cui sese in carcere adsuefecerat. Quidam ex his ascetis duos, tresve dies jejunii agebant nihil prorsus ibi sumentes, et horum exempla sunt praesertim in Irenaeo apud Eusebium *lib.* 6. *cap.* 24. *pag.* 236. *edit. Cantabrig.* 1720. Dionysio Alexandrino *epist. ad Basilidem Episc.* apud Bevereg. *pand. can. tom.* 1. *pag.* 3. *Oxonii* 1672., et Epiphanio *advers. haeres. in exposit. fid. num.* 22.*tom.* 1. *opp. pag.*1104.*edit. Paris.* 1622. Memorant etiam ascetas Apostolicae constitutiones *lib.*8. *cap.* 13. *pag.* 409. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.* 1. *edit. indic.*, atque iis ad sacram mensam accedentibus locum tribuunt statim post Lectores, ot Cantores; *post haec.*, inquit, *sumat, et communicet Episcopus; deinde Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Lectores, Cantores, et Ascetae.* Erat autem hoc vitae institutum proprium, et marum, et foeminarum, illi *ascetae* hae vero *ascetriae* dicebantur, illudque omnium ordinum hominibus libere permittebatur. Non igitur cum scriptores, qui tribus prioribus Ecclesiae saeculis floruerunt, ascetas memorant, intelligendi sunt Monachi, qui serius institui coeperunt, sed intelligendi sunt omnium ordinum homines, qui in ipsis civitatibus, atque in media hominum societate austeram illam vitae rationem inierant, quod recte observarunt Valesius *not. in Euseb. de martyr. Palaestin. cap.* 11. *pag.* 432. *edit. Cantabrig.* 1720. Cotelerius *not. in constit. Apostol. loc. cit. pag.* 408., Pagius *critic. in Baron. an.*318. *num.* 24., *et seq. tom.* 3. *pag.* 645. *edit. Lucae* 1738., Holstenius *praefat. ad regul. veter. monach. cap.* 1., Papebrochius *com. in acta Pachomii Maii* 14. *tom.* 3. *act. Sanctor. pag.* 295.

§. II. Serius instituti sunt Monachi, et prima eorum initia referenda ad aetatem Decii Imperatoris (1). Nam ea tempestate multi hominum, ut declinarent impetus eorum, quos ethnica superstitio in rem christianam agebat, receperunt se in montes, atque in vicinas solitudines, ut ibi tutum haberent perfugium a vexationibus, et liberius pietati, considerationique, et contempla-

tioni rerum divinarum dare operam possent. Genus hoc vitae quibusdam eorum adeo jucundum fuit, ut, etiam pace Ecclesiae reddita, mallent in desertis vivere, quam redire ad civitates, unde discesserant.

(1) Vide Thomassinum *vet. et nov. Eccl. disciplin. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 12. ac vide etiam Baronium *ad an.* 328. *tom.* 4. *pag.* 209. *edit. Lucae*, Pagium, Papebrochium, Holstenium, *loc. cit.*

§. III. Ex eorum numero fuere Paulus, et Antonius, quorum alter a Hieronymo Anachoretarum vitae *auctor*, alter *illustrator* dicitur (1). Nullaę tamen coaluerunt societates hominum, qui suam ad certas regulas vitam conformarent, et nullum conditum erat Coenobium (2), sed pauci tantum, et singulares homines huc illuc in desertis Aegypti dispersi vitam traducebant, donec, pacata, et tranquilla Ecclesia, Pachomius quaedam in Aegypti Thebaide Monasteria aedificanda curavit (3). Ita Monachi (4) eo sunt adducti, ut communem, certisque obstrictam regulis vitam agerent, quod antea non fecerant.

(1) Hieronymus *ep.* 22. *ad Eustoch. cap.* 36. *tom.* 1. *col.* 119. *edit. Vallarsii Veronae* 1734.

(2) *Coenobium a Laura* differt. Nam *Coenobium* est unum domicilium, quod plures comprehendit in societate viventes, et omnia habentes communia; at vero *Laurae* nomine intelligimus solitudinem, in qua plures sunt divisae omnes, ac discretae cellae, in quibus singuli separatim vivunt. Lauram memorant Evagrius *lib.* 1. *cap.* 21. *pag.* 276. *edit. Valesii Cantabrig.*, et Epiphanius *haeres.* 69. *lib.* 2. *num.* 1. *pag.* 727. *tom.* 1. *opp. edit. Paris.* 1622.

(3) Illustre est testimonium auctoris vitae S. Pachomii apud Henschenium et Papebrochium *die* 14. *Maii tom.* 3. nam ita S. Antonius Sachaeum S. Pachomii discipulum alloquitur. *Quo ego tempore monachum coepi agere, nullum uspiam extabat coenobium .... postea pater vester* Pachomius *tantum bonum, Deo adjuvante effecit.*

(4) Monachi ita sunt appellati, quia solitariam vitam agebant; nam vocabulum tractum est ex graeco verbo μονος, quod latine *solum* significat. Hinc illud Hieronymi *ep.* 58. *ad Paulin. cap.* 5. *tom.* 1. *col.* 320. *edit. Veronae* 1734. *Sin autem cupis esse, quod diceris Monachus idest solus ; quid facis in urbibus , et castellis, quae utique non sunt solorum habitacula, sed multorum ?* Qui societatem hominum fugientes privatis in cellulis vitam traducebant, *Anachoretae*, qui in coenobio, *Coenobitae* dicti sunt. Alia multa sunt Monachorum nomina, de quibus omnibus singillatim dicere longum est, ac non necessarium.

§. IV. Pachomii exemplum aliae in oriente regiones imitatae sunt (1) ; ac denique Sanctus Basilius monasticum institutum perfecit , deditque regulas , quibus deinceps omnes fere orientales Monachi paruerunt (2). In occidentem instituta detulit Monachorum Sanctus Athanasius , qui cum Romam venisset , Romanis proposuit Sancti Antonii vitam , ut eam sequerentur (3). Multa deinceps in occidente condita sunt monasteria (4) , sed denique sexto saeculo Sanctus Benedictus primum Sublaci , quod est Aequorum oppidum in Latio, deinde in Monte Casino monasteria posuit , et certam constituit regulam, quam postea cuncti fere occidentales Monachi sequuti sunt (5).

(1) Hilarion Antonii discipulus primus fuit Monachus , qui in Syria vixerit , nec ante eum ullum in Palaestina monasterium fuit, ut scribit Hieronymus *in vit. Hilar. cap.* 14. *col.* 19. *opp. tom.* 2. *edit. Veronae* 1735. *Apud Armenios , et Paphlagonas , et accolas Ponti Eustathius Sebastiae in Armenia Episcopus monasticae conversationis auctor fuisse dicitur*, inquit Sozomenus *lib.*3. *cap.* 14. *pag.* 115. *edit.Cantabrig.* 1720. Consule Holstenium *praefat. in cod. regul. cap.* 2. *tom.* 1. *pag.* 9. *edit. August. Vindel.* 1759.

(2) Basilius non novum aliquem ordinem instituisse videtur, sed potius suis legibus perfecisse, atque ordinasse, quos jam institutos invenit. Sed cum ipse praecipuus monastici instituti propagator fuerit, ejusque regulae fere ubique probatae in oriente fuerint,

vulgo habetur Orientalium Monachorum pater, uti occidentalium S. Benedictus. Non desunt tamen, qui *asceticos* libros *de virginitate, et monastica vita* non Basilio, sed Eustathio Sebastiae in Armenia Episcopo tribuendos putant.

(3) Marcellam nobilem mulierem primam Romae monasticam vitam amplexam fuisse, atque institutam ab Athanasio, qui Romam venerat, ut Arianorum insidias declinaret; ex viris autem primum Romae Monachum fuisse Pammachium Senatorem; narrat Hieronymus *epist.* 66. *col.* 393., *et epist.* 117. *col.* 947. *tom.* 1. *edit. Vallarsii Veronae.* Vide Baronium *ad an.* 340. *num.* 7. *tom.* 4. *pag.* 342. *edition. Lucae* 1739. quem perperam reprehendit Muratorius *antichità italiane dissert.* 65., qui primum Mediolani monasterium a S. Martino Turonensi institutum putat, antequam ullum Romae conderetur. Verum quidem est, quod de monasterio a Martino Mediolani condito dicitur, idque diserte testatur Severus Sulpicius *de vit. B. Martini num.* 6 *pag.* 113. *tom.* 1. *opp. edit. Veronae* 1741., et Augustinus etiam *confess. lib.* 8. *cap.* 6. *opp. tom.* 1. *col.* 150. *edit. Venet.* 1729. memorat *monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra urbis moenia sub Ambrosio nutritore.* At Martinus suum illud monasterium constituit, posteaquam descruerat militiam, qua functus fuerat sub Juliano Apostata qui Imperator creatus est anno 361. Verum ante hoc tempus monasteria Romae institui coeperunt, scilicet posteaquam ad eam urbem accessit Athanasius, quod evenit an. 340. Si verum esset, quod affirmat Ferdiuandus Ughellius *Ital. sacr. tom.* 4. *col.* 40. *edit. Venet.* 1719. ante annum 1313. a Mirocle Mediolanensium Antistite monasterium conditum fuisse, nullum forte in tota Italia antiquius monasterium. Ambrosius *epist.* 63. *ad Vercellen. eccles. num.* 66. *opp. tom.* 6. *pag.* 213. *edit. Maurin. Venet.* 1781. Eusebio Vercellensi Episcopo eam laudem attribuit, quod *primus in occidentis partibus diversa inter se conjunxit, ut et in civitate positus instituta Monachorum teneret, et Ecclesiam regeret jejunii sobrietate.* Verum Ambrosius nullum ab Eusebio Monasterium institutum memorat, tantum dicit eum fretum exemplis Eliae, Elisaei, ac Baptistae in suis clericis monasticam vitam cum clericali conjunctam voluisse. Martinus, quid illud Mediolani Monasterium instituerat, posteaquam Turonensis Episcopus creatus est, non procul a Civitate sibi monasterium instituerat, posteaquam Turonensis Episcopus creatus est, non procul a Civitate sibi monasterium constituit, uti narrat Severus Sulpicius *in ejus vit. pag.* 17. *tom.* 1. *edit. indic.* ejusque opera ita brevi propagatum est Monachorum institutum, ut ad ejus funus fere duo millia illorum convenisse scribit ipse Sulpicius *epist. ad Bassulam cit. tom.* 1. *pag.* 56.

(4) Multa haec monasteria in Galliis, in insula Capraria, Mediolani, atque alibi memorat S. Augustinus *Confess. lib.* 8. *cap.*

6. *col.* 150; *de morib. eccles. cap.* 31. *et seq. col.* 710. *tom.* 1. *opp. edit. Venet.* 1729. S. Ambrosius *epist.* 5. *num.* 19. *col.* 800. *opp. tom.* 3. *edit. Maurin. Venet.* 1751., Cassianus *de instit. coenob. lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 13. *edit. Francofurti* 1722, Orosius *Histor. lib.* 7. *cap.* 36. *pag.* 564. *edit. Lugduni Batav.* 1738., Sever. Sulpicius *in vit. S. Martini loc. cit.* Romae aetate S. Hieronymi, ut ipse inquit *epist.* 127. *num.* 8. *col.* 956. *opp. tom.* 1. *edit. Venet.* 1766. *crebra* erant *virginum monasteria, monachor. innumerabilis multitudo.* In Africa nullum ante Augustini Episcopatum monasterium fuisse ostendit Christianus Lupus *in not. ad Tertullian. de praescript. cap.* 2. *pag.* 29. *tom.* 9. *edit. Venet.* 1728. De Monasteriis, quae ante S. Benedictum in occidente erant, late disputat Mabillonius *annal. Benedictin. lib.* 1. *tom.* 1. *num.* 9. *par.* 5., *et* 6. *edit. Lucae ann.* 1739.

(5) Vide *annales Benedictinos* a Joanne Mabillonio conscriptos. Quatuor autem S. Benedictus *regul. monach. cap.* 1. apud Holstenium *cod. regular. tom.* 1. *pag.* 115. *edit. Augustae Vindelic. an.* 1759. distinguit Monachorum genera, *Coenobitas, Anachoretas, Sarabaitas, et Gyrovagos.* Duo haec posteriora genera, tamquam Ecclesiae dedecus, et opprobrium vehementer improbat, ac de *Sarabaitis* eadem prorsus dicit, quae S. Hieronymus *epist.* 22. *ad Eustochiam cap.* 34. *tom.* 1. *opp. col.* 116. *edit. Veron.* 1734., et Cassianus *collat. PP. coll.* 18. *cap.* 7. *pag.* 521. *edit. Francofurti* 1722; his vero omissis sese *ad Coenobitarum fortissimum genus* accedere declarat.

§. V. Praecipua monastici instituti ratio erat, ut Monachi, rerum omnium tractatione, et cogitatione relicta, animum ad Divina intenderent, atque ut procul a populi tumultu viventes (1) Praepositis obedirent (2), sibique manuum labore victum quaererent (3), et corpus castigarent (4). Habebant tamen singula monasteria propriam, ac peculiarem regulam; quaedam scriptis legibus utebantur; quibusdam regulae loco erat vivendi ratio probata majorum consuetudine, ac traditione, quibusdam autem Abbatis voluntas, quae explicabatur, uti se se dabat occasio (5). Sed quoniam omnium regularum unum erat propositum, ut scilicet Monachi procul a cura, et sollicitudine rerum humanarum divinis vacarent, idcirco

Rectorum arbitrio nova etiam in uno monasterio regula interdum recipiebatur, et interdum plures in uno eodemque coenobio obtinebant regulae, aut additis, aut demptis, quae temporum, ac locorum ratio postulare videbantur (6).

(1) S. Hieronymus *epist.* 125. *ad Rustic. cap.* 8. *tom.* 1. *opp. col.* 931. *edit. Veronae* 1734. reprehendit monachos, qui in Civitate vivere cupiebant. *Quid desideramus*, inquit, *urbium frequentiam, qui de singularitate censemur?* Antonium dicere solitum tradit Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 13. *pag.* 28. *edit. Valesii Cantabrigiae* 1720., *pisces quidem aqua nutriri, monachis vero ornamento esse solitudinem; et quemadmodum illi, simulatque terram attingerint, vitam amittunt, sic istos, cum ad urbem accedunt, monasticam gravitatem perdere.* Agitur etiam ea de re *in leg.* 1. *cod. Theod. de Monachis, in lib.* 29. *cod. Justin. de Epis. et cleric., et novell.* 113. *cap.* 42.

(2) *Prima apud eos*, inquit Hieronymus *epist.* 22. *ad Eustoch. cap.* 35. *tom.* 1. *opp. col.* 117. *edit. Veron.* 1734., *confaederatio erat, obedire majoribus, et quidquid jussissent facere.* Quare Monachi, qui haec Praefectorum jussa despexissent, Eucharistia, sacrisque omnibus interdicebantur, ac censuris, aliisque ecclesiasticis poenis plectebantur. Cassianus *de instit. Coenob. lib.* 2. *cap.* 16. *pag.* 27. *lib* 4. *cap.* 16. *et* 20. *pag.* 58. *et* 62, *et collat.* 2. *cap.* 5. *pag.* 240. *edit. Francofurti* 1722. Socrates *lib.* 4. *cap.* 23. *pag.* 238. *cit. edit. Valesii.*

(3) Laborem hunc manuum, in quo sese Monachi exercebant, tum ut sibi victum compararent, tum ut aliis opem ferrent, tum denique ut omne otium procul haberent, memorant Cassianus *instit. lib.* 10. *cap.* 23. *pag.* 169. *edit. indic.* Hieronymus *epist.* 125. *ad Rustic. cap.* 11. *tom.* 1. *opp. col.* 933. *edit. Veronae* 1734., *et epist* 22. *ad Eustoch. loc. cit.*, Epiphanius *haeres.* 80. *num.* 6. *pag.* 1072. *opp. tom.* 1. *edit. Paris.* 1622., Sozomenus *lib.* 6. *cap.* 28. *pag.* 257. *Lugd. edit.* Augustinus *de morib. eccl. cap.* 31. *col.* 710. *opp. tom.* 1. *edit. Maurin. Venet.* 1729.

(4) Hinc Hieronymus *advers. Vigilantium cap.* 16. *col.* 401. *opp. tom.* 2. *edit. Vallarsii Veron.* 1735. monachi institutum *vitam plangentis* appellat, *et praefat. in regul. Pachomii col.* 53. *cit. tom.* 2. insulam Canopum, ubi Tabennenses Monachi vitam agebant, vocat insulam *metanoeae*, hoc est insulam poenitentiae.

(5) Testatur Cassianus *de instit. coenob. lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 13. *edit. Francofurti* 1722., quod *tot propemodum typi, ac regula* erant *quot cellae, ac monasteria.*

(6) Vide Mabillonium *in praefat. ad annales Benedictin. num.* 18. *tom.* 1. *pag.* 34. *edit. Lucae.*

§. VI. In tanto hoc regularum discrimine magna tamen erat inter omnes monachos consensio animorum, una societas, unumque corpus, nulla prorsus vestium diversitate discretum (1). Quare facilis, ac promiscuus erat ex uno in alind monasterium transitus, non modo Latinorum inter se, sed etiam Latinos inter, et Graecos, quibus satis erat in novo monasterio stabilem, firmamque moram costituere. Verum Sanctus Benedictus Monachos suos obtrictos perpetuo voluit regula, quam semel essent amplexi, atque ita sublatum est Rectorum arbitrium, et Monachis adempta libertas, quam pridem habebant, mutandi regulam, et monasterium (2).

(1) *Verum illo aevo*, inquit Mabillonius *loc. cit. num.* 19. *cum unus esset monasticus ordo, nec dum in varias classes divisus, illa regularum diversitas, qua uniformes censebantur, nullam inducebat ordinum diversitatem, uti nec modo diversae in eamdem regulam constitutiones, quas variae unius, ejusdemque Ordinis Congregationes sibi praescribunt, unitati Ordinis haud officiunt.*

(2) S. Benedictus *regul. cap.* 58. *tom.* 1. *pag.* 131. *edit. cit.* Vide Joannem Mabillonium *cit. num.* 19., *et num.* 28. *pag.* 38. ubi adversus Lucam Holstenium demonstrat, S. Benedictum non tantum dedisse regulam Casinensi Coenobio, sed etiam Ordini universo; et vide etiam eumdem Mabillonium *acta sanctor. ord. S. Benedict. praefat. ad saec.* 4. *par.* 1. *tom.* 5. *num.* 52. *et seq. pag.* 17. *et seq. edit. Venet. an.* 1735.

§. VII. Saeculo XI instituti fuerunt Canonici Regulares, quorum multa sunt nomina, sed celeberrimi sunt, qui in Lateranensi Basilica ab Alexandro II. recepti Lateranensium nomen acceperunt. Ex Canonicis Regularibus processit S. Dominicus, qui ordinem instituit Praedicatorum ad

eliminandas haereses Albigentium, publicisque concionibus pravos hominum mores corripiendos, quem Ordinem probavit Innocentius III., et Honorius item III. confirmavit. Eadem tempestate suum etiam creavit Ordinem cum lege summae paupertatis, exemplo Christi, atque Apostolorum, S. Franciscus Assisiensis, et eum etiam idem Honorius approbavit.

§. VIII. Annis autem consequentibus alii instituti sunt Ordines regulares, ut certa charitatis officia praestarent, atque ut clericis opem ferrent in iis, quae clericalis muneris propria sunt. Nec praetereundi Ordines equestres, et militares, qui praesertim a cruciatis, atque expeditionibus in Saracenos ortum habuerunt, et quos inter celeberrimi sunt equites Hierosolymitani, qui Rhodo pulsi habuerunt Melitam acceptam a Carolo V., et in quos potissimum Anastasius IV. multa contulit privilegia.

§. IX. Monachi olim ordinibus initiati non erant (1), et ideo si quis eorum gravioris criminis reus esset, plectebatur poena excommunicationis, non suspensionis, aut degradationis, quae ad clericos pertinebant (2). Sed interdum eorum aliquis Episcopi beneficio inter clericos referebatur, praesertim ut in sacello monasterii rem divinam conficeret (3). Denique propter utilitatem Ecclesiae receptum est, ut Monachi sacris initientur ordinibus (4); et ideo nunc passim monachi clerici sunt, exceptis illis, qui famulatui, ac vilibus ministeriis reservantur, quos vulgo *laicos* appellamus.

(1) *Alia*, inquit S. Hieronymus *ep.* 14. *cap.* 8. *tom.* 1. *opp.* *col.* 33. *edit.* 1734, *monachorum est causa, alia clericorum.* Idem habent S. Leo M. *ep.* 94. *cap.* 6. *par.* 2. *opp. pag.* 361. *edit. Ro-*

mae 1755., Conc. Chalcedonense *can.* 2. *et* 4. apud Labbaeum *tom.* 4. *col.* 1682., *et seq. edit. Venet.* et Trullanum *can.* 24. *col.* 1358. *tom.* 7. *ejusdem collect.* ubi Monachi a clericis distinguuntur. Verum eos non meros laicos fuisse, constat ex *can.* 3. *Calcedonensi*, ubi Monachi, aeque ac clerici, saecularia negocia exercere prohibentur.

(2) Conc. Chalcedonense *loc. cit. can.* 2. *si quis*, inquit, *sequester, et intercessor adeo turpibus, et nefariis lucris apparuit, hic quoque, si sit quidem clericus, proprio gradu excitat si sit autem laicus, vel monachus, anathematizetur.*

(3) Monachos clericos memorant Cassianus *collet.* 3. *cap.* 1. *pag.* 254. *collat.* 4. *cap.* 1. *pag.* 267. *cit. ed. Francofurti*, Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 23. *pag.* 74. *cit. edit. Cantabr.*, Liberatus *Breviar. cap.* 11. *pag.* 61. *edit. Garneri Paris.* 1675. S. Athanasius *ep. ad Dracont. cap.* 7., *et* 8. *opp. tom.* 1. *par.* 1. *pag.* 110. *edit. Patavii* 1777.. S. Augustinus *epist.* 60. *col.* 148. *opp. tom.* 2. *edit. Maurin. Venet.* 1729. S. Epiphanius *expos. fid. num.* 21. *tom.* 1. *opp. pag.* 1104. *edit. Patavii Paris.* 1622., Zosimus *in decret. cap.* 1. apud Pithoeum *cod. can. Eccles. Roman. pag.* 214. *Paris.* 1687., Concilium Agathense *can.* 27. *col.* 526. *tom.* 5., *et Ilerdense can.* 3. *col.* 751. *tom.* 5. apud eumdem Labbaeum. Praesertim cum monasterium ita aberat ab Episcopali, aut parochiali Ecclesia, ut Monachi ad illam commode accedere non possent, unus aut alter eorum ordinabatur Presbyter, qui divina perageret in sacello monasterii, et saepe Episcopi vocatos ex eo monachos in Ecclesiae ministerium ordinabant, et huc spectat *l.* 32. *cod. Theod. de episc., et cleric.*; quam in legem consule notas Jacobi Gothofredi *cod. Theod. lib.* 13. *tit.* 2. *tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 76. *edit. Lipsiae* 1743. Quin etiam exempla Monachorum, qui ad Episcopatum delati sunt, habet Athanasius *loc. cit.*, Severus Sulpicius *in vit. S. Martini num.* 10. *opp. tom.* 1. *pag.* 17. *edit. Veron.* 1741. et Jo. Moschus *cap.* 124. *pag.* 895. apud Rosweydum *vit. PP. Antuerp.* 1615. Ita Basilius *ep.* 218. *ad Amphilochium pag.* 331. *opp. tom.* 3. *edit. Paris.* 1730. meminit Alexandri Corydalis in Lycia, qui ex Monacho Episcopus factus est; uti etiam Severus ex Monacho Episcopus evasit, sicuti narrat Marcellinus *in chronico indic. VI. Clement. et prob. coss. pag.* 529. *tom.* 9. *Biblioth. PP. edit. Lugdun.*

(4) Quod *ad ampliationem divini cultus* perpetua lege constituit Clemens V. *in Clem. I. de stat. monach.*

§. X. Regulares omnes, quatenus clerici sunt, habent ea, quae sunt clericis communia, propterea fruuntur clericalibus privilegiis, iis praeser-

tim, quae *fori*, *et canonis* nuncupantur. Quatenus vero sunt Regulares, habent ea, quae sunt Regularium propria. Eorum quaedam peculiaria sunt, et propria cujusvis Ordinis, quaedam communia universis.

§. XI. Propria sunt ordinum singulorum privilegia, quae in illos praesertim Romani Pontifices contulerunt. Est etiam conjusvis Ordinis proprium institutum, et regula, quam semel rite susceptam quilibet servare, ac retinere debet (1). communia autem non pauca sunt.

(1) Primus S. Benedictus mutandae regulae licentiam coercuit, adempta Monachis libertate deserendi institutum, quod semel susceperant; atque eum vel primum, vel inter primos fuisse, qui professionis formam, modumque praescripsit, inquit Mabillonius *cit. praef. in* 1. *part. saec.* 4. *Benedictin. num.* 53. *pag.* 18.

§. XII. Primum est, ut praeter peculiarem regulam, quam profitentur, castitatem (1) etiam, obedientiam (2), et paupertatem servare debeant omnes Regulares (3), iisque sese voto obstingere (4); alterum, ut quisquis profiteatur Ordinem ab Apostolica Sede approbatum (5); tertium ut domus quaeque Regularium suos ministros habeat, et praefectos, omnesque uni capiti, tamquam summo moderatori, subjiciantur; quartum, ut quaelibet Regularium familia propriam habeat Ecclesiam, seu sacellum, ubi non solum illi preces Deo fundant, sed etiam privilegio Sedis Apostolicae liturgiam celebrare, et plura sacra facere possint, quae propria sunt Ecclesiarum Cathedralium, et Parochialium: quintum, ut Regulares omnes sint exempti ab Episcopi potestate, et sedi Apostolicae subjecti (6) quod intelligendum secundum mentem Concilii Tridentini, et recentiores constitutiones

Pontificum Romanorum (7). Ac praesertim Episcopi jurisdictio sese exserit in regulares animarum curam exercentes, qui in iis, quae ad hanc curam et sacramentorum admistrationem pertinent, illius jurisdictioni, visitationi, et correctioni immediate subsunt (8).

(1) Castitatis votum non tantum in eo positum est, ut Regulares domitas habeant libidines, quod christianis omnibus commune est, verum etiam ut se a nuptiis abstineant. Agam ea de re copiose in Libro II.

(2) Tria potissimum in Monachorum obedientia desiderat S. Benedictus *regul.cap.*5. apud Holstenium *cod. regular. tom.*1.*pag.*118. *edit. August. Vindelic. an.* 1759. scilicet ut Monachi pareant suis Praepositis *sine mora, non tepide, et cum bono animo.*

(3) Paupertatis, quam profitentur, causa nihil proprium habere possunt Regulares, et si quid tale aliquis habuerit, invito, vel inscio Praeposito, fracti voti reus utriusque suffragii jure biennio privabitur, et aliis etiam pro criminis gravitate poenis mulctabitur, moriens autem, nisi res omnes numerato dimiserit, sepelietur extra commune coemeterium *cap.* 4. *de stat. monach. Conc. Trid. sess.* 25. *cap.* 2. *de regul.* Atque huc spectat regula, quod quidquid acquirit Monachus ad monasterium pertinet.

(4) *Cap.* 16. *de regular.*

(5) *Cap. un. de vot. in* 6., *et cap. ultim. de relig. dom.*

(6) Exemptionis ab Episcopi jurisdictione, quam Regularibus Summi Pontifices concesserunt, exempla sunt apud S. Gregorium M., aliosque antiquissimos Summos Pontifices, illaque saepe, ipsis rogantibus Principibus attributa fuit, quae omnia accurate describunt Thomassinus *vet., et nov. Eccles. disciplin. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 30., *et seq.* Bianchius *dell' esterior polizia della Chiesa lib.* 2. *cap.* 2. §. 5. *tom.* 4. *pag.* 360. , *et seq.* Multa etiam habes hujusmodi exemptionum monumenta apud Du-Chesnium *hist. Franc. tom.* 1. *part.* 662., Ughellium *Ital. sac. tom.* 4. *col.* 953 *edit. Venet. an.* 1719. , Mabillonium *annal. Bened. tom.* 1. *lib.* 13. *num.* 3. *pag.* 345., *et in appendic.* 3. *ejusdem tom. num.*17., *et* 18. *pag.* 633., *et* 634. *edict. Lucae* 1739., *et acta SS. Benedictin. in vit. S. Bertulfi num.* 7. *tom.* 2. *pag.* 151. *edit. Venet* 1733., *et de re diplomatic. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 12. Praecipuas vero, easque justissimas exemptionum concedendarum causas enumerat Petrus Blesensis *ep.* 68. *ad Alexandrum III. pag.* 103. *edit. Paris.* 1667. *Scimus* inquit, *quod ob quietem monasteriorum, et Episcoporum tyrannidem hus exemptiones plerumque Romani*

Pontifices indulserunt. Earumdem querelarum contra Episcopos; qui Regulares vexabant, unde harum exemptionum origines repetit ipse Van-Espenius *par.* 3. *tit.* 12. *cap.* 2., meutio est in Concilio Toletano IV. *can.* 51. *tom.* 6. *Concil. collect.* Labbaei *col.* 1463: et in Conc. Toletano IX. *cap.* 2. *tom.* 7. *col.* 466. *edit. Venet.* Sed ea de re sermo redibit II. Libro, cum de Monasteriis agemus. Graviter autem, et copiose, praeter eos, quos suprà descripsi, de Regularium exemptione disputant Mamachius *contra auctor. opusc. Quid est Papa? ep.* 3. §. 14. *tom.* 1. *pag.* 272., *et seq.* et Zaccaria *in Anti-Febronio par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 5., *et seq.*, *et in Anti-Febron. Vindic: dissert.* 10. *cap.* 4.

(7) Vid. *Titulum II. sect.* 1. §. 13., *et seq.* ubi omnes explicavimus delegatam jurisdictionem, quam Episcopus in Regulares debet.

(8) Conc. Trident. *sess.* 23. *cap.* 11. *de regul.*, Gregorius XV. *constit. inscrutabili* 50. §. 4. *tom.* 5. *pag.* 1. *Bullar.* Qua Tridentina lege Capellanos etiam Religionis Hierosolymitanae curam animarum exercentes obstrictos declaravit S. Pius V. *const.* 104., *et* 187. *pag.* 49., *et* 180. *par.* 3. *tom.* 4. *Bullar. edit. cit.*, et Gregorius XIII. *constit.* 125. *eodem loc. par.* 456., itemque Parochos Regulares Indiarum orientalium, et occidentalium Benedictus XIV. *const. Quamvis* 1. *tom.* 2. *ejus Bullar. pag.* 1. Vide etiam constitutionem *firmandis* ejusdem Benedicti XIV. *in ejus Bullar. tom.* 1: *pag.* 263., in qua describitur quidquid praestari potest ab Episcopo visitationem obeunte in Ecclesiis Regularium, quibus animarum cura conjuncta est.

§. XIII. Professio regulae facit aliquem Regularem (1). Ea vel tacita, vel expressa est; tacita, quae ex perspicuis, certisque actibus educitur (2), expressa, quae fit palam, ac publice coram Regularis familiae Moderatore; recitata formula professionis, adhibitis etiam aliis solemnitatibus, secundum receptos ordinis cujusque ritus. Ut professio vim habeat, fieri debet post sextum decimum (3), et post exactum probationis annum (4), eumque integrum, atque perpetuum, gestato habitu, actaque vita toto illo temporis cursu intra claustra designati monasterii, in quo tyrones instituendi sunt (5); debet esse libera, non

extorta vi, metuque gravi (6), facta ab homine, qui suae voluntatis habeat arbitrium, non a servo, invito domino (7), non ab Episcopo, ignaro Summo Pontifice (8), non a viro, qui sospitem habet uxorem, ea dissentiente (9); denique Regularis instituti nomine accipienda est ab eo, cui jus est accipere, ratamque habere professionem (10).

(1) Diu viguit disciplina, quam memorant Hieronymus *ep.*107. *ad Laetam num.* 3., *et* 6. *col.* 674., *et* 678. *opp. tom.* 1. *edit. Vallarsii Veronae*, et Salvianus *advers. avarit.lib.*1. §.4.*pag.*231. *edit. Pedeponti* 1734. ut parentes infantes filios non modo clericatui offerent, uti demonstratum supra est, sed etiam monasterio, pro qua disciplina acerrime propugnarunt Petrus Damiani *opusc.*16. et Rabanus Maurus singulari libello, quem composuit adversus quosdam, qui eidem disciplinae resistebant; idque argumentum late persequitur Gratianus *caus.* 20. *quaest.* 1. Atque hi quidem pueri a parentibus monasterio oblati, cum puberes evaserant, discedere non poterant ab eo vitae instituto, cui semel addicti fuerant. Hinc illud Toletani Concilii, quod etiam memorat Clemens III. *in cap.* 12. *de regular. monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit*; et Concilium Wormatiense anni 868. *can.*22. apud Labbaeum *tom.* 10. *col.* 459. *edit. Venet*, *si pater*, inquit, *vel mater filium, filiamque intra septa monasterii in infantiae annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, et matrimonio copulari.* Et *can.* 23. *Monachum ergo*, ait, *aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti intercludimus aditum, et omnes ad saeculum interdicimus regressus.* Solemnis formula ejus oblationis ex S. Benedicti regula *cap.* 59. apud Holstenium *cod. cit. regul. tom.* 1. *pag.* 132. *edit. August. Vindelic.* 1759. erat, ut manus pueri oblati in altaris palla involveretur; quae erat mappa altari superimposita; idque testimonium erat oblationis, qua sic involutus puer Dei obsequio addicebatur. Gratianus *can.*4. *caus.*29. *quaest.* 2. Lambertum quemdam oblatum memorat, qui tum propter non servatam solemnem hanc formulam oblationis; tum propter alias causas votis solutus declaratus fuit; et S. Bernardus *ep.*1. *num.* 8. *opp. tom.* 1. *edit. Venet.* 1765. Robertum consanguineum suum ob neglectos solemnes illos ritus oblatione parcutum obstrictum negat. Rothardus *in reg. S. Bened. delect. actor. col.* 318. *tom.* 2. *edit. Lugdun.* 1706. describit formulam, in qua pater di-

vebat : *volo tradere filium meum Deo omnipotenti ad serviendum sibi in hoc monasterio*: tum Abbas praesentibus ajebat *auditis fratres, et videtis quid iste dicat;* hi respondebant : *audimus, et videmus.* Abbas benedictionem dabat oblato, qui ita cooptatus censebatur in ordinem monachorum, in quo deinceps vitam omnem traducere debebat. Confer Rabanum Maurum *in eumdem regul. cap.* 59. opp. *tom.* 6. *pag.* 321. *edit. Colon. Agrippin.* 1626. et confer etiam Mabillonium *analect. pag.* 155.; ubi variae describuntur formulae oblationis puerorum. Neque solum filios jam natos vovebant parentes, sed eos etiam, qui nondum nati in matris utero latebant, cujus rei multa collegit exempla Balutius *in not. ad Salvian. advers. avarit. lib.* 2. *pag.* 428. *edit. Pedeponti* 1743. Confer Mabillonium *in praef. ad saecul. VI. Benedictin. num.*36. *pag.* 148. *edit. Venet. et tom.* 2. *Analect. pag.* 530., Muratorium *antiquit. Italic. medii aevi dissert.* 65. *col.* 380., *et seq. tom.* 5., Calmetum *in regul. S. Benedicti cap.* 59.; Haestenum *disquisit. monastic. par.* 2. *lib.* 4. *tract.* 2. *disquis.* 5. Haec de filiis monasterio offerendis disciplina viguit usque ad aetatem Coelestini III. Pontificis, qui eam moderatius temperavit, dicta lege, ut puer monasterio oblatus, cum *ad annos discretionis pervenerit, et habitum retinere noluerit monachalem, si ad hoc induci nequiverit, non est ullatenus compellendus*, uti sancitum est *cap.* 14. *de regular* et consentit Innocentius III. *lib.* 15. *ep.* 116. *ad Episcop. Lugdunen. pag.* 644. *tom.* 2. *edit. Balutii Paris.* 1682. Licet autem Coelestinus huic disciplinae modum imposuerit, non eam tamen sustulit, aut abrogavit; quinimo nunc etiam, nisi obstent, et impediant peculiares leges, quibus Regularia Instituta reguntur, aut recentiores Pontificiae constitutiones, quae iis tantum, qui certam aetatem nati sunt, in monasterio pernoctare sinunt, secundum jus Decretalium vetitum non est offerre filios impuberes monasticae vitae instituto, integro semper jure, quod de aetate, ac tempore Tyrocinii, et professionis a Synodo Tridentina constitutum est: Quae oblatio efficit primum, ut filius impubes a religione recipi possit; deinde ut pater in ipsum patria potestate amplius uti nequeat, ut eum ad saecularem vitam revocet : denique ut etiamsi filio impuberi ante annos pubertatis monasterii claustra deserere non liceat (quod tamen ipse facere potest, cum ad eam pervenit aetatem, in qua plenum habet suae voluntatis arbitrium) potest tamen Religio proprio jure uti, ut eum dimittat etiam ante annos pubertatis, nisi forte se onere obstrinxerit eum retinendi, donec pubes evadat. Confer Benedictum XIV. in literis datis ad Petrum Hieronymum Guglielmum, quae extant in ejus Bullar. *const.* 54. *tom.* 3. *pag.* 239. *edit. ann.* 1754., et confer etiam Petri Magagnotti dissertationem *de antiquo ritu offerendi Deo pueros adhuc impuberes praesertim sub regula S. Benedicti* apud Fleuryum *di-*

sciplina populi *Dei tom.* 3. *dissertat.* 48. *pagin.* 239. *edition. Venet.* 1782.

(2) *Cap.* 23. *de regul.*, *cap.* 1. *eod. in* 6. Tacitae professionis exemplum est in eo, qui per quinquennium tacuit, cum irritam emisisset expressam professionem, vel quia vi, metuque coactus, vel quia nondum justam aetatem attigerat. In ceteris tacita professio tantum obtinet in iis ordinibus, in quibus in habitu professorum, et non professorum nullum discrimen est.

(3) S. Basilius *regul. fus. tract. cap.* 15. *pag.* 337. *opp. tom.* 2. *Paris.* 1722., S. Ambrosius *de virgin. cap.* 7. *num.* 39. *col.* 275. *opp. tom.* 3. *edit. Venet.* 1751., et Alexander III. *in cap.* 8. *de regul.* aetatem postulant perfectae, et absolutae rationis. Capitula Theodori Cantuariensis apud Harduinum *tom.* 3. *Conc. cap.* 1778. *c.* 118. in maribus anno 15., in foeminis 16., aut 17. constituunt. Ipse Basilius *ep. ad Amphiloc. can.* 18. *pag.* 292. *opp. tom.* 3. *edit. indic.* annum memorat 16., aut 17., denique Concil. Trid. *sess.* 25. *cap.* 15. *de regul.* annum 16. exactum definivit. Vide Pallavicin. *histor. Conc. Trident. lib.* 24. *cap.* 6. Verum Tridentini Patres cum aetatem constituerunt annorum sexdecim, minime improbarunt peculiares quorumdam Ordinum constitutiones, quibus major aetas requiritur, quod, et Sac. Congregationem Concilii declarasse, testatur Fagnanus *in cap. nullus de regul. num.* 15.

(4) Monasterium ingressi apud orientales in eo per triennium manere debebant, antequam professionem emitterent, quod testatur Justinianus *Novell.* 5. *cap.* 2., idque a S. Pachomio institutum fuisse scribit Palladius *in Lausiac. cap.* 38. *pag.* 736. *cit. edit. Antuerp.* Idem jus in occidente interdum obtinuisse constat ex *can. un. dist.* 53., *et can.* 3. *cap.* 17. *quaest.* 2., puta si non satis explorati essent mores ejus, qui professionem emittere debebat. Interdum vero requirebatur biennium, uti patet ex *can.* 6. *cap.* 19. *quaest.* 3. At S. Benedicti regula annum praefinivit, quod probavit Synodus Tridentina *loc. cit.*

(5) Clemens VIII. *constit. nullus omnino* 242. *tom.* 5. *par.* 2. *pag.* 340., Urbanus VIII. *const. Sac. Congregatio* 77. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 271., *et Coustit. religiosis* 363. *tom.* 6. *par.* 1. *pag.* 271. Confer Pirhing. *jus can. lib.* 5. *tit.* 31. *sect.* 2. §. 3.

(6) *Cap.* 1. *de his quae vi metus.* Et Synodus Tridentina *sess.* 25. *cap.* 18. *de regul.* anathemati subjicit omnes, qui invitam mulierem cogunt, *praeterquam in casibus in jure expressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem*, quique in eo facinore opem, consilium, auctoritatem, consensum praebent.

(7) Concilium Chalcedonen. *can.* 4. *col.* 1683. *tom.* 4. *concil. collect.* Labbaei *edit. Venet.*, *can. Si quis cap.* 16. *quaest.* 2.

(8) *Cap.* 18. *de regul.*, *cap.* 10. *de renunc.*

(9) *Cap.* 12. *de convers. conjugat.* Confer S. Basilium *regul.*

Jus. tract. cap. 12. *opp. tom.*2. *pag.* 354. *edit. Paris.* 1722. S. Hieronymum *ep.* 122. *ad Rusticum cap.* 4. *opp. tom.* 1. *indic. edit.*, S. Augustinum *ep.* 127. *ad Armentar.*, *et Paulin. col.* 373., *et ep.* 262. *ad Ecdicinm cap.* 1., *et* 2. *col.* 889. *opp. tom.* 2. *edit. citat. Venet.* Hinc S. Paulinus *ep. ad Celantiam cap.* 28. *in appendic. opp. eap.* 741. *edit. Veronae* 1736. vehementer improbat mulieres, quae viros sine ipsorum consensu deseruerant. Conjugum vero, qui mutuo consensu voverunt castitatem exempla sunt apud Socratem *histor. lib.* 4. *cap.* 23. *pag.* 236. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720., Heribertum Ros-weydum *vit. PP. lib.* 1. *cap.* 9. *pag.* 158., *lib.* 6. *num.* 3. *pag.* 652., *et lib.* 10. *cap.* 108. *pag.* 888. *Antuerp.* 1615., Victorem Uticen. *de persec. Afric. lib.* 1. *pag.* 678. *tom.* 8. *Biblioth. PP. edit. Lugdun.*

(10) *Cap.* 16. *de regul.*

§. XIV. Cum haec omnia servata sunt prohibetur quis in posterum deserere institutum, quod semel amplexus est, nisi aut arctius amplectatur (1), aut a Summo Pontifice veniam obtineat (2). Praeterea nihil amplius acquirere sibi potest, et amittit beneficia, si quae habet; dirimitur matrimonium ratum, non consumatum; tollitur patria potestas (3), et vis extinguitur simplicium votorum, quae ante professionem emissa sunt (4).

(1) *Cap.* 18. *de regul.*, *extrav.* 1. *eod. tit. inter. communes.* Ita S. Bernardus *ep.* 382. *num.* 3. *opp. tom.* 1. *pag.* 148. *edit. Venet.* 1765. Thomam de S. Audamaro a Benedictinis ad Claravallenses transire volentem non esse prohibendum docet, quod *votum parentum* (qui filium in monasterio obtulerant) *integrum manet, et oblatio eorum non est exinanita, sed cumulata.* Quid autem servari debeat, ut quis arctiorem regulam rite, ac recte suscipiat, explicat Schmalzgrueb. *jus eccles. univers. lib.* 3. *par.* 4. *tit.* 31. §. 8. *num.* 225., *et* 226. Nunc ut ea res exitum habeat celeriorem, Regularibus, qui in arctiorem religionem conferre se cupiunt, *postquam voluntatis suae causas*, ut inquit Giraldus *exposit. jur. pontific. par.* 2. *sect.* 50. *pag.* 865. *tom.* 3., *coram competentibus Apostolicae Sedis tribunalibus exposuerint, atque probaverint, haud aegre a Romano Pontifice indulgentur opportunae facultates, in quibus derogatio super consensu Superioris Ordinis laxioris includitur.*

(2) Summum Pontificem Regularibus tribuere posse faculta-

tem deserendi institutum suum, ac redeundi ad hominum communem vitam, sive, ut inquiunt, *ad saeculum*, inter omnes constat. Sunt tamen e Theologorum familia, qui, auctore praesertim S. Thoma 2. 2. *quaest.* 88. *art.* 11., negant, eum solvere Regularem posse solemnibus votis, quae emisit; sed contra hos disputant Schmalzgrueb. *loc. cit.* §. 7. *num.* 211., et Pirhing. *jus canon lib.* 3. *tit.* 31. *sect.* 3. §. 8. *num.* 144.

(3) *Auth. Ingressi C. de Sacros. Eccles.*, *Auth. Presbyteros c. de Episc., et cleric.*

(4) *Cap.* 4. *de vot. et vot. redempt.*

§. XV. Quod si aliquid praetermissum est eorum, quae servare oportebat, irrita est professio, et qui eam emisit, reclamare intra quinquennium potest (1), elapso quinquennio non potest, nisi ex justa causa fuerit a Pontifice restitutus (2). Nemo autem audietur, qui Regularem habitum dimisit, nisi primum eum denuo susceperit, ac redierit ad monasterium, unde discesserat (3). Nam qui habitum, et Monasterium sua sponte deseruit, tamquam Apostata habetur, et punitur poenis, quibus puniuntur Apostatae (4), quales sunt illi, qui prorsus retinendae religionis animum abjecerunt.

(1) Conc. Trident. *sess.* 25. *cap.* 19. *de regul.*

(2) Vide *constitutionem si datam* 47. Benedicti XIV. *pag.* 236. *tom.* 2. *ejus Bullar.* ubi etiam accurate praescribitur judicii ratio, quam servare oportet, cum quaeritur de nullitate professionis.

(3) Conc. Trid. *loc. cit. et cit. constit.* 47. Benedicti XIV.

(4) Apostatarum poenas diligenter enumerat Lucius Ferraris *Biblioth. verb. Apostata num.* 50., *et seq.*

§. XVI. Et quoniam Regulares, antequam vota suscipiant, suis sese bonis abdicare solent, eaque in alios conferre, idcirco constitutae sunt certae leges, ut eorum renunciationes recte expediantur. Nimirum eorum obligationes, ac renunciationes non valent, nisi emittantur cum venia

Episcopi , aut ejus Vicarii generalis intra duos menses proximos ante professionem , et tantum post eamdem editam vim , atque exitum habent , ita ut nullius momenti sint , nisi professio absolvatur (1).

(1) Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 16. *de regul.*

§. XVII. Monachorum instar sunt Moniales , seu Sanctimoniales , foeminae scilicet , quae solemnibus votis emissis (1) sese Deo consecrarunt , et quae certa obstrictae regula vitam ducunt in Monasterio sub regimine Episcopi , et interdum etiam Regularium. Eadem tempestate, qua Monachorum, etiam Monialium coenobia instituta sunt (2). Praecipua earum est clausurae lex , qua Moniales egredi prohibetur e septis monasterii , nisi cogat exire vis major , quae superat legum potestatem , ut magnum incendium , vel morbus leprae , aut epidemiae ; qui morbus , praeter Superiorem , cui Monialis subest , etiam Episcopo cognitus , scriptoque probatus esse debet (3).

(1) De solemnibus hisce votis , quorum originem aliqui a Sancto Ambrosio repetunt , adeundus est Orsius *istoria ecclesiastica Lib.* 17. *num.* 82. *pag.* 528. *seq. tom.* 7. *edit. Rom.* 1752.

(2) Vide Thomassinum *par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 44., *et seq.*, Muratorium *diss.* 66. *pag.* 106. *tom.* 3. *par.* 2. *edit. Romae* , Ballerinios *in Zenon. dissert.* 3. *cap.* 1. *pag.* 127. *tom.* 1. *edit. August.* 1758.

(3) *Cap.* 1. *de stat. regul. in* 6. S. Pius V. *const. circa pastoralis* 13. *pag.* 292. *tom.* 4. *par.* 3. *et constit. decori* 139. *pag.* 96. *tom.* 4. *par.* 3. *Bullarii.* Cum autem S. Pius V. tres hasce causas expresserit *magnum incendium , lepram , epidemiam* , hoc est morbum contagiosum , quo ceterae Moniales infici possunt , quaesitum est ab interpretibus Juris canonici num alia etiam possit esse causa , propter quam Monialibus exeundi e monasterio facultas concedatur. Late ea de re disputat Benedictus XIV. *de Synod. Dioeces. lib.* 13. *cap.* 12. *num.* 26., *et seq.* , ubi ostendit , alias etiam ob

causas cum venia Sedis Apostolicae Moniales exire posse e septis monasterii, puta si qua earum gravi correpta morbo suasu medicorum locum mutare debeat, ut convalescat. Quod autem de incendio dicitur, id etiam pertinet ad aquarum inundationem, hostium impetum, monasterii ruinam, et similia, quae subitam fugam postulant, *cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta*, ut inquit Pontifex *in cap.* 3. §. *profecto de verb. signific in* 6.

§. XVIII. Ceteris vero eadem ingredi clausura vetitum est, sine venia Episcopi, et regularis Superioris, si cui subest monasterium (1); atque haec venia concedenda est ex justis, et necessariis causis, puta propter commune servitium, aut valetudinem, aut salutem animarum (2). Quae salus ut bene considerata, atque provisa sit, praeter communem, et ordinarium Confessarium, debent Moniales bis, aut ter in anno extraordinarium obtinere, cui liberius intimos animi sensus patefaciant (3).

(1) Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 5. *de regul.* licentiam postulat Episcopi, vel Superioris; et ideo quaesitum est, num ingressuro monasterium Regularibus subjectum satis sit veniam regularis Superioris. Sed tum ejus, tum Episcopi veniam desiderari, ut quis hujusmodi monasteria ingrediatur, nisi diuturna consuetudo unius Episcopi veniam postulet, plus semel responsum est, a Sac. Congregatione Concilii, uti patet ex *lib.* 14. *decretor. pag.*300. *lib.* 15. *pag.*14., *et* 465., *lib.*16. *pag.*86., *et seq. lib.* 17. *pag.*520., *et seq.*

(2) Ad hanc clausurae legem diligenter custodiendam pertinent *constit. ubi gratiae* 44. Gregorii XIII. *Bullar. tom.* 4. *par.* 3. *pag.* 398., *constit. facultatem* 117., Pauli V. *pag.* 246. *tom.* 5. *par.* 3., ejusdem *constit. Monialium* 203. *pag.* 102. *tom.* 5.*par.*4. *constit. Apostolatus* 198. Clementis X. *pag.* 330. *tom.* 7., *et constit. Salutare* 40. Benedicti XIV. *pag.* 64. *tom.* 1. *ejus Bullarii edit. Romae* 1754.

(3) Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 10. *de regul.* Vide constit. *Pastoralis* 56. Benedicti XIV. *pag.* 281. *tom.* 2., ubi multa habentur de extraordinario Confessario, qui non solum universis Monialibus, sive toti monasterio dandus est, sed etiam singulis, quae illum ex justa causa petunt, praeterea Superiores Regulares juben-

tur saltem semel quotannis Monialibus sibi subjectis concedere extraordinarium e saeculari Clero Confessarium, vel ex altero Regulari Instituto Sacerdotem; iisque id negligentibus, Episcopus efficere debet, quod Regularis Superior praestare debuisset.

§. XIX. Monialium regimen, quod praesentem custodiam postulat, totum est permissum Episcopis, vel ut Ordinariis, vel ut Sedis Apostolicae Delegatis, si monasteria exempta sunt, et Sedi Apostolicae immediate subjecta, nisi vel a certis capitulis, vel ab aliis Regularibus gubernentur (1). Verum in his quoque monasteriis, quae Regularibus subsunt, Episcopo una cum Regulari Superiore quovis anno reddenda est gestae administrationis ratio, et Episcopus ipse malum administratorem ab officio dimovet, nisi ab eo monitus Superior id pridem fecerit, atque etiam animadvertit in Regulares, qui in bonorum monasterii administratione deliquerunt (2).

(1) Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 9. *de regul.*
(2) Gregorius XV. *constit. Inscrutabili* 50. *tom.* 5. *par.* 5. *pag.* 1. *Bullarii edit. cit.*

§. XX. Atque haec Episcopi cura, et sollicitudo in Moniales non tantum sese explicat in illa, quam diximus, bonorum administratione, atque in clausura diligenter custodienda, quae tota est ejus juri commissa, ordinario in monasteriis sibi subjectis; delegato in exemptis (1), adeout recte puniat ipsos quoque Regulares, qui peccant in clausuram Monialium sibi subjectarum (2); sed etiam in electione Abbatissarum, quae monasterio praeficiuntur. Nam Episcopo nunciandus est futurae electionis dies, etiam cum monasteria subsunt Regularibus, et ipse una cum Regulari Superiore interesse, ac praeesse electioni potest (3).

(2) Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 5. *de regul.* Vide *constit. Gravissimo* 12. Benedicti XIV. *tom.* 3. *pag.* 57. *ejus Bullarii*, ubi multa habentur de iis, qui ad monasteria accedunt, ut cum Monialibus colloquantur.

(2) Gregorius XV. *const. Inscrutabili* §. 4. Atque huc etiam spectat *constit. Felici* 492. Alexandri VII. *tom.* 6. *par.* 6. *pag.* 34. *bullar.*, qua sancitum est, ut Superior Regularis semel tantum in anno visitationis causa monasterii septa ingrediatur; quod si necessitas eum pluries ingredi cogat, id ei tantum licet, praesente Episcopo, aut aliquo Ecclesiastico viro, quem Episcopus speciatim constituit.

(3) *Cit. const. Inscrutabili* Gregorii XV. §. 5. Monet tamen Benedictus XIV. *de synod. dioeces. lib.* 5. *cap.* 12. *num.* 4., satius esse Episcopo semel in synodo declarare animum suum, quod ipse scilicet semper velit Abbatissarum etiam exemptarum electionibus interesse, quam id praestare singulis vicibus, quibus electio facienda est.

§. XXI. Monialibus tempore praeeunt virgines sacrae, quarum origo vel ab ipsis Ecclesiae primordiis est repetenda (1). Eadem pene intra domesticos parietes illarum vivendi ratio, quae postea Monialium fuit. Eas Episcopus, aut aliquis ejus mandato Sacerdos (2) praecipuo aliquo festo die (3) solemniter in Ecclesia consecrabat, eisque imponebat vestem, quae sacrarum virginum propria erat (4).

(1) Quemadmodum fuerunt in Ecclesia Ascetae, antequam essent Monachi, ita fuerunt mulieres, quae palam, ac manifesto virginitatem vovebant, antequam Moniales instituerentur. Atque hae sunt virgines sacrae, quas saepe memorant Cyprianus, ac Tertullianus, et quas Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 23. *pag.* 353. *edit. Cantabrig.* 1720. appellat *virgines ecclesiasticas*, Socrates autem *lib.* 1. *cap.* 17. *pag.* 47. *ejusd. edit. Cantabr. virgines in matricula Ecclesiae adscriptas*, quoniam descriptae erant in Ecclesiae libris, seu canone; atque hinc interdum etiam *canonicae* dicebantur. Vide Valesium *not. in Sozomen. lib.* 8. *cap.* 23. *pag.* 355. *edit. Cantabrig.* 1720. Albaspinaeum *not. in conc. Illiberit. can.* 13. *pag.* 165. *edit. Neapol.* 1770., Cotelerium *not. in constit. Apostol. lib.* 8. *cap.* 13. *pag.* 408. *edit. Amstelaedami* 1724.

(2) Etiam Presbyterum mandato Episcopi virgines consecrasse, ostendit Concil. Carthaginense III. *can.* 36. *tom.* 2. *col.* 1404. *collect.* Labbaei, cum inquit *Presbyter inconsulto Episcopo Virgines non consecret*, quod quidem habet Fulgentius Ferrandus *breviar. canon. can.* 91. apud Pithoeum *codex can. vet. eccles. Roman. pag.* 308. *Paris.* 1687.

(3) *Devotis quoque virginibus*, inquit P. Gelasius *in decr. cap.* 12. apud Pithoeum *loc. cit. pag.* 167. *nisi aut in Epiphaniorum die, aut in albis paschalibus, aut in apostolorum natalibus, sacrum minime velamen imponant, nisi forsitan, sicut de baptismate dictum est gravi languore correptis, ne sine hoc munere de saeculo exeant implorantibus non negetur.* Vide S. Ambrosium *de virgin. lib.* 3. *cap.* 1. *col.* 208., *et de laps. virg. cap.* 5. *col.* 386. *opp. tom.* 3. *edit. Venet.* 1751.

(4) Concilium Carthaginense IV. *can.* 11. *col.* 1438. *tom.* 2. *coll.* Labbaei Atque hunc sacrarum virginum habitum memorat etiam Arcadius *l.* 4. *c. de episcop. audien.* ubi *mimae, et quae ludibrio corporis quaestum faciunt*, prohibentur uti *publice habitu earum virginum, quae Deo dicatae sunt.* Erat hujus habitus pars una *sacrum velamen*; unde *velatae virgines* apud Innocentium *epist.* 2. *ad Victric. cap.* 18. apud Constantium *epist. Roman. Pontific. col.* 756. sunt virgines Deo consecratae.

XXII. Ut virgines, ita etiam ecclesiasticas viduas (1) habuit Ecclesia, antequam Monachorum, et Monialium institutum agnosceret. Ex his autem viduis, ut plurimum, eligebantur Diaconissae (2); quamquam saepe etiam perpetuas virgines eo munere functas fuisse constat (3). Earum origo ab ipsa Apostolorum aetate repetenda est (4).

(1) Hieronymus *epist.* 38. *cap.* 4. *col.* 173., *et ep.* 69. *cap.* 7. *col.* 499. *opp. tom.* 1. *edit. Veronae* 1734., Conc. Arausicanum *can.* 27. *tom.* 4. *col.* 705. *collect.* Labbaei auctor. *constit. Apostol. lib.* 8. *cap.* 25. apud Cotelerium *PP. Apostol. pag.* 414. *tom.* 1. *edit. Amstelaedami* 1724., ubi tantum *cooptari in gradum vidualem* jubetur, quae *jamdiu virum amisit, et caste, et laudate vixit, et domesticorum diligenter curam habuit.*

(2) Quae interdum Diaconissae *viduae* dicuntur, et earum officium *viduarum* appellant Tertullianus *lib.* 1. *ad uxor. cap.* 7. *pag.* 165., *et de Veland. virgin. cap.* 9. *pag.* 178. *edit. Venet.* 1744, S. Epiphanius *haeres.* 79. *num.* 4. *pag.* 1060. *tom.* 1. *opp. Paris.* 1622. S. Ignatius *epist. ad Smyrn. num.* 13. apud Cotelerium *PP.*

Apostol. tom. 2. *pag.* 38. *edit. Amstelaedami* 1724., S. Hieronymus, *ep.* 123. *ad Ageruchiam de monbgam. cap.* 6. *col.* 903. *tom.* 1. *opp.* eamdemque ob causam eas Epiphanius *loc. cit.* et Conc. Laodicenum *can.* 11. *tom.* 1. *col.* 1534., *et* 1551. *collect.* Labbaci *πρεσβυτιρας viduas seniores* vocat. Sunt tamen distinguendae Diaconissae a viduis ecclesiasticis, quarum paulo ante facta mentio est. Non enim omnes hae viduae erant Diaconissae, quamquam plerumque ex illarum corpore eligerentur, quae Diaconissarum munus exercerent.

(3) Virgines, quae Diaconissae factae sunt, memorant S. Ignatius *loc. cit* ibique Cotelerius, S. Epiphanius *exposit. fid. num.* 21. *pag.* 1104. *edit. Paris.* 1722. auctor *const. Apostol. lib.* 6. apud Cotelerium *tom.* 1. *pag.* 350. *edit. cit.*, Justinianus *Novell.* 6. *cap.* 6., Sozomenus *lib.* 8. *cap.* 23. *pag.* 355. *indic. edit. Cantabrig.*, Zonaras, et Balsamon. *ad cap.* 19. *Nicaen.* apud Beveregium *Pandec. canon. tom.* 1. *pag.* 82. *et* 83. *Oxonii* 1672., ac Torrigius *de sac. crypt. Vatican. par.* 2. *pag.* 557. *edit. Romae* 1639. memorat S. Martinam virginem, et martyrem; quae Diaconissa fuit.

(4) S. Paulus *ad Roman. XVI.* memorat Phaeben, quam *διακονον ministram* Ecclesiae Cenchrensis appellat. Etiam Plinius Junior *lib.* 10. *epist.* 79. *ad Trajanum pag.* 287. *edit. Oxonii* 1703. loquitur de duabus christianis foeminis, quas ministras vocat; *quid magis*, inquit, *necessarium credidi ex duabus ancillis, quae ministrae dicebantur, quid esset veri, et per tormenta quaerere.*

§. XXIII. Nonnisi viduis unius viri, quae jam erant aetate provectae (1), inter Diaconissas dabatur locus. Munera earum erant Sacerdoti foeminas baptizanti praestare operam, ut sexus pudori consuleretur ea aetate, qua baptismus per immersionem conferebatur (2), cathecumenas ad rem christianam domi instituere (3), foeminas aegrotas invisere (4), opem ferre martyribus, et confessoribus carcere detentis, qua ad eam Diaconis aditus non patebat (5), stare ad januas, per quas mulieres Ecclesiae navem ingrediebantur (6), et suum in ea locum cuique tribuere (7). His muneribus addicebantur Diaconissae per manuum impositionem (8); quae tamen non sacramentum

erat, sed Ecclesiae caeremonia, ad instar benedictionis, quam mulieres illae accipiebant (9).

(1) De aetate Diaconissarum Apostolus I. *ad Timoth.* 9. habet haec: *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quae fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens... si omne opus bonum subsecuta est.* Ad hunc Pauli locum respexit Theodosius Imperator in *L.* 27. *cod. Theod. de Episc., et cleric.*, cum scripsit; *nulla, nisi emensis sexaginta annis, cui votiva domi proles sit, secundum praeceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferatur.* Ipsam hanc aetatem annorum 60. memorant Tertullianus *de virg. velan. cap.* 9. *pag.*178. *edit. Venet.citat.* et S. Basilius *ep.* 199. *canon.* 2. *ad Amphiloc. can.* 24. *tom.* 3. *opp. pag.* 293. *edit. Paris.* 1730., et S. Hieronymus *comm. in Isaiam lib.* 2. *cap.* 3. *tom.* 4. *col.* 53., *et ep.*69. *ad Salvinam cap.* 2., *et* 7. *col.* 495., *et* 500. *tom.* 1. *edit. Veronae* 1734. Sed labentibus annis Chalcedonensi Concilio *can.* 15. *col.* 1707., *et* 1726. *tom.* 4. *collect.* Labbaei sancitum est, ut Diaconissae quadraginta annorum eligi possent, quam aetatem probavit etiam Concilium Trullanum *can.* 14. *tom.* 6. *col.* 1354.*collect.* Labbaei *edit.Venet.*, et Justinianus *novella* 123. *cap.* 13. Ipse Justinianus *novell.* 6. *cap.* 6. in Diaconissis aetatem requirit annorum 50., quam eamdem aetatem definit in *L.* 9. *cod. de Episc. et cleric.*, si vera est lectio, quae vulgo traditur. Nam Contius legendum esse putat non 50., sed 60., atque ita ab erroris, et negligentiae nota liberat Tribonianum, qui certe liberari non potest, si retineatur vulgata lectio, quae his est concepta verbis: *Nulla, nisi emensis* 50. *annis, secundum praeceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferatur.* Non enim *praeceptum Apostoli* annos *quinquaginta*, sed *sexaginta* constituit. Contra sub Nectario Patriarcha Constantinopolitano fuisse Olympiadem Diaconissam quadraginta annis minorem scribit Sozomenus *lib.* 8 *cap.* 9. *pag.* 337. *edit. Valesii Cantabrig.* 1720. Ex quibus intelligitur, non unam semper, eamdemque regulam fuisse, et multum ea in re Episcopi arbitrio datur. Quae olim in Diaconissis requirebantur, explicat Jacobus Gothofredus *in comm. ad cit. L.* 27. *C. Theod. de Episc. et cler. tom.* 6 *par.* 1. *pag.* 68. *edit. Lipsiae* 1743.

(2) Justinianus *novell.* 6. *cap.* 6., et Auctor *constit. Apostol. lib.* 3. *cap.* 16., ibique Cotelerius *PP. Apostol. tom.* 1. *pag.* 291.

(3) Auctor Commentariorum in epistolas sub nomine Hieronymi *com. in ep. ad Rom.* 16. 1. *col.* 898. *opp. Hieronym. tom.* 11. *edit. Veron.* 1742., Concil. Carthag. IV. *can.* 12. *col* 1498. *tom.*2. *coll.* Labbaei *edit. Venet.*

(4) S. Epiphanius *haeres.* 79. *num.* 3. *pag.* 1060. *tom.* 1. *opp.*

*edit. Paris.*1622., S.Hieronymus *ep.* 52. *ad Nepotian. cap.*5.*col.*258. *tom.* 1. *opp. edit. Vallarsii Veronae* 1734. Auctor *constit. Apostol. lib.*3. *cap.* 15.*pag.* 290. *loc. cit.* et Jacobum Gothofredum *loc. cit.*

(5) Vide Cotelerium *not. in constit. Apostol. lib.* 3. *cap.* 25. *pag.* 290. *loc. cit.*, et Jacobnm Gothofredum *loc. cit.*

(6) Auctor epistolae ad Antiochenos, quae Ignatii nomine circumfertur, *num.*12. apud Cotelerium *PP. Apostol. tom.*2.*pag.*152., Auctor *constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 57. *pag.* 266., *et lib.*8. *cap.*28. *pag.* 416. *loc. cit.* Per januas autem intelligendae sunt portae interiores, per quas aditus patebat ad ligneos parietes, quibus mulieres a viris in Ecclesia dividebantur. Dicam ea de re late libro II.

(7) Auctor *constit. Apostol. lib.* 2. *cap.* 58. *pag.* 270.*loc.cit.*

(8) Diaconissas nullam manum impositionem accepisse quidam putant, atque ex eorum numero sunt Baronius *ad an.*34.*num.*283. *pag.* 313. *tom.* 1. *edit. Lucae*, et Valesius *not. in Sozomen. lib.*8. *cap.* 9. *pag.* 337. *edit. Cantabrig.* Moventur *Canone* 19. Concilii Nicaeni *col.* 42. *tom.* 2. *collect.* Labbaei, cujus haec verba sunt. *Diaconissarum autem meminimus, quae in habitu quidem censentur, quoniam nec ullam habent manuum impositionem, ut omnino inter laicos ipsae connumerentur.* Quisquis tamen hunc canonem paulo diligentius expendat, facile deprehendet, eum non ad omnes generatim Diaconissas pertinere, sed ad eas tantum, quae habitum sine ulla manuum impositione inter Paulianistas acceperant. Ceterum ipse canon non obscure declarat, reliquas Diaconissas manuum impositionem habuisse, quod recte observarunt viri eruditi, praesertim Jo.Gaspar Svicerus *Thesaur.* Διακονισσα *num.*5. *pag.* 867. *Amstelaedami* 1682., Arcudius *concord. Eccles. occiden. et orient. lib.* 6. *cap.*10. Christianus Lupus *Schol. in eumd. can. Nicaen. opp. tom.* 1. *pag.* 265. *edit. Venet.* Gabriel Albaspinaeus *not. in eumd. can. pag.* 199. *edit. Neap.* Carolus Fabrotus *not. ad Balsam. collect. constit. lib.* 3. *tit.* 1. apud Justellum *Biblioth. Jur. canon. tom.* 2. *pag.* 1417. *Paris.* 1661., Gaspar Juenin. *de Sacram. ordin. in commun. quaest.* 5. *cap* 1. *pag.* 532. Natalis Alexander *histor. Eccles. saec.* 5. *cap.* 5. *art.* 6. *num.* 21. *pag.* 145. *tom.* 5. *edit. Venet.* 1776. Revera Concilia, et Scriptores, qui de Diaconissarum ordinatione loquuntur, manuum impositionem disserte memorant. Earum ordinatio *can.* 15. Concilii Chalcedonensis *col.* 608. *tom.* 2. *coll.* Harduini vocatur χειροτονια, et χειροθεσια; *manuum impositio*; quo eodem vocabulo utitur Concilium Trullanum *can.* 14. *col.* 1665. *tom.* 3. *ejusdem collect.*, et Sozomenus *lib.*8. *cap.*9. *pag.*337. *edit. Cantabr.*, cum de Olympiae ordinatione disputat. Auctor *constitutionum Apostolic. lib.* 8. *cap.* 19. *pag.* 412. *loc. cit.* Diaconissas ab Episcopo ordinari jubet cum manuum impositione, certaque oratione, quae ibi describitur. Apud Latinos etiam hujus manuum impositionis memi-

nit Concilium Wormatiense *can.* 76. *col.* 747. *tom.* 5. *collect!* Harduini et *Fortunatus in vit. Radegund.*, apud Surium 13. *August. lib.* 1. *cap.* 6. *tom.* 4. *part.* 655. *edit. Colon.* 1579. de Medardo Episcopo dicit haec: *de manu superposita consecravit Diaconam.* Confer Cotelerium *in constit. Apostolic. loc. indic.* Erat tamen haec manuum impositio non sacramentum, sed Ecclesiae caeremonia, quae nullum imprimebat ordinis characterem, ad quem suscipiendum mulieres aptae, et idoneae non sunt. Apposite S. Epiphanius *haeres* 79. *Collyrid. num.* 3. *pag.* 1060. *tom.* 1. *opp. edit. cit. Quamquam vero*, inquit, *Diaconissarum in Ecclesia ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus; sed ut mulieribus sexus honestati consulatur, sive ut baptismi tempore adsit, sive ut suscipiat, si quid passa sit, aut molestiae pertulerit; sive ut cum nudandum est mulieris corpus, interveniat; ne virorum, qui sacris operantur, adspectui sit exposita, sed a sola Diaconissa videatur.* Consule Justellum *Biblioth. Jur. Canon. tom.* 1. *not. in Conc. Nicaen. can.* 19. *pag.* 75. *Paris.* 1661., Natalem Alexand. *loc. cit.* Jueninium *de Sacram. dissert.* 8. *de sacram. ordin. in commun. quaest.* 5. *cap.* 1. Salam *in not. ad Bonam lib.* 1. *cap.* 25. §. 22. *pag.* 358. *tom.* 2. *opp. ed. Taurin.* 1749. Ritum a Graecis observatum in Diaconissarum ordinationibus describit Jacobus Goarius *in Euchologi. Graec. de Diaconissis pag.* 262. *Paris.* 1647. De ordinandis autem tum Latinorum, tum Graecorum Diaconissis agit Morinus *de Sac. Ordin. part.* 3. *exerc.* 10. *cap.; et seq.* Diaconissarum *consecrationes* saeculo XI. memorat Joannes XIX literis datis ad Episcopum Silvae Candidae apud Mabillonium *Musaeum Ital. Ord. Roman.* XI. *pag.* 156. *tom.* 2. *Paris.* 1724. Extat etiam apud Syros Diaconissarum ordinatio, quam una cum earum officio, et potestate accurate describit Assemanus *in dissert. de Monophysitis num.* 10. *tom.* 2. *Biblioth. orient.*

(6) Duo postremo sunt observanda, antequam hanc de Diaconissis tractationem absolvamus. Primum est, quod non uno, et eodem tempore earum usus ubique sublatus fuit, qua de re videndi sunt Bona *rer. litur. lib.* 1. *cap.* 25. §. 15. *tom.* 2. *pag.* 333. ibique Robertus Sala *in not. pag.* 359. Morinus *de Sacr. ordinat. par.* 3. *exerc.* 10. *cap.* 3., Thomassinus *vet. et nov. Eccles. discipl. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 51. *num.* 1. *tom.* 1. Juenin. *de sacram. de ordin. in spec.* 9 *quaest.* 1. *cap.* 2. Alterum est, quod interdum Diaconissae etiam dicebantur Diaconorum uxores ante Diaconatum ductae, eodem modo, quo illae, quae uxores Presbyterorum fuerant, Presbytereae, quae Episcoporum, Episcopae vocabantur, atque huc spectat Concilium Turonense II. *can.* 13. *et* 19. *col.* 537. *et* 539. *tom.* 5. *collect.* Labbaei, et Antisiodoriense *can.* 21. *col.* 644. *eodem loc.* Vide Robertum Salam *in not. ad Card. Bonam loc. citat.*

RECENSIO

CAPITUM, TITULORUM, SECTIONUM.

TOMI I.

PROLEGOMENA.

LIBER I.

TITULUS I.

TITULUS II.

TITULUS III.

TITULUS IV.

TITULUS V.

•

TITULUS VI.

TITULUS VII.

TITULUS VIII.

TITULUS IX.

FINIS LIBRI PRIMI.